

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן המבואר

הלכות מוקצה

סימנים שח-שיא

תדפיס עבור משתתפי המבצע השנתי
בלימוד שו"ע הרב

מכון שולחן הרב

שע"י תפארת רפאל

כל הזכויות שמורות
למכון שולחן הרב - תפארת רפאל

רח' פינקס 32 לוד

טל' 08-9206763

פתח דבר

מתוך הודיה לה' יתברך, מוגש בזה למשתתפי המבחן השנתי בשולחן ערוך הרב, חוברת לימוד על הלכות מוקצה.

חוברת הלימוד כוללת את הסימנים העיקריים של הלכות מוקצה, שהם סי' שח-שיא, עם תוספת סעיפים חשובים מסימנים אחרים העוסקים אף הם בהלכות מוקצה.

הלכות מוקצה שבחוברת זו מוגשות ללומדים כשהן מפוסקות, מנוקדות ומבוארות, בתוספת מקורות וציורים, וכל זה כדי להקל את הלימוד בהלכות המורכבות והמסועפות של איסור המוקצה.

הלומד המתחיל ימצא בביאור שלפנינו תועלת רבה בהבנת פשט דברי רבינו דבר דבור על אופניו, והבקי והרגיל ימצא אף הוא ביאורים מחכימים, דיוקי לשונות והשוואות.

[וזאת למודעי, הלכות מוקצה מפוזרות בשו"ע הרב בהרבה מאד סימנים, הן בהלכות שבת והן בהלכות יו"ט, ובביאורים שבחוברת זו השתדלנו לציין אליהם עד כמה שניתן, ואף להביא את חלקם הגדול (מלבד מה שהבאנו בהוספות), כדי שהלומד הלכות אלו בעיון יוכל לקבל תמונה שלימה מכל המקומות שרבנו הזקן דן בהלכות מוקצה].

הגהת החומר נעשתה ע"י הרב ברוך שי' יעקובוביץ', ותודתנו נותנה לו על כך.

אני תקוה שלימוד הלכות אלו בחוברת זו תביא תועלת רבה הן במבצע הלימוד והן להלכה למעשה מידי שבת בשבתו. וכבר הובטחנו (שבת קיח, ב. ספר התניא בסופו): "כל השומר שבת כהלכתה (כולל איסור מוקצה) – מוחלים לו על כל עוונותיו".

הרב אברהם אלאשויילי

עורך ראשי

שלהי תשרי ה'תש"פ

תהא שנת פדות

תוכן ענינים

ה	שח. דְּבָרִים הַמְתָּרִים וְהַאֲסוּרִים לְטַלֵּל בְּשַׁבָּת.....
פה	שט. טְלָטוּל עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר אִם מִתֵּר בְּשַׁבָּת.....
צו	שי. דִּינֵי מְקַצָּה בְּשַׁבָּת.....
קיז	שיא. דִּין מֵת בְּשַׁבָּת וְשָׂאָר טְלָטוּל מִן הַצֵּד.....
קלא	הוספות.....
קלג	סימן רסה סְעִיף ו.....
קלג	סימן רסו סְעִיפִים יט-כ.....
קלד	סימן רעו סְעִיפִים ט-י.....
קלה	סימן רעז סְעִיפִים ה-ו.....
קלז	סימן רעט סְעִיפִים א, ה.....

שח. דְּבָרִים הַמְתָּרִים וְהַאֲסוּרִים לְטַלְטֵל בַּשַּׁבָּת, וּבִזְמַן פ' מ"ב: סְעִיפִים:

א. אֲסֻרוֹ חֻכְמִים: לְטַלְטֵל מִקְצַת דְּבָרִים בַּשַּׁבָּת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֹל. וּמִפְּנֵי מָה נִגְעוּ בְּאִסּוּר זֶה? אָמְרוּ: מָה אִם הִזְהִירוּ נְבִיאִים וְצוּרֵי שְׁלֹא יִהְיֶה הַלּוֹכֵךְ בַּשַּׁבָּת כְּהַלּוֹכֵךְ בַּחֹל, וְלֹא שִׁיחַת הַשַּׁבָּת כְּשִׁיחַת הַחֹל, שְׁנֵאמַר "וְדָבָר דְּבָר" – קֵל וְחֹמֶר שְׁלֹא יִהְיֶה הַטַּלְטוּל בַּשַּׁבָּת כְּטַלְטוּל

ג. פְּרִטֵי הָאִסּוּר וּשְׁלִבּוֹ – רָאָה לִקְמֵן סְעִי טז"ז.

ד. שְׁאִינוֹ צָרִיךְ לֵהֶם בַּשַּׁבָּת, כְּדִלְקֵמֵן בַּהֲמִשָּׁךְ הַסְעִיף. וְרָאָה לִקְמֵן שֶׁם.

ה. לַהֲעִיר שֶׁהֵבִיטִי "נִגְעוּ בְּאִסּוּר זֶה" הוּא בִּיטּוֹי יְחִידִי שֶׁהוֹזַכַּר רַק לַגִּבִּי מוֹקְצָה, וְאוֹלֵי זֶהוּ לִשְׁוֹן נּוֹפֵל עַל לִשְׁוֹן, שֶׁכֵּן אִסּוּר הַטַּלְטוּל תַּחֲלִילָתוֹ בַּנִּגְיָעָה (אֵף) שְׁאִין אִסּוּר בַּנִּגְיָעָה לְבַדָּה).

ו. יִשְׁעִיה נַח, יג.

ז. כָּפַל הַלִּשְׁוֹן (הַמוֹפִיעַ גַּם בְּרַמְבַּ"ם) "הִזְהִירוּ .. וְצוּר" מוֹרָה, שְׁדַּבְּרִי הַנְּבִיא (הַמוֹבָאִים בַּהֲעֵרָה הַבְּאֵה) הֵם גַּם אֲזַהֲרָה (לֹא לַעֲשׂוֹת כֵּן) וְגַם צִוּוּי מִצַּד כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.

ח. רָאָה לַעֲיֵל סִי שֶׁא (הֵא') ס"א: "אִם תִּשָּׁב מִשַּׁבָּת רִגְלָךְ וְגו', וּכְבַדְתּוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרִכָּךְ וְגו', שְׁלֹא יִהְיֶה הַלּוֹכֵךְ בַּשַּׁבָּת כְּהַלּוֹכֵךְ בַּחֹל, לִפְיֵךְ אִסּוּר לְרוֹץ בַּשַּׁבָּת, אוֹ לִקְפֹּץ .. אוֹ לְדַלֵּג .. אוֹ לִפְסוֹעַ פְּסִיעָה גְּסָה".

ט. כְּדִלְעִיל סִי שֶׁז סְעִי א"ב.

י. יִשְׁעִיה שֶׁם.

יא. בְּבִיאוֹר הַטַּעַם שֶׁהֵבִיא רַבֵּינוּ (וּכ"ה בְּרַמְבַּ"ם) אֵת הַפְּסוּק הָעוֹסֵק בְּדַבּוֹר גְּרִידָא, יֵשׁ לֹמֵר שֶׁבֹא לְהַדְגִּישׁ בְּזֶה שֶׁאֵף דְּבּוֹר שְׁאִין בּוֹ אִסּוּר "מִמְצוּא חִפְצָךְ" אִסּוּר בַּשַּׁבָּת, כְּדִלְעִיל שֶׁם.

א. רָאָה תִּנְיָא אֲגַה"ק סִי כַּג שְׁאִיסוּרֵי מוֹקְצָה שְׁכִיחֵי טוֹבָא, וְלִכֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּקִיא בַּהֲלָכוֹתֵיהֶם.

יש לציין שאיסור מוקצה חמור בכמה ענינים מכמה איסורי דרבנן, כגון: לפעמים מוקצה חמור מכרמלית (ראה שו"ע"ר סי' רנב קו"א יד). גבי מוקצה גזרינן גזרה (שו"ע"ר שם). המוקצה הוא דבר שיש לו מתירין, לפיכך הולכין בספיקו להחמיר (שו"ע"ר סי' תצז ס"ח). החמירו בספיקו אף ביו"ט שני (שו"ע"ר סי' תקטו סוס"ד). ולפעמים החמירו בו מפני שאיסורו קל בעיני הבריות (ראה שו"ע"ר סי' שכד ס"י). "איסור גדול" לטלטל מוקצה (לשון רבנו הזקן בסידורו, הלכתא רבתא לשבתא). טלטול מוקצה עושה פגם בקדושת הנפש כמו אכילת משהו חמץ בפסח (תניא ח"א ספמ"ו). אך מאידך הקילו חכמים במוקצה בכמה ענינים, כיון שאיסור מוקצה אין לו עיקר מן התורה (ראה שו"ע"ר סי' תקז ס"ד. סי' תקא בסופו).

ב. בדפ"ר: צ' סעיפים. וראה בדי השלחן סִי קח סק"ט שכנראה חסר דין סולם בין סמ"ט לס"ג. וראה דין זה לקמן הל' יו"ט סִי תְּקִיחַ סִי"ט, ומשם יש ללמוד גם לשבת. ואכן בחוברת זו הכנסנו את דין הסולם בסעיף מט* על פי המובא בהל' יו"ט.

בחל"כ, כד"יג שלא יהא פיוס חל בעיניו¹ ויבא להגביה ולתקן כלים^{טו} מפנה לפנה או מבית לבית, או להצניע^{טז}, להסיע^{יז} אבנים^{יח} וכיוצא בהן, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה^{יט} "למען ינוח"^כ.

ועוד, מפני גדר הוצאה נגדו^{כא} שם, שמה ישכח^{כב} ויוציא הדבר שמטלטל

1. רמב"ם הל' שבת פכ"ד הי"ב. 2. ראב"ד שם (מגמרא שבת כקד, ב).

כ. "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך" (שמות כג, יב).

ביאור הדבר: בהתעסקות טלטול כלים בשבת שלא לצורך, אמנם אינו עובר על איסור מלאכה של תורה כלל (כי האמור בתורה "לא תעשה מלאכה", נתפרש בתורה שבעל פה שהן ל"ט מלאכות הידועות, ולא טלטול אבנים וקורות כבירות - תניא אגה"ק סי' כט בסופו), אבל עובר הוא על הטעם המפורש בתורה על איסור מלאכות בשבת. ולכן אסור חכמים לטלטל כלים שאינו צריך להם בשבת, כדי שלא יגרום לאדם לבטל את מנוחת שבת.

כא. ראה גם לקמן סט"ז: "עשו חכמים סיג וגדר לאיסור הוצאה" (וראה שם בביאורים). וראה לקמן סי' תקטו סוס"ד: "שעיקר איסור המוקצה בשבת הוא .. משום גדר הוצאה, כמ"ש בסי' שח".

כב. היינו שישכח שהיום שבת או שישכח מאיסור הוצאה בשבת, אבל לא שישכח שחפץ בידו, כי אז לא היה עובר על איסור הוצאה מן התורה, כיון שאין כאן מלאכת מחשבת (שוע"ר סי' רנב סי"ז). וגם אין לחשוש כלל שישכח שיש לו חפץ בידו ויצא בו, שהרי רואה החפץ בידו (שוע"ר סי' שג סכ"ג).

וצ"ע בדעת ה"ש חולקים" המובא לעיל בסי' שג סכ"ג, שמחלק בין חפץ המונח

יב. שכן ההילוך והדבור אינם במעשה, ואילו הטלטול הינו דבר שאדם עושה בידיו.

יג. מלבד הקל וחומר שבדבר, יש בזה גם טעם בפני עצמו, שמצד טעם זה גם לצורך מצוה אסור לטלטל, משא"כ בהילוך ודבור שהותרו לצורך מצוה.

יד. באם לא יגבילו את הטלטול בשבת. טו. כלומר: לטלטל כלים. לשון תיקון בכלים (ובכלל) אינו מתפרש בהכרח על תיקון ממש, אלא משמש לעיתים כהעמדת דברים על תיקונם, כגון בביטוי "לתקן משאו", ואף כאן - טלטול הכלים ממקום אחד והעמדתם במקום אחר זהו תיקונם.

טז. הכלים.

יז. אוצ"ל: או להסיע. ברמב"ם: או להצניע אבנים. אך במגדל עוז גורס ברמב"ם או להסיע (במקום או להצניע). וכ"ה בעולת שבת. ואם כן אף כאן צ"ל כן, והיינו דרבנו הביא את שתי הגירסאות, אלא ש"או להצניע" מוסב על הכלים, כי יותר הגיוני להצניע כלים מאשר אבנים, ואח"כ: או להסיע אבנים.

יח. לטלטל אבנים ממקום למקום. ונקט "להסיע", כלשון המובא בתנ"ך בכמה מקומות בהקשר לאבנים - ראה לדוגמא קהלת י', ט: "מסיע אבנים יעצב בהם". יט. על שמירת השבת.

בִּידוֹ לַרְשוּת הָרָבִים. וְהָיָה מִן הָרְאוּי לְפִי זֶה לְאָסוּר אֲפֹלוּ טִלְטוּל פְּלִים שְׁצָרִיךְ לָהֶם^{כב}, אֲלֵא שְׂאִין גּוֹזְרִים עַל הַצָּבוּר יוֹתֵר מִדְּאִיכְד^{כג}.

ועוד, מִפְּנֵי שֶׁמִּקְצֵת הָעַם אֵינֶם בְּעֲלֵי אוֹמְנוֹת אֲלֵא בְּטָלִים כָּל יְמֵיהֶם, כְּגוֹן הַטִּילִין^{כד} וְיוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת^{כה} שֶׁכָּל יְמֵיהֶם הֵם שׁוֹבְתִים מִמְּלָאכָה, וְאִם יִהְיֶה מִתֵּר לַחֲלֹךְ וּלְדַבֵּר וּלְטַלְטֹל^{כו} כִּשְׁאֵר הַיָּמִים – נִמְצָא שֶׁלֹּא שֶׁבֶת שְׁבִיתָהּ הִנְכָּרֶת^{כז}, לְפִיכָךְ שְׁבִיתָהּ מְדֻבָּרִים אֵלּוּ הִיא שְׁבִיתָהּ הַשְּׁוֶה בְּכָל אָדָם^{כח}. וּמִפְּנֵי זֶה לִנְגְעוּ בְּאָסוּר הַטִּלְטוּל, וְאָסְרוּ שֶׁלֹּא יִטְלֹל אָדָם בְּשֶׁבֶת אֲלֵא פְלִים שְׁצָרִיךְ לָהֶם^{כט}, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר^ל.

ב. כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ תּוֹרַת כָּלִי עָלָיו^א – מִתֵּר לְטַלְטֹל בְּשֶׁבֶת^ב עַל דֶּרֶךְ

3. רש"י בביצה יב, א ד"ה ליפלגו.

כן, היינו בכדי שלא להטריח על הצבור יותר מדי (כשאין הכרח לכך), אף אם רוב הצבור יכול לעמוד בה.

כה. הם הבטלנים המעוננים שאינם עוסקים במסחר ולא עובדים (פיה"מ להרמב"ם כתובות פ"ה מ"ו).

כו. עמי הארץ היושבים בקרנות העיר ועוסקים בדברים בטלים.

כז. טעם זה הוא כללי לכל שלושת הענינים שהזכירו נביאים, לכן מזכיר כאן את שלושתם.

כח. מימות החול.

כט. גם במובטלים שבעם.

ל. מפני טעם זה.

לא. כי על ידי מניעת טלטול כלים שאינם צריכים להם בשבת, הרי השביתה שלהם תהיה ניכרת לפחות בכך (בנוסף למגבלות ההילוך והדבור).

לב. סעי' טז"ז.

לג. כלומר, אע"פ שאינו כלי ממש, "אלא שיש עליו תורת כלי, מחמת שראוי להשתמש בו איזה תשיש בשבת" (לקמן ס"ג)

בתוך חיקו או בשאר מקומות שבבגדיו, שזהו אסור אפילו בבית "שמא ישכח שהחפץ אצלו כשיוצא לרשות הרבים", לבין כשהחפץ מונח בידו שזה מותר בבית, משום "שיבדו בודאי אין לחוש שמא ישכח ויוציאה לרשות הרבים, שהרי רואה החפץ בידו" – אם כן מדוע אסור טלטול המוקצה בידו? ודוחק לומר שלסברא זו איסור המוקצה אינו משום הוצאה.

כג. כמו שגזרו בימי נחמיה, כדלקמן סט"ז, ונראה שכאן מדובר בגזרה ראשונה של המוקצה, שבימי דוד ושלמה (ראה לקמן סי"ז).

כד. ברש"י ביצה יב, א (בהקשר להוצאה ביו"ט) הלשון: "משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה". אך רבנו שינה מלשונו וכתב: "שאין גוזרים על הצבור יותר מדי". ובטעם השינוי יש לומר: שלקמן סעיף טז מובא שבזמן נחמיה גזרו גם על כלים הצריכים להם לשבת, ומזה שגזרו על כך משמע שרוב הצבור יכול היה לעמוד בה, ואם כן הטעם שבזמן דוד ושלמה לא גזרו

שיתבאר^ד, אפלו כלי שמלאכתו לאסור^ה, דהינו שהכלי הוא מיוחד להשתמש בו תשמיש האסור בשבת, כגון קרדום⁶ שמבקעים בו עצים, או קרנץ של נפחים⁷ או של זהבים⁸ וכיוצא בהם.

ואפלו כלי שמלאכתו לאסור שהוא מקצה מחמת מאוס⁹, דהינו שאדם מסיח ומקצה דעתו במינו מחמת מאוס מלהשתמש בו במלאכה אחרת של חתר, כגון גר¹⁰ ישן של חרס שלא הדליקו בו באותה שבת¹¹ – אין לו דין מקצה בשביל כך^{10ב}.

ואפלו אם אינו ראוי כלל להשתמש בו במלאכה אחרת של חתר מחמת מאוס וסרחונו, כגון גר, אפלו של מתכת¹², שהדליקו בו נפט – אף על פי כן אין לו דין מקצה להאסר בטלטול¹¹, אלא מתר לטלטלו בשאר כלי שמלאכתו לאסור^ד, מפני שמכל מקום ראוי הוא לכסות בו כלים^{12ה}.

4. רמב"ם שם הי"ג. 5. גמרא קכד, א. ב"י ד"ה ומ"ש כלי. 6. משנה קכב, ב. טור וש"ע ס"ג.
7. רבה קכב, סע"ב. טור וש"ע שם. 8. רבי יוחנן קכג, א. טור וש"ע שם. 9. רב אחא [או רבינא] קנו, א. ב"י סי' רעט ד"ה ומ"ש וכן. 10. רב אחא או רבינא שם, כ"ש במשנה מד, א. 11. רבה ורב יוסף מו, א. 12. רב אויא מו, א.

הנפט ממאס על האדם אף גר של מתכת, וכל שכן אם הוא של חרס.

מד. לצורך גופו או מקומו.

מה. ראה גם לעיל סי' רעט ס"ז: "גר שלא הדליקו בו באותה שבת, אפילו הוא של חרס שהוא מאוס כשהדליקו בו כבר, ואפילו הדליקו בו נפט שהוא מסריח – מותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו, שאינו מוקצה מחמת מיאוס, הואיל והוא ראוי לכסות בו כלים".

ושם הוסיף נקודה נוספת: "ואינו דומה לצרורות ואבנים שאף שראויים לכסות בהם כלים אסורים בטלטול, לפי שאין עליהם תורת כלי כלל, אבל גר זה יש עליו תורת כלי".

וכן כתב לקמן סעיף פה, שעיקר ההיתר כאן הוא מחמת שיש עליו תורת כלי, ומבאר שם ש"תורת כלי" היינו שראוי הוא למלאכתו בחול, ולכן אף אם בשבת

לד. סעיף טז, שיותר אפילו לצורך עצמו, אבל שלא לצורך כלל אסור.

לה. מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל לא לצורך עצמו (לקמן סי"ב).
לו. גרזן.

לז. פטיש של העוסקים במתכת.

לח. פטיש של צורפי זהב.

לט. הכוונה לכלי קיבול של השמן.

מ. שהדליקו בו בעבר, שאז הוא מאוס, אם הוא של חרס, משא"כ גר חדש שלא הדליקו בו כלל אינו מאוס.

מא. אבל אם הודלק באותה שבת – הרי זה מוקצה אף לאחר שכבה, כדלעיל סי' רעט ס"א.

מב. כיון שהוא ראוי לכסות בו כלים, כדלקמן בסוף הסעיף.

מג. מוסב לתחילת הענין, שהגר שהדליקו בו נפט, "אינו ראוי כלל להשתמש בו", אפילו אם הגר הוא של מתכת, כי סירחון

ג. ואפלו כלי שהקצה אותו מלהשתמש בו שום תשמיש, כגון כליים המוכנים ועומדים לסחורה¹³, שאין רגילים להשתמש בהם שום תשמיש, מכל מקום אם אינו מקפיד עליהם מלהשתמש בהם¹⁴ – לא הסיח דעתו עדן מהם לגמרי¹⁵ מלהשתמש בהם¹⁶, ולפיכך אין להם דין מקצה להאסר בטלטול.

במה דברים אמורים? בדבר שהוא כלי ממש, אבל דבר שאינו כלי ממש, אלא שיש עליו תורת כלי מחמת שראוי להשתמש בו איזה תשמיש בשבת, כגון גזין של צמרי שראויין להסמך ולשבת עליהם¹⁷,

13. שמואל יט, א. 14. רבינא ג, א. טור ושו"ע סי' רנט ס"א. 15. מ"א סק"ג. אבן העזר סי' רנט.

מח. עיין לקמן סי' שי ס"ב (שדחיה בידים בלבד אינו גורם למוקצה, אלא אם כן הסיח דעתו מהדבר לגמרי).

מט. שאף שהקצה אותם לסחורה, כיון שאינו מקפיד עליהם משימוש עראי, אין כאן הסחת דעת גמורה לעשותם מוקצה, שהרי מדובר בכלים ממש, וכדלקמן.

נ. צמר שנגזז מהבהמה, ועוד לא עובד. נא. ומותר לטלטלם, כדלעיל ס"ב. אבל ראה לעיל סי' רנט ס"א שאוסר לטלטל גיזי צמר, אלא אם כן השתמש בהם פעם אחת להטמנת מאכלים, שאז מותר לטלטלם בשבת, ומבאר שם בקונטרס אחרון סק"א הטעם שלא די בכך שהגיזים ראויים לשבת עליהם על מנת להתירם בטלטול: "כיון דודאי עתיד להחזירן להפתק [לאוצר] .. שוב אין תורת כלי עליהם, כיון שאינם עומדים לכך אלא לסחורה אסור לטלטלם".

אלא שבהמשך הקו"א כותב אדה"ז באופן אחר, שהואיל והן ראויים לשבת עליהם יש עליהם תורת כלי, ורק כשהכניסם לאוצר ביטל מהם תורת כלי, אף אם אינו מקפיד עליהם, ועל דרך מה שכתב כאן. וראה עוד לקמן בהמשך הסעיף.

אינו ראוי כלל לשום תשמיש [מלבד כיסוי כלים] – מותר לטלטלו. אבל אם אין עליו תורת כלי, כמו צרורות ואבנים, אף שהם ראויים לכיסוי כלים – "אין עליהם תורת כלי על ידי כך" [אלא אם כן ייחדם לכך לעולם, שאז ירד עליהם תורת כלי – כדלקמן סנ"ג].

ואם הכלי מאוס כל כך עד שאינו ראוי אפילו לכסות בו כלים, כגון גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אזי אף שהוא כלי שמלאכתו להיתר – אסור לטלטלו, כדלקמן סעיף עג.

וראה גם לעיל סי' רסו סכ"ג: "כוסות של מקיזי דם, שאין ראויים בשבת לכולם לפי שהם מאוסים, ואי אפשר להשתמש בתוכם, ומוקצה מחמת מיאוס כזה אינו מותר בטלטול בשבת, אלא אם כן ראוי לכסות בו כלים". אך למעשה אוסר שם לטלטל אותן כוסות (אף אם הן ראויין לכסות בהן כלים), מפני שאדם מקפיד שלא להשתמש בהן שום תשמיש אחר, מחשש שיפלו וישתברו.

מו. משמע אפילו אם הם כלים יקרים מאד. מז. ואם הוא מקפיד עליהם – ראה לקמן ס"ד.

וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָהֶם, אִם הִכְנִיסָן לְאוּצָר¹⁶ לְסַחֲוֶרָה – בְּטֵל תּוֹרַת כָּלִי שְׁהָיָה עֲלֵיהֶם¹⁷, וְאִסּוּר לְטַלְטֵל¹⁸, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מִקְפִּיד כָּלֵל עֲלֵיהֶם מִלֵּהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם¹⁹, אֲלָא אִם בֶּן חֹזֵר וְיִחָדוּ לְתַשְׁמִישׁ לְעוֹלָם²⁰.

ד. וְכָל הַכָּלִים שֶׁהֵם עוֹמְדִים לְסַחֲוֶרָה וְהוּא מִקְפִּיד עֲלֵיהֶם²¹ שְׁלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם שׁוּם תַּשְׁמִישׁ²², אִף עַל פִּי שְׂאִינָם כָּלִים הַיִּקְרִים בְּיוֹתֵר²³, וְאִין צָרִיךְ לֹמַר כָּלִים הַיִּקְרִים בְּיוֹתֵר, אִף עַל פִּי שְׂאִינָם לְסַחֲוֶרָה, אֲלָא שְׁמִלַּאכְתָּם לְאִסּוּר²⁴, וּמִקְפִּיד עֲלֵיהֶם מִלֵּהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם תַּשְׁמִישׁ אַחֲרָי²⁵ שְׁלֹא יַפְתָּחוּ דְמִיָּהֶם²⁶ – אִסּוּר לְטַלְטֵל בְּשֶׁבֶת אֲפִלוּ

עיין במה שנתבאר [לעיל] בס' רנט "ס"א ובקו"א סק"א – ראה כאן בביאורים]. 16. רמב"ם פכ"ה ה"ט. רמ"א ס"א. 17. ב"י בדעת הרמב"ם. 18. שו"ת הרא"ש כלל כב סי' ח. וכו"מ במ"מ פכ"ו ה"א. 19. שו"ע ס"א.

שאיין תורת כלי עליהם, וכשטמן בהם – הרי במעשה הטמנה זו פעל בהם "תורת כלי".

נז. מחמת שעומדים לסחורה.

נח. כלומר, אינם כלים יקרים מאד.

נט. כדלקמן סעי' ה"ו.

ס. שאינו מלאכת איסור שהכלי מיוחד אליה.

יש להעיר, שלעיל גבי כלים העומדים לסחורה כתב "שום תשמיש", כיון שמדובר גם בכלים שמלאכתם להיות, והוא מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם כלל, משא"כ כאן ההקפדה היא רק לשימוש אחר שאינו מיוחד לכך, ולשימוש המיוחד לו שהוא מלאכת איסור בלאו הכי אינו יכול להשתמש בו בשבת. אבל אם אינו כלי שמלאכתו לאיסור, אין בו דין מוקצה מחמת חסרון כיס, כיון שאינו עומד לסחורה, ולא שייך לומר שהוא מקפיד שלא להשתמש בו שום תשמיש, כיון שהוא מיועד לתשמיש המותר בשבת.

סא. מחמת השימוש. ונראה שהכוונה על שני סוגי הכלים [העומדים לסחורה והיקרים ביותר].

נב. למשטח של גיזי צמר.

נג. כיון שעל ידי הכנסתו לאוצר לסחורה, גילה דעתו שאינו רוצה להשתמש בהם שום תשמיש בשבת.

נד. כדן כל דבר שאין עליו תורת כלי.

נה. אבל אם מקפיד עליהן שלא להשתמש בהן שום תשמיש, וטמן בהן דרך מקרה – אסור לטלטלם בשבת [משום מוקצה מחמת חסרון כיס], אלא אם כן יחדם לכך לעולם (לעיל סי' רנט ס"א). [ובקו"א שם סק"א כתב הטעם לזה: ד"מעשה חדא לא עבדא תרת, לאעיולא תורת כלי, ולאפוקי ממוקצה דחסרון כיס". והוסיף וביאר הטעם שצריך יחוד לעולם: "דמחשבה גרידא לא מהני למוקצה מחמת חסרון כיס, דכיון דקפדי עליהו בוודאי לאו אורחיה לייחודיה להכי, ובכהאי גוונא לא מהניא מחשבה"].

נו. וראה בקו"א שם שאפילו אם לא יחדם לתשמיש לעולם, אלא רק עשה בהם מעשה שטמן בהם בערב שבת – די במעשה זה להתירם בטלטול, כיון שכאן מדובר "שאינו מקפיד כלל עליהם מלהשתמש בהם", וממילא אין להם דין מוקצה מחמת חסרון כיס, אלא רק מחמת

לצורך מקומו²⁰, דהינו שצריך להשתמש איזה תשמיש במקום שפלי זה מנח שם, או לצורך גופו, דהינו שנמלך²¹ להשתמש איזה תשמיש²² בגוף פלי זה.

(והוא²³ שנמלך בן משחשכה²⁴, אבל אם נמלך בן מבעור יום - מתר לטלטל, שמחשבה מועלת למקצה²⁵, כמו שיתבאר²⁶).
וזהו הנקרא "מקצה מחמת חסרון כים"²⁷.

20. משנה קכג, ב. טור ושו"ע שם.

להכי, ובכחאי גוונא לא מהניא מחשבה". ולפי זה מה שהתיר כאן לטלטל ע"י מחשבה בלבד, יש לחלק בין "כלים העומדים לסחורה", שההיתר הוא משום "שקפידתו באה ע"י מחשבתו שחשב עליה למוכרה, לכך היא נפקעת ג"כ ע"י מחשבה בעלמא" (כלשון רבנו לעיל בקו"א שם). ואילו גבי "כלים היקרים ביותר", יש לומר שההיתר הוא רק אם האדם לא עשה בהם מעשה של הקצאה, אלא על ידי קפידתו במחשבה בלבד, לכן הם ניתנים במחשבה בלבד. אך מאידך יש לומר, שאם רוב בני אדם אין דרכם להשתמש בכלי זה לשימוש אחר, אזי לא מועיל מה שהאדם נמלך להשתמש בכלי זה באופן חד פעמי, אלא צריך לייחד אותו לכך לעולם. ועצ"ע.

21. סעיף נט (גבי נסרים של אומן, "אם חשב עליהם מבעור יום ליתן עליהם פת לאורחים בשבת או שום תשמיש אחר - מותר לטלטלם"). סעיף נג (גבי יחוד אבן לשבירת אגוזים בשבת, שדי במחשבה בלבד, כיון שהדרך לייחד אותה לכך).

22. שהאדם מקצה דעתו מלהשתמש בכלים האלו לשום תשמיש המותר בשבת, כדי שלא יפחת ערכם מחמת השימוש, ומחמת שהוקצו מדעתו אסור לטלטלם כלל בשבת.

23. שעד עתה היה מקפיד עליו שלא להשתמש בו כלל, ועתה נמלך בדעתו והחליט להשתמש בו שימוש חד פעמי. 24. המותר בשבת.

25. האמור לעיל שאסור לטלטל הכלי לצורך גופו כ"שנמלך להשתמש איזה תשמיש בגוף כלי זה".

26. כי לאחר חשכה לא מועיל מה שנמלך כדי להוריד מהכלי דין מוקצה מחמת חסרון כים, שמתוך שהוקצה מדעת האדם בבין השמשות הוקצה לכל היום כולו (כדלקמן סכ"ז גבי כלים המוקצים מחמת חסרון כים שנשברו בשבת).

27. עיין במה שנתבאר בסימן רנט. נראה שכוונת רבנו בציונו לסי' רנט למה שביאר בקו"א שם אודות מחשבה מערב שבת המועילה למוקצה מחמת חסרון כים, שמביא בזה שני אופנים: (א) אם הקצה אותם על ידי מעשה - לא מועילה מחשבה לבד, אלא צריך גם לעשות מעשה מבעור יום המבטל את הקפדתו והקצאתו מהשתמשות בכלי זה לדברים אחרים, וכדלקמן סי' שי סוף סי"ב (גבי כים של מעות). (ב) אם אין הדרך לייחד אותם לשימוש אחר - לא מועילה מחשבה לבד (אלא צריך לייחד אותם לשימוש זה לעולם), "דכיון דקפדי עלייהו - בוודאי לאו אורחיה לייחודה

ה. וכן סבין של שחיטה²¹ ושל מילה²², ואזמל של ספרים²³, וסבין של סופרים שמתקנין בו הקלמוסים, כיון שמקפידים שלא להשתמש בהם תשמיש אחר המתר בשבת²⁴ – אסור לטלטלם²⁵ אפלו לצורך גופם ומקומם.

ואפלו אם הסבין הזה תחוב בנדן²⁶ עם סבינים אחרים²⁷ – אין אומרים שזמן הסתם אין מקפיד עליו כלל הואיל ותחבו בנדן עם שאר סבינים²⁸. ומכל מקום, אין אסור אלא להוציא סבין זה מהנדן, או לטלטל הנדן עם סבין זה לאחר שהוציא מתוכו שאר הסבינים, אבל בעוד ששאר הסבינים בתוכו – מתר לטלטלו²⁹ אף על פי שסבין זה גם בן בתוכו³⁰. והוא³¹ שאי אפשר לנער סבין זה מהנדן³², או שיש חשש הפסד אם

21. אביי קכג, ב לפי יש מפרשים שבתוס' שם ד"ה וסכינא. טור ושו"ע ס"א. 22. דא"ש פ"ז ס' ד. טור ושו"ע שם. 23. מהר"ל הל' שבת ד"ה אמר. רמ"א ס"א. 24. מ"א סק"א.

סט. ראה גם לקמן סי' שלא ס"י: "איזמל של מילה הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, ואסור לטלטלו אלא לצורך המילה, ולא כדי להצניעו, ואפילו לצורך גופו ומקומו, וכל שכן שלא לצורך כלל .. ומכל מקום בעודו בידו כשכל בו – רשאי לטלטלו לכל מקום שירצה להצניעו שמה".

וראה לעיל סי' רנט בקו"א סק"א בסופו, הטעם שאסור להחזיר לביתו את סבין המילה לאחר השימוש בו "אף שמא תמול היתה דעתו להחזירו לביתו" (לפי הסברא הנזכרת לעיל שמחשבה מועילה למוקצה מחמת חסרון כיס), "דהתם לא חשב עליו להשתמש בו כלום". כלומר, המחשבה להחזיר את סבין המילה לבית אינה מועילה למוקצה ע"מ להתיר טלטולו, אלא צריך מחשבה להשתמש בו בשבת אחר המילה.

ע. סוג של סבין שהספרים משתמשים בו

לתספורת שער.

עא. כגון חיתוך פירות וירקות.

עב. נרתיק המיועד לשמירת סבינים.

עג. שתשמישם להיתר.

עד. כיון שלמעשה הסבין שמור בנדן, ולכן כל עוד שלא גילה את דעתו בפירוש שאינו מקפיד עליו כלל – הרי זה בגדר מוקצה מחמת חסרון כיס.

עה. לטלטל את הנדן, אפילו לצורך הנדן עצמו.

עו. כדין בסיס לדבר האסור והמותר, שמבואר לקמן סי' שט ס"ד שמותר בטלטול אם הדבר המותר חשוב יותר מהדבר האסור, ורבנו סמך על מה שיבאר שם כמו שמציין בסוף הסעיף.

עז. ההיתר לטלטל הנדן כשהסבין המוקצה נמצא עם שאר הסבינים.

עח. לכאורה הכוונה שהסבין תחוב היטב בנדן ואינו יכול לנער.

ינערנועט, אז שצריך למקום הנדן²⁵, כמו שיתבאר בסמן ש"טפא וש"יפב בשאר כלי שהוא בסיס לאסור ולהתיר, עין שם הטעם לכל זה.

ו. וכן קרנס²⁶ שדכין בו בשמים²⁵ במקומות שמקפידים עליו שלא להשתמש בו תשמיש אחר שלא יתלכלך - הרי זה מקצה מחמת חסרון כים.

אבל במקומות שאין מקפידים עליו - מתיר לטלטלו לצורך גופו או מקומו בשאר כלי שמלאכתו לאסור²⁶, כמו שיתבאר^{פח}.

וכן ניר חלק העומד לכתיבה - הוא מקצה²⁷ מחמת חסרון כים, שמקפיד עליו שלא להשתמש עליו שום תשמיש²⁸ שלא יתלכלך²⁸. ועוד, שבין שמקפיד עליו שלא להשתמש בו - אין עליו תורת כלי כלל²⁹, כמו שיתבאר^{פח}.

ז. נמצאת למד שישלשה מיני מקצה הם בכלים²⁹, שנים מתרים בטלטול,

25. ר' יוחנן קכג, א. טור וש"ע ס"א. 26. מ"א סק"ב. 27. שלטי הגבורים (לד, א) אות ב בסופו. 28. מ"א סק"י.

פג. סוג של פטיש.

פד. כי דיכת בשמים אסורה בשבת מחמת מלאכת טוחן (ראה סי' שכא ס"ז ואילך), ולכן קורנס זה הינו כלי שמלאכתו לאיסור. פה. סעיף יב.

פו. מלבד כתיבה.

פז. בשבת, ולכן אסור לטלטלו כדין שאר דברים שאין עליהם תורת כלי.

פח. לכאורה הכוונה לס"ח ששם מובא דין כל הדברים שאין עליהם תורת כלי. אך יותר נראה שצ"ל: "כמו שנתבאר", והכוונה למובא לעיל ס"ג שהקצאתו מלהשתמש בדבר שיש עליו תורת כלי (וכל שכן אם מקפיד עליו) - מורידה ממנו תורת כלי.

[וראה לעיל סי' שז סכ"ח גבי כתבים שאסור לעיין בהם בשבת - אם מותר להשתמש בהם לדברים אחרים].

פט. בכלים דוקא, משא"כ דבר שיש עליו רק תורת כלי והקצה אותו מלהשתמש

עט. משמע שהחשש הוא שיהיה הפסד בסכין המוקצה. וכן כתב במפורש לעיל סי' רעז סוף סי' לענין נייעור נר המונח על השולחן: "שיש חשש הפסד בנייעור זה שלא ישבר הנר" (אלא ששם זה מופיע בחעצ"ג).

אבל לקמן סי' שט ס"ד כתב במפורש "שהיה איזה הפסד בדבר המותר אם ינער את האיסור", וכן משמע מלשונו בסי' שי ס"ז: "ואם אי אפשר לנער האיסור בלבדו מבלעדי ההיתר, ינער גם ההיתר עמו אם אין הפסד בניעורו". משמע שאין מתחשבים להפסד של הדבר האסור כדי להתיר הטלטול מבלי לנער. וצ"ע למעשה. וראה עוד שם בביאורים. פ. כלומר, הוא נצרך למקום שהנדן מונח, ולכן מטלטלו, ואם כן לא יועיל לו נייעור הסכין במקום זה הנצרך לו.

פא. סעיף ד.

פב. סעיף יז.

והשלישי אסור^צ. מקצה מחמת מאוס^{צא} ומקצה מחמת שהקצה אותו מלהשתמש^{צב} - מתרים^{צג}, ומקצה מחמת חסרון כים - אסור^{צד}.

ויש עוד מין מקצה רביעי^{צה}, והוא דבר שהיה מקצה מחמת אסור בבין השמשות והלך לו האסור בשבת, ויש בדבר זה להקל ולהחמיר, ויתבאר זה בסמן ש"י^{צו}.

ח. וכל זה^{צז} בדבר שיש תורת כלי עליו, אבל כל דבר שאין תורת כלי עליו ואינו מאכל^{צח} אדם ולא מאכל בהמה^{צט}, כגון^צ אבנים, ומעות^ק, ועצים^{קא}, וקנים^{קב}, וקורות^{קג}, ועפר^{קד} וחול^{קה}, וקמח ועסה (של ישראל, אבל של נכרי^{קי} יש מתירים^ק, כמו שיתבאר בסמן

29. ראה רמב"ם פכ"ה ה"ו. ב"י ריש הסימן.

ירצאין הוצאה בשופי - לא מפקע שם מוקצה מהם, אלא אם כן הם של כסף וזהב ונקובים כדי לתלות בצואר לתכשיט, שאז מותר לטלטלם אם הם מיוחדים לכך (סי' שא ס"ט).

קא. כאן מדובר בעצים קצוצים שאין עליהם תורת כלי, כיון שעומדים לשריפה (כדלקמן סי' י. וראה עוד שם סעי' נב"ה). ואילו עצים מחוברים לקרקע, לא זו בלבד שאסור לטלטלם כלל כמו כל מוקצה, אלא אף אסור להשתמש בהם בלא טלטול, משום שמא יעלה ויתלוש, כדלקמן סי' שיב ס"ט וסי' שלו סעיף א ואילך.

קב. ראה גם לקמן סמ"ו.

קג. ראה גם לקמן סי"א.

קד. עפר הארץ (בראשית יג, טז). ולגבי אפר - ראה לקמן סי' שי ס"ז.

קה. חול הים (בראשית לב, יג).

קו. מוסב הן על קמח והן על עיסה.

קז. לטלטלו, משום שהנכרי אינו מקצה ממנו דעתו כלל בבין השמשות מלהנות ממנו בשבת, "מפני שבידו הוא לאפותו ולעשותו ראוי בו ביום, וכיון שהוא

ביטל ממנו תורת כלי, כדלעיל ס"ג.
צ. וראה לקמן סי' סיכום של כל סוגי המוקצה האסורים.

צא. נתבאר לעיל ס"ב.

צב. נתבאר לעיל ס"ג.

צג. ראה גם לקמן סי' תצה סי"ג: "כל דבר שראוי להשתמש ממנו איזה תשמיש - מותר לטלטלו בשבת, אפילו מוקצה מחמת מיאוס, או מחמת שעומד לסחורה וכיוצא בזה - מותר לטלטלו בשבת".

צד. נתבאר לעיל סעי' ד"ו.

צה. בכלים.

צו. סעי' ד"ה (להחמיר). ס"ו (להקל).

צז. כל סוגי המוקצה המותרים שהוזכרו עד עתה.

צח. אבל מאכל או משקה (המותרים באכילה בשבת) מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, כדלקמן סי"ז.

צט. אבל מאכל בהמה ושל שאר בעלי חיים מותר לטלטל בשבת. וראה הפרטים בזה לקמן סעי' ס"סט. וראה לקמן סי' שכד אופן האכלת בעלי חיים בשבת.

ק. ואפילו אם הם מעות מנוקבים שאין

ש"ק), והמתקם, ובעלי חיים³⁰, וכל פיוצא בדברים אלו³¹. ואפלו דבר שהוא ראוי להשתמש בו איזה תשמיש המתר בשבת, כגון אבנים שראויין לפצוע³² בהן אגוזים, וצורות קי³³ שראויות לכסות בהן בלימים, וכל פיוצא בהם, בין שאין תורת בלי עליהם³⁴ – אסור לטלטלם אפלו לצורך גופם ומקומם³⁵, אלא על פי הדרכים שיתבארו³⁶.

וזהו הנקרא מקצה מחמת גופא³⁷.

ט. ובכלל מקצה זה הוא: כל מאכלות האסורות בהנאה, שאינו יכול להאכילן אפלו לכלבים, ואפלו אין אסורן אלא מדברי סופרים, כגון סתם יונים³⁸

30. רב אויא מו, סע"א. 31. הרא"ש בתשובה כלל כב סי' ח בתחילתו. 32. ביצה כא, ב.

קט. וראה לקמן סי' שיא.
קי. ראה לקמן סעי' עח"עט. וראה לקמן סי' תצח סי' ש"בהמות של נכרי אין בהם דין מוקצה, כמו שנתבאר בסי' ש"י [ס"ג].
קיא. ראה עוד לעיל סי' שב ס"ג (נוצות).
לקמן סי' שט ס"י (ביצה שיש בה אפרוח).
סי' שי ס"ב (גרוגרות וצימוקים שאינם ראויים לאכילה).
קיב. לפצח.
קיג. אבנים קטנות (ראה שוע"ר מהדו"ת סי' ג ס"ח).
קיד. ראה גם לקמן סעיף פה.
קטו. ראה גם לעיל סי' רעט ס"ז.
קטז. ראה גם לקמן סל"ב.
קיו. נראה שמדבר על אבנים לפצוע בהם אגוזים, והכוונה למבואר לקמן סעיף נג.
קיא. דהיינו שהם מוקצים מחמת עצמם, ולא מחמת הקצאת דעת האדם.
קיט. יין של גוי שאין ידוע אם נתנסך לעבודה זרה, או יין של ישראל שנגע בו הגוי (ראה רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"א הל' גיד).

מוכן להנכרי בעליו – הרי זה מוכן לכל" (לקמן סי' שכה ס"א דעה ראשונה).
ובהמשך שם מביא שיש חולקים על כך ומתירים רק אם בבין השמשות היתה תבואה ובשבת עשאה הנכרי קמח ועיסה, אבל אם בביה"ש היתה קמח או עיסה, אסור לטלטלה, שהרי בביה"ש לא היתה ראויה לאכילה (מצד עצמה, כיון שהיתה קמח או עיסה, ולא משום שהנכרי הקצה מדעתו), ולכן לא מועיל בזה מה שביד גוי לאפותה בשבת.
ולמעשה פוסק רבנו שם: "ויש להחמיר כסברא האחרונה, אלא אם כן הוא שעת הדחק כו'", עיין שם. ובסי' תקיז סוס"ה כותב רבנו: "שיש מתירין אותו אפילו בשבת עצמו, ודבריהם עיקר". ואכ"מ.
קח. לכאורה צ"ל סי' שכ"ה, שהרי שם נתבאר דין הקמח והעיסה כמובא לעיל. ואם אין כאן טעות הדפוס, צריך לומר שהכוונה לעצם העקרון, וזה מובא כבר בסי' שי ס"ג (גבי גרוגרות וצימוקים של גוי, אם הם ראויים קצת) "שאין דין מוקצה בשל נכרי, לפי שהכל מוכן אצלו", עיין שם.

וכיוצא בזה³³, ואפלו אין אסורין אלא בו ביום בלבד, כגון טבל³³ קבא שייכול לתקנו במוצאי שבת ולאכלו, אלא שבשבת אסור לתקנו מדברי סופרים, כמו שיתבאר בסמן של"מ³⁴, וכן כל פיוצא בזה – הוא מקצה מחמת גופא³⁵, ואסור לטלטלו אפלו לצורך גופו ומקומא³⁶.

אבל מאכלות האסורות באכילה ומתרות בהנאה, שייכול להאכילן לכלבים אם הן מוכנין ועומדים להאכילן לכלבים³⁴, כגון גבלות³⁷ ומטרפות³⁸ וכיוצא בהן³⁹ – מתר לטלטלן בשאר מאכלי בהמה.

ואם אינן עומדים לכלבים³⁵ מחמת אסורין, מפני שאין אסורין אלא בשבת, כגון משקין שזכו מן הפרות מאליהן בשבת, שאסורים בשתיה בו ביום בלבד³⁸, וכן ביצה שגולדה בשבת, שאסורה באכילה בו ביום בלבד³⁹,

33. משנה קכ"ו, ב ובגמרא קכ"ח, רע"א. רמב"ם פכ"ה ה"ט. עיין תוס' כו, א ד"ה אין מדליקין דאי אפשר להאכילו לכלבים [כיון שיש בזה הנאה של כילוי], ואין צריך למה שכתב המ"א ריש סימן תקטו סוף סק"ב [שטבל אינו עומד להאכילו לכלבים], ועיין שם סעיף א [טעם איסור טלטול פירות שהובאו מחוץ לתחום]. 34. תוס' ביצה ו, ב ד"ה מוכן. 35. מ"א סי' תקטו סוסק"ב.

קכד. ואף שיש עליו "תורת אוכל" – אין זה מועיל למאכל האסור בשבת באכילה והנאה להתירו בטלטול משום כך (לקמן סוספ"ה).

קכה. שמתו ללא שחיטה. וראה לקמן סי' שכד ס"ה: "מחתכין נבילה לפני הכלבים אפילו נתנבלה היום, ואין בה משום מוקצה אפילו לא היתה חולה כלל מבעוד יום שלא היה דעתו עליה כלל לכלבים מבעוד יום, מפני שאין מוקצה בדבר שהסירה אדם דעתו ממנו, אלא אם כן דחאו בידים".

קכו. שנשחטו ונמצאו טריפות. קכז. כגון חמץ בשעה חמישית בערב פסח שחל בשבת, שייכול להאכילו לבהמה חיה ועוף (לקמן סי' תמד ס"ג).

קכח. כדלקמן סי' שכ ס"ג. קכט. כדלקמן סי' תקיג סעי' ב"ג וקו"א סק"ג.

קכ. כגון חמץ בשעה ששית בערב פסח שחל בשבת – "הרי הוא מוקצה כעצים ואבנים, כיון שאינו ראוי לו לכלום, ולפיכך אסור לטלטלו" (לקמן סי' תמד ס"ג).

קכא. פירות שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות (ואסור להאכילו לכלבים, כי טבל אסור בהנאה של כילוי – ראה במקורות וציונים).

קכב. ס"ז: "אין מפרישין תרומות ומעשרות, מפני שהוא כמתקן דבר שלא היה מתוקן".

קכג. להלן סי' מונה אותם כמוקצה בפני עצמו: "מוקצה מחמת איסור הנאה או אכילה". ונראה שבכללותם הם בגדר "מוקצה מחמת גופו", שהרי הם מוקצים מחמת עצמם, אלא שבפרטות יש במוקצה מחמת גופו כמה אופנים, וזהו מה שמפרט לקמן שם.

וְכֵן חֵלֶב שֶׁנֶּחֱלַב בְּשֶׁבֶת, שְׁאִסּוּר בּוֹ בַּיּוֹם בְּלִבְדָּקָל, וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהֶם קָלָא, אֵף עַל פִּי שִׁיכּוּל לְהֶאֱכִילָם לִבְלָבִים קָלָא, מִכָּל מָקוֹם בֵּינוֹן שְׁאִינֵן עוֹמְדִים לְכַד אֱלָא לְאֲכִילַת אָדָם בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת – אִסּוּר לְטַלְטֵל אֶפְלוֹ לְצֶרֶךְ גּוֹפֵן וּמִקוֹמָן.

אֲבָל דְּבַר שְׁאִסּוּר אֲכִילָתוֹ הוּא גַם בְּחַל, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ לוֹ הֵתֵר לְאַחֵר זְמַן, כְּגוֹן הַחֲדָשׁ קָלָא – מֵתֵר לְטַלְטֵל³⁶ אֶפְלוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל קָלָא, שְׁבִינוֹן שְׁנִמְשָׁךְ זְמַן אִסּוּרוֹ הִרְבֵּה, הֵרִי הוּא עוֹמֵד גַּם קָלָא – בְּתוֹךְ הַזְמַן – לְהֶאֱכִילוֹ לִבְהֵמוֹת וּלְמִכְרוֹ לְנֹכְרִים קָלָא.

י. וַיֵּשׁ עוֹד מִין מְקַצָּה בְּאֲכָלִים וּמִשְׁקִים בְּשֶׁבֶת וַיּוֹם טוֹב, וְהוּא מְקַצָּה מִחֲמַת מְצוּה, שְׁיִתְבָּאֵר בְּסִמָּן תַּרל"ח קָלָא וּתְקִי"ד קָלָא.

נִמְצְאוּ כָּל מִינֵי הַמְקַצָּה הָאִסּוּרִים חֲמִשָּׁה קָמָא: מְקַצָּה מִחֲמַת חֶסְרוֹן בַּיּוֹם קָמָא,

36. תוספתא פט"ו ה"ח.

הבית לשמרו לאכילתו גם זמן מרובה, אזי אסור לטלטלו בשבת (בדה"ש סי' קיא אות ג"ד).

קלח. ראה שם סעיף ו' שנויי סוכה (מיני פירות) הוקצו למצות סוכה, ואסור לטלטלם בשבת ויו"ט אפילו אם נפלו. קלט. סעיף כד, לענין נר שהודלק לכבוד יו"ט (אלא ששם רק אסור להסתפק מהשמן, אך מתיר לטלטלו, עיין שם הטעם). וראה לעיל סי' רסו קו"א סק"ז וסי' רסה קו"א סק"א לענין נר שהודלק לכבוד שבת, שאסור לטלטלו גם מחמת שהוקצה למצותו (ולא רק מחמת איסור, שזה ישנו גם בנר שהודלק שלא לשם מצוה).

קמ. אינו כולל בתוך סוגי המוקצה כלי שמלאכתו לאיסור, כי אינו מוקצה גמור, שהרי מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו. וגם אין האדם מקצה אותו מדעתו, אלא שחכמים אסרו לטלטלו לצורך עצמו מחמת שמלאכתו לאיסור. קמא. לעיל סעי' ד"ו.

קל. כדלעיל סי' שה סל"ב. קלא. וכן פירות הנושרים בשבת מאליהם (כדלקמן סי' שכה ס"ח).

קלב. וראה לקמן סי' שכה ס"ח לענין דברים מחוברים שנתלשו מאליהם בשבת, שאסורים בטלטול אפילו אם הם ראויים ועומדים לאכילת בהמות, משום גזירת "פירות הנושרים".

קלג. תבואה חדשה שנקצרה קודם הפסח, שיש לה היתר אחרי ט"ז ניסן.

קלד. בשבת.

קלה. אף שבארץ ישראל לדברי הכל החדש אסור מן התורה, משא"כ בחוץ לארץ נחלקו הפוסקים האם נאסר – ראה לקמן סי' תפט ס"ל.

קלו. תיבה זו מוסבת על "להאכילו", ואילו "בתוך הזמן" הוא מאמר המוסגר לבאר אימתי עומד. ולפי זה אין צורך לתיקון שבקונטרס השולחן: "הרי הוא עומד בתוך הזמן גם להאכילו כו'". קלז. כך הוא מן הסתם, אך אם דעת בעל

וּמִקְצָה מִחֶמֶת גּוֹפֹאק^{מב}, וּמִקְצָה מִחֶמֶת אֶסוּר הִנָּאָה אוֹ אֲכִילָה קמ^ג, וּמִקְצָה מִחֶמֶת מִצּוּה, וּמִקְצָה מִחֶמֶת שֶׁהִיא אֶסוּר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שִׁיתְבָּאָר בְּסֻמָּן ש"ק^{מד}.

יא. כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו תּוֹרַת כָּלִי, אֲפֹלוֹ אִם הוּא גָדוֹל וְכֵבֶד הֶרְבֵּה – לֹא נִתְבַּטַּל שֵׁם כָּלִי מִמֶּנּוּ לֹא מִחֶמֶת גָּדֹל וְלֹא מִחֶמֶת כְּבֹד^{מז}.

וְהוּא הִדִּין לְאָכֵן גְּדוּלָּה^{מח} אוֹ קוֹרָה גְּדוּלָּה^{מט}, אֲפֹלוֹ מִטְּלַטְלַת בַּעֲשֶׂרָה בְּנֵי אָדָם קמ^ה, אִם יֵשׁ תּוֹרַת כָּלִי עָלֶיהָ קמ^ו, כְּגוֹן שִׁיחֲדָה לְטַלְטְלָה לְאִיזָה תִּשְׁמִישׁ קמ^ז וְעַל דֶּרֶךְ שִׁיתְבָּאָר קמח – מִתֵּר לְטַלְטְלָה בְּשַׁבָּת קמט.

יב. כָּלִי שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְאֶסוּר קי – מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ, בֵּין לְצִרְךָ גּוֹפֹא^{קי}, כְּגוֹן קָרֶדֶם קיא לְחֶתוֹךְ בּוֹ דְּבִלָּה קיב, וְקָרְנִם קיג לְפָצוּעַ בּוֹ אֲגוּזִים, אוֹ אֲפֹלוֹ לְסֻמוֹךְ בּוֹ כָּלִים וְכִיזָא כְּזֶה, בֵּין לְצִרְךָ מְקוֹמוֹ קיד⁴¹.

אֲכַל לְצִרְךָ הַכָּלִי עֲצֻמוֹ^{קיד}, כְּגוֹן שֶׁהַכָּלִי קיז מִנָּח בְּמָקוֹם שֶׁיֵּרָא שְׁלֵא יִגְנֹב

37. מר שמואל עירובין קב, א. טור ושו"ע ס"ב. 38. רמב"ם פכ"ה ה"ו. מ"א סק"ד. 39. רבי פדת שם. רמב"ם שם. מ"א שם. 40. רבה קכב, ב. טור ושו"ע שם. 41. דב[א] קכד, א. טור ושו"ע שם. 42. גמרא שם. רמב"ם שם ה"ג. טור ושו"ע שם.

לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ שְׁלֵא עַל יְדֵי טַלְטוּל מוֹתֵר אֲפִילוֹ בְּלֹא יְחוּד, כְּדִלְקֵמָן ס"ד וסנ"ב. קמח. סעי' נביג (אופני היחוד לענין תורת כלי).

קמט. וראה לקמן שם אם מותר לטלטלה רק לצורך אותו תשמיש או גם לשאר דברים. קנ. שהוא מיוחד להשתמש בו תשמיש האסור בשבת (לעיל ס"ב).

קנא. גרזן המיוחד לבקע עצים. קנב. תאנים שהתייבשו בשדה ואחר כך דורסים אותם בכלי עגול, והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה (רש"י ביצה ג, ב), ועבה היא מאד, וצריך קרדום לחותכה (רש"י שבת קכב, ב).

קנג. פטיש המיועד לכלי מתכות. קנד. שהוא צריך את מקום הכלי, מותר לטלטלו לשם כך. קנה. כל כלי שמלאכתו לאיסור.

קמב. לעיל סעיף ח.

קמג. לעיל סעיף ט. ושם כוללו ב"מוקצה מחמת גופו", אך כאן מפרט יותר.

קמד. סעי' ד"ה.

ראה גם לקמן סי' תצה ס"ג: "כבר ביארנו בהלכות שבת, דאין איסור מוקצה בשבת אלא מוקצה מחמת חסרון כיס שנתבאר בסי' ש"ח, או מוקצה מחמת איסור שנדחה בידי אדם בין השמשות, כגון נר שהדליקו בו בשבת, או מוקצה כעין גרוגרות וצמוקין שמעלין אותן לגג ליבשן ואדם מסיח דעתו מהם, מפני שאין ראויים לאכילה עד לאחר זמן מרובה".

קמה. כלומר: מחמת כובדה צריכים עשרה אנשים בשביל לטלטלה.

קמו. לאבן או לקורה, כי סתם אבן וקורה אין עליהם תורת כלי, כדלעיל ס"ח.

קמז. דייק להוסיף "לטלטלה", כי

משם, או שלא יפול וישברקני, או שמנח בחמה וירא שלא יתבקע שם^{קני} ורצה לטלטלו משם למקום הצל, וכל כיוצא בזה^{קנח} – אסור^{קנט}.

ואם מחשב עליו להשתמש בו תשמיש במקום אחר^{קפ}, או שמחשב להשתמש איזה תשמיש במקום זה שהכלי מנח שם^{קסא} – מתר לו לטלטלו ממקום זה^{קסב}, אף על פי שעקר כונתו בטלטולו הוא כדי שלא יגנב או ישבר במקום זה^{קסג}.

יג. בשמטלטלו לצורך מקומו – אינו צריך להשליכו מידו מיד שפגהו במקום זה הצריך לו, אלא מתר להניחו באיזה מקום שירצה⁴⁴ להצניעו שם, שפיון שכבר הוא בידו – רשאי לטלטלו יותר ממה שצריך לו^{קסד}.

ואפלו אם שכח ונטל בידו^{קסה} מקצה גמור – רשאי לטלטלו לכל מקום

43. ירושלמי פ"ה דביצה ה"א. מ"א סק"ח מעובדא דרב שם ורש"י שם ד"ה מחמה. 44. גמרא מג, א ורש"י שם ד"ה בצריך למקומו. שו"ע ס"ג. 45. מ"א סק"ז.

קסד. והוא הדין כאשר מטלטלו לצורך גופו – אין צריך להניחו מידיו מיד לאחר סיום השימוש בו, אלא יכול להניחו באיזה מקום שירצה. וכן מפורש לקמן סי' שלא סי' (גבי טלטול סכין של מילה לאחר המילה): "בעודו בידו כשמל בו – רשאי לטלטלו לכל מקום שירצה להצניעו שמה". וראה גם לקמן סי' תקו ס"ט: "המפריש חלה .. אסור לשורפה ביום טוב .. וגם לטלטלה אסור, שהרי אינה ראויה לכלום, אבל מיד כשקרא לה שם חלה ועדיין היא בידו קודם שהניחה – רשאי לטלטלה לכל מקום שירצה".

קסה. משמע שבמיד אין הדין כן. אבל ראה לעיל סי' שז סוף סל"ו (בסוגריים): "התופס מוקצה בידו בזדון או בשגגה – מותר לטלטלו בעודו בידו לכל מקום שירצה, כמ"ש בסי' שח". וכדי שלא יסתרו דברי רבנו ממקום אחד למשנהו, יש לומר שאף כאן סובר רבנו שהוא הדין במזיד, אלא שנקט המצוי למעשה שאדם שוכח ונוטל מוקצה בידו (דברשיעי לא

קנו. היינו כלי שעשוי להשבר אם יפול (משא"כ קרדום וקורנס).

קנז. מחום השמש.

קנח. במקרים שיש חשש נזק לכלי אם לא יטלטלנו, אבל לטלטלו סתם ממקום למקום – אין זה נקרא "לצורך עצמו", אלא שלא לצורך כלל, וזה אסור אף בכלי שמלאכתו להיתר, כדלקמן סט"ז.

קנט. בטעם האיסור נראה לומר: כיון שמטרת הטלטול היא לצורך שמירת הכלי שמלאכתו לאיסור, הרי זה טלטול שלא לצורך דבר המותר בשבת, ולא התירוהו חכמים.

קס. היינו לצורך גופו.

קסא. היינו לצורך מקומו.

קסב. ופשוט שלא די במה ש"מחשב" לעשות שימוש בכלי זה או במקום שהכלי היה שם, אלא גם צריך לעשות בפועל שימוש מסוים בכלי זה או במקום שהכלי היה מונח שם.

קסג. כיון שכוונתו גם לעשות גם שימוש בגוף הכלי או במקום שהכלי היה מונח.

שירצה קס', פיון שפכר הוא בידו⁴⁶.

ויש מי שאוסר במקצה גמור⁴⁷. וראוי לחוש לדבריו קס', אלא אם כן במקום הפסד, כמו שנתבאר בסמן רס"ק⁴⁸.

יד. כל מקצה^ק אינו אסור אלא בטלטול, אבל מתר לגע בו בידיו קס'א⁴⁸.

46. עיין סי' רסו במ"א סק"ט. 47. סמ"ג עשין ל מתוספתא סוכה פ"ד ה"ז (הובא בהגהות מיימוניות פ"ה אות ר). ועיין במ"ש לעיל סי' שא קו"א סוף סק"י. ועיין באבן העזר סי' רסו. אבל דעת רש"י ותוס' ורד"ה בפרק ב דשבת לה, ב דלא כאבן העזר, אלא כמ"א סי' רסו שם. 48. שו"ת מהר"מ (פראג) סי' תקית. הובא במרדכי ביצה רמז תרמה. שו"ע סמ"ב. רמ"א ס"ג.

או אפילו בתוך עיר המעורבת - יכול לילך עמו עד לתוך חדר מוצנע ושם יתיר חגורו והכיס נופל, ואין בזה איסור טלטול מוקצה, דכיון שהמוקצה ישנו עליו כבר - הרי הוא יכול לנושאו עליו לכל מקום שירצה כמו שיתבאר בסי' שח". ושם לא הביא דעה חולקת, כיון שזהו "מקום הפסד" שמותר אף לכתחילה.

[אלא ששם כתב רבנו טעם נוסף להתיר: "ועוד שזהו טלטול ע"י גופו ולא בידיו, ואין בו איסור כלל, כמו שיתבאר בסי' שיא". וראה לעיל סי' שא קו"א סק"י הסיבה שהביא ב' הטעמים].

קע. אפילו מוקצה מחמת חסרון כיס. קעא. וכן כתב לעיל סי' רעז ס"ו: "מותר ליגע בטבלא [שעליה נרות], כמו שמותר ליגע בכל מוקצה". וכן כתב לקמן סי' תקיג ס"ג: "שמותר ליגע בכל דבר שהוא מוקצה, ואינו אסור אלא בטלטול". ובסי' רסג קו"א ס"ק ז הוסיף: "דכל מוקצה מותר בנגיעה, אפילו הראוי לאכילה, ולא גזרין שמא יאכלנו".

והנה כאן כתב רבנו בפשיטות שמוקצה מותר בנגיעה, ומשמע אף לצורך המוקצה. אך לקמן סי' שי ס"י לענין נגיעה לצורך המוקצה מביא מחלוקת הפוסקים, ולדעה הראשונה שם הנגיעה אסורה. ובסי' תצה סט"ו כתב בפשיטות: "ואפילו ליגע בהן

עסקינן), ואילו לעיל שם נקט מה שנכון מעיקר הדין, שמבאר שם הטעם שמותר לומר לנכרי לטלטל המוקצה שבידיו, משום שגם לישראל מותר לעשות כן אף אם נטל במזיד.

קסו. וראה לעיל סי' שא קו"א סק"י: "דשאני בין מטלטלו בבית להצניעו, והוא הדין בין נושאו מרחוב לבית, ובין נושאו בדרך עד שיגיע לעיר ולבית. ועוד דאף ברחוב, מיד שנזכר צריך לילך בודאי, ואינו רשאי לעמוד עוד כאן, דפשיטא דאינו יכול להניחו עליו כל השבת כולה .. וא"כ איזה שיעור יש לדבר, אלא ודאי דאפילו שהייה מועטת בעמידה לפוש שאינה צורך הליכה אסור, שלא התירו אלא לטלטלו לכל מקום שירצה, שלזה יש גבול וסוף, אבל לא לעמוד כמו שירצה, שלזה אין גבול שיכול לעמוד כל היום". קסז. אך לקמן סי' שלא שם וסי' תקו שם לא הביא דעה האוסרת כלל.

קסח. ראה גם לקמן סעיף עד: "כל מוקצה שאם ישנו כבר בידו - מותר לטלטלו לכל מקום שירצה כמו שנתבאר למעלה, ולפי מה שנתבאר שם שטוב להחמיר בזה - אף כאן טוב כו", עיין שם.

קסט. סי"ט: "מי ששכח כיסו עליו ונזכר בשבת כשהוא בתוך הבית או בתוך החצר

ובלבד שלא ינענע קעב אפילו מקצתו⁴⁹, וכמו שנתבאר בסמן רס"ה קעד. ולכן מתר לגע במנורה שהנרות דולקות עליה אם אינה תלויה באויר, כמו שנתבאר שם קעה, או בתנור בית החרף שהאש דולקת בתוכו. וכן מתר לקח דבר התר המנח על דבר מקצה, כמו שנתבאר שם קעי, וכן

49. ר"ן (סה, סע"א). שו"ע שם.

ע"י רגליו (ועל דרך שכותב כאן בפנים גבי טלטול המוקצה על ידי ישיבה עליו). אלא שאם כן היה צריך להביא שם טעם זה ולא משום שאינו מתכוין. וצ"ע. ואכ"מ].

קעג. כלומר, אסור לנענע אפילו מקצת המוקצה, ולא רק כל המוקצה. וכן מפורש לקמן סי' שיא סי"ב: "שכל מוקצה כשם שאסור לטלטל כולו - כך אסור לטלטל מקצתו". אלא ששם מדובר על טלטול ממש, והחידוש כאן הוא שאפילו לנענע מקצתו אסור. וההבדל בין נענע לטלטול לכאורה פשוט, שבטלטול הוא מזיזו ממקום למקום, ואילו בנענע המוקצה זו רק במקומו. וראה לשון רבנו בסי' רנג סי"א: "אסור לטלטל המוקצה אפילו בנענע כל שהוא".

וראה לקמן סעיף עט לגבי טלטול במקצת במקום צער בעלי-חיים.

קעד. סעיף ו (הועתק לעיל). וראה לקמן סי' שי' (שם): "שלא הזהירו חכמים שלא יגע הכלי במוקצה, אלא כשהמוקצה הוא דבר המתנענע ע"י נגיעת הכלי, כגון ביצה וכיוצא בה, שנמצא הוא מטלטלה ע"י הכלי".

קעה. שאסור לגעת בנר כשהוא תלוי, ומשמע שאם אינו תלוי מותר לגעת בו, כיון שאז אין חשש שמא יתנענע בנגיעתו. **קעז.** ושם הוסיף: "ואין לחוש במה שמתנדנד הנר ע"י נטילת אותו דבר מעליו, לפי שהוא טלטול מן הצד ואינו

אסור, אלא אם כן נוגע בהן לצורך דבר המותר, כמו שנתבאר בסי' שח". וצ"ע. **קעב.** משמע שזהו דוקא כשהנגיעה ודאי תנענע (ולא כשיש ספק בדבר). וכן משמעות הלשון לקמן סי' שי' (שם) "שמוקצה מותר בנגיעה בעלמא כל שאינו מנענע". אך בסי' תקיג ס"ג (גבי ביצה האסורה בטלטול) כתב: "ואפילו ליגע בה אסור .. כיון שהביצה היא עגולה, אם יגע בה קרוב הדבר שיזיזנה מעט". ויתרה מזה כתב לעיל בסי' רסה ס"ו: "אסור ליגע בנר דולק כשהוא תלוי אע"פ שאינו מטלטל, ואין איסור במוקצה בנגיעה בעלמא, מכל מקום אסור, פן יתנדנד קצת מנגיעתו". ולכאורה טעמא בעי למה אסור, הרי כשאינו מתכוין ואינו "פסיק רישיה" מותר (ראה סי' שלו ס"א).

והאמת שכבר ביאר רבנו שאלה זו לעיל בסי' רעז קו"א סק"א: "משום דהנדנוד בא ע"י נגיעה בחוזק, וכשנוגע ברפיון לא יתנדנד, וזהו הספק: פן יגע בחוזק ואי אפשר שלא יתנדנד". כלומר, הספק אינו בנדנוד אלא באופן הנגיעה שלו, ולכן אסור.

[אבל ראה לקמן סי' תקיח ס"ז (גבי סולם): "מותר לעלות ולירד עליו, ואין חוששין שמא יזיזנו מעט, דאף אם יזיזנו הוא דבר שאין מתכוין ומותר". הרי שלא חשש לספק שמא יזיזנו. אלא ששם היה ניתן לתרץ בפשטות, שאף אם יזיזנו הרי זה נעשה ע"י רגליו, ואין איסור בטלטול

להניחו על גביוקעו.

וכן מתר לישב עליו^{50קע}, אף אם הוא מתנענע תחתיו⁵¹, שטלטול פלאחר יד הואקעט, ובלבד שלא יגע בו בידיו^{קפ}, כמו שיתבאר^{קפא}, מפניקפב שכל מקצה אינו אסור בהנאה להשתמש בו בלא טלטול^{52קפג}.

ובלבד שלא יעשה מעשה בגוף המקצה על ידי תשמיש זה^{קפד}, כגון להצית אש ביום טוב תחת עצי מקצה אף על פי שאינו מזיזם כלל, כמו שיתבאר בסמן תק"א^{קפה}.

50. ר"ן (מו, ב) ד"ה עשה (בשם הרמב"ן). הובא בד"מ סק"ח. 51. ו"א סקמ"א. 52. רשב"א ב99ק ב כט, א ד"ה כי.

קפ. אם המוקצה מתנענע, שרק הישיבה התירו באופן כזה ולא נגיעה בידיו.
קפא. בסעיף טו.

קפב. לפני כן ביאר מדוע כשהמוקצה מתנענע בישיבתו אינו נקרא טלטול, וכעת מדבר על עצם ההיתר להנות מהמוקצה (בישיבתו עליו אף אם אינו מנענעו תחתיו).

קפג. ולכן מותרת כאן ההנאה מהמוקצה, כיון שרק יושב עליו ואינו מטלטלו. ומה שהמוקצה מתנענע בישיבתו עליו, הרי כבר ביאר שאין זה נקרא טלטול.

וראה לקמן סי' תקט קו"א סק"ג שכשם שמותר לישב על גבי המוקצה, כך מותר לסמוך בו את רגלי המיטה.

קפד. פירוש: אסור להנות מהמוקצה בשבת ויו"ט אם ההנאה באה ע"י מעשה בגוף המוקצה (אף בלא טלטול).

קפה. סי"א: "ואפילו לשורפן במקומן אסור אע"פ שאינו מטלטלן, לפי שהמוקצה אסור להשתמש בו וליהנות ממנו, כמו שיתבאר בסימן תק"ט". ובסי' תקט סט"ז מבאר: "במה דברים אמורים?

כשעושה מעשה בגוף המוקצה, כגון .. שמסיק בעצים המוקצים אע"פ שאינו מזיזם ממקומם, מכל מקום כיון שנותן

טלטול". אלא שבהמשך שם כותב רבנו: "במה דברים אמורים? בנר של שעוה וכיוצא בו, אבל אם היה נר של שמן תלוי - אסור ליטול דבר המותר מעליו, פן יתגנדנר הנר קצת ויתקרב השמן אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר, או יתרחק קצת ממנה ויש בו משום מכבה".

וצריך לומר שרבנו כאן בפנים אינו מדבר על נרות כלל, אלא על מוקצה סתם, שהרי כותב "המונח על דבר מוקצה", ולגבי הנרות כבר ביאר שם חילוק זה שבין נר של שעוה לשמן. ואפילו אם נאמר שמדבר גם על נרות, הרי ההיתר שבפנים מדבר על נר שאינו תלוי, ובה אין הבדל בין שעוה לשמן. ולפי זה רבנו לא בא לחדש כאן שמותר ליטול אף אם מתנענע על ידי כך, שהרי לא הזכיר כאן כלל פרט זה (ורק בהמשך גבי ישיבה על מוקצה הזכיר נענוע של המוקצה), אלא רק עצם הדין שמותר ליטול דבר המונח על המוקצה כשם שמותר לנגוע במוקצה. קעז. ואם המוקצה מתנענע אגב כך - ראה לקמן סי' שי סעיף י.

קעח. על כל מוקצה שראוי לישב עליו, כמו אבנים וכיוצא בהם, כדלקמן סנ"ב. **קעט.** ואינו נקרא טלטול (לקמן שם).

טו. כל מקצה^פ אינו אסור אלא לטלטלו בדרך בחל, דהינו בידיו, אבל מתר לטלטלו בגופו^{פ53}, כמו שיתבאר בסמן שי"א^{פח}, וזהו נקרא טלטול בלאחר יד, שהוא בשנוי מדרך החל^{פט}. ולכן מתר לטלטל מקצה ברגליו⁵⁴, לפנותו לכאן ולכאן דרך הלוחו לצרף מקומו^ק, או אפלו לצרף

53. רא"ש פ"ג ס' יט בשם רבינו יונה, ממשנה קמא, א. טור ושו"ע ס' שיא ס"ח. 54. גמרא קכז, א. מ"א סק"ז.

שיהא צף ורך ונוח לשכב עליו".
קפט. שאין דרך טלטול בכך (לעיל ס' רנט קו"א סוף סק"ג). ואין הכוונה שמוקצה שדרך טלטולו בגופו אסור לטלטלו בשבת אף בגופו, שהרי בסי' רסו ס"ט כתב בפירוש שלהיות חגור בחגורה שכיס המעות תלוי בה נקרא "טלטול ע"י גופו .. ואין בו איסור כלל", אף שבחול כן הוא דרך טלטולו. והטעם מבואר בסי' שי בקו"א סק"י שאף שלענין הוצאה ברשות הרבים "כיסו תלוי לו בחגורו היא הוצאה כדרכה", הרי ש"לענין טלטול לא מיתסר אלא בידו ממש". וכן כתב שם בסוף הקו"א: "אבל אם הוא תלוי עליו או אצלו בחיקו .. הדבר פשוט להתיר .. דהוי טלטול כלאחר יד". וכן מפרש שם בפנים סל"ט שמעות הנמצאים בכיס בגדיו שכן הדרך להוציא המעות בחול, הרי שלענין מוקצה "זהו טלטול כלאחר יד, כיון שאינו מטלטל בידו אלא בגופו". ולפי זה מה שכתב כאן בפנים "שהוא בשינוי מדרך החול", צריך לומר שהכוונה שכן הוא על דרך הרוב, וכיון שכן הוא על דרך הרוב - התיירו כן גם במקרה שזה דרכו, כיון שמוקצה מדרבנן. קצ. כדי שיוכל לעבור שם. וראה גם לעיל ס' רנט קו"א סוסק"ג: "ומהאי טעמא נמי שרי לעשות שביל באוצר ברגלו שמפנהו לכאן ולכאן .. משום דהוי כלאחר יד, דאין דרך טלטול בכך".

תחתיהם אש ומבעיר אותם - הרי עושה מעשה בגוף המוקצה". ובהמשך שם: "אבל מותר להשתמש במוקצה כשאינו עושה שום מעשה בגוף המוקצה, כגון להתחמם כנגד המדורה הנעשית מעצי מוקצה, או להשתמש לאורן .. כיון שההנאה בא לו מאליה, שאינו עושה שום מעשה בגוף המוקצה בהנאתו ממנה - לא גזרו חכמים על כך". וראה גם לקמן ס' תקז ס"ד ובקו"א סק"ד שם. וראה עוד בקו"א שם, שלכן מותר להעמיד בהמתו על גבי עשבים המוקצים כדי שתאכל מהם (כדלקמן ס' שכד ס"י): "כיון שאינו עושה מעשה בידים בגוף העשבים".
קפו. אפילו מוקצה גמור.

קפז. הכוונה לכל חלקי גופו (חוץ מידי), כגון: באחורי ידיו או בין אצילי ידיו (לעיל ס' רעו ס"י), בראשו (לעיל ס' שה סכ"ד), ברגליו (כפנים). והוא הדין אם תלוי עליו בחגורו או אצלו בחיקו (לעיל ס' שא קו"א סוסק"י), או בכיס הבגד (לעיל ס' רסו סוף ס"ט וסי' שא סל"ט).

קפח. סעיף טו: "וכל זה בטלטול בידיו .. אבל לטלטל המוקצה בגופו שלא בידיו מותר .. כגון קש שהוא מוקצה מפני שסתמו עומד להסקה, ואם הוא נתון על המטה שלא לשכב עליו ובשבת הוא בא לשכב עליו - מותר לנענע בגופו כדי

המקצה עצמו⁵⁵ כדי להצניעו קצא (עין סמן שי"א קצב).

ואין צריך לומר שמתר לטלטל מקצה על ידי נפוח קצב⁵⁶, שאין לה טלטול בלאחר יד גדול מזה קצד.

טז. כלי שמלאכתו להתר⁵⁷, דהינו שהוא מיוחד לתשמיש המתר בשבת, כגון כוס וקערה וכיוצא בהן קצה – מתר לטלטלו אפילו שלא לצורך גופו ומקומו אלא לצורך הכלי עצמו, שחושש עליו שלא ישבר או שלא יגנב משם ומטלטלו משם להצניעו, או שמטלטלו מחמה לצל שחושש שלא יתבקע בחמה.

אבל שלא לצורך כלל קצו – אסור לטלטל שום כלי אף על פי שמלאכתו

55. רא"ש פ"ג סי' יט. וראה לעיל סי' רעו קו"א סק"ג. 56. שו"ע סמ"ג. רמ"א ס"ג. 57. משנה וגמרא קכד, א. טור ושו"ע ס"ד.

חולקים וסוברים שגם בטלטול ע"י גופו אסור לטלטל לצורך המוקצה עצמו, אך להלכה פוסק רבנו לגמרי כדעת המתירים, כמובא לעיל מסי' שיא. וראה גם לעיל סי' שא קו"א סק"י: "דקיימא לן לגמרי כהראש"ש, כמו שיתבאר בסי' שיא".

קצג. ראה גם בפסקי הסיידור (הלכתא רבתא לשבתא): "אם נפל זכוב או שאר פסולת לכוס או לקערה .. מותר לנפח עליו להקריבו לדופן הכוס, ואז יטהו וישפוך ממנו וכו'".

קצד. ונראה שגם ברוח פיו אסור לטלטל שלא לצורך כלל.

קצה. כגון סכין וכיו"ב, כמובא לקמן בהמשך.

קצו. כלומר, שלא לצורך גופו ומקומו ולא לצורך הכלי עצמו שלא יגנב או ישבר, הרי זה "שלא לצורך כלל". ונמצינו למדים שלטלטל כלי ממקום מסוים למקום אחר או אפילו למקומו הרגיל כשאין שום חשש של נזק כללי – הרי זה "שלא לצורך כלל". ועצ"ע.

קצא. דהיינו כדי שלא יגנב או ישבר, כדלעיל סי"ב, שזה נקרא "לצורך המוקצה". אך שלא לצורך כלל משמע שאין שום היתר לטלטל מוקצה אפילו ברגליו, שאם לא כן היה לו לכתוב "אפילו שלא לצורך כלל". וכן משמע מסי' שא קו"א סק"י שמתיר ללכת עם המוקצה שעל גופו כדי להצניעו בבית, ומצריך ללכת מיד כדי להצניעו, אך לא לעמוד עם המוקצה על גופו אפילו שהייה מועטת, ואילו היה מותר לטלטל מוקצה בגופו אף שלא לצורך, למה צריך למהר ללכת עם המוקצה כדי להצניעו. וצע"ק לשון אדה"ז בסי' רסו סי"ט (בסוגריים) שטלטול ע"י גופו "אין בו איסור כלל".

קצב. סעיף טו: "לטלטל המוקצה בגופו שלא בידיו – מותר, אפילו מטלטלו לצורך האיסור". וראה גם לעיל סי' רעו ס"י: "שכל טלטול מן הצד שהוא על ידי גופו שלא בידיו – יכול לטלטלו אפילו לצורך המוקצה". וראה שם (ובקו"א סק"ג) שיש

להתיר, לפי שבימי נחמיה בן חכליה קצו שהיו העם מזולזלים באסורי שבת קצח, כמו שכתוב קצט "בימים ההם ראיתי ביהודה דורכי [ם] גתותי בשבת ומביאים הערמות וגו' רב, עשו חכמים סיג וגדר לאסור הוצאה, וגזרו על כל הפלים אף על פי שמלאכתם להתיר, שלא לטלטל כלל, אפלו לצרף תשמישן המיוחד להם, חוץ מן פוסות וקערות וספין וכיוצא בהם מהפלים הצריכים ביותר לסעדת השבת".

ואחר כך פשראו חכמים שחזרו העם להזהר קצת באסורי שבת - חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להתיר לצרף גופו או לצרף מקומו".

ואחר כך פשראו שחזרו העם להזהר יותר - חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להתיר אפלו לצרף הפלי עצמו.

אבל לטלטל שלא לצרף כלל - עדין לא נמנו עליו חכמים להתיר, ונשאר עומד באסורו שנאסר בגזרת חכמים שבימי נחמיה בן חכליה ר".

את מרכולתם לרשות הרבים כדי למוכרה. וראה גם לעיל ס"א שמביא טעם זה (כטעם שני), אלא ששם מדבר כנראה בכללות גזירת המוקצה בזמן דוד ושלמה (ולא בזמן נחמיה). - ראה בהערה הבאה.

רה. משמע שעיקר הגזרה היתה על כלים שמלאכתם להתיר, אבל שאר כלים היו אסורים בלאו הכי קודם לכן, כמבואר לעיל ס"א. וכן משמע מזה שהביא את סיפור הגזירה רק כאן בכלים שמלאכתם להתיר, ולא בשאר כלים שהזכיר לפני כן.

רו. שהתירו לטלטלם לצורך תשמישם המיוחד להם, כדלקמן סי"ז.

רז. אך לא לצורך עצמו.

רח. עד היום הזה.

רט. וראה לעיל סי' שא קו"א סק"ז גבי מקל שהולכים בו החשובים - אסור לטלטלו שלא לצורך, "דלא עדיף מכלי שמלאכתו להתיר".

קצו. שהיה בתחילת בית שני.

קצח. כמו שמפרט בפסוק.

קצט. נחמיה יג, טו.

ר. דורכים ענבים בגתות להוציא יין (מצו"ד שם). כלומר עוברים על איסור סחיטת ענבים בשבת (ואיסורו מבואר בסי' שכ ס"א).

רא. מביאים אל הבית ערמות התבואה ועומסים אותם על החמורים לשאתם (מצו"ד שם). כלומר עוברים על איסור שביתת בהמתן (ואיסורו מבואר בסי' רמו ס"ז ואילך).

רב. "ומביאים ירושלים ביום השבת", כלומר עוברים על איסור הוצאה מרשות לרשות (ואיסורו מבואר בסי' שא ובסי' שמו). ובהמשך: "ואעיד ביום מכרם ציד", כלומר היו מוכרים מזון ביום השבת, הרי שעברו גם על איסור מקח וממכר בשבת (ואיסורו מבואר בסי' שו ס"ד).

רג. שבאותו הזמן.

רד. שכן עיקר הקלקול אז היה שהוציאו

יז. אבל כל מיני אכלים ומשקים המתרים בשבת⁵⁸, וכל מיני ספרים שמתר לקרות בהם⁵⁹ – מתר לטלטלם אפילו שלא לצורך כללי⁵⁸, לפי שלא גזרו בימי נחמיה אלא על בלים ולא על אכלים וספרים, והרי הם עכשו כמו קדם הגזרה שבימי נחמיה, שהיה מתר לטלטל כל דבר הראוי בשבת אפילו שלא לצורך כללי. אבל דבר שאינו ראוי בשבת – היה אסור לטלטל אף בימי דוד ושלמה⁵⁹ או קדם לבנייה.

מה שאין בן בלים, אפילו בוסות וקערות וספין וכיוצא בהן – בלן היו בכלל הגזרה, שגזרו גם עליהן שלא לטלטלן כי אם לצורך תשמישן, ולא לצורך מקומן ולא לצורך גופן כשאינו תשמיש המיוחד להן, שהרי לא הוציאו אותן מכלל שאר בלים אלא מפני הצורך שיש בתשמישן יותר מבתשמיש שאר כל הכלים, אם בן אין להתירן אלא לצורך תשמישן בלבד. ואחר כך כשהתירו, וחזרו והתירו⁶⁰, לטלטל כל כלי שמלאכתו להתר אפילו לצורך הכלי עצמו – גם בוסות וקערות וספין וכיוצא בהן היו בכלל זה, ולא התירו אלא לטלטלן לצורך הכלי עצמו, אבל לא שלא לצורך כללי⁶⁰.

58. שו"ע שם. 59. ראה גמרא ל, ב.

שהוא הדין למלבושים ותכשיטים שמתרים בטלטול אפילו שלא לצורך כלל, ושכן מנהג העולם. אך זהו חידוש ללא מקור, ובפרט שלא נתפרש כן בדברי רבנו כלל.

ריג. המקור לכך הוא הסיפור המובא בגמרא (שבת ל, ב), שדוד המלך נפל ונפטר בשבת והיה מונח בחמה, ושלמה בנו שלח לחכמים לשואלם האם מותר לטלטלו. הרי שאיסור מוקצה היה קיים עוד לפני כן (בימי דוד).

ריד. כי יתכן שגזירת המוקצה היתה עוד לפני דוד, אלא שבגמרא מובא לראשונה בסיפור המעשה של דוד ושלמה.

רטו. כמובא לעיל סט"ז שהיו שני שלבים בהיתר הטלטול.

רטז. כשאר כלים שמלאכתם להיות.

רי. משא"כ האסורים, כדלעיל ס"ט. ריא. ראה לעיל סי' שז סעי' ל-לא אלו ספרים מותרים בקריאה בשבת ואלו אסורים, ולמעשה מתיר שם לקרוא בשבת (מלבד ספרי קודש גם) ספרי חכמות וספרי רפואות, וממילא מתיר גם לטלטלם. אבל ספרי חול האסורים בקריאה בשבת – אסורים גם בטלטול, כמבואר שם ס"א. ואגרות וכתבים האסורים בקריאה בשבת (כמבואר שם סכ"ה), אם הם ראויים להנאה אחרת, כגון לצור על פי צלוחיתו – אין בהם משום מוקצה ומותר לטלטלם (שם ריש סכ"ו). אבל אם הם חשובים בעיניו ומקפיד שלא להשתמש בהם לצור על פי צלוחיתו – אסור לטלטלם, שהרי אינם ראויים לכלום בשבת (שם סכ"ח). ריב. בבדי השולחן סי' קח סק"ז כתב

יח. ומכל מקום, מתר לאדם לשא הסכין אצלו אף בשהולך לבית הכנסת במקום שיש שם ערוב, אף על פי שאינו צריך שם לסכין, כיון שיצטרך לו אחר כך בו ביום, ולא אסרו לטול שלא לצורך אלא כשאינו צריך לו כלל כל היום, אבל אם ישתמש בו היום והוא נושא אצלו כדי שיהיה מוכן לו בשעתו – מתרי⁶⁰, כיון שהוא חפץ בכך שיהיה מוכן לו – הרי זה לטול לצורך^{יח}.

יט. התפלגין אין דינן בספרי הקדש^{יט}, ולא אפלו בכלי שמלאכתו להתריכ⁶¹, שהרי אסור לצאת בהן לרשות הרבים^{יט}, וכל דבר שאסור לצאת בו – אסור ללבוש כלל בשבת אפלו בתוך הבית, שמא ישכח ויצא בו⁶², כמו שנתבאר בסמן ש"ג^{יט}.

ואף להמתירין שם ללבוש בבית^{יט} – אין התפלגין בלי שמלאכתו להתריכ^{יט}, הואיל והן מיחדים ללבוש לשם מצוה, ובשבת אסור ללבוש לשם מצוה,

60. ט"ז סק"ב. 61. מ"א סקי"א. 62. ב"י סי' כט ד"ה ואיכא. מ"א שם סק"א.

שיצטרך, ונמצא שכל הטלטול במשך היום הוא לצורך זה. ריט. שמותר לטלטל אפילו שלא לצורך (כדלעיל סט"ז). רכ. שמותר לטלטל לצורך עצמו (כדלעיל סט"ז).

רכא. אפילו כשהוא לבוש בהן, גזרה שמא יסירן מעליו ויביאן בידו ד' אמות ברשות הרבים, כדלעיל סי' שא ס"ג. רכב. סכ"ג (שיש להחמיר כדעת האוסרים כן).

רכג. דעה ראשונה שם.

רכד. אלא ככלי שמלאכתו לאיסור. אך אינן מוקצה מחמת חסרון כיס (למרות שהן יקרי ערך), כיון שאין אדם מקפיד שלא להשתמש בהן לצורך גופן, כגון שישמרוהו מן המזיקין, כדלקמן בהמשך הסעיף.

ריז. ראה גם לקמן סי' תקיח ס"א (לענין הוצאה ביו"ט): "וכן מותר להוליך עמו סכין כל היום אף לאחר שכבר גמר סעודתו, לפי שהוא צריך לו כל היום, שאם יודמן לו איזה פרי יחתוך בו". אלא ששם לענין הוצאה ביו"ט כותב: "אבל אם ידוע לו שלא יצטרך לסכין בהליכה זו, כגון שהולך לבית הכנסת – אסור להוליכו עמו". אך כאן, לענין טלטול מוקצה, מתיר לטלטל לבית הכנסת אף אין אם לו צורך שם, כיון שיצטרך לו אחר כך, והוא חפץ שיהיה מוכן אצלו. ריח. כלומר, הטעם שטלטול הסכין במשך כל היום בשביל צורך מסוים מאוחר יותר נקרא טלטול לצורך (אף שלכאורה רק הטלטול הנצרך בשביל השימוש בפועל נקרא לצורך), זהו "כיון שהוא חפץ בכך" שהסכין תהיה מזומנת לו בכל עת

כמו שנתבאר בסמן ל"ארכה, לפיכך אסור לטלטלן אפלו לצורך עצמך, כגון להצניען שלא יגנבו, אם הוא מקום שרוב הגנבים המצויים שם הם ישראלים, שלא יבאו התפלין לידי בזיון בידם רכב⁶³.

אבל לצורך גופן, כגון בשביל שישמרוהו מן המזיקין רכב⁶⁴, או לצורך מקומן - מתר לטלטלן כדין כלי שמלאכתו לאסור, שמכל מקום יש עליהן תורת כלי ומלבוש, שהרי היוצא בהן לרשות הרבים - פטור, הואיל והן דרך מלבוש ותכשיט, כמו שנתבאר בסמן ש"ארכס.

ב. וכן השופר⁶⁵ או חצוצרות⁶⁶ ושאר כלי שיר - אסור לטלטלם כי אם לצורך גופם או מקומם כדין כלי שמלאכתו לאסור, שאסור לתקוע או לזמר בכלי שיר בשבת, כמו שיתבאר בסמן תקפ"ח ושל"ט⁶⁷.

בא. כלי שמלאכתו לאסור ולהתיר⁶⁸ - מתר לטלטלו אף לצורך הכלי

63. עיין סוף פרק קמא דביצה וברש"י שם ד"ה ולא. 64. עיין ברכות כג, רע"ב ורש"י שם ד"ה ננטרן, ובב"י סי' תקטז ד"ה ומ"ש ואפילו, בשם בעל ההשלמה. 65. הגהות אשרי פ"ב סי' כד. רמ"א ס"ד. 66. מ"א סקי"ב.

בשבת משום עובדין דחול). רלא. לכאורה צ"ל סי' של"ח, ראה שם בסעיף א: "אסור להשמיע קול של שיר .. שמא יתקן כלי שיר", ואם כן כל שכן שאסור לנגן בכלי שיר. וראה גם לעיל בסי' רנב סט"ז: "שאסור להשמיע קול בשבת (בכלי המיוחד לכך) כמו שיתבאר בסי' של"ח".

נראה הציון בפנים לסי' שלט מדויק ואינו טעות המעתיק, אולי יש לומר שהדיוק הוא, משום ששם (בסעיף ב) הוסיף שהאיסור הוא גם "(לשורר או) לקונן" בכלי שיר. והוספה זו חשובה לענין דין מוקצה בכלי שיר, שכן אם האיסור היה רק לשורר בכלי שיר ולא לקונן, אזי היה מותר לטלטל את כלי השיר כדין כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר.

רלב. שמשמש גם לאיסור וגם להיתר.

רכה. סעיף א: "ואם מניחן בהם לשם מצוה - עובר על בל תוסיף, וגם מזלזל לאות של שבתות וימים טובים במה שמניח עליו בהן אות אחר".

רכו. כדין כלי שמלאכתו לאיסור.

רכז. כיון שהגנבים הישראלים לא יבזו התפלין, אבל אם יש חשש שיבאו לידי בזיון - יכול לטלטלן כדי להצניען. וראה לעיל סי' שא סנ"א גבי המוצא תפלין ברשות הרבים או בכרמלית.

רכח. וראה לקמן סי' תקטז ס"ג שמותר לשלוח תפלין לחברו ביו"ט אף שזהו לצורך החול, כיון שיש בזה שמחת יו"ט. וצריך לומר שזהו גם ההיתר של משלוח תפלין אף שהוא ככלי שמלאכתו לאיסור, ששמחת יו"ט היא ג"כ בגדר "צורך גופן". ועצ"ע.

רכט. סעיף ג.

רל. ס"ד (גבי שופר, שאסור לתקוע בו

עצמו כדין כלי שמלאכתו להתריל⁶⁷, הואיל והוא מיוחד גם בן למלאכת התריל.

כב. מדוכה, אם יש בה שום רל⁶⁸ וכיצא בו מדברים הנדוכים בה – מתר לטלטלה אף לצורך עצמה⁶⁸, אף על פי שהוא כלי שמלאכתו לאסור⁶⁹, לפי שהמדוכה היא מכלה ובטלה להשום שבתוכה כמו שהקדירה מכלה להתבטל⁷⁰, והרי זה כאלו מטלטל את השום בלבדו, שמתר לטלטלו אף שלא לצורך כלל⁷¹.

אבל אם נתן במדוכה כפר או תינוק או שאר דברים המותרים בטלטול שאין המדוכה מכלה להם⁷² – אסור לטלטלה על ידי בן לצורך עצמה⁷³, שבמת בלבד הוא שהתירו לטלטל מחמה לצלמא⁷⁴ על ידי כפר או תינוק

67. שלטי הגבורים (מח, א) אות ב. מ"א סק"ט. 68. ברייתא קכג, א. וגמרא קכד, א. 69. דא"ש בתשובה כלל כב סי' ח.

רלג. ראה גם לקמן סעיף פז (לעניין מכבדת העשויה לאיסור ולהיתר). רלד. משמע אף אם רוב מלאכתו הוא לאיסור, אבל היות שהוא מיוחד גם למלאכת היתר – מותר לטלטלו, כדי כלי שמלאכתו להיתר. רלה. משמע שמדובר במקרה שהשום מונח שם כבר מערב שבת, ולא שהוא מניח כעת את השום בתוכה כדי שיוכל לטלטלה, שכן נתינת שום בשבת שלא לצורך דיכה, היא כמו נתינת שאר מאכלים בה, שנחלקו בדבר (לקמן) אם היא מועילה לטלטול מדוכה. [אבל זה שהמדוכה היתה אסורה בטלטול בבין השמשות לצורך עצמה, אין אומרים בה שהיא נאסרה כן לכל השבת כולה, כיון שלא הוקצה מדעת האדם – לא אומרים בה: "מיגו דאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכולא יומא" (ראה לקמן סי' שי ס"ו)]. רלו. שהרי אסור לדוך במדוכה בשבת, כדלקמן סי' שכא סי"א. ולכן כשהיא

ריקה מותר לטלטלה רק לצורך גופה או מקומה. וראה גם לקמן סי' תצט סי"ב: "עלי שהוא דף עב וכבד וכלי הוא אלא שמלאכתו לאיסור לכתוש בו הריפות .. אסור לטלטלו שלא לצורך גופו או מקומו כדין כלי שמלאכתו לאיסור". רלז. כי כמו שהקדירה משמשת לתבטל שבתוכה, כך המדוכה משמשת לשום שבתוכה, ולשם כך היא נועדה. רלח. כדלעיל סי"ז. ולפי זה מותר לטלטל את המדוכה עם השום שבתוכה אף שלא לצורך כלל, ומה שכתב לעיל רק "לצורך עצמה", משום שעיקר החידוש כאן הוא להשמיענו שמדוכה שיש בה שום אין דינה כשאר כלים שמלאכתם לאיסור לענין טלטול לצורך עצמו, אבל לאחר שכתב הטעם – אזי מותר אף שלא לצורך כלל. רלט. כיון שהמדוכה לא נועדה להניח בה לחם או שאר מאכלים, וכל שכן תינוק. רמ. על מנת להצניעה מחשש שלא תיגנב או תינזק. רמא. משום כבוד המת שלא יסריח.

וביזא כהם, כמו שיתבאר בסמן שי"ארמב.

ויש חולקים ואומרים⁷⁰, שהמדוכה, או שאר כל כלי שמלאכתו לאסור, מתר לטלטלו לצורך הפלי עצמו על ידי כפר או תינוק או שאר דבר המתר בטלטול⁷¹, ולא אמרו שלא התירו בטלטול על ידי כפר או תינוק לבד מן המתיר⁷², אלא בטלטול מקצה גמור האסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו⁷³, אבל כלי שמלאכתו לאסור שאינו מקצה גמור והקלו בו לטלטלו לצורך גופו או מקומו – הקלו בו גם כן לטלטלו על ידי כפר או תינוק אף לצורך הפלי עצמו.

והעקר בסברא הראשונה⁷⁴. ומכל מקום, במקום הפסד מרבה⁷⁵ יש לסמוך על סברא האחרונה⁷⁶.

כג. הנולד מתר בשבת⁷⁷, כגון נכרי שעשה כלי חדש בשבת⁷⁸

70. שם ברא"ש בשם ראב"ן. שו"ע ס"ה. 71. מ"א סק"ג. 72. ט"ז סק"ד וס"י שיא סק"ה. ח"ה ריש פרק יז (מז, א). 73. משמעות שו"ע (שהביא רק דעת היש מתירים).

תצה סי"ג הביא רבנו דעה האוסרת נולד בשבת כמו ביו"ט, אלא שלהלכה פוסק שם ש"ב בשבת יש להתיר נולד, כי כן עיקר.

וראה לעיל סי' שה סל"ב ש"נולד גמור" אסור גם בשבת. וכ"כ לקמן סי' שי ס"ט. סי' תצח סכ"ד.

רמט. צריך לומר שמדובר שהחומרים שמהם עשה הנכרי את הכלי הינם של ישראל, כי רק במקרה זה נקרא הכלי "נולד", אבל אם עשה הכלי מהחומרים שלו, אין זה נקרא "נולד", כמבואר לקמן סי' תקפו סכ"ה: "אם עשה נכרי שופר ביום טוב מקרן של ישראל, כיון שבין השמשות לא היה הקרן עומד לעשות ממנו שופר, שהרי לא היה ברשותו של נכרי, א"כ זה השופר הוא נולד ביום טוב", אבל אם עשה הנכרי השופר מקרן שלו – "אין בו משום איסור נולד ביום טוב, כיון שבין השמשות היה הקרן ביד

רמב. סעי' ג, ז.

רמג. כדלקמן סי' שיא ס"ז.

רמד. וראה לקמן סעיף עג שגם במוקצה גמור נחלקן אם התירו לטלטלו על ידי דבר המותר.

רמה. שאין לטלטל המדוכה לצורך עצמה ע"י שיניחו בתוכה ככר או שאר דבר המותר בטלטול.

רמו. דהיינו שהמדוכה שוויה רב, או שהבעלים עני ולדידו איבוד המדוכה הוא הפסד מרובה.

רמז. ראה גם לקמן סי' שלד סי"ח שהתיר להציל באופן זה "במקום הפסד מרובה" אפילו מוקצה גמור (כמו ארנק שבתוכו מעות). אך לקמן סוף סעיף עג התיר לטלטל גרף של רעי (אף שגם הוא מוקצה גמור) על ידי נתינת מים לתוכו, "במקום הפסד" בלבד ("כגון שהגרף הוא חשוב קצת"), ולא הצריך "הפסד מרובה". וצ"ע. רמח. וכ"כ לקמן סעיף ס. אך לקמן סי'

מעצמו⁷⁴ – מתר לטלטל⁷⁴ ולהשתמש בו, על דרך שנתבאר בסמן רנ"ברנא וסמן ש"י⁷⁵, אף על פי שלא היה דעתו עליו מאתמול לטלטלו למחר⁷⁶.

אבל ביום טוב יש להחמיר בנולד, כמו שיתבאר בסמן תצ"ה⁷⁷.

כד. וכן כל הכלים המתירים בטלטול⁷⁸ שנשברו בשבת⁷⁵ ואין השברים ראויים להשתמש בהם מעין מלאכתם הראשונה אלא מעין מלאכה אחרת לגמרי, כגון שברי ערבה⁷⁹ לכפות בהם פי חבית⁸⁰, ושברי כלי

74. מ"א סקט"ו (לדעת המתירים נולד בשבת). 75. משנה קכד, ב. טור ושו"ע ס"ו.

מוקצה שמותר בשבת מותר גם ביו"ט, ולדעה זו גם נולד מותר ביו"ט כמו בשבת [ודעת מתירים נולד ביו"ט מובאת גם לקמן סי' תצח סכ"ד וסי' תקא ס"א], ולדעה השלישית שם [בסי' תצה] נולד אסור גם בשבת וגם ביו"ט, ומסיק שם אדה"ז: "ולענין הלכה יש להחמיר בנולד ביו"ט .. אבל בשבת יש להתיר נולד". עיין שם הטעם.

ולהעיר שבסי' תקפו סוסכ"ה (גבי שופר הנעשה ביו"ט שאסור משום נולד) כותב אדה"ז: "ומכל מקום אם אין שם שופר אחר אלא הוא – מותר לתקוע בו, ויש לסמוך על המתירין נולד ביום טוב, כדי שלא לבטל מצות עשה של תורה".

רנ"ה. נראה שלא דוקא כלים שמלאכתם להיתר, אלא אפילו אם מלאכתם לאיסור נקרא "המתירים בטלטול", לצורך גופם ומקומם. וכן מוכח: (א) מזה שמזכיר כאן "עריבה" אף שהיא כלי שמלאכתו לאיסור (לישת הבצק, כמבואר בסכ"ה). (ב) מהלשון בריש סכ"ז, שממעט רק כלים המוקצים מחמת חסרון כיס.

רנ"ו. קערה גדולה המשמשת ללישת הבצק, כדלקמן סכ"ה.

רנ"ז. פי חבית גדול הוא וצריך לשבר

הנכרי, והנכרי לא הקצה דעתו מלעשות ממנו שופר, שהרי בידו וברשותו הוא לעשות ממנו מה שירצה".

רנ"ו. ולא שהישראל אמר לו לעשות בשבת, כי אז יהיה אסור לו להנות מהכלי בשבת (ראה לעיל סי' רמג ס"ב. ועוד).

רנ"א. ראה שם סי"א: "נכרי שעשה לישראל כלי בשבת בקבלנות שקיבל מערב שבת וקצץ לו שכר – מותר לו ליהנות ממנו בשבת עצמה, כיון שהנכרי עשאה לטובת עצמו להשלים פעולתו ולקבל שכרו, ולא נתכוין בשביל שיהנה ממנו הישראל בשבת עצמה". ובהמשך שם מביא: "ויש אוסרים להשתמש בכלי הנגמר בשבת ביד נכרי וגם במוצאי שבת צריך להמתין בכדי שיעשו". ופוסק: "וכן יש לנהוג לכתחלה, אם לא שצריך אליו הכלי בשבת שאז יש להקל".

רנ"ב. נראה שהכוונה לסעיף ו (המועצת בהערה הבאה).

רנ"ג. כמבואר בסי' ס"ו: "דבר שהיה מוקצה בבין השמשות בעל כרחו של אדם – לא הוקצה לכל השבת כולה .. אע"פ שכשהגיע בין השמשות הסיח דעתו ממנו לגמרי ולא היה מצפה כלל".

רנ"ד. ראה שם סי"ג שלדעה הראשונה כל

זכוכית לכסות בהם פי הפדרנה, וכן כל פיוצא בזה - הרי זה נולד⁷⁶, שנעשה כלי חדש⁷⁷, ומתר בשבת⁷⁸, ולא ביום טוב⁷⁹, אלא אם כן נשברו מערב יום טוב, שאז הוכנו למלאכה אחרת מבעוד יום⁸⁰, ואין זה נולד.

כה. אבל אם השברים ראויים להשתמש בהם מעין מלאכתם הראשונה, כגון שברי ערבה לצוק לתוכן מקפה עבה⁸¹, שהיא דומה לעסה המערכת במים שמשתמשים בערבה, ושברי כלי זכוכית⁸² לצוק לתוכם שמן⁸³ - אין זה נולד⁸⁴, ומתר לטלטלם אף אם נשברו ביום טוב.

כו. ואם אין השברים ראויים לשום מלאכה⁸⁵ - הרי הם מקצה גמור, לפי שאין תורת כלי עליהם כלל, ואסור לטלטלם בשבת⁸⁶, בין שנשברו בשבת בין שנשברו בחל⁸⁷.

76. מ"א סקט"ו. עיי' ט"ז סק"ה (שלת"ק לא הוי נולד) וצ"ע. 77. מ"א שם. 78. רמב"ם שם. טור ושו"ע שם. 79. על דרך רש"י ור"ן וטור ושו"ע ס"ז (ולקמן סכ"ט) גבי חרס, וב"י גבי סנדל ד"ה ומ"ש

כדי לסמוך בהם כלי, או לצורך מקומם, או אפילו לצורך עצמם שלא יגבנו. ואף אם השברים הם של עריבה שהיא כלי שמלאכתו לאיסור, הרי כעת אחרי שהעריבה נשברה - דין שבריה כדין כלי שמלאכתו להיות, שהרי הם מיועדים עכשיו לכסות פי בהם חבית (שהוא דבר המותר). וראה גם לקמן סכ"ו. **רסא.** כדלעיל סכ"ג. וראה גם לקמן סי' תקא סי"א: "כלים שנשברו ביום טוב ואין עושין מעין מלאכתן הראשונה .. אין מסיקין בהן, מפני שהן נולד ואסורין בטלטול".

רסב. כיון שעדיין תורת כלי עליהם. אבל אם נשברו באופן שאין תורת כלי עליהם - ראה לקמן סכ"ו.

רסג. תבשיל סמך.

רסד. כלומר שברי כלי משקים.

רסה. שגם הוא משקה.

רסו. כיון שלא נעשה כאן כלי חדש.

רסז. אף לא לכיסוי כלים.

רסת. כדין כל מוקצה שאין עליו תורת

כלי רחב בשביל לכסותו, ושברי עריבה מתאימים לכך. אבל אם אינם ראויים לכסות פי חבית - ראה לקמן סכ"ט. **רנח.** פי הפך הוא קטן ודי לו בשבר כלי קטן בשביל לכסותו, ושברי זכוכית מתאימים לכך.

רנט. ראה גם לקמן סי' תצה סי"ג: "ומהו נולד? דבר שאינו ראוי היום למה שהיה ראוי בבין השמשות, כגון כלי שנשבר בשבת או ביום טוב ואינו יכול להשתמש בשבר הכלי מה שהיה יכול להשתמש כשהכלי היה שלם, אלא תשמיש אחר, כגון כלי משקין שנשברו או נקבו ביום טוב או בשבת ואינו יכול להשתמש בשבריהם משקין כמקודם אלא אוכלין או דברים אחרים - [הרי זה נולד] .. מפני שתשמיש זה נולד בשבת או ביום טוב, ואתמול לא היה הכלי עומד ומוכן לתשמיש זה".

רס. כלומר, מותר לטלטלם בשבת אפילו שלא בשביל לכסות בהם פי חבית או פך (כדלקמן סכ"ט), אלא לצורך אחר, כגון

אבל ביום טוב אם נשברו מבעוד יום – מתר לטלטלם להסקה⁸¹ אם הם ראויים לכך⁸², כמו שמתר לטלטל ביום טוב שאר עצים העומדים להסקה אף שאין תורת כלי עליהם⁸³.

בו. וכל זה בכלים המתרים בטלטול שנשברו⁸⁴, אבל כלים המקצים מחמת חסרון כים שנשברו⁸⁵, אף על פי שהשברים אינם מקצים מחמת חסרון כים⁸⁶, אם נשברו בשבת או ביום טוב – אסור לטלטלם בו ביום⁸⁷,

ובחצר (ולקמן סוף סמ"ג), ומ"א סוף ט"ק טז ודו"ק. 80. מ"א ס"ק יט. 81. ממ"ש מגן אברהם שם - צריך עיון. כלומר, צריך עיון ההוכחה של המ"א משבירת דלתות הבית לשבירת כלים אלו. וראה תהלה לדוד סקי"ב. שו"ע הרב עם ביאור כנישתא דבי רב ע' תקעב.

בזה .. כמו גבי טלטול עצים יבשים"). וראה שם קו"א סק"ג.

רע. דהיינו שהם היו כלי עץ, שאז השברים היבשים ראויים להסקה. וראה לקמן סי' תקא סט"ו: "כלי שנשבר מערב יום טוב ואין עליו תואר כלי – מותר להסיקו ביום טוב, שהרי הוא כבר מוכן ועומד להסקה".

וראה שם סי"ח: "אבל שיורי הלפידים, כיון שאין ראויים להסקה ביום טוב – אסור לטלטלם אפילו לצורך גופן ומקומן, לפי שאין עליהם תורת כלי כלל".

רעא. כדעה הראשונה המובאת לקמן סי' תקב ס"ח, שהיא עיקר.

אך לדעה השניה שם המתירה טלטול עצים אף שלא להסקה (כיון שהם ראויים להסקה), יש על העצים "תורת כלי", כמו שביאר רבנו בסי' תמו קו"א סק"ג. וראה גם סי' תצט קו"א סק"ג.

רעב. כולל כלים שמלאכתם לאיסור (המותרים בטלטול לצורך גופן ומקומן), אלא שלאחר שנשברו, השברים נעשו ראויים לשימוש של היתר, וממילא דינם כדין כלים שמלאכתם להיתר. וראה גם לעיל סכ"ד.

רעג. כיון שכבר נשברו.

כלי שאסור לטלטלו הן לצורך גופו והן לצורך מקומו (כדלעיל ס"ח), אלא אם כן יש חשש היזק מהשברים במקום שהם נמצאים (כדלקמן סכ"ח).
רסט. לצורך ביטול או לצורך חימום, ומזה משמע שאסור לטלטלם שלא לצורך הסקה.

אך לקמן סי' תקב ס"ח מביא בזה ב' דעות (לענין טלטול עצים יבשים ביו"ט): לדעה הראשונה – "לא היתירו לטלטל עצים אלא להסקה בלבד, לפי שהן עומדין ומיוחדין לכך, אבל שלא לצורך הסקה אסור לטלטלן אפילו לצורך גופן ומקומן, מפני שאין עליהם תורת כלי כלל". אך לדעה השניה: "כיון שהן ראויים להסקה – הרי הן מוכנים ליו"ט, ואין עליהם דין מוקצה, ומותר לטלטלן אפילו שלא לצורך הסקה" (כדין כלי שמלאכתו להיתר – סי' תמו קו"א ג). ולהלכה פסק שם: "לכתחלה יש לחוש לסברא הראשונה, אבל אם הוא שעת הדחק, כגון שנצרך לו מאד להשתמש בעץ – יש לסמוך על סברא האחרונה". ובסי' תצט סי"א (גבי חלב ושעוה שאין עליהם תורת כלי אך ראויות להסקה) היתר לטלטלם כשזו "לצורך הרבה, כגון שמתיירא שלא יגנבו וכיוצא

שמתוך שהקצו מדיעת האדם⁸² בבין השמשות יעד פשהיה הפלי המקצה שלם עדן - הקצו לכל היום בלו, כמו שיתבאר בסמן ש"רעה.

בח. כל השברים האסורים בטלטול, אפלו אותן שאינם ראויים לשום מלאכה, אם הם מנחים במקום שיכולים להזיק, כגון כלי זכוכית שגשגברו על השלחן או במקום שהולכין - מתר לטלטל השברים כדי לפנותם שלא יזקו בהם רבים⁸³, שבמקום הזק חגוף של רבים⁸⁴ לא גזרו על אסור מקצה רע, ואפלו על אסור טלטול בכרמלית רע, כמו שיתבאר רעט.

אבל שברי כלי חרס⁸⁵ האסורים בטלטול - אסור לפנותם⁸⁵. ואף שדורסים עליהם ונשברים - אין בכך כלום רפא, שאין אסור בשבירת חרס רפב, אלא אם כן שוברו במתכונן בשביל שיהא ראוי על ידי כך לאיזה

82. עיין במה שיתבאר סימן שי סעי' ד-ה. 83. ארחות חיים הל' שבת אות שסא. רמ"א ס"ו. 84. עיין שו"ע סי"ח (גבי קוץ המונח ברשות הרבים). הובא לקמן סמ"ט. 85. נ"א סקט"ז.

הוצרך להיתר טלטול מן הצד. רעח. שחמור מאיסור מוקצה. וכן משמע לקמן סי' שיש ס"ד וסי' שלד ס"ב. וראה לעיל סי' רנב קו"א ס"ק יד. ואכ"מ. רעט. סעיף מט.

רפ. שאינם מזיקים כל כך. רפא. משמע שאם היה בזה איסור - היה מותר לטלטלם, כדי שלא יעברו האנשים הדורסים על איסור סתירה. וצ"ע היכן מצינו שמשום איסור דרבנן התירו לטלטל מוקצה. ויש לומר שאין כוונת רבנו כאן לומר שאם היה איסור לדרוס עליהם היה מותר לפנותם, אלא הכוונה לומר שלא זו בלבד שאסור לפנותם, אלא מותר אפילו לדרוס עליהם. ועצ"ע.

רפב. כיון שאינו כלי. מסתימת לשון רבנו משמע שאין איסור לשבור חרס אף ביד (ולא רק ברגל), והיינו אם אחז החרס בידו בשוגג (שלא ידע שהוא מוקצה) ושברו (אפילו במודע). וראה גם לקמן סי' שמ סי"ז.

רעד. שהוא תחילת כניסת השבת (לקמן סי' שי ס"ד. וראה סי' רעא קו"א סק"ג). רעה. סעי' ד-ה.

רעו. משמע דוקא של הזיק הגוף של רבים, אבל חשש הזיק הגוף של יחיד אינו מתיר הטלטול, וכן משמע לקמן סמ"ט וסי' שלד סכ"ט. אך לקמן סי' שטז סעי' יז, כב משמע שמותר אף בחשש הזיק הגוף של יחיד. ועצ"ע.

רעז. אבל ראה לקמן סימן תיקח ס"ה: "שפור שצלו בו בשר .. שלקח עץ חד כעין שפור וצלה בו באקראי בעלמא - אחר גמר הצלייה שומטו מלפניו בגרידה ובטלטול מן הצד עד שמעבירו מלפניו לקרן זווית כדי שלא יזקו בו, אבל אסור לטלטלו בטלטול גמור לאחר שניטל ממנו הצלי לפי שנמאס ומוקצה". מבואר שאסור לטלטלו טלטול גמור ע"מ שלא יזקו בו. ויש לומר ששם החשש הוא קצת רחוק, כמשמעות לשונו "כדי שלא יזקו בו", שאין זה משהו מוחשי אלא מניעה בלבד של אפשרות הזקה, ולכן

תשמיש^{רפג}, שאז אסור משום תקון כלי⁸⁶, כמו שיתבאר בסמן ש"מ^[מ] רפד. כמ. חתיכת חרס שנשברה⁸⁷ מכלי בין בחל בין בשבת⁸⁸ והיא ראויה לכסות בה כלי – מתר לטלטלה, ואפלו במקום שאין פלים מצויים שם לכסותם בה, כגון שמנחת ברשות הרבים⁸⁹ – מתר לטלטלה שם^{רפה} פחות מד' אמות^{רפז}, הואיל ויש תורת כלי עליה בחצר שיש שם פלים. וכן הדין בשברי שאר פלים.

אלא שישאר פלים יש מהן שאין שבריהם מתרים בטלטול אלא אם כן הם גדולים קצת, כגון שברי ערבה לכסות בהם פי חבית^{רפז}, אכל אם אינם ראויים לכסוי פי חבית, אף על פי שראויים לכסוי פי כלי קטן מחבית – אין תורת כלי עליהם כלל, לפי ששברים הקטנים של הערבה דרך לזרקם לאשפה, ואין דרך כלל ליחדם^{רפח} לכסוי פי כלי קטן מחבית. אכל חתיכת חרס, אפלו היא קטנה⁹¹, דרך הוא לפעמים ליחדה לכסוי פי כלי קטן⁹², לפיכך יש תורת כלי עליה אף על פי שלא יחדה עדין^{רפט}.

86. משמעות רש"י קכד טוע"ב, וס"י שמ ס"ג ותק"ח ס"א. ראה גם לקמן סי' תקח ט"ב. 87. רב נחמן אמר שמואל קכד, ב. טור ושו"ע ס"ז. 88. ד"מ אות ד. ב"ח ד"ה זרקה. ט"ז סק"ו. מ"א סק"ז. 89. רבא שם. מ"א סוף סק"ז. 90. עיין מ"א סקכ"ד. 91. דאם לא כן מאי רבותא דשמואל [שאמר (שבת קכד, ב): "חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר", שהרי רב נחמן לא נחלק עליו אלא בכרמלית], אלא ודאי "קטנה" אתי לאשמועין. 92. רמב"ם שם.

משום תיקון כלי", אלא ששם עצמו מסיים: "כמו שיתבאר בסימן ש"מ", ועפ"ז תוקן בפנים. וראה גם לקמן סעי' נה, פב שמציין לסי' ש"מ. רפה. אם זה לצורך (אפילו לצורך עצמה), אך שלא לצורך כלל אסור לטלטלה, כדי כל שאר הכלים המותרים בטלטול (כדלעיל סט"ז).

רפו. שכן בתוך ד' אמות מותר לטלטל. רפז. כדלעיל סכ"ד. רפח. כדלקמן סל"ט. רפט. ולפי זה, כיום שאין הדרך לייחד שברי כלי לשום שימוש (אלא זורקים אותם לאשפה), הרי שכל שברי הכלים אין עליהם תורת כלי ואסור לטלטלם.

רפג. משמע שבמקרה כזה אפילו שוברו ברגלו אסור משום תיקון כלי, אף שאין זה דרך תיקונו. ומכאן יש ללמוד לכל שאר תיקוני כלי – שאסור אף ברגל. וראה לקמן סי' שלו סט"ו שבמקום הפסד מותר לתקן ברגל, כיון שעושה בשינוי. אך בסי' שז ס"ב התיר רק במקום הפסד מרובה או לצורך גדול.

רפד. לכאורה כצ"ל, וכמובא שם בסעיף יז: "אין שוברין את החרס .. המותרים בטלטול, כדי להשתמש בהם איזה תשמיש, מפני שהוא כמתקן כלי".

אך בדפוסים: "בסימן ש"י", ואינו שם, ואולי צ"ל: "בסימן שי"ד" – ראה שם סי"א: "שכל דבר שמתקנו בשבת שיהיה ראוי להשתמש בו איזה תשמיש יש בו

ל. ואם נשברה מהכלי בחל וזרקה לאשפה מבעוד יום – אסור לטלטלה בשבת⁹³, כיון שהקצה אותה מלכסות בה כלים, ובמלה מהיות עוד תורת כלי עליה.

ואפלו אם היא ראויה לעניים לכסוי כלים, אלא שבמלה הוא עשיר וזרקה לאשפה – אף על פי כן אסורה בטלטול לכל העניים שבעולם, שהכל הולך אחר הבגדים⁹⁴, כמו שיתבאר⁹⁵.

לא. אבל אם זרקה לאשפה בשבת – מתר לטלטלה⁹⁶, הואיל והיה עליה תורת כלי בבין השמשות שהוא תחלת בניסת השבת⁹⁷.

לב. לא בכל דבר אמרו שאם ראוי לכסות בו כלי יש תורת כלי עליו אלא בשבדי כלים בלבד, הואיל והיה כבר עליהם תורת כלי גמור כשהיו שלמים, לכן לא נפקע מהם אף כשנשברו אם ראויין עדין לכסוי.

אבל כל דבר שאין בו שיכות כלי גמור, כגון צרורות או אבנים וכיוצא בהם, אף על פי שראויים לכסות בהם כלים – לא ירד עליהם תורת כלי בשביל כך, ואסור לטלטלם⁹⁸ אפלו לצורך גופם ומקומם⁹⁹, כמו שנתבאר למעלה¹⁰⁰.

ולכן צריך להזהיר לרבים שנכשלים ונוטלים חתיכת עץ שאינה כלי לסמוך בה איזה דף¹⁰¹ לשכוב עליו¹⁰², וכיוצא בענין זה.

93. ברייתא קכד, סע"ב ואילך. טור ושו"ע ס"ז. 94. הנ"א ס"ז. 95. רב פ"א קכד, סע"ב. 96. רמ"א סק"ז. 97. רב או"מ, סע"א. שו"ע ס"ז. 98. רמ"א שם. 99. ט"ז סק"ז.

השבת, אף שלא היתה כאן התערבות דעת האדם כלל, וממילא הוצרך לבאר מדוע בין השמשות מצד עצמה פועלת שתשאר עליו תורת כלי כל השבת, משא"כ לעיל מדובר בדין הכללי של מיגו דאיתקצאי מדעת האדם בבין השמשות – הסתפק במה שצריך לסימן ש", כיון ששם עיקר הדיון בדין "מיגו דאיתקצאי".

רצב. סעיף ח.

רצג. לוח עץ שיחדוהו לשכיבה.

רצד. שכן אף שחתיכת העץ ראויה לסמוך עליה את הלוח, אין זה מוריד

רצ. סמ"א וספ"ט.

רצא. ושוב לא פקע ממנו תורת כלי כל השבת.

מה שהוצרך להוסיף דוקא כאן את הביאור על בין השמשות "שהוא תחילת בניסת השבת", ולא לפני כן בסעיף כז (כשדובר על דבר שהוקצה לשבת): "משום שהוקצו מדעת האדם בבין השמשות .. הוקצו לכל היום כולו" – יש לומר, משום שכאן ישנו חידוש, שרק מצד זה שיש עליו "תורת כלי" בבית השמשות נשארה עליו תורת כלי כל

אָבֵל עַל יְדֵי נִכְרֵי מֵתָר כֹּל טִלְטוּל מְקַצָּה¹⁰⁰ בְּשֵׁאִינוּ לְצַרֵּךְ הַמְקַצָּה
עֲצֻמָּוִי^{רצו}, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִמָּן רע"ו^{רצו}.

100. ט"ז שם.

לומר לנכרי עשה מלאכתך" (לעיל סי' שז סל"ו).

ב) אפילו "אם החפצים המוקצים שהביא הנכרי הם של הישראל .. רשאי לומר לו שיטלטלם להצניעו .. בעוד שהחפצים ביד הנכרי, שכשנכרי תופס המוקצה בידו - מותר לומר לו לטלטלו לכל מקום שירצה הישראל, לפי שאף ישראל התופס מוקצה בידו .. מותר לטלטלו בעודו בידו לכל מקום שירצה" (לעיל שם).

ג) יש אומרים שבמקום הפסד התירו "לטלטל על ידי נכרי סחורה מוקצה הנפסדת על ידי גשמים .. ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול" (לעיל שם סי"ב).

ד) אבל היהודי עצמו אסור לו לטלטל מוקצה בידיו אף במקום הפסד מרובה, אלא אם כן הוא במצב בהול, שליסטים באים לקחת ממנו, ויש חשש שיעבור על איסור חמור יותר בשביל הצלת ממנו, התירו לו לטלטל את כספו בידים (לעיל סי' שא ס"מ. לקמן סי' שלד ס"ב).

ה) אם מצא ארנק [עם כסף] בשבת - אסור לומר לנכרי לטלו, שאף שיש מתירין איסור זה במקום הפסד מרובה - "כאן אינו מפסיד כלום משלו, אלא שנמנע מהריוח" (לעיל סי' רסו ס"כ).

רצו. סעי' ט"ז (הועתק לעיל), וקו"א סק"ג. וראה לקמן סי' תרי ס"ו: "אין לומר לנכרי לקבל שעה הנוטף מן הנרות, מפני שהישראל אסור לו לטלטל השעה מפני שהיא מוקצה .. וכל שאין היתר להישראל לטלטלו - אסור לומר לנכרי לטלטלו כמו שנתבאר בסימן רעו". ונראה שמדובר שם

עליה תורת כלי, כיון שחתיכת העץ אינה באה מכלי, והרי היא מוקצה גמור. וראה לקמן סעיף פה.

רצה. שלא אסור לעשות ע"י נכרי בשבת אלא דברים שאין שום היתר לישראל לעשות בעצמו, משא"כ טלטול מוקצה, כיון שהישראל יכול לעשות בעצמו לעשות בהיתר, דהיינו לטלטל מן הצד (כדלקמן סי' שיא סט"ו), לכן מותר לומר לנכרי לטלטלו, אף הנכרי יטלטלו טלטול גמור (לעיל סי' רעו ס"ט).

רצו. אלא לצורך גופו ומקומו, אך לצורך המוקצה עצמו (שלא יגנב או ינוק) - אסור, לפי ש"אין היתר לישראל לטלטל מוקצה, אפילו בטלטול מן הצד, כשטלטולו הוא בשביל המוקצה עצמו, כמו שיתבאר בסי' שי"א. ואף שיתבאר שם שכל טלטול מן הצד שהוא על ידי גופו שלא בידיו יכול לטלטלו אפילו לצורך המוקצה .. אעפ"כ אין להתיר לומר לנכרי שיצניענו, לפי שאותם המתירים טלטול כדרכו על ידי נכרי כשיש היתר לישראל מן הצד, הם סוברים שאף על ידי גופו אין היתר לטלטל לצורך המוקצה עצמו .. ואין להקל יותר ממה שהם עצמם מקילים" (לעיל שם ס"י).

להשלמת דין טלטול מוקצה על ידי נכרי - יש להוסיף עוד מספר דינים:

א) "נכרי שהביא חפצים שהם מוקצים לבית ישראל להפקידם אצלו - יכול להוליכו למקום מוצנע שבביתו שיצניעם שמה, ואין איסור בזה במה שאומר לנכרי לטלטל המוקצה עד אותו מקום, שהרי טלטול זה הוא לצורך הנכרי, ומותר

לג. שבִּרְי פְתִילָה¹⁰¹ רצח¹⁰¹ שְׁאִינָן עוֹמְדִים עוֹר לְהִדְלָקָה בְּנֵר – הָרִי הֵן בְּצִרּוֹרוֹת וְאֲבָנִים שְׁאֵסוֹר לְטַלְטֵל אֶפְלוּ לְצַרְךָ גּוֹפֵן וּמִקוֹמָן^{רצט}.

אֲבָל פְּתִילָה שְׁלֵמָה¹⁰², אֶפְלוּ נִדְלָקָה כְּבָר בַּחֵל אוֹ בְּשֶׁבֶת שְׁעֵבְרָה¹⁰³ – הִיא נִקְרָאת כְּלִישָׁא, וְדִינָה כְּכָלִי שְׁמִלְאֲכָתוֹ לְאִסוֹר¹⁰⁴ שְׁמַתָּר לְטַלְטֵלוֹ לְצַרְךָ גּוֹפֵן וּמִקוֹמוֹ.

אֲבָל אִם דְּלָקָה בִּבֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת שֶׁל שַׁבָּת זוֹ – הֶקְצִית לְכָל הַיּוֹם כָּלוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּסִמְן רַע"ט^{שכ}.

וְכֵן גַּר שְׁלָם שֶׁל שְׁעוּהָ^{שג} אוֹ שֶׁל חֶלֶב¹⁰⁵, וְאֶפְלוּ נִדְלָק כְּבָר בַּחֵל^{שד} אוֹ בְּשֶׁבֶת

101. ברייתא מז, א. 102. תוס' שם ד"ה הנח. מ"א סקי"ח. 103. תרומת הדשן סי' פא. ב"י סי' תקיד ד"ה וכתוב. ומ"א סוס"י תקא. 104. מ"א ס"ק יח. 105. רשב"ן שם. הובא בב"י בשמו (ד"ה כתב בנו של הרשב"ץ) ובמ"א שם. ובאמת הוא בשו"ת יכן ובועז (לנכד הרשב"ץ) ח"ב סי' ו.

יום ודלק עד לאחר שחשכה, אע"פ שכבה אח"כ, אסור לטלטלו כל השבת כולה אפילו לצורך גופו או לצורך מקומו.. לפי שבבין השמשות כשהיה הנר דולק היה אסור בטלטול אפילו לצורך גופו ומקומו, מפני שהיה בסיס לשלהבת הדולקת בו שהיא מוקצה, ונעשה הנר מוקצה כמוה, ומתוך שבבין השמשות, שהוא תחלת כניסת השבת, היה מוקצה מדעת האדם.. הוקצה לכל השבת כולה". ובס"ב הוסיף: "וכן הפתילה נעשית ג"כ בסיס לשלהבת, ואסור לטלטל מה שנשתייר ממנה כל אותה השבת".

שג. זהו דוקא בנר של שעוה, אבל סתם שעוה – הוא מוקצה גמור, כדלקמן סי' שיד סכ"א. וכן כתב בסי' תצה קו"א סק"ח: "השעוה והאבנים אינם ראויים לכלום בשבת". וכן כתב בסי' תצט קו"א סק"ג "שאינ עליה תורת כלי". וראה שם סי"א ובקו"א שם לענין טלטולו ביו"ט. שד. ונותרה כמות מספקת להדלקה נוספת.

שכוונת היהודי שהשעוה לא תלך לאיבוד, ואם כן הרי זה טלטול לצורך המוקצה עצמו, ולכן אסור גם ע"י נכרי. נראה לעיל סי' שז ס"ט שאסור לדבר בשבת בדברים שאסורים לעשותם בשבת כשאין שום צד היתר לעשותם בשבת, כגון לומר בשבת שיביא למחר פירות מוקצים לתוך ביתו, משום ש"טלטול מוקצה אין צד היתר בעולם לעשותו בשבת (כשצריך לגוף המוקצה, עיין סי' רע"ו)". ואכ"מ].

רצח. כלומר, שאריות של פתילות שנשתיירו לאחר שדלקו בחול או בשבת שעברה, אבל אם דלקו בשבת זו, הן אסורות בלאו הכי מחמת שהוקצו לאיסור בבין השמשות, כדלקמן בהמשך הסעיף. רצט. כיון שאין עליהם תורת כלי כלל (ראה לקמן סי' תקא סי"ח).

ש. דהיינו שגם אחרי שדלקה הפתילה היא נשארה שלימה וראויה להדלקה נוספת. שא. כיון שעדיין עומדת להדלקה נוספת. שב. סעיף א: "נר שהדליקו בו מבעוד

שעברה^{שה} - נקרא כלי שמלאכתו לאסור^{שו}.

ומכאן^{שו} יצא טעות ההמון שמטלטלים גר שלם^{שח}¹⁰⁶ לצורך הדלקת מוצאי שבת^{שט}, או לצורך נכרי שידליקנה לעצמו^ש, וטועים הם^{שא}, שאינו מתר לטלטל כלי שמלאכתו לאסור^{שיב} אלא בשצריך ישראל^{שיג} להשתמש בו בשבת עצמה^{שיר} איזה תשמיש המתר בשבת^{שטו}, כגון קרנם לפצוע בו אגוזים^{שטו}, כמו שנתבאר למעלה^{שיו}.

106. מ"א שם.

שבת, ואילו על איסור מוקצה עובר הוא מיד כשנוטל את הנר (עבור מוצאי שבת), ועל כך מזהיר רבנו כאן. ועצ"ע. שיב. ויתרה מזו מובא לעיל בס"ר רצט סי"ט: "האנשים אסורים בטלטול הנר וכיוצא בזה קודם שיבדילו בתפלה או שיאמרו המבדיל", כלומר אפילו אם יצאה השבת אלא שעדיין לא הבדיל בתפלה - אסור לו לטלטל מוקצה. אלא ששם זה מטעם שלא להתעסק בחפציו (אפילו באיסורי דרבנן) קודם שילוו את המלך בהבדלה, ולא מטעם קדושת השבת (ראה שם סט"ו). ואכ"מ. שיג. ולא גוי. ופשוט שהכוונה לאסור גם כאשר הגוי עושה עם הכלי דבר המותר, שהרי גם הדלקה היא דבר המותר לנכרי, ומוכח שלא התירו לצורך הנכרי שום טלטול.

שיד. ולא לצורך מוצאי שבת. שטו. ולא תשמיש האסור בשבת. שטז. כדלקמן סי' שיט ס"ט שמותר לפוצעם בשבת. [אמנם בפסקי הסידור כתב רבנו שטוב להמנע מלקלף אגוזים ולאכלם בשבת, אלא אם כן הוציאם מקליפתם מערב שבת. אולם זו חומרא בלבד, ומן הדין מותר לשבור ולאכול אגוזים בשבת אם מקפידים על דיני בורר ומוקצה, כפי שמשמע שם]. שיז. סעיף יב.

שה. אך לא בשבת זו, כדלעיל. שו. ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו. שז. מכך שהתירו לטלטל נר שלם לצורך גופו. שח. שמותר לטלטל לצורך גופו. שט. דהיינו שלוקחים נר ממקום אחד ומטלטלים אותו למקום אחר, כדי שיהיה מוכן להדלקה במוצאי שבת. שי. בשבת. והיינו גם כשאין בזה איסור מצד שנראה כשלוחו, וזהו כשהנכרי עושה כן מעצמו, אבל אם הישראל אומר לו: טול נר זה והדליקהו לעצמך, הדבר אסור (בלאו איסור מוקצה), "כיון שאומר לו לעשות מלאכה בשלו - הרי זה נראה כשלוחו, אף שהוא מתכוין במלאכתו להנאת עצמו" (לעיל סי' שז סל"ה).

שיא. לכאורה הטעות היא בשתים: (א) איסור הכנה משבת לחול (שבסי' שב ס"י). (ב) איסור טלטול מוקצה. אך מכיון שהלכות אלו עוסקות בדיני מוקצה - הזכיר רבינו רק את האיסור הנוגע למוקצה. ועוד יש לומר: על איסור הכנה עובר הוא רק כאשר טלטול הנר מכין בפועל את הנר למוצאי שבת (ראה לקמן סי' תצה סט"ו: "ולא אסור הכנה .. אלא בדבר שמתקנו ומקרבו להנאת האדם ע"י הכנה זו, כגון להכניס יין מן המרתף לבית"), דהיינו במקרה שלוקח את הנר עמו בשביל שיהיה לו מוכן מיד במוצאי

לד. כל הכלים שיש להם דלתות קבועות בהם¹⁰⁷, בין שהדלת הוא מן הצד¹⁰⁸ בין שהוא כסוי על גבי הכלי¹⁰⁹, ונתפרקו הדלתות מהם, בין שנתפרקו בשבת בין שנתפרקו קדם השבת^{שכ} - מתר למלטל אותן הדלתות^{שכא}, מפני שפשהיו הדלתות מחברות בכלים היה גם עליהן שם כלי אגב אביהן^{שכב110}, ואף שנתפרקו אחר כך מהכלים - לא נפקע מהם שם כלי שהיה עליהן, הואיל וראויות להחזירן ולחברן אל הכלים^{שכג111}.

לח. אבל דלתות הבית שנתפרקו מן הבית¹¹², בין שנתפרקו בשבת בין שנתפרקו קדם השבת - אסור למלטלן^{שכד}, מפני שלא היה שם כלי עליהן מעולם¹¹³. ואף על פי שעכשו כשנתפרקו הן ראויות להשתמש בהן כמו בשאר נסרים^{שכה} - אף על פי כן אינן מתרות בטלטול, לפי שהן ראויות להחזירן לבית ולכך הן עומדות, ולא להשתמש עליהן בשאר נסרים^{שכו}.

דלת שדה תבה ומגדל אם מתר לטלה מהם^{שכו} או להחזירה להם^{שכח} - יתבאר בסמן שי"ג^{שכט} ושי"ד^{של}.

לו. דבר שאין תורת כלי עליו שעשאו כסוי לכלי - נעשה עליו תורת

107. משנה קכב, ב. טור וש"ע ס"ח. 108. רש"י שם ד"ה כל. 109. תוס' שם ד"ה אדרבה.

110. רש"י שם ד"ה ואע"פ. 111. תוס' שם. ר"ן שם (מו, א) ד"ה ומקשו. ט"ז סק"ח. 112. במשנה

שם. 113. רש"י שם. עיין מגיד משנה פכ"ה ה"ו. מ"א סקל"ח.

שנפל מבגד, הואיל והוא ראוי להתחבר אל הבגד - לא פקע ממנו שם כלי, ומותר לטלטלו כדי להצניעו. וכן כתב במנחת שבת (פח, ב). שכד. אפילו לצורך גופן ומקומן. שכח. דפי עץ ארוכים. שכז. שמותר לטלטלם, כדלקמן סנ"ט: "נסרים של בעל הבית מותר לטלטל".

שכז. משום איסור סותר. שכח. משום איסור בונה. שכט. סעי' טז, כב (לענין ליטלה מהם). סעי' יד"טו (לענין להחזירה להם). של. סוף סעיף יז (לענין נטילה והחזרה).

שיח. כגון דלת של ארון.

שיט. כגון דלת של תיבה.

שכ. החידוש היותר גדול הוא בנתפרקו מערב שבת, כי בנתפרקו בשבת ניתן לומר שכיון שהיו מחוברים בבין השמשות אגב כך מוכנים הם כל השבת גם אחר שנתפרקו, משא"כ כשנתפרקו מערב שבת.

שכא. כדין כל כלי שמלאכתו להיתר.

שכב. כלומר, אגב הכלים אליהם הן מחוברות.

שכג. ואם כן עדיין עומד הוא למלאכתו הראשונה. ולפי זה הוא הדין כפתור

כלי על ידי כך, ומתיר למלטלם כשאר כלים¹¹⁴. והוא שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך¹¹⁵ בענין שתקנו מוכיח עליו¹¹⁶ שהוא עומד לכך¹¹⁷ ואף על פי שעדין לא נשתמש בו לכסוי לעולם.

ואם נשתמש בו לכסוי מבעוד יום אפלו פעם אחת – זהו תורת כלי שלו, ומתיר למלטלם בשבת¹¹⁸ אף על פי שלא עשה שום מעשה של תקון שלד.

במה דברים אמורים¹¹⁹? בדבר שדרכו לעשותו לכסוי, כגון חתיכות נסרים¹²⁰ וכיזא בהן, אבל דבר שאין דרכו לעשותו כסוי, אף על פי שנשתמש בדבר זה לכסוי פעמים רבות בחל, כגון אבן שקסה בה את פי החבית פעמים רבות – אסור למלטלה בשבת¹²¹, כמו שיתבאר¹²² שלד.

לז. וכל זה בכסוי כלים, אבל כסויי הקרקעות¹²³, כגון כסוי בור או דות¹²⁴ שלד, אף על פי שתקנו ועשה בו מעשה, וגם נשתמש בו פעמים רבות בחל – אסור למלטלו¹²⁵, אלא אם כן יש לו בית אחיזה¹²⁶ שאוחזין בו

114. משנה קכו, ב. טור וש"ע ס"י. 115. תוס' קכו, ב ד"ה וכו'. שו"ע שם. 116. מ"מ פכ"ה סוף הי"ג. 117. ר"ן (מט, ב) ד"ה הלכה. 118. ר"ן שם ד"ה ומסתברא. שו"ע שם. 119. ר"ן פרק כא (נט, ב) ד"ה לא שנו. 120. משנה וגמרא שם קכו, ב. טור וש"ע ס"י. 121. רמב"ם פכ"ה הי"ג. ועיין בתוס' קכו, א ד"ה והמונח כו'. ולשון המ"א ס"ק כג צ"ע. ראה פרי מגדים שם.

לשבת זו (כדלקמן סוסנ"ג וסי' שיג שם). שלד. שאם השתמש בו לכיסוי מבעוד יום חלה עליו תורת כלי.

שלו. שהדרך לעשות מהם כיסוי לכלים. שלז. עד שיעשה בו מעשה כלשהו של תיקון המוכיח עליו שהוא עומד לכיסוי, או שייחד אותו מבעוד יום לכיסוי לעולם. שלח. סעיף נג.

שלט. בור שהוא מרוצף בבנין בקרקעיתו ובקירותיו (לקמן סי' תנה סכ"ג). וראה גם לקמן סי' תקפו ס"א: "דהיינו בנין שרובו תחת הקרקע" [אלא ששם מדבר לענין דין תקיעת שופר, במקרה שהדות רובו תחת הקרקע].

אך בסוף הסעיף כאן יש משמעות שגם דות הבנוי על קרקע נקרא דות. שם. ידית.

שלא. המותרים בטלטול: לצורך גופו או מקומו ואפילו לצורך עצמו, כדלקמן סנ"א. שלב. כלומר, שעשאו בצורת כיסוי, או במידת פי הכלי הנצרך לכיסוי. וראה גם לקמן סנ"ג, אלא ששם מדבר בדבר שאין דרכו לעשותו לכיסוי, ואילו כאן מדבר אף בדבר שדרכו לעשותו לכיסוי, וכפי שממשך.

שלג. ראה גם לקמן סי' שיג ס"א: "פקק החלון, כגון לוח, או שאר כל דבר שסותמין בו החלון, אפילו הוא דבר שאין עליו תורת כלי כלל .. אם פקק בו פעם אחת מבעוד יום, אף שלא חשב עליו לפקוק בו בשבת – ירדה עליו תורת כלי ע"י פקיקה זו, כיון שהוא דבר שדרכו לייחדו לכך".

שלד. וגם לא חשב להשתמש בו ככיסוי

בשמיסרים אותו מהבור, שזה מוכיח עליו שהוא עשוי להטלטל ויש עליו שם בלי שמו¹²².

ובסווי כלים הקבורים בקרקע לגמרי - דינם ככסוי הקרקעות שמו¹²³, שגזרו על אלו מפני אלו שמו¹²⁴.

אבל בלי שאינו קבור בקרקע לגמרי, אף על פי שהוא מחבר לקרקע, כגון תנורים¹²⁵ שבימיהם שהיו בקדרה שמו ומחברים למטה בטיט - אין כסוים צריך בית אחיזה.

אבל תנורים שלנו הבנויים על גבי קרקע שמה - דין כסוים ככסוי הדות שמו שצריך בית אחיזה שמו.

לח. מחט שלמה - מתר לטלטלה לטול בה את הקוץ¹²⁶, כדין בלי שמלאכתו לאסור שמתר לטלטלו לצורך גופו שמת.

ובלבד שיזהר בנטילת הקוץ שיטלנו שלא יוציא דם¹²⁷ בודאי על ידי נטילתו, שיש בזה משום חבל^{שמו} אף על פי שאינו מתכוון לכך, בין שנוטלו בענין שהוא "פסיק רישה ולא ימות"^{שנ}, כגון אם נתהפך הקוץ

122. טור ושוע"ע שם. 123. רמב"ם שם. שו"ע שם. 124. גמרא שם. 125. רבינא קכה, א. רמב"ם שם. 126. משנה קכב, ב. טור ושוע"ע סי"א. 127. מ"א סי' שח סקל"ב. עיין במ"ש שם.

לקרקע יש בו בנין וסתירה. אך זהו משום שהדלתות מחוברות לקרקע כחלק מבנין הכלים, ואין דרך להסירם מהכלים, משא"כ כיסויי הכלים הנזכרים כאן אינם מחוברים בחיבור גמור אל הכלים, אלא בחיבור עראי בלבד, כמו חבלים וכיוצא בהם, כיון שהם עשויים להסירם מעל גבי הכלים המחוברים בקרקע, ולכן אין בהם משום סותר ובונה, כדלקמן סי' שיד סי"ט. שמה. כדלעיל סי"ב. שמוט. כדלקמן סי' שח סל"ג. והחובל ומוציא דם חייב משום נטילת נשמה (כדלקמן סי' שז סי"ד), או משום מפרק (כדלקמן סי' שח סנ"ד), ואכ"מ. שנ. כדלקמן סי' שלו ס"א.

שמו. כלומר, הידית מוכיחה שהכיסוי עשוי לטלטול, וממילא יש עליו שם כלי ומותר לטלטלו בשבת. שמו. וצריך שתהיה בהם ידית בשביל להתיר הטלטול. שמו. גזרו על כיסוי כלים מפני כיסוי קרקעות. שמו. ראה לעיל סי' רנג ס"ד. שמה. כלומר התנור בנוי מעל הקרקע, והקרקע משמשת כתחתית התנור. שמו. שגם הוא בנוי ע"ג קרקע - ראה ט"ז סוף סק"ט. שמו. וראה לקמן סי' שיג סי"ז לענין דלתות הכלים הבנויים על גבי קרקע, שיש בנטילתם משום סותר, שכל דבר המחובר

בנטילתו ואי אפשר להוציאו משם מבלי הוצאת דם – אסור להוציאו¹²⁸.
 לט. אבל מחט שנמל חדה או חור שלה^{שנא} – אסור לטלטלה¹²⁹, מפני
 שבמל תורת כלי ממנה^{שנכס}¹³⁰. ואינה דומה לשברי שאר כלים שמתרים
 בטלטול הואיל וראויים לתשמיש אחר, ומחט זו שנמל חדה או חורה
 ראוייה גם כן לתשמיש אחר, כגון לטול בה את הקוץ, מכל מקום אין
 רגילות כלל ליחד אותה לתשמיש, אלא דרכו של אדם לזרקה בין
 גרומאות (פרוש¹³¹ שברי מתכות), מה שאין כן בשברי שאר כלים
 שרגילים ליחדם לתשמיש אחר^{שנכ}, לכן לא נפקע שם כלי מהם.
 ומכל מקום, אם יחד מחט זו^{שנכ} לאיזה תשמיש^{שנא} – נעשה עליה תורת
 כלי^{שנכ}¹³², ומתיר לטלטלה כדין כלי שמלאכתו להתיר^{שנכ} אם יחדה
 לתשמיש המתיר בשבת^{שנכ}.

128. תוס' טנהדרין פה, א ד"ה ור"ש. 129. רבא קכג, א. טור ושו"ע סי"א. 130. תוס' שם ד"ה
 מדלענין. מט, ב ד"ה לא. מ"א שם בהבנת דברי התוס'. 131. רש"י שם. 132. ט"ז סק"א.

לשם כך, דהיינו שיחוד לבד מועיל,
 אבל מיד בהמשך כתב: "שע"י (יחוד
 מעשה) זה שמבעוד יום נעשית כלי",
 משמע שמצריך גם מעשה, שישתמש בה
 מבעוד יום לצורך זה". ומזה שכתב את
 שני האופנים בסוגריים, משמע שהסתפק
 בדבר אם די ביחוד לבד או צריך גם
 מעשה. וראה לקמן סנ"ג.
 שנז. שמותר לטלטלו גם לצורך עצמו
 שלא יאבד. וראה גם לקמן סנ"א: "מותר
 לטלטלם .. כדין כלי שמלאכתו להיתר".
 שנח. שאז דינה ככלי שמלאכתו להיתר,
 שמותר לטלטלה לכל צורך. אבל לעיל
 שם (גבי מחט של צעיפי נשים) כתב
 "שעל ידי (יחוד מעשה) זה שמבעוד
 יום – נעשית כלי לענין זה", משמע
 שרק לענין זה יש לה דין כלי, ואם כן
 רק לצורך מה שיחד אותה יהיה מותר
 לטלטלה. וראה גם לקמן סוסנ"ב.

שנא. בין בערב שבת ובין בשבת.
 שנב. וראה לעיל סי' שג סכ"ד: "מחט
 שאינה נקובה שניטל עוקצה, דהיינו
 הקשר שלה שבראשה העב, וגם ניטל
 חוד שלה – אין עליה תורת כלי כלל,
 ואסור לטלטלה בשבת". אך שם מדובר
 בסוג אחר של מחט המיועד לצעיפי נשים
 (על דרך סיכת בטחון), ומשום כך מצריך
 גם נטילת העוקץ וגם נטילת החוד בשביל
 לבטלה מתורת כלי.
 שנג. כדלעיל סכ"ט. וראה לקמן סוף
 סמ"א.
 שנד. בערב שבת מבעוד יום (לעיל סי'
 שג סכ"ד).
 שנה. כגון לשים אותה בצעיף (לעיל
 שם).
 שנו. כאן משמע שיחוד לבד מועיל, אך
 לעיל שם (בדין מחט המיועדת לצעיפי
 נשים) בתחילה כתב: "(ויחדה אותה)

ומחמט חרשה שלא נקבה עדין שנט – מתר לטלטלה¹³³ לצורך גופה שם, לפי שלפעמים אדם נמלך עליה ומניחה כך בלא נקב ומיחדה לנטילת קוץ, לכן יש תורת בלי עליה אף שעדין לא יחדה שם¹³⁴, מה שאין בן בשנטל חדה אדם זורקה לבין הגרוטאות.

מ. שירי מחצלאות¹³⁴ שבלושם¹³⁵, אף על פי שאינן ראויות לישיב עליהן שסג – מתר לטלטלן¹³⁶, שלא נפקע מהם שם בלי שתיה עליהן¹³⁶, הואיל והן ראויות עדין לכסות בהן איזה טנוף¹³⁷ שסג.

ואם זרקן לאשפה מבעוד יום שסו – אסור לטלטלן, כמז שנתבאר למעלה¹³⁸ בשבירי שאר בלים.

מא. אבל מטלניות¹³⁸, שהן שירי בגדים שבלו¹³⁹, אם אין בכל אחת מהן

133. אביי שם. טור וש"ע שם. 134. שמואל קכה, א. טור וש"ע סי"ב. 135. רמב"ם פכ"ו ה"ו. 136. ד"ה שם (מט, א). 137. רבא שם. ש"ע שם. 138. אביי קכה, א. 139. רמב"ם פכ"ו ה"ו.

שסה. מכאן משמע שאפילו בפחות מג' על ג' אצבעות תורת כלי עליהן מחמת שהן ראויות לכסות בהן טינוף, ואולם לקמן (סמ"א) גבי מטלניות לא מתיר לטלטל פחות מג' על ג' אף שהן ראויות לקנח בהן. ויש לומר, שבשירי מחצלאות הדרך הייתה לפעמים לכסות בהן טינוף, ולכן לא פקע מהן תורת כלי, משא"כ במטלניות לא היה דרכם לקנח, ולכן אף שהן ראויות לכך, אין זה מועיל להם לתורת כלי. נחילוק מעין זה מופיע בדברי רבנו לעיל סכ"ט, וראה גם לקמן סוסמ"א ובביאור שם].

שסו. אבל אם זרקן לאשפה בשבת מותר לטלטלן, כדלעיל סל"א, עיין שם הטעם.

שסז. סעיף ל: "כיון שהקצה אותה מלכסות בה כלים, וביטלה מהיות עוד תורת כלי עליה". ואף כאן כיון שזרקה לאשפה הקצה אותה מלכסות בה טינוף, וממילא ביטל תורת כלי ממנה.

שנט. לא נעשה בה נקב (אליו משחילים את חוט התפירה), ואם כן לא הוכנה עדיין למלאכת התפירה.

שס. בביאור הטעם שלא הזכיר מקומה – יש לומר בפשטות משום שהמחט אינה תופסת מקום, כך שאינה מפריעה למקומה. או שמא יש לומר שמחט זו כיון שמייחדים אותה רק לנטילת קוץ (כדלקמן), מותר לטלטלה רק לצורך זה, ולא לדברים אחרים. אולם מהלשון הגורף "מותר לטלטלה לצורך גופה" משמע שמותר לטלטלה לכל מה שיוכל להשתמש בגופה, ואם כן הוא הדין לצורך מקומה, ולכן מסתבר יותר כתירוצ הראשון.

שסא. לנטילת קוץ.
שסב. המחצלת בלתי מרוב שימוש, ונשאר רק חלק קטן ממנה.
שסג. שזהו שימוש העיקרי.
שסד. ככלי שמלאכתו להיות (רמב"ם הל' שבת פכ"ו ה"ו).

ג' על ג' אצבעות - אסור למלטל¹⁴⁰, מפני שאינן ראויות לא לעניים ולא לעשירים שם.

ואם יש בהן ג' על ג' והן של עני - מתרים כל העניים שבעולם למלטל¹⁴¹, שהן ראויות להם למלאי בבגדיהם, אלא אם כן זרקום הבעלים לאשפה מבעוד יום שם¹⁴². אבל עשירים אסורים למלטל¹⁴³ אף על פי שהן של עני, אלא אם כן יש בהן ג' טפחים על ג' טפחים, שאז הן ראויות גם לעשירים שם.

ועשיר שהוא דר בביתו של עני זה שהמטלגיות שלו - הרי הוא נגרר אחר בעל הבית, ומתיר למלטל אף על פי שאינם ראויות לו, הואיל והן ראויות בבית זה שהוא דר בו.

אבל מטלגיות של עשירים שהן פחות מג' טפחים על ג' טפחים - אסורות אף לכל העניים שבעולם, שכיון שהקצו לבעליהן העשירים מפני שאינן ראויות להם - הקצו לכל העולם, מפני שנעשו כאלו זרקו אותן בעליהן לאשפה שם. וכן הדין בכל כיוצא בזה, כמו שיתבאר שם.

ויש אומרים¹⁴³ שמטלגיות שהן שירי סתם בגדים, אף על פי שאינן בהם ג' על ג' אצבעות - מתרות במלטול לכל אדם, הואיל והן ראויות לקנח בהם איזה טנוף. ולא חלקו¹⁴⁴ בין ג' על ג' אצבעות לפחות מכן אלא במטלגיות שהן שירי טליתות של מצוה, שאדם בודל עצמו מלקנח בהן ומלהשתמש בהן תשמיש מגנה שם.

140. אביי שם. רמב"ם שם. טור. דעה א' בסתם בשו"ע סי"ג. 141. תוס' קכז, ב ד"ה כיון. ט"ז סוף הסימן. וראה גם מ"א סקע"ט. 142. עיין פרק כ"ז דכלים משנה י"ב [שלש על שלש שהשליכה באשפות טהורה], דלא כתוסי מן, א ד"ה בגדי [דאפילו היה מוטל באשפה מרבין מן "והבגד" דשלש על שלש מיטמא]. 143. ראב"ד הובא במ"פ כ"ו ה"ו. שו"ע שם בשם "ויש מתירין". 144. בגמרא קכה, א.

שהרי אין דרכם לעשות טלאי בבגדיהם. ששא. ויש עליהן תורת כלי. שעב. כדלעיל ס"ל. שעג. סעיף פט. שעד. כדלעיל סי' כא ס"ב. ולכן בפחות מג' אצבעות על ג' אצבעות, אין עליהן

שסח. ואין תורת כלי עליהן, כדלקמן בסוף הסעיף. שסט. שאז בטלה מהם תורת כלי לכל העניים שבעולם, כי הכל הולך אחר הבעלים, כדלעיל ס"ל. שע. כיון שלעשירים אין בהן שימוש,

והעקר כסברא הראשונה¹⁴⁵, שאף שהן ראויות לקנוח – אין תורת כלי עליהן בשביל כך, אלא אם כן יחדן לכך, שאף שבירי שאר כל הכלים אין תורת כלי עליהם אף אם הם ראויים לקנוח אם לא יחדם לכך, או שראויים לסמוך בהם איזה כלי ולא יחדם לכך, אלא אם כן ראויים לכסוי פלישה^ע, כמו שנתפאר למעלה שם.

מב. מנעל¹⁴⁶, בין חדש בין ישן, שהוא מהדק^ש על הדפוס^{שע} – מתר לשמוטו ממנו, בין לשמוט את הדפוס מתוך המנעל, בין לשמוט המנעל מעל הדפוס^{שע}. ואין כאן אסור בטלטול הדפוס, מפני שהדפוס יש עליו שם כלי אלא שמלאכתו לאסור^{שפ}, ומתר לטלטלו לצורך מקומו, דהינו חללו של המנעל שהדפוס בתוכו^{שפא}.

145. משמעות השו"ע שם [שכתב דעה ראשונה בסתם]. 146. ברייתא קמא, ב כרבנן. טור ושו"ע סי"ד.

(ראה מחצה"ש סקכ"ז). וראה בט"ז שם שגם אם הנעל היתה רפויה על הדפוס, מותר להוציא את הדפוס מתוך הנעל, אף שיכול להוציא את הנעל מתוך הדפוס ללא טלטול הדפוס. אך מדברי אדה"ז כאן לכאורה לא משמע כן, שהרי כתב שמדובר "שהוא מהודק על הדפוס", משמע שאם אינו מהודק על הדפוס יש להשמיט הנעל מהדפוס. וכן כתב האליה רבה סקל"ב שבמקרה שהוא רפוי עדיף להוציא את הנעל מהדפוס ולא להיפך. אבל ראה לקמן סמ"ו שמתיר להוציא את הקנה מהבגד אף שיכול להוציא את הבגד מהקנה מבלי לטלטל הקנה. ועל כן צריך לומר שמה שכתב כאן רבנו "שהוא מהודק על הדפוס", הוא משום שכן היא המציאות שהנעל מהודקת על הדפוס, שלשם כך הוא נועד, ולא לדייק מכאן שברפוי אסור. שפ. לתיקון הנעל (רש"י שבת קמא, ב). שפא. כדי שיוכל לנעול הנעל. וראה גם לקמן סמ"ו.

תורת כלי, אבל בג' על ג' ראויות הן לעשות טלאי על בגדיהם, שאין זה תשמיש מגונה, ויש עליהן תורת כלי גם במטלניות של טליתות מצוה. שעז. שאז אף אם לא ייחדן לכך, יש עליהן תורת כלי, כיון שדרך הוא לפעמים לייחד אותן לכיסוי כלים, ואין הדרך לייחדן לקינוח או לסמוך בהם כלי. שעז. סכ"ט.

וראה גם לקמן סי' שיב ס"ח: "אם יש לפניו חרס חלקה וצרור – יקנח בהחרס .. מפני שיש תורת כלי עליה שראויה לכסות בה פי הכלים, ולא יקנח בהצרור שהוא מוקצה, שלא התירו לקנח בצרור ואבן אלא כשאין לו דבר אחר המותר בטלטול לקנח בו".

שעז. משמע אפילו הישן, ודלא כט"ז סק"ג שהנעל הישן הוא רפוי על הדפוס. שעז. מתקן מיוחד העשוי לתקן או לשמר את צורת הנעל.

שעט. אף שבשני האופנים מטלטל הוא את הדפוס, כיון שהוא מהודק על הדפוס

מג. סנדלים שבימיהם היו להם שתי רצועות קבועות בשני צדיהם, אחת בצד פנימי לבין שני רגלים, ואחת לצד חוץ, וכורכים שתי הרצועות על הרגל למעלה להחזיק שני צדי הסנדל על רגלו, מפני שלא היה עור בסנדליהם אלא בצדדי הסנדל בלבד, אבל מלמעלה היה פתוח לגמרי, לפיכך היו צריכים שתי רצועות להחזיק שני צדי הסנדל על רגלו, ואם נפסקה אחת מהן אי אפשר לילך בו עד שיתקננו, ואף על פי כן מתר לטלטלו אף אם נפסקה עם מקום קביעותה, מפני שעדין יש תורת כלי עליו¹⁴⁷, הואיל והוא ראוי לחזור ולתקנו.

במה דברים אמורים? בשנפסקה הפנימית¹⁴⁸ של בין הרגלים, שאם יתקונה אין תקונה נראה. אבל אם נפסקה החיצונה – אין דרכה לתקנה, מפני שתקונה נראה לכל וגנאי הוא, ולפיכך בטל הסנדל מתורת כלי ואסור לטלטלו. ואינו דומה לשברי שאר כלים שמתרים בטלטול הואיל והם ראויים לכסוי כלים^{שפב}, אבל הסנדל אין דרכו לכסות בו כלים מפני מאיסותו. מר. ואם נפסקה כשהוא מהלך בכרמלית – התירו לו לטול גמי לח^{שפג}, שהוא מאכל בהמה^{שפד} ומתר בטלטול^{שפה}, ולכרוך אותו על הסנדל ולקשור לתקנו שלא יפול מרגלו^{שפו149}. אבל אסור לקשור עליו חוט או משיחה^{שפו}, שמא יבטלם להיות קבועים שם לעולם, ונמצא עשה קשר של קימא¹⁵⁰.

ואף בגמי לח לא התירו כן אלא בכרמלית, שאם לא יעשה כן ויעזוב הסנדל שם – יגנב משם. אבל בחצר שהוא נשמר שם – אסור לקשור בגמי¹⁵¹, שמא ימלך ויבטלנו^{שפה}, בין שנפסקה רצועה הפנימית בין החיצונה, אלא שאם נפסקה פנימית – רשאי לטלטלו להצניעו במקום

147. טור וש"ע ס"ו. 148. טור וש"ע שם. 149. רבי אבהו קיב, א. טור וש"ע שם. 150. מ"א סקכ"ט. 151. רב יוסף שם. טור וש"ע שם.

מתורת כלי.
שפז. חבל דק.
שפה. כלומר, אף שבדרך כלל אין מבטלים שם את הגמי, ולכן בכרמלית מתירים לו לכרוך אותו על הסנדל, אך בחצר (שהוא שמור) חוששים שמא ימלך ויחליט לבטלו שם. ודייק רבנו ולא כתב

שפב. כדלעיל סעי' כד, כט, מא.
שפג. תלוש הנמצא בתוך ד' אמות שלו.
שפד. כשהוא לח.
שפה. שכל מאכל בהמה אין בו משום מוקצה, כדלעיל ס"ח.
שפו. ואין בסנדל איסור מוקצה, כי על ידי הגמי יכול לנעול אותו, ולכן אינו בטל

מצנע באותו חצר שפס, ואם נפסקה חיצונה - אסור^{שצ}, כמו שנתפאר שצא.
מה. וכל זה בסנדלים שלהם, שמשנפסקה הרצועה אי אפשר לנעלו
פללשצ, אבל סנדלים שלנו אף אם נפסקה הרצועה ראוי לנעלו^{שצג} ותורת
כלי עליו, ומתיר לטלטלו בכל ענין^{152 שצד}.

מו. חלוק שפכסו אותו ותחבו בו קנה¹⁵³ מערב שבת^{שצה} לתלותו בו
ליבשו - יכול לשמטו^{שצו} מן הקנה^{שצז}. אבל לטול הקנה מתוכו - אסור,

152. מ"א סקכ"ח. 153. רב חסדא קמ, א-ב ורש"י שם ד"ה משלפא. טור ושו"ע סט"ז.

(ודלא כמ"ש המשנ"ב ס"ק סג). ונראה
לומר הטעם בזה, משום שהאדם לא
הסיח דעתו מלהשתמש בבגד זה בשבת,
כיון שידע שבדאי יתייבש במשך השבת,
והרי זה דומה לפת שנתן בתנור מבעוד
יום, שמותר לטלטלה ולאכלה בשבת
אף שבבין השמשות עדיין לא היתה
ראויה לאכילה (ראה לקמן סי' שכה ס"ו
בסוגריים).

וגם לולא זאת, התולה בגד לייבוש בערב
שבת, הרי זה אחרי שכבר סחט המים
מעליו, וממילא כשתלה הבגד לייבוש
אין הבגד צריך לסחיטה, ואם כן כבר אז
לא היה הבגד אסור בטלטול - ראה לעיל
סי' שא סנ"ט.

[וכיון דאתינן להכי, יש לומר שגם בגדים
הנמצאים במכונת ייבוש שהניחם מערב
שבת והתייבשו בשבת מותר להוציאם
משם בשבת על מנת ללבושם בשבת,
ואף שמכונת הייבוש פעלה כל בין
השמשות ואי אפשר היה לפותחה אז
ולהוציא ממנה הבגדים - לא אמרינן בזה
מיגו דאיתקצאי בביה"ש איתקצאי לכולי
יומא, כי הבגדים לא היו מוקצים מחמת
עצמם כ"א מחמת דבר אחר צדדי, שאי
אפשר היה לו לפתוח את מכונת הייבוש,
וע"ד המבואר בשוע"ר סי' תקיח סכ"א,
עיין שם].

שצז. ואף אם על ידי כך הקנה מתנרד

"ויבטלנו לעולם" כמו שכתב לעיל גבי
חוט ומשיחה, כי בגמי לא שייך ביטול
לעולם, אלא עד מתי שהגמי יכול להיות
קיים (עד שיתייבש). וצ"ע אם עובר אז
על איסור תורה או דרבנן. אבל ראה
לקמן סי' תרנא ס"ו שגם באיגוד הלולב
שייך קשר של קיימא, "כיון שאינו חושש
להתירו עולמית".

שפט. שאף שהסנדל נשמר בחצר,
עדיין ישנו חשש מסוים שיגנב או יאבד
שם, וטלטול שלצורך שמירה זו מוגדר
כטלטול לצורך עצמו. אך אם אין שום
חשש שמא יגנב או יאבד, לכאורה הרי
זה טלטול שלא לצורך שאסור אף בכלי
שמלאכתו להיתר, כדלעיל סט"ז, עיין שם
בביאורים. ועצ"ע.

שצ. כיון שאין עליו תורת כלי.

שצא. סעיף מג.

שצב. כדלעיל שם.

שצג. כיון שהוא חופה את הרגל גם
מלמעלה, ואינו תלוי רק בשתי הרצועות
שבצדדים.

שצד. אף אם נפסקה הרצועה החיצונית.

שצה. אבל בשבת אסור לייבוש, מפני
מראית העין, כדלעיל סי' שא סע"י נרנז.

שצו. משמע שאף אם החלוק היה
רטוב בבין השמשות יכול ליטולו לאחר
שהתייבש, ולא אמרינן "מיגו דאיתקצאי
בבין השמשות איתקצאי לכולי יומא"

לפי שאינו כלי, אלא אם כן יחד הקנה לכך¹⁵⁴, שאז נעשה עליו תורת כלי על ידי יחוד זה שצח, כמו שיתבאר שצט.

ואם תחבו בו כלי – מתר לטלו מתוכו¹⁵⁵, אפלו הוא כלי שמלאכתו לאסור, כיון שטלטול זה הוא לצורך מקומו¹⁵⁶, דהינו חלל החלוק שהקנה¹⁵⁷ בתוכו¹⁵⁸.

מו. בירה שנשמטה אחת מירכותיה¹⁵⁶, דהינו פטפוטין שלה כעין רגלים – אסור לטלטלה לצורך גופה¹⁵⁷, גזרה שמא יחזיר לה הרגל ויתקענה שם בחזקה¹⁵⁸, ויתחייב משום בונה¹⁵⁷.

וכן ספסל ארוך שנשמטה אחת מרגליו, כל שכן שתים – אסור לטלטלו ולהניחו על ספסל אחר ולישב עליו¹⁵⁸, אפלו נשמטה הרגל מבעוד יום,

154. מ"א שם. 155. רבא קמ, ב. טור ושו"ע שם. 156. רב קלח, ב. טור ושו"ע ס"ז. 157. גמ' ורש"י שם ד"ה שמא. ט"ז סקי"ד. מ"א סקל"ב. 158. תרומת הדשן סי' עא. רמ"א ס"ז.

תב. ראה גם לעיל סוף סמ"ב.
תג. וכל שכן שתיים (ראה שבת קלח, ב ורש"י שם). וצ"ע למה לא כתבו רבנו כמו שכתב (בהמשך הסעיף) גבי ספסל.
תד. להשתמש בה תשימש המותר בשבת. ומשמע שלצורך מקומה מותר לטלטלה (כדין כלי שמלאכתו לאיסור), שכיון שאינו רוצה להשתמש בה, אין חשש שמא יבוא להחזיר הרגל (תהלה לדוד סק"ב). בדה"ש סי' קט סק"י. ולפי זה מובן שאם הוא כלי שמלאכתו להיות, כגון משקפיים שנפל מהם ידית, מותר לטלטלם לצורך עצמם להצניעם כדי שלא יאבדו, ואין חוששים שמא יתקע הידית במשקפיים, כיון שאינו משתמש בהם עתה.
תה. שכיון שרוצה להשתמש בה חוששים שמא יבוא להחזיר הרגל למקומה, וכשיחזיר לא יחזיר ברפיון אלא בחוזק כפי שהיתה קודם.
תו. כדלקמן סי' שיג ס"כ.
תז. מהלשון "לטלטלו .. ולישב עליו" (ולא "לטלטלו .. לישב עליו"), משמע

או מיטלטל – אין בזה איסור, כי זהו טלטול מן הצד שהתירוהו חכמים כאשר הוא לצורך הדבר המותר (ראה לעיל סי' רסה ס"ו. לקמן סי' שיא ס"ד).
שצח. אבל מה שהשתמש בקנה מבעוד יום עבור החלוק, אין זה מוריד עליו תורת כלי, כי הקנה אינו מיועד לכך כלל, וכדלקמן סנ"ג.
שצט. לקמן סנ"ג (גבי נדבך של אבנים), אך שם הצריך יחוד לעולם. ואולי הכוונה לסנ"ה, ע"ש.
ת. וכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך מקומו (כדלעיל סי"ב).
תא. מה שנקט קנה (ולא כלי כדלעיל), הוא על פי לשון רש"י על דברי הגמרא (שבת קמ רע"ב): "ואם כלי קיואי הוא מותר", וברש"י שם: "קנה של אורגים, דתורת כלי עליו שרי". כלומר, הכלי המדובר כאן הוא קנה שמלאכתו לאיסור. ועוד יש לומר בפשטות: הכלי שתחבו בו, כיון שהוא משמש במקום קנה, הרי הוא בגדר קנה.

אֵלָא אִם כֵּן יֵשֵׁב עָלָיו כִּךְ פַּעַם אַחַת קֶדֶם הַשְּׁבֵת בְּלִי הַחֲזֹרֶת הָרָגֶל, שְׂאֵז
אֵין לְחוּשׁ שְׂמָא וּמִלְדִּתָּח לְהַחֲזִירָה וּלְתַקְעָה בַּשְּׁבֵת¹⁵⁹.

אֲבָל אִסּוּר לְהַחֲזִירָה¹⁶⁰ לְשֵׁם בַּשְּׁבֵת אֶפְלוּ בְּרַפְיוֹן, גְּזֵרָה שְׂמָא יִתְקַעְנָה
בְּחֹזֶק, אֵלָא אִם כֵּן דִּרְכָּה לְעוֹלָם לְהִיּוֹת שֵׁם רַפּוּיָה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסִמָּן
שׁי"ג¹⁶¹.

וְכָל זֶה כְּשֶׁנִּשְׁמָטָה הָרָגֶל¹⁶², אֲבָל אִם נִשְׁבְּרָה – מִתֵּר לְטַלְטֵל הַסַּפֶּסֶל
וּלְהַנִּיחַו עַל סַפֶּסֶל אַחֵר וְלִישֵׁב עָלָיו, אֶפְלוּ לֹא יֵשֵׁב עָלָיו כִּךְ קֶדֶם
הַשְּׁבֵת, שְׂבָאן אֵין לְחוּשׁ שְׂמָא יִחֲזִירָנָה וְיִתְקַעְנָה¹⁶⁰, כִּיּוֹן שְׂרָאשָׁה נִשְׁאָר
בְּסַפֶּסֶל¹⁶¹.

מַח. לְבָנִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִהַבְּנִין – מִתֵּר לְטַלְטֵלָם, לְפִי שְׂמַעְתָּה אֵינָן עוֹמְדִין
לְבָנִין אֵלָא לְהַסְמֵךְ וּלְשֵׁבֶת עֲלֵיהֶם¹⁶¹, וְלִכֵּן תוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהֶם.
וְאִם סִדְרָם זֶה עַל זֶה¹⁶⁰ – גָּלָה דַּעְתּוֹ שֶׁהַקָּצֵם לְבָנִין, וְאִסּוּר לְטַלְטֵלָם,
שְׂאֵין תוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהֶם¹⁶⁰.

159. מ"א סקל"ג. 160. ט"ז סקי"ד. 161. רב נחמן קכד, ב לפרש"י שם ד"ה דאייתור. טור ושו"ע
סי"ז. 162. רבינא מב, א. טור ושו"ע סי"ח.

ועדיין ניתן להחזירה לספסל.
תיג. משמע שאם ראשה לא נשאר
בספסל, אף אם הרגל נשברה ולא שיין
להחזירה כמות שהיא – אסור לטלטל
הספסל ולישב בו, ונראה שהטעם לכך
הוא, משום שלא חילקו חכמים בגזירתם,
ודלא כט"ז סקי"ד.
תיד. דהיינו שמן הסתם עומד הוא לכך,
ואין צריך מחשבה (אליה רבה סקמ"ג).
תטו. אחרי שנשארו מהבניה.
תטז. משום שביטלם מתורת כלי
בסידורם, ולא משום מוקצה מחמת
חסרון כיס, שכן אין דרך להקפיד אם
יושבים עליהם מלמעלה (לעיל סי' רנט
קו"א סק"א. וראה לקמן סי' תצט קו"א
סוף סק"ב, ובספר נימוקי יו"ט שם).

שהאיסור אינו רק לטלטל, אלא אף
בישיבה עצמה, כלומר גם כשטלטל והניח
ספסל על גבי ספסל – אסור לישב עליו,
שכיון שמשתמש בגוף הספסל – יש חשש
שמה יבא לתקן הספסל. ונמצא שהאיסור
הוא הן בטלטול והן בהשתמשות. [נדלא
כמו שכתב בתהלה לדוד (שם) שמותר
לשבת ע"ג הספסל כיון שנקרא טלטול
כלאחר יד].
תח. יתחרט ויחליט.
תט. שזהו חשש רחוק שימלך להחזירה,
ולא חששו לכך.
תי. הן את רגל הכירה והן את רגל
הספסל.
תיא. סעיף כא.
תיב. שהרגל כולה נשמטה מהספסל,

מט. קוֹיָתִי הַמְנִיחַ בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים - מֵתֵר לְטַלְטֹל פָּחוֹת פָּחוֹת מִד' אֲמוֹת¹⁶² עַד שֵׁיִסְלָקֵנוּ לְצַדֵּי רִשּׁוֹת הָרָבִים, וּבְכִרְמְלִית מְטַלְטֵלוּ בְּדֶרֶבּוֹ אָפְלוּ הָרֶבֶה בַּעֲקִירָה אַחַת¹⁶³, מִפְּנֵי שֵׁיִשׁ לְחוּשׁ שָׁמָּה יִזְקוּ בָּהּ רַבִּים, וּבִמְקוֹם הַזֶּה רַבִּים¹⁶⁴ לֹא יִזְרוּ עַל שְׁבוֹת טַלְטוּל ד' אֲמוֹת בְּכִרְמְלִית, אוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מִד' אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְטַלְטוּל מְקַצֶּה¹⁶⁵.

[**מט.*** ¹⁶⁶תכב. סלם של עליה¹⁶⁷, דהינו סלם גדול שעשוי לעלות בו על גג הבית - אסור לטלטלו ביום טוב כמו שאסור לטלטלו בשבת, מטעם שנתבאר בסמן ש"ח¹⁶⁸].

וְאָפְלוּ אֵין מְטַלְטֵל אֶת בָּלוֹ אֶלָּא מְקַצָּתוֹ, כְּגוֹן שְׂרוּצָה לְנִטּוֹתוֹ מַעַט מִמְּקוֹם לְמְקוֹם - הִרִי זֶה אֲסוּר בֵּין בִּשְׁבַּת בֵּין בְּיוֹם טוֹב, כְּדִין כָּל מְקַצֶּה שְׂאֲסוּר לְטַלְטֵל אָפְלוּ מְקַצָּתוֹ¹⁶⁹.

163. ברייתא ביצה ט, ב כרבי יהודה. טור ושו"ע סי' תקיח ס"ד.

הרבים (שאזי התירו רק בהיזק גוף של רבים), ובוזה מדובר כאן ולעיל סכ"ח ובסי' שלד.

תכא. ראה גם לעיל סכ"ח.

תכב. סעיף זה בהלכות שבת חסר בשו"ע, וכנראה נשמט בעת ההעתקה (ראה לעיל הערה ב), ולפיכך העתקנו הלכה זו מהל' יו"ט סי' תקיח סעי' רח (בהשמטת דינים הנוגעים ליו"ט).

תכג. כאמור סעיף זה בסימן זה בשו"ע לא הגיע לידינו. וראה מג"א סקל"ח: "אסור לטלטלו - שאין עליו תורת כלי (רמב"ם פכ"ו הכ"ז), ונראה לי דטעמא דהוי כאחד מדלתות הבית" (המבואר לעיל סל"ה). ובטעם הדבר מבאר התהלה לדוד בסקכ"ה: "ונראה דסולם של עליה לא הוכן לטלטל, שכל תשמישו הוא בלי שום טלטול, אבל סולם של בית דרך לטלטל מזוית לזוית". וראה לעיל סי"א. **תכד.** כדלעיל סי"ד.

תיז. צמח דוקרני, או כל דבר אחר דוקר ומזיק.

תיח. שאיסורו מדרבנן, כדלקמן סי' שמט ס"ג, ולכן התירוהו (כפי שממשיך).

טיט. כלומר, בכרמלית הוא יכול להעביר אפילו יותר מ' אמות בעקירה אחת (מבלי לעשות הנחה כל פחות מ' אמות כמו ברשות הרבים), כי איסור העברה יותר מ' אמות בכרמלית הוא רק מדרבנן. **תכ.** לעיל סכ"ח ולקמן סי' שלד סכ"ט כתב רבנו: "היזק הגוף של רבים". ופשוט שגם כאן הכוונה להיזק הגוף.

ומשמע שזהו דוקא ברבים ולא ביחיד, אבל לקמן סי' שטז סעי' יז, כב כתב "היזק הגוף" בסתם, משמע אף של יחיד. ויש שכתבו (ראה כנישתא דבי רב ע' תקעג ובספרים המצוינים שם) לחלק בין מקרה שהיחיד לא יכול לשמור עצמו מהיזק הגוף, שאזי התירו שבות גם ביחיד, ובוזה מדובר בסי' שטז, לבין מקרה שהיחיד יכול להזהר מזה אך לא

אבל מתר לעלות ולרד עליו, ואין חוששין שפא יזיזנו מעמכתה, דאף אם יזיזנו – הוא דבר שאין מתכונן, ומתרחב¹⁶⁶

סלם של בית¹⁶⁴, דהינו סלם קטן שאינו ראוי לעלות בו על גג הבית, ואין משתמשין בו אלא בתוך הבית – מתר לטלטל מזוית לזוית בתוך הבית¹⁶⁵.

אבל אסור להוציא, אפלו פער המערכת שאין בה משום אסור הוצאה, מפני מראית העין, שיאמרו עליו שהוא מוציא לחוץ כדי לעלות בו על הגג לטוח בטיט (כך היו נוהגים בימיהם שנגזזתיהם היו חלקים וטוחים בטיט מפני הגשמים), והרי הוא עושה מלאכה¹⁶⁷.

[ו]אף על פי שסלם זה הוא קטן ואינו ראוי לעלות בו על הגג, מכל מקום אפשר שיםמכנו לזיזים היוצאים מהבתלים ויעלה עליהם להגג.

ואפלו עכשו בזמן הזה שאין לנו גגים טוחים בטיט, מכל מקום גזרת חכמים לא בטלה¹⁶⁵].

ג. חריות¹⁶⁶ של דקל¹⁶⁶, יש מהם שמיחדים אותם לישיבה, ויש מהם שעומדים לשרפה¹⁶⁷ כשאר עצים¹⁶⁸, ואם קצצם מן הדקל לשרפה¹⁶⁹ – הרי הם מקצה כשאר עצים, ואסור לטלטלם, שאין תורת כלי עליהם, הואיל ועומדים לשרפה.

אבל אם נמלך עליהם¹⁶⁷ אחר כך¹⁶⁸ שיהיו עומדים ומיחדים לישיבה

164. ר"ת בתוס' עירובין עז, ה ד"ה אי הכי. מ"א ס' תקיח סק"ז. 165. ט"ז סוסק"ד. 166. ברייתא נ, א. טור ושוע"ע ס"ב. 167. רשב"ג ושמאל נ, א. דכל שכן הוא לרב אסי דלקמן סעיף נא, כן כתבו הר"ן שם (כג, רע"א) שפ"ד ס' ח.

”חייב משום לש”.

תכט. ענפים קשים (רש"י שבת נ, א).

תל. להסקה.

תלא. בזמנם רוב העצים נועדו להסקה בכיריים ובתנורים.

תלב. משמע שאם קצצם בסתם, אינם

מוקצים (מ"א סק"מ). וצ"ע מדוע לא כתב

רבנו פרט זה בפירושו.

תלג. אחר שקצצם.

תכה. על ידי זה שעולה ויורד בו.

תכו. לכאורה בלאו הכי מותר, כיון שטלטול ברגליו מוגדר כטלטול כלאחר יד המותר בשבת, וכדלעיל סט"ו. ואולי הכוונה שמה יזיזנו מעט בידו בשעת אחיזתו בסולם בעלייתו בו.

תכו. שכן הוא דרך תשמישו, כדלעיל.

תכח. מלאכת בונה. וראה לקמן ס' תקז ס"כ: הטח וממרח פי התנור בשבת –

עד עת שיצטרך לפנותם - הרי מחשבה זו מוציאה מידי מחשבה הראשונה, אם נמלך בן קדם השבת, ונעשה עליהם תורת בלי, ומתיר למלטלם בשבת לסדרם לישב עליהם^{תלד}, אף על פי שבשעה שנמלך עליה בחל לשיבה לא היה בדעתו בפרוש גם בשבת, אלא נמלך בן על ישיבת החלתה.

ואפלו אם לא נמלך עליהם שיהיו עומדים ומיחדים לשיבה, אלא שחשב עליהם מבעוד יום לישב עליהם למחר בשבת בלבד, ולמוציא שבת ושתמש בהם לשרפה - מתיר למלטלם ולסדרם לישב עליהם בשבת זו^{תלו}.

נא. ואפלו אם לא חשב עליהם כלל לשיבה^{תלו}, אלא שארע מקרה^{תלח} שישב עליהם^{תלט} מעט קדם השבת - מתיר למלטלם בשבת לסדרם ולישב עליהם¹⁶⁸, והוא הדין לצרף מקומם, או לצרף עצמם^{תמ}, כדין בלי ששלאתו להתר^{תמא}, לפי שבין שדרכם של חריות ליחדם גם בן לשיבה, לפיכך בין שישב עליהם - הוכנו לשיבה על ידי בן, ונעשה עליהם תורת בלי^{תמב}.

168. רב אסי נ, א. רמב"ם פכ"ה הכ"א. טור ושו"ע שם.

לייחד אותם לשיבה, ואף לא חשב לישב עליהם בשבת. ויותר מסתבר כאופן הב'. תלט. משמע גם בלי שטלטלם. תמ. כגון להצניעם שלא יגנובו או ינזקו. תמא. והוא הדין ב"חשב עליהם" (שבסעיף הקודם), שהרי חשב עדיף מישב, וכלשונו בתחילת הסעיף כאן: "ואפילו אם לא חשב וכו'". וראה גם לקמן סי' שיג ס"א (גבי חשב): "והותר בטלטול כשאר כל הכלים". וראה לקמן סוף סנ"ג: "מותיר לטלטלה גם לכל צרכיו", משמע רק ל"צרכיו" ולא לצורך הדבר עצמו. וראה שם בביאורים. תמב. וממילא דינם כדין כלי שמלאכתו להיתר.

תלד. החידוש הוא שמותר לסדרם בידיו, אך לישב עליהם ללא טלטול וסידור בידיים - מותר גם בחריות של מוקצה, אף אם הן מתנענעים תחתיו, כמבואר לעיל סי"ד. ולענין לטלטלם שלא על מנת לישב עליהם - ראה לקמן סנ"א. תלה. ראה גם לקמן סי' שיג ס"א בנוגע ליחוד לוח עבור סתימת חלון. תלו. לפי שמחשבה מועלת בדבר שדרכו לייחדו לכך (לקמן שם). תלז. גם אחר שקצץ. תלח. ניתן לפרש בשני פנים: (א) ישב עליהם שלא במודע (כלומר, בלי מחשבה כלל). (ב) ישב במודע, אלא שלא חשב

נב. אבל שאר עצים תמנ¹⁶⁹, וכן נדבך של אבנים תמנ¹⁷⁰, אף על פי שישב עליהם פעמים רבות בחל, וגם חשב עליהם שיהיו עומדים לשיבה גם בשבתות עד עת שיצטרך לפנותם מכאן – לא ירד עליהם תורת כלי על ידי כך, לפי שאין דרכם של שאר עצים ואבנים ליחדם לשיבה תמנ¹⁷¹, מפני שאין נוח לישב עליהם כמו על החריות תמנ¹⁷², לפיכך לא הוכנו לכך על ידי שיבה או על ידי מחשבה בלבד, כל שלא יחדם לכך לעולם תמנ¹⁷³.

אלא אם כן עשה בהם מעשה רב להכיןם לשיבה, דהינו שסדרם מבעוד יום כדי שיהיו מוכנים לישב עליהם למחר¹⁷⁴, שמעשה גדול כזה מועיל להוריד עליהם תורת בלי תמנ¹⁷⁵, אף על פי שאין דרכם ליחד לכך.

אבל אם שפשפם תמנ¹⁷⁶ מבעוד יום כדי לישב עליהם למחר – הרי זה מעשה כל שהוא, ואינו מועיל כלום¹⁷⁷.

וכל זה¹⁷⁸ אינו אלא להתיר לטלטלם בשבת לסדרם לישב עליהם, אבל לישב עליהם כך בלי שיגע בהם לסדרם – מתיר בכל ענין, אף על פי שלא ישב עליהם מעולם, ולא חשב עליהם שום מחשבה, ולא עשה בהם שום

169. מ"א סק"מ. 170. רמב"ם שם כ' יוחנן קכה, ב. שו"ע סכ"א. 171. רבי אמי שם. רמב"ם ומ"מ שם. שו"ע שם (ודלא כרמ"א שם – ראה לעיל סי' רנט קו"א סק"א. וראה לקמן סי' תצח קו"א סק"ח). 172. רש"י שם לדעת רבי אמי.

להסקה שסותמים בהם פי התנור בשבת – צריך שייחדם לכך לעולם, שהרי כל זמן שלא ייחדן לכך – אינן חשובים לו ומשליכין¹⁷⁹.

תמנ. ראה גם לעיל סי' רנט קו"א סק"א: "דהסידור הוה מעשה ומועיל גם באבנים בלא יחוד". ולקמן סי' תצה קו"א סק"ח: "והאבנים אינם ראויים לכלום בשבת, וכיון שהן מוקצים מאליהן – אין מחשבתו של אדם מוציאתו מידי מוקצה אלא על ידי מעשה".

תמנ. מן הטיט כדי שיהיו נאות לישב (רש"י שם).

תנ. הצורך במעשה בשביל להתיר טלטול האבנים.

תמנ. העומדים להסקה. תמנ. אבנים סדורות ומוקצות לבנין (רש"י קכה, א ד"ה נדבך). וראה לעיל סי' רנט קו"א ריש ס"ק א, דהיינו אפילו אם אינו מקפיד לשבת עליהם. תמה. וכן כתב לעיל סי' רנט קו"א סק"א "משום דלא קיימי להכי" (ולא משום שמקפיד שלא לישב עליהם). וראה גם לקמן סי' תצה קו"א סק"ח. תמו. שעליהם נוח יותר לשבת מאשר על האבנים.

תמנ. ראה גם לעיל סי' רנט ס"ה: "הנותנים אבנים ולבנים סביב הכירה – צריך שייחדם לכך לעולם כדי שיהא מותר לטלטלם בשבת, וכן עצים העומדים

מעשה מבעוד יום, שכל מקצה אינו אסור אלא במלטול בלבד^{תנא}. ואף אם הם מתנענעים תחתיו בישיבתו – אין זה נקרא מלטול, שטלטול בלאחר יד הוא^{תנב}.

ולמלטלם שלא לצורך ישיבה אלא לצורך מקומם או לצורך אחר – אסור בכל ענין^{תנב}, שאין מעשה הסדור מועיל אלא למלטול שלצורך ישיבה, שבשכיל כך סדרו^{תנב}.

נג. אסור למלטלם בקעת עין^{תנב} או אכן לכסות בהם פי החבית, או לסגור בהם את הדלת, או להכות בהם בכרזא לסתום הנקב שבחבית, אף אם כבר נשתמש בהם תשמיש זה פעמים רבות בחל, וגם חשב עליהם מבעוד יום להשתמש בהם תשמיש זה בשבת – אין זה מועיל פלוס^{תנב}.

א לא אם בן יחדם לכך לעולם^{תנב} 173, שאז ירד עליהם תורת כלי על ידי שנתחדו לתשמיש זה לעולם^{תנב}. אבל מה שיחדם לתשמיש זה לשבת זו בלבד – אין זה מוריד עליהם תורת כלי.

א לא אם בן עשה בהם שום מעשה^{תנב} של תקון¹⁷⁴ המזכית שהם מוכנים

173. תשובת הרשב"א ח"א סי' תשנז. שו"ע סכ"ב. 174. מ"א סקמ"ב.

שיתבאר".
תנז. וראה גם לקמן סימן שט סוף סעיף ג: "אלא אם כן ייחד אבן זה לכך לעולם". סימן שיב סוף סעיף ב: "והוא שייחדן לכך לעולם, אבל יחוד לשבת אחת אינו מועיל".
תנח. ואז מותר לטלטלם גם לצורך אחר כשאר כלים (תהלה לדוד סקכ"ט בסופו. בדה"ש סי' קי סק"ח).
תנט. כאן לא כתב "מעשה רב", כמו שכתב לעיל סנ"ב לגבי אבנים, כי כאן מדובר במעשה של תיקון, ולשם כך ההדגשה היא באיכות התיקון עצמו ולא בגודל המעשה, וכדלקמן בהערה הבאה.

תנא. אבל לגעת בהם ללא הזזתם או לישיב עליהם מותר, כדלעיל סי"ד.
תנב. כדלעיל שם.
תנג. אפילו אם עשה באבנים אלו מעשה גדול של סידור.
תנד. משמע שרק "מעשה הסידור" לא מועיל לשאר טלטול, אבל אם "ייחדם לכך לעולם" – מותר לטלטלם אף שלא לצורך ישיבה.
תנה. חתיכת עץ.
תנו. ראה גם לעיל סוסל"ו: "אבל דבר שאין דרכו לעשותו כיסוי, אע"פ שנשתמש בדבר זה לכיסוי פעמים רבות בחול, כגון אבן שכיסה בה את פי החבית פעמים רבות – אסור לטלטלה בשבת, כמו

ועומדים לכהתם, שאז מתר לטלטלם לצורך אותו דבר שהוכנו להם, אבל לא לצורך אחרתם.

במה דברים אמורים? בכסוי פי החבית וסגירת הדלת והפאה בברזא וכיוצא בדברים אלו, שאין דרכם של עין ואבן ליחד אותם לכהתם, אבל אם חשב עליהם להשתמש בהם למחר תשמיש שדרכם ליחד אותם לתשמיש זה, כגון שחשב על האבן לפצוץ בה אגוזים למחר, אף על פי שלא יחדה לכהתם אלא לשבת זו בלבד – מתר לטלטלה¹⁷⁵ גם לכל צרכיו^{תסד}, לפי שפיון שהיא ראוייה להתיוחד לכהתם^{תסה} ודרבה בכה, לפיכך די לה בהכנה קלה להכניה לכה, דהינו במחשבה לשבת זו בלבד^{תסו}, או אם נשתמש בה כבר תשמיש זה מבעוד יום אפילו פעם אחת בלבד – הוכנה לכה, אף על פי שלא חשב עליה לשבת זו^{תסז}.

נד. זמורה^{תסח} שיש בראשה עקמומיות בעין מזלג שראוי לתלות בה דלי ולמלאה בהתם^{תסט}, אף על פי שחשב עליה מערב שבת למלאה בה בשבת

175. ר"ן (כג, א) ד"ה ונשאל. שו"ע סכ"ב.

"לכל צרכיו" כולל גם "לצורך המוקצה", ככלי שמלאכתו להיתר, כדלעיל ס"א. ובפשטות נראה שכן, כיון שהתועלת בזה שלא יגנב היא ג"כ צורך האדם, ונכלל ב"כל צרכיו". אך מאידך אפשר לומר שבאבן לא התירו טלטול לצורך האבן, כיון שהערך של האבן כמעט אפסי, ולא שייך בה החשש שלא יגנב. וצ"ע.

תסה. צ"ע למה דוקא כאן כותב בטעם ההיתר: משום "שהיא ראוייה להתייחד לכהתם", ולא הסתפק בטעם "שדרכה בכך", כמו בהלכות שלפני זה סעי' לו, נ"ג. נא. ועוד.

תסו. ראה גם לעיל ס"ג.

תסז. כדלעיל ס"א. וראה גם לעיל ס"ו.

תסח. ענף של גפן.

תסט. מים מתוך הבאר.

תס. כלומר, דוקא כשניכר בתיקון המטרה שאליה הוא מייעד את החפץ. וראה גם לעיל ס"ו: "דבר שאין תורת כלי עליו שעשאו כיסוי לכלי – נעשה עליו תורת כלי על ידי כך .. והוא שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך בענין שתיקונו מוכיח עליו שהוא עומד לכך".

תסא. ואע"פ שעדיין לא נשתמש בו לכיסוי לעולם (לעיל ס"ו).

תסב. כדלעיל סוסנ"ב. והטעם שלעיל סל"ו התיר לטלטלו "כשאר כלים" (שזה כולל גם טלטול לצורך מטרות אחרות), שם מדובר "בדבר שדרכו לעשותו כיסוי כגון חתיכות נסרים", ואילו כאן מדובר באבן ובקעת שאין דרכם לעשותם כיסוי, וכפי שמבאר לעיל שם.

תסג. אלא רק בדרך מקרה.

תסד. ולא רק לשבירת אגוזים. וצ"ע אם

- אסור למלאת בה, אלא אם כן היתה קשורה בדלי מערב שבת¹⁷⁶, גזירה שמה תהיה^{הע} ארבה לו ויקטמנה^{הע} מתוך שהיא רבה ונוחה לקטם, ונמצא מתקן כלי בשבת^{הע}.

נה. ענף שנחתך^{הע} מן האילן מבעוד יום להניף בו על השלחן להברית בו הזבובים - מתר להניף בו בשבת¹⁷⁷ ולטלטלו כשאר כל הכלים, שפיון שיחדו לכך^{הע} - עשאו כלי גמור. והוא הדין אם יחדו לאים על התינוקות שיפם בו^{הע}, והוא שיחדו לכך מבעוד יום.

אבל אסור לתלוש^{הע} ענף מן המכבדת שמכבדים בה הבית, מפני שעל ידי תלישה זו מתקנו להשתמש בה מה שהוא חפץ להשתמש בו, דהינו הכאת התינוקות^{הע}, וכל דבר שמתקנו להשתמש איזה תשמיש - יש בו אסור משום תקון כלי, כמו שיתבאר בסמן ש"מ^{הע}.

ואפלו על ידי נכרי אסור לתלוש^{הע}, דהינו^{הע} לנתקו ולהוציאו מתחת

176. משנה וגמרא קכה, ב. רמב"ם פכ"ג ה"ז. מ"א שם. 177. שו"ע סכ"ג.

הינה איום בהכאה ולא הכאה בפועל, וכמבואר בהל' ת"ת לאדה"ז פ"א הי"ג שאפילו כשמכה (לילד שאינו לומד) - "לא יכה אותו המלמד מכת אכזרי", ו"לא יכה בשוטים ולא במקל, אלא ברצועה קטנה". תעו. בשבת.

תעו. מה שנקט כאן "הכאת התינוקות" ולא "לאיים על התינוקות" כדלעיל, יש לומר: (א) קיצר בלשונו וסמך על מה שכתב לעיל. (ב) כאן מדגיש ההכאה בפועל, משום שמדובר כאן על גדר עשיית כלי לשימוש בשבת, ובזה הכאה בפועל הוא השימוש, שכן גם עצם האיום בענף (שדי בו לתלמידים) הוא בגלל שיכול להכות בו. תעו. סעיף יז.

תעו. כי זהו שבות דשבות שלא התירו חכמים אלא לצורך גדול, כדלעיל סי' שז סי"ב.

תפ. בביאור הטעם שרק עתה מסביר רבנו מהי פעולת התלישה (ולא לפני כן

תע. הזמורה. תעו. יחתוך הקצה שלה בשביל לקצרה. תעו. שכל דבר שמתקנו בשבת שיהיה ראוי להשתמש בו איזה תשמיש - יש בו משום תיקון כלי (לקמן סי' שיד סי"א). וראה לקמן סי' שמ סי"ז: "אע"פ שחתיכת תלוש מותרת .. מכל מקום אם על ידי זה מתקנו להשתמש בו איזה תשמיש - חייב משום תיקון כלי אם מחתכו בסכין .. ושלא בסכין - פטור, אבל אסור".

תעו. מה שדייק לכתוב שנחתך ולא שחתך, יש לומר שבא לומר בזה שגם אם לא חתך הענף לשם כך אלא נחתך סתם, ורק אחר כך ייחדו לשם הנפה - הרי זה מותר. וכן משמעות דברי המג"א סקמ"ה לפירוש הפמ"ג שם.

תעד. משמע שאינו צריך לייחד אותו לכך לעולם, אלא די אפילו בייחוד זמני. והטעם בפשטות הוא, משום שהדרך לייחד ענפים לכך.

תעו. כלומר, המטרה העיקרית של הענף

הכרך שעל המכבדת.

ואין צריך לומר שאסור לשבור ענף מן המכבדת^{תפא}, שיש בשבירה זו עוד אסור אחר^{תפב} משום שבירת בליתפג, כמו שיתבאר בסמן של"ז^{תפד}. אבל בשמוציא ענף שלם - אין בזה משום סתירת כלי, שהרי זה דומה לכלי של פרקים, שאין בפריקתו משום סותר, אלא אם כן תקועים בחזק ואומנות, כמו שיתבאר בסמן שי"ג^{תפה}.

נו. פשתן סרוק וצמר מגפץ שנותנים על המכה^{תפו} 178, אף על פי שלא חשב עליהם שיהיו מיחדים למכתו, אלא הניחם על מכתו דרך מקרה קדם השבת והסירם ממנה לאלתר¹⁷⁹ - מתר לטלטלם בשבת^{תפז} 180 לתנם על מכתו¹⁸¹ או לצרך אחר, לפי שדברים אלו דרכם ליחדם למכה, לכן הוכנו לכך בהנחה בעלמא, וירד עליהם תורת בלי¹⁸².

ואין צריך לומר אם חשב עליהם מבעוד יום¹⁸³ שיהיו מיחדים לתתם על המכה¹⁸⁴, אף על פי שלא נתנם עדין מעולם על המכה, או אפלו לא חשב עליהם שיהיו מיחדים ועומדים למכתו, אלא חשב עליהם מבעוד יום

178. ברייתא נ, א לפרש"י שם ד"ה פקורין וד"ה בציפא. 179. ברייתא שם ורש"י ד"ה ואם, ותוס' ד"ה אבל וד"ה ואם, דהיינו כרב אסי לעיל סנ"א. 180. ראה תוס' שם ד"ה אבל. 181. טור ושו"ע סכ"ד. 182. כדלעיל סנ"א וסנ"ג. 183. כשמואל ורשב"ג דסעיף ג, שכתבו התוס' שם ד"ה לא, ורא"ש פ"ד סי' ח, דהוא הדין הכא. שו"ע שם. 184. שו"ע שם.

תפה. סכ"ב: "כל כלי של פרקים שהוא מהודק בחזק בענין שהיה חייב משום הידוק זה - אסור לפרקו בשבת משום סותר, אבל אם הוא מהודק קצת שאין איסור בהדוק זה אלא משום גזרה שמא יתקע בחזק - אין בו ג"כ משום סותר, ומותר לפרקו לכתחלה".
תפו. כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה (כדלקמן בסוף הסעיף).
תפז. ראה גם לעיל סי' שא שם: "ובלבד שהוכנו מבעוד יום, בענין שאין בהם משום טלטול מוקצה, על דרך שיתבאר בסי' שח".

בתחילת הסעיף), יש לומר משום שרוצה לחבר לזה את ההמשך: "ואין צריך לומר וכו'".
תפא. אף אם אינו רוצה להשתמש בענף, ואפילו על ידי גוי.
תפב. מלבד האיסור של תיקון כלי שהוא עושה בענף עצמו כאשר חותכו על מנת להשתמש בו.
תפג. היינו המכבדת, ואסור מדרבנן כיון שהוא מקלקל. ואף שבוזה הוא מתקן את החלק שהוא חתך, אין זה מועיל למכבדת עצמה שהיא כלי.
תפד. סעיף ג.

להניחם עליה למחר בשבת בלבד ולמוצאי שבת ישליכם¹⁸⁵.

ואין צריך לומר אם עשה בהם מעשה מבעוד יום להכינם לכך, כגון שצבעם בשמן^{תפח} וכרכן במשיחה^{תפס} 186.

ואין אסור בהנחתם על גבי המכה בשבת משום רפואה, שגזרו עליה משום שחיקת סממנים, כמו שיתבאר בסמן שכ"ח^צ, לפי שהם אינם מרפאים, ואין מניחים אותם אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה^{תצא} 187.

וזו פשתן סרוק וצמר מגפץ שמניחים בעלי הקרחה בראשיהם כדי שיהיו נראים כבעלי שער¹⁸⁸, אף על פי שלא חשב עליהם שיהיו מיחדים לכך, אלא הניחם על ראשו דרך מקרה פעם אחת בחל - מתר לטלטלם בשבת^{תצב} 189 בראשו או לצורך אחר.

ואין צריך לומר אם חשב עליהם מבעוד יום שיהיו מיחדים לכך, אף על פי שלא הניחם בראשו מעולם, או אפלו לא חשב עליהם שיהיו מיחדים ועומדים לכך, אלא חשב עליהם מבעוד יום להניחם בראשו למחר בשבת בלבד ולמוצאי שבת יסירם ממנו ויעשה לו אחרים.

ואין צריך לומר אם עשה בהם מעשה מבעוד יום להכינם לכך, כגון שצבען לגוי וכרכן במשיחה^{תצג}.

וכל זה להניחם בראשו בביתו, אבל לצאת בהם לרשות הרבים - יש אוסרין¹⁹⁰, אלא אם כן עשה בהם מעשה שצבען או שרכן. ואם לאו - לא יצא בהם, אלא אם כן הניחם בראשו פעם אחת מבעוד יום.

185. כמו שנתבאר לעיל סוף ס"ג בשם ר"ן מפירוש רש"י. 186. שם בברייתא. טור ושו"ע שם. 187. רש"י שם ד"ה בזמן. טור ושו"ע שם. 188. פירוש ר"ח בברייתא נ, א. הובא גם בתוס' שם ד"ה בפקורין. הובאו גם בב"י סוס"י שא. 189. תוס' שם ד"ה אבל. 190. רבי יונה הובא בר"ן (כג, א). ב"ד"ה וכן פשתן. וראה גם שו"ע סי' שא ס"ג.

תצ. ס"א. וראה גם לעיל סי' שא ס"ט.
תצא. ראה גם לעיל סי' שא ס"ח.
תצב. ראה גם לעיל סי' שא סעיף סב.
תצג. כדלעיל סעיף נו.

תפח. שבזה גילה דעתו שהם עומדים להניחם על המכה (רש"י שבת נ, א).
תפט. שדרך אותם מבעוד יום על המכה בחוט.

אבל מחשבה ויחוד אין מועילים אלא לענין טלטול ולא לענין הוצאה תצד¹⁹¹, לפי שבין שלא הניחם בראשו מבעוד יום, וגם אין בהם מעשה המוכיח שהם מתקנים לכך - הרי זה נראה כמערים להוציאם בראשו¹⁹², מה שאין כן בפשתן וצמר שעל גבי המכה תצד¹⁹³ - הרי מכתו מוכחת עליו שהוא צריך להם ואינו נראה כמערים, אף על פי שלא הניחם עליה מבעוד יום.

נח. עורות¹⁹³, בין עבודין בין שאינן עבודין¹⁹⁴ - מתר לטלטלן, מפני שראויין להסמך תצו¹⁹⁵ ולשבת תצו¹⁹⁶ עליהם, ויש תורת כלי עליהם¹⁹⁶, בין שהם של בעל הבית, בין של אומן המעבדן¹⁹⁷ ומוכרן¹⁹⁸, שאף הוא אינו מקפיד עליהם להסמך ולשבת עליהם¹⁹⁹, ואינו חושש שמה יפחתו דמיהם על ידי כך.

במה דברים אמורים שמתר לטלטל עורות שאינן עבודין? כשנתיבשו כבר, אבל כשהם לחים אינם ראויים להסמך ולשבת עליהם אלא מדחק²⁰¹, ואין דרכם בכך²⁰², ולכן אין עליהם תורת כלי בשביל כך, ואסור לטלטלם.

ויש מי שמתיר²⁰³ אף בלחין²⁰⁴ של בהמה גסה, ואסור של בהמה דקה

191. מ"א סקמ"ו. 192. ראה ר"ן שם. מ"א שם. 193. משנה מט, א. 194. ברייתא מט, ב. 195. רש"י במשנה שם ד"ה ומטלטלין. 196. ראה מ"א סקל"ה. לעיל סמ"ח. 197. רבי יוסי בברייתא שם. טור ושו"ע סכ"ה. 198. רש"י מט, סע"א ד"ה אבל. 199. ר' ישמעאל בר' יוסי מט, רע"ב ורש"י שם ד"ה הביאו. רמב"ם פכ"ו הי"ב. 200. תוס' מט, א סד"ה טומנין בשם ר"ת. שו"ע שם. 201. ר"ן ביצה (ה, א) ד"ה מתני' בשם ר"ת. 202. משמעות התוס' זבחים צד, א (ע"פ גירסת השטמ"ק אות לב). 203. תוס' מט, א בשם רש"י קטז, ב ד"ה בתרתי. ב"י שם. רמ"א שם. 204. מ"א סקמ"ז.

משום מוקצה - מותר לצאת בהם לרשות הרבים, ודלא כמו שכתב כאן. וצ"ע. תצו. לעיל סנ"ו. תצו. להשען. תצו. שכל הסבתן כך היתה, יושב קצת ונשען קצת על שמאלו (רש"י שבת מג, סע"א). ולפי זה מובן שכוונת רבנו ב"להסמך ולשבת" היא לפעולה אחת הכוללת הסיבה וישיבה יחד.

תצד. אבל ראה לעיל סי' שא שם: "בעלי הקרחה שמניחין על ראשיהם פשתן סרוק או צמר מנופץ שיהא נראה כשער בראשיהם - מותרים להניחו בראשיהם בשבת ולצאת בו לרשות הרבים, שתכשיט שלהם הוא, ובלבד שהוכנו מבעוד יום בענין שאין בו איסור משום טלטול מוקצה, ועל דרך שיתבאר בסי' שח". משמע שבכל מקרה שאין בהם איסור

אף כיבשין, מפני שאינן ראויין להסמך ולשבת עליהם מחמת קטנותן²⁰⁵. והעקר בסברא הראשונה²⁰⁶, כמו שיתבאר בסמן של"ד תצט"ו וסמן תצ"ט. נמ. נסרים של בעל הבית - מתר לטלטלם תקא. ושל אומן - אסור²⁰⁷, מפני שהוא מקפיד עליהם²⁰⁸ מלהשתמש בהם שום תשמיש שלא יתקלקלו²⁰⁹, והרי הם מקצה מחמת חסרון פיסתק. ואם חשב עליהם מבטול יום לתן עליהם פת לאורחים בשבת או שום תשמיש אחר - מתר לטלטלם תקג²¹⁰.

ס. מתר להעביר תוך מעל השלחן פרוורין פחותים מבזית תקה²¹¹, אף שאינן עומדים לאכילת אדם²¹² אלא לבהמה²¹³ או לעופות תקו.

205. תוס' שם בשם רש"י. 206. משמעות המ"א סי' תצט סוף סק"ט. 207. ברייתא מט, ב. טור ושו"ע סכ"ו. 208. גמרא שם. 209. רש"י שם ד"ה דקפיד. 210. ברייתא שם. טור ושו"ע שם. 211. משנה קמג, א. טור ושו"ע סכ"ז. 212. ראה תוס' שם סד"ה פירורין. ר"ן שם (נט, ב) ד"ה גמ'. 213. משנה שם.

גוונא לא מהניא מחשבה - בנסרים של אומן מועילה מחשבה משתי סיבות: (א) "משום דלא אתעביד בהו מעשה של הקצאה". (ב) "משום דאיהו הוא דקפיד, אבל בעל הבית דאניהו רובא דאינשי לא קפדי, ונמצאת קפידתו באה ע"י מחשבתו שחשב עליה למוכרה, לכך היא נפקת ג"כ ע"י מחשבה בעלמא .. כיון שמצד עצמם ראויות ליחודי לתשמיש כמו של בעל הבית, אלא שהאומן מקפיד עליהם, לכך נפקע ע"י מחשבתו".

תקד. בידי. תקה. הכוונה לשאריות פת שנשארו על השולחן מאכילתו, ואינן עומדות עוד לאכילת אדם.

תקו. אין הכוונה שהן עומדות בפועל למאכל בהמות ועופות, אלא ששאריות פת בדרך כלל אדם מייעד אותן למאכל לבהמות ועופות.

תצח. ומשום כך גם אין עליהן תורת כלי (לעיל סי' רנט קו"א סק"א). ואם חשב מבטול יום לישב עליהם מותרין בטלטול (רמ"א סכ"ה. לעיל סי' רנט שם).

תצט. סכ"ב: "עור של גדי המתור בטלטול, על דרך שנתבאר בסי' שח". והכוונה לעור של גדי יבש, וכדעה הא' כאן.

תק. ס"ח: "עור שהופשט מערב יום טוב דינו כמו בשבת, שאם הוא לח - אסור לטלטלו, לפי שאינו ראוי לשיבה, ואם הוא יבש - מותר לטלטלו, כמ"ש בסי' שח".

תקא. כיון שהדרך לייחדם להשתמש בהם (לעיל סי' רנט שם).

תקב. כדלעיל סעיף ד.

תקג. וראה לעיל סי' רנט שם שאף ש"מחשבה גרידא לא מהני למוקצה מחמת חסרון כיס, דכיון דקפדי עליהו בוודאי לאו אורחיה לייחודיה להכי, ובכהאי

וְכֵן עֲצֻמוֹת²¹⁴ שְׂרָאוִיִּים לְכָל־כִּים²¹⁵, וְקִלְפֵי פְרוֹת²¹⁶ שְׂרָאוִיִּים לְבִהְמָה²¹⁷, כְּגוֹן שְׂרֵבִיטִים שֶׁל קִמְנִית שֶׁהִקְמִינִת גְּדֹל בְּתוֹכָם²¹⁸, וְכָל כִּיּוֹצָא בָהֶם – מִתָּר לְהַעֲבִיר מֵעַל הַשִּׁלְחָן, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְרִים בְּטִלְטוֹל בְּשָׂאָר מֵאֲכָלֵי בִהְמָה.

וְאִם עַל פִּי שְׁנֵתִפְּרָקוֹ הָעֲצָמוֹת מִהַבֶּשֶׂר וְהַקְלָפוֹת מִהַפְּרוֹת בְּשֶׁבֶת עֲצָמָה, וְהָרִי הֵן נִוְלָד כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בְּסִמֵּן תִּקְ"א²¹⁹ – אִין בְּכָךְ בְּלוֹם, שֶׁהִנּוּלָד מִתָּר בְּשֶׁבֶת תִּקְ"ב.

אֲבָל בְּיוֹם טוֹב יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּנוֹלֵד־תִּקְ"ב וּלְהַזְהִיר שֶׁלֹּא לְהַעֲבִיר מֵעַל הַשִּׁלְחָן תִּקְ"א, אֲלֵא כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר תִּקְ"ב.

וְאִם אִין הַקְלָפוֹת רְאוּיֹת לְבִהְמָה²¹⁹, כְּגוֹן קִלְפֵי אֲגוּזִים [ו] שְׂקָדִים וְכִיּוֹצָא בָהֶן שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת בְּטִלְטוֹל²²⁰ תִּקְ"ב כְּעֵצִים וְאֲבָנִים תִּקְ"ב – אֲסוּר לְהַעֲבִיר מֵעַל

214. שם במשנה וכתב נחמן בגמ' שם. טור ושו"ע שם. 215. ברייתא קכח, סוע"א. רי"ף שם. תוס' שם ד"ה עצמות. טור ושו"ע שם. 216. משנה שם. טור ושו"ע שם. 217. רי"ף שם. תוס' שם. טור ושו"ע שם. 218. משנה שם ורש"י ד"ה ושער. 219. רי"ף שם. תוס' שם. טור ושו"ע שם.

גדול בטלטולן משום מוקצה כנודע".
[וצ"ע הלשון "איסור גדול", שהרי מוקצה הוא איסור רגיל דרבנן. ואולי נקט כן בכדי להזהיר את העם ממכשול, כדרכו בסידור שנוקט בלשונות חמורים כדי להפרישם מאיסור, ואף כאן מזהיר שלמרות שמוקצה אינו אסור מן התורה כמו איסור בורר, עם כל זה צריך זהירות רבה על מנת לא להכשל בו, כיון שגם איסור דרבנן הוא "איסור גדול", ולכן למעשה טוב לזהר שלא לשבור אגוזים, כי משום חשש איסור בורר (שמן התורה) בשילוב עם איסור מוקצה (שהוא "איסור גדול") – "טוב למנוע מלאכול אגוזים ולוויז בשבת, אלא אם כן הוציאם מקליפתם מערב שבת"].
תקיד. שכן אינן ראויות לאכילה כמותם. והוא הדין לעצמות שאינן ראויות לאכילה כלבים, כדלקמן סעיף סה.

תקז. אם כלבים מצוים במקום ששובת שם, כדלקמן סעיף סה.
תקח. סט"ז: "מפני שאתמול היו מחוברים וטפלים להאוכל ונחשבים כאוכל עצמו, ועכשיו אין נחשבים כאוכל כלל, והרי זה נולד".
תקט. כדלעיל סעיף כג.
תקי. כדלעיל שם.
תקיא. ו"אע"פ שהן ראויין לכלב – אסור לטלטלם בו ביום שנתפרקו, שהרי אתמול היו מחוברים לבשר ונחשבים כבשר עצמו שעומד לאכילת אדם, והיום שנתפרקו מהבשר עומדין לכלבים, והרי זה נולד" (לקמן סי' תצה ס"ג).
תקיב. בסעיף זה וסעי' סא-סב.
תקיג. ראה גם בסידור רבנו, בהלכתא רבתא לשבתא (גבי הזהירות בשבירת אגוזים בשבת): "אם הקליפות מונחות לבדן בלי שום פרי ביניהן – יש איסור

השלחן בין בידיו בין בדבר אחר שבידיו, כגון לגררן בספין וכיוצא
בתקטז²²⁰.

ולא התירו טלטול על ידי דבר אחר תקטז, אלא פשדבר האסור כבר
הוא מנח על דבר המתר, והוא מטלטל בידיו הדבר המתר והדבר
האסור מטלטל עמו מאליו²²¹, כגון שמנערתקיו בידיו את הטבלא²²² או
את המפה²²³ שהקלפות מנחות עליה כבר, והן ננערו גם כן ונזפלות
מעליה מאליהן תקיח, שהטבלא לא נעשית בסיס לדבר האסור תקיח, הואיל
ולא היו הקלפות מנחות עליו בבין השמשות תקכ²²⁴ שהוא תחלת כניסת
השבת תקכא, מה שאין כן בשמגררן בספין – אינן מטלטלין מאליהן, אלא
הוא מטלטל על ידי הספין שנעשה לו כיד ארבה תקכב.

220. דלא כט"ז סקי"ח - ראה לעיל סי' רנט קו"א סק"ג: "ומה שכתב הט"ז צע"ג". וראה באה"ט
סקל"ד שהט"ז חזר בו בסי' שיא סק"ב. 221. ר"ן (כ, ב) ד"ה וקשיא. 222. משנה שם. טור
וש"ע שם. 223. סמ"ג ל"ת סה (כ, ד). הובא בב"י ד"ה ומ"ש ופירורין. 224. מ"א סק"ג.

תקיח. וכן כתב לעיל בסי' רסה ס"ה:
"כיון שאינו מטלטל המוקצה בידים, אלא
מנער הכלי והוא נופל מאליו".
תקיט. שאם היתה נעשית בסיס לדבר
האסור, לא היה יכול לנער הטבלא, כיון
שגם היא עצמה אסורה בטלטול מדין
"בסיס".

תקכ. וכן כתב לעיל סי' רסה ס"ו. סי'
רסו ס"ה. לקמן סי' שי סוף סי"א. אבל
ראה לעיל סי' רעט ס"ו. ולקמן סי' תנח
סוף סי"ח שנעשה בסיס בשעה שהאסור
עדיין עליו. וראה בביאורים לסי' שי שם.
תקכא. שלכן זמן זה קובע לכל השבת –
ראה לעיל סי' רעא קו"א סק"ג.

תקכב. ראה גם לעיל סי' רנט קו"א סק"ג:
"כאן עיקר טלטולו הוא דבר האסור,
ואינו מטלטל מן הצד של היתר, אלא
מטלטלו כדרכו על ידי ההיתר, שההיתר
נעשה לו כידא אריכתא, דלקיחה על ידי
דבר אחר שמה לקיחה".

תקטו. ראה גם לקמן סי' תמד סי"ג (גבי
טלטול חמץ בערב פסח שחל בשבת):
"אבל משעה ששית ואילך שהוא אסור
בהנאה הרי הוא מוקצה כעצים ואבנים,
כיון שאינו ראוי לו לכלום, ולפיכך אסור
לטלטלו אפילו על ידי דבר אחר כגון
לדוחפו בקנה". וכן כתב שם בסי' תמו
סוס"ז: "ואם מצא בשבת או ביום טוב
חמצו של נכרי שנתגלגל לגגו – לא
ידחפנו בקנה, שהרי מטלטל מוקצה,
שאסור לטלטל מוקצה אפילו על ידי דבר
אחר".

אלא שבסי' תמד שם כתב רבנו שאם
הוא "צריך למקומו" – "מותר לדוחפו
בקנה, כמו שנתבאר בסי' שיא". אך ידוע
שהלכות פסח נכתבו על ידי רבנו לפני
הלכות שבת, והן משנה ראשונה ביחס
להלכות שבת.

תקטז. לקמן סי' שיא סי"ד.
תקיז. הטעם שהצריך כאן לנער דוקא
ולא התיר לטלטל – ראה בסעיף הבא.

סא. ואסור להגביה הטבלא או המפה עם הקלפות שעליה ולטלטלה למקום אחר, אלא צריך לנערן ממנה מיד²²⁵. ואף על פי שדבר המתיר הוא שמטלטל ונושא בידיו למקום אחר ודבר האסור מטלטל עליו מאליה²²⁶, מכל מקום לא התירו לטלטל מקצה על ידי דבר אחר טלטול גמור כל שאפשר לנערן ממנו מיד²²⁷, שהנעור אינו טלטול גמור על ידי דבר אחר²²⁸, שבלאחר יד הוא תקבה.

ואם יש פת תקבו על הטבלא תקבו או על המפה שהקלפות עליה – מתיר להגביה עם הכל ולטלטלה לכל מקום שירצה, מפני שהקלפות האלו תקבה הן בטלות לגבי הפת²²⁹.

סב. ואף אם אין על השלחן אלא קלפות אלו או שאר דברים שאינם

225. ב"י שם ממשמעות הסמ"ג שם. וכ"ה משמעות השו"ע שם. 226. כמ"ש הר"ן שם (המובא בסעיף שלפנ"ז). 227. ראה רשב"א קמב, א ד"ה אמר. 228. ראה תוס' קכג, א ד"ה האי. 229. רא"ש בתשובה כלל כב סי' ה, לפי ב"י שם. שו"ע שם.

במפורש "חתיכת פת" כדלקמן סעיף סו. וראה שם בבאוריים.

תקכז. משמע שמדובר כשהפת כבר עליה, אך אין הכוונה שיכול להניח פת עליהן בכדי שיוכל לטלטלן. ואינו דומה למבואר לקמן סעיף סו: "שיניח אצלם חתיכת פת", כי שם מותר מעיקר הדין, והנחת חתיכת הפת היא רק בכדי שהטלטול יהיה "דרך שינוי", עיין שם. **תקכח.** משמע שרק קליפות אלו בטלות לגבי הפת, כיון שהן שאריות של מאכל, וכל מאכל בטל לגבי פת, אבל אם מונח שם דבר שאינו שאריות מאכל – לכאורה אינו בטל לגבי הפת. וראה גם רא"ש ומג"א שבמקורות וצינונים.

תקכט. ונחשב כאילו אין על הטבלא אלא פת, ולכן לא צריך לנער תחילה את העצמות והקליפות, בשונה מדבר המשמש בסיס לאיסור ולהיתר, המבואר לקמן סי' שט ס"ד (ע"פ מג"א סקנ"א).

תקכג. ובאופן כזה מותר לטלטל, כמובא לעיל בסעיף ס.

תקכד. ראה גם לקמן סי' שט ס"ו. **תקכה.** ואינו טלטול גמור. אך למעשה לא הקילו בניעור מה שלא הקילו בטלטול על ידי דבר אחר, ולכן אסור לנער לצורך המוקצה, כשם שאסור לטלטלו ע"י דבר אחר, כדלקמן שם סוס"ו. ואינו דומה לטלטול שעל ידי גופו (אף שגם הוא נקרא כלאחר יד), שמותר אף לצורך המוקצה, כדלעיל סט"ו.

תקכו. לכאורה צריך שתהיה לפחות כשיעור כזית, שהרי בפחות מכזית פת מותר לטלטל רק מפני שהיא עומדת למאכל בהמה (כדלעיל ריש סעי' ס). אך מהלשון "פת" (סתם) משמע שמדובר אפילו בפת פחות מכזית, שכיון שהיא בגדר מאכל, ניתן לטלטל הקליפות אגב חתיכת הפת. אלא שעצ"ע מדוע לא כתב

מאכל לבהמה, מכל מקום אם הוא בענין שאין הנעור בלכד מועיל לו, כגון שהוא צריך להשתמש במקום השלחן בענין שאם ינערן ממונו פאן ויפלו לארץ פאן לא יוכל להשתמש שם בארץ מה שצריך לו – מתר לסלק השלחן למקום אחר אף על פי שהדברים המקצים מנחים עליו²³⁰, שפיון שהוא לא נעשה בסיס להם תקל – הרי הוא מטלטל דבר המתר ודבר האסור מטלטל עמו מאליהם²³¹.

סג. חבילי קש וחבילי עצים²³¹ רבים²³² תקלב, אם הזמינם²³³ למאכל בהמה – מתר לטלטלם אפלו הם גדולים הרבה²³⁴. אבל סתמן להסקה הן עומדין²³⁵, ואסור לטלטלם.

ובמקומות שסתם קש אינו עומד להסקה אלא למאכל בהמה או לשכב עליו – מתר לטלטלם²³⁶.

סד. כל דבר שהוא ראוי למאכל מין חיה ועוף המצויים – מתר לטלטלו²³⁷, ואפלו אינו ראוי לרב מיני חיה ועוף, כגון החצב שאינו ראוי אלא לצבאים, והחרדל שאינו ראוי אלא ליונים – מתר לטלטלם²³⁸ במקום שהצבאים והיונים מצויים, דהינו במקום שדרך סתם בני אדם לגדלם ורגילים בכך תקלד, ולא די במה שמצויים אצל השרים בלכד²³⁹.

סה. ודבר שאינו ראוי אלא לחיה ועוף שאינם מצויים באותה העיר, אם יש לו תקלה מאותו מין חיה או עוף – מתר לטלטל המאכל הראוי להם²⁴⁰,

230. ב"י שם. שו"ע שם. 231. משנה קכו, ב. טור ושו"ע סכ"ח. 232. רש"י שם ד"ה זרדים. וראה גם ב"י ד"ה חבילי. 233. רש"י קכח, א ד"ה התקין. 234. בברייתא שם וכתנא קמא. טור ושו"ע שם. 235. מ"מ פכ"ו הי"ח. הובא בב"י ד"ה וחבילי. ט"ז סקי"ט. מ"א סקנ"ג. 236. מ"א שם. ט"ז סי' שיא סק"ט. 237. רמב"ם פכ"ו ה"ז. שו"ע סכ"ט. 238. רמב"ם שם. וכת"ק דרשב"ג בברייתא קכח, א. הר"ן שם (ג, ב) ד"ה ומסקנא, להר"ף והרמב"ם, דלא פליג את"ק דמתני' אלא מר כי אתריה כו'. 239. ראה ר"ן שם. 240. רב אשי קכח, א. ראה ב"י סד"ה אין (ופשוט בגמ'). שו"ע סכ"ח.

תקל. כדלעיל סעיף ס.
תקלא. כדלקמן סי' שט ס"ו.
תקלב. אבל עצים קשים אינם מאכל בהמה.
תקלג. ראה גם לקמן סי' שיא סט"ו.
תקלד. כלומר, לא רק שמקובל שהצבאים

והיונים מצויים בבתייהם של סתם בני אדם (ואין זה דבר נדיר), אלא הם גם רגילים בכך ובעלי חיים אלו מצויים אצלם בפועל.
תקלה. ברשותו.

ואם לאו – אסור²⁴¹.

ולכן אסור לטלטל העצמות במקום שאין כלבים מצויים, כגון אם שובת בשדה או במלון תקלו שאין שם כלב תקלו, בין שנתפרקו מן הכישור בשבת תקלח בין שנתפרקו מערב שבת²⁴².

ועצמות קשים כל כך שאף לכלב אינן ראויין – אסור לטלטל²⁴³ בכל מקום פעצים ואבנים תקלט.

סו. גרעיני תמרים במקומות שדרכם להאכילן לבהמות – מתר לטלטל²⁴⁴.

ומכל מקום, אדם חשוב תקט צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלם אלא על דרך שנוי²⁴⁵, כגון שיניח אצלם חתיכת פת תקמא²⁴⁶ או שאר דבר המתיר בטלטול²⁴⁷ ויטלטלם יחד תקמב, לפי שבמקומות הרבה אין מאכילים אותם כלל לבהמות, לכן יש לו להחמיר בהם אף במקום שמאכילין תקמד²⁴⁸.

סז. כל הקלפין והגרעינין שאינן ראויין לבהמה – אוכל את האכל תקמה

241. כת"ק בברייתא שם וכסתם מתני' ככו, ב. שו"ע שם. 242. מ"א סקנ"ד. 243. משמעות הברייתא קכח, סוע"א. רי"ף שם (נט, ב). תוס' קמג, א ד"ה עצמות. 244. גמרא קמג, א (לפי הרי"ף שם). שו"ע ס"ל. 245. תוס' שם ד"ה שמואל. והרא"ש פכ"א ס' ב. ורו"ה שם (נט, ב). שו"ע שם. 246. שמואל שם. 247. רבא שם. 248. מ"א סקנ"ה.

לומדים ממעשיו, והטעם מבואר בסוף הסעיף.
תקמא. משמע אפילו פחותה מכזית, שהרי היא מותרת בטלטול, כדלעיל ס"ס.
תקמב. בידיו (ולאו דוקא ע"י מפה כבסעיף ס).
תקמג. יטלטל יחד הגרעינים והפת, וזה נקרא "דרך שינוי", שאינו מטלטל הגרעינים לבדם אלא בצירוף הפת או שאר דבר המותר.
תקמד. כדי ששאר בני אדם לא ילמדו ממנו להקל אף במקום שאין מאכילים.
תקמה. כלומר, מכניס את הפרי לתוך

תקלו. נראה לפרש שהמלון נמצא מחוץ לעיר, שכן אם המלון בעיר, די בכך שהכלבים מצויים בעיר.
תקלו. בשדה או במלון.
תקלח. אף שמצד נולד אין כאן איסור (במה שנתפרקו בשבת), כדלעיל סעיף ס. אך מאידך, אין להתיר מחמת שבבין השמשות עדיין היו מחוברות לבשר, כי הרי עכשיו מפורקות הן ואינן ראויות לכלום (ראה מ"א סקנ"ד ובנו"כ).
תקלט. ראה גם לעיל סעיף ס (לענין קליפות אגוזים ושקדים).
תקמ. כגון תלמיד חכם, שבני אדם

וּזְרוּקֵן תִּקְמוּ²⁴⁹ בְּלִשְׁנוֹ²⁵⁰ לְאַחֲרֵי תִקְמוֹ²⁵¹, וְלֹא יִזְרְקֶם בְּיָדֵי תִקְמוֹ²⁵², וְגַם לֹא יִזְרְקֶם בְּלִשְׁנוֹ לְפָנֵי תִקְמוֹ²⁵³ וְיִסְמֹךְ בְּדַעְתּוֹ שֶׁשִּׁשְׁיָהּ הִרְבָּה מֵהֶם לְפָנָיו וְיִמָּאֶסוּ בְּעֵינָיו יְהִי מִתֵּר לְהוֹצִיאָן מִשָּׁם תִּקְנוּ בְּדִין גֶּרֶף שֶׁל רָעִי שִׁיתְבָּאָר תִּקְנָא, לְפִי שְׁאִין עוֹשִׂין גֶּרֶף שֶׁל רָעִי לְכַתְחֵלָה²⁵³, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר תִּקְנָב.

סח. בְּשֶׁר חֵי, אִפְלוּ תִפֵּל, שְׁאִינוּ מְלוּחַ בְּלִל תִּקְנָג – מִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ²⁵⁴, מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְאִכִּילַת אָדָם²⁵⁵, שִׁישׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁדַּעְתָּם יִפָּה תִקְנָג²⁵⁶ וְכֹסֶסִין תִּקְנָה²⁵⁷ בְּשֶׁר חֵי תִקְנָו (שְׁאִין אִסּוּר בְּאִכִּילָתוֹ מִשּׁוּם דָּם תִּקְנָו, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּיֹזְרָה

249. רמב"ם פכ"ו הט"ז. ב"י ד"ה גרעיני. 250. רב ששת קמג, סע"א. ב"י שם. מ"א סוף סק"נ בשם הרמב"ם שם. 251. רבי זכריה בן אבקולס שם. רמב"ם שם. ב"י שם. מ"א שם. 252. משמעות עובדא דרב ששת שם. וראה רמב"ם שם. אבן העזר סי' רסו. 253. רב אשי שם. מ"מ שם. ב"י שם. 254. ברייתא קכח, סוע"א. רמב"ם פכ"ו הט"ז. טור ושו"ע סל"א. 255. רמב"ם פכ"ו הט"ז. ר"ן (נא, א) ד"ה איתמר. שו"ע שם. 256. ראה ירושלמי עירובין פ"ג ה"א. רש"י קמב, ב ד"ה לאומצא. 257. ראה חולין טו, סוע"א וברש"י שם ד"ה עד כאן וד"ה אבל.

בכלל זה המובא כאן ש"זורקן בלשונו לאחריו", אלא ההחמרה שם היא רק לפניו על הארץ. ואפשר לבאר, משום שאחורי מושבם היה מחוץ למסגרת מקום החשוב בחדר, ודלא כיום שיושבים במרכז החדר שאז אחורי המושב הוא עדיין מקום מרכזי בחדר. **תקנב.** סעיף עה. וראה גם לעיל סי' רסב קר"א סק"א. **תקנג.** וראה לקמן סי' שכא ס"ב "שאסור למלוח בשר חי בשבת". **תקנד.** כלומר, דעתם רחבה ואין נפשם קצה באכילת בשר חי. ראה גם לקמן סי' שכא ס"ו: "בשר חי אינו ראוי לכוס אלא למי שדעתו יפה". **תקנה.** כל אכילה שלא כדרכה נקרא כוסס (רש"י מגילה ז, ב ד"ה דאיכסייא). **תקנו.** ובימינו שאין כוססין בשר חי כלל, יש מחמירים שהוי מוקצה, ולדעתם יש ליהזר שלא לטלטל בשבת עוף או בשר קפוא (ראה שש"כ פ"א הערה כ). **תקנז.** אף שלא נמלח, ובלבד שהודחה.

פיו, ויאכל את הראוי לאכילה, ומה שאינו ראוי ישאיר בפיו ויזרקם, כדלקמן. **תקמו.** את הגרעינים והקליפות שבתוך פיו. **תקמז.** על הארץ לאחריו מקום מושבו, ולא לפניו, כדלקמן. **תקמח.** דהיינו שלא יוציאם מפיו בידי ויזרקם, כיון שהם אסורים בטלטול. **תקמט.** על השולחן או על הארץ. **תקנ.** לאשפה. **תקנא.** סעיף עב (שהתירו לו להוציא לאשפה מפני כבודו). וראה לקמן סי' שלז ס"ב שלדעת המתירים לכבד הבית בשבת, מותר לכבד גם הדברים האסורים בטלטול, "מפני שהם לו כגרף של רעי". וראה לעיל סי' רסב ס"ב: "יטוב ליהזר .. שלא לזרוק דבר בבית חוץ לשלחן אם אין דרכו לכבד הבית בדבר המותר .. שלא ינוול את הבית, אלא יזרוק על המפה שעל השלחן, ואח"כ ינערה חוץ לבית". וראה שם בקר"א סק"א: (א) שאין זה איסור אלא זהירות בעלמא, (ב) שאין

דעה סמן ס' (תקנח).

אבל בשר קשה שאינו ראוי לכם אותו – אסור לטלטלו²⁵⁸. והוא הדין שאר דברים פיוצא בו, כגון שומן חי ציג²⁵⁹, שאף שראויין לכלבים – הרי אינן עומדים לכלבים אלא לאכילת אדם למוצאי שבת^{תקס}, ובשבת אינן ראויין לו לכלום²⁶⁰.

אבל בשר תפוח²⁶¹ (פרוש שמסריח²⁶²) – מתיר לטלטלו, מפני שראוי לכלבים²⁶³ ועומד לכלבים²⁶⁴.

סט. דג מלוח – מתיר לטלטלו^{תקסא}. ושאינו מלוח^{תקסב} – אסור²⁶⁵, מפני שאינו ראוי לשום אדם^{תקסג}, ואינו עומד להשליכן לכלבים^{תקסד}.

ע. בשר של נכרי שנשחט היום^{תקסה} – מתיר בטלטול כמו בשר נבלה^{תקסו} שמתה בשבת²⁶⁷ שיתפאר בסמן שכ"ד^{תקסו}.

עא. קמע שאינו ממחה^{תקסח} אף על פי שאין יוצאין בו^{תקסט} מחשש שמא אין

258. מ"א סקנ"ו. 259. מ"א שם. 260. בעל המאור (נט, ב) ד"ה טעמא. הובא במ"א שם.
261. ברייתא קכח, רע"ב. טור ושו"ע שם. 262. רש"י שם ד"ה בשר תפוח. 263. תוס' שם ד"ה בשר לר"ש. טור ושו"ע שם. 264. ראה מ"א שם. 265. ברייתא קכח, סוע"א. טור ושו"ע סל"ב.
266. רש"י שם ד"ה דג. לבוש סל"ב. 267. שלטי הגבורים (נא, א) אות ב. מ"א סוף סקנ"ו.

וראה לעיל ס"ט.
תקסה. על ידי הגוי ושחיתתו נבלה.
תקסו. בין של גוי בין של ישראל.
תקסז. סעיף ה: "מחתכין נבילה לפני הכלבים אפילו נתבלה היום, ואין בה משום מוקצה, אפילו לא היתה חולה כלל מבעוד יום, שלא היה דעתו עליה כלל לכלבים מבעוד יום, מפני שאין מוקצה בדבר שהסיח אדם דעתו ממנו אלא אם כן דחאו בידיים".
ואם שחט היהודי בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה – ראה לקמן סי' שי' ס"ו.
תקסח. שלא עשהו איש מומחה (לעיל סי' שא סכ"ה), וגם הקמע מצד עצמו אינו מומחה שעדיין לא ריפא שלושה אנשים (לעיל שם סכ"ו).
תקסט. אפילו לכרמלית (לעיל שם סכ"ה).

תקנח. ס"א (שאין איסור באכילת דם האברים שלא פירש לחוץ). ס"ב (שמותר לאכול בשר חי בהדחה ללא מליחה). ומה שצריך הדחה הוא משום דם בעין שעל הבשר – ראה ש"ך שם סק"א ובפמ"ג. וראה גם לקמן סי' שיח ס"ה: "השושט בשר לחולה שיש בו סכנה – מותר הבריא לאכול ממנו חי .. בהדחה בלבד". וראה לקמן סי' שכא ס"ו שאסור להדיח בשר חי בשבת אם אין דעתו לכוססו חי בשבת.
תקנט. ראה גם לקמן סי' שכא ס"ו.
תקס. ראה גם לעיל ס"ט.
תקסא. כיון שראוי לאכילת אדם.
תקסב. ולא מבושל.
תקסג. לאכלו כך.
תקסד. אלא לאכילת אדם אחרי שבת.

מועיל כלום, ואין תורת תכשיט עליו²⁶⁸, ואם בן תקע אין עליו תורת כלי כלל, שהרי אינו ראוי לכלום אף בחל, בין שהוא של כתב בין שהוא של עקרין תקעא – אף על פי כן מותר לטלטל²⁶⁹ ותקעב²⁶⁹, מפני שלא חששו לכתב תקעא אלא לענין אסור הוצאה תקעא, אבל לא לענין אסור טלטול תקעא.

ואם מותר לתלותו עליו בבית ובחצר – נתבאר בסמן ש"ת תקעו.

עב. כל דבר ממנה, כגון רעי וקיא וצואה, בין של אדם בין של תרנגולים וכיצא כהם, אם היו בחצר שהוא דר בה²⁷⁰, דהינו חצר לפני הבית או שאצל הבית תקעו שהוא יוצא ונכנס לתוכה תדיר, שזהו מקום שמקפידין עליו שלא יהא בו טנוף²⁷¹ – מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא אפלו בידיו ממש בלא כלי²⁷², וזה הוא הנקרא בכל מקום "גרף של רעי" תקעח²⁷³.

וכן אם הם במקווי במקום דריסת הרגל – מותר לסלקם לצדדין תקעט²⁷⁴.

אבל אם הם מנחים בחצר אחרת שאינו דר שם²⁷⁵, וכן אם הם בחצר

268. מ"א סקנ"ו. 269. רמב"ם שם והוא מתוספתא פ"ה ה"ט. טור ושו"ע סל"ג.
270. רמב"ם פכ"ו הי"ג, מסוגיית הגמ' קכא, ב וכגרסת הר"ף שם (מה, ב) ורא"ש פט"ז סי' יא.
טור ושו"ע סל"ד. 271. ראה מ"א סקנ"ח. 272. רב אשי קכא, ב. ביצה לו, ב. טור ושו"ע שם.
273. רמב"ם שם. 274. מ"א שם. 275. רמב"ם שם. ר"ף שם. טור ושו"ע שם.

דבר הצריך לו או לא.
תקעז. לצד הבית.
תקעח. שהתירו לו להוציאם לאשפה מפני כבודו (לקמן סי' שלז ס"ב. סי' שלח ס"ט). ועד"ז בסי' שלה ס"ד: "שהתירו בו הטלטול מפני כבודו של אדם".
וראה לעיל סי' רעט ס"ג: "מי שהוא איסטניס והגר הוא מאוס עליו בשעה שאינו צריך לו, דהיינו (לאחר שכבה או) למחר ביום, ואינו יכול לסבול שיהא מונח אצלו – יכול להוציאם מעליו למקום אחר, מפני שהרי נר זה לו כגרף של רעי לכל אדם שהתירו לטלטלו להוציאם מבית". ומסיים: "ומכל מקום, אין כל אדם יכול לומר: איסטניס אני, אלא מי שידוע שהוא איסטניס".
תקעט. כדי שיוכלו לעבור בלי להתלכלך.

תקע. כיון שאין עליו תורת תכשיט.
תקעא. שרשי סממנים (רש"י סא, א ד"ה ולא).
תקעב. ראה גם לקמן סי' שלד סי"ג: "שאפילו קמיע שאינו מומחה מותר לטלטלו".
תקעג. שמא אינו מועיל כלום, וממילא אין עליו תורת כלי.
תקעד. שעיקרו דאורייתא (בהוצאה לרשות הרבים, וממילא אסור לצאת גם בכרמלית).
תקעה. שאיסורו מדרבנן בלבד.
תקעו. ראה שם סכ"ג שיש אוסרים לתלות עליו תכשיטים בבית או בחצר, שמא ישכח ויצא בהם לרשות הרבים, ומסיים: "ויש להחמיר כסברא זו, אם לא בעת הצורך". ואם כן למעשה הדבר תלוי אם תליית קמיע שאינו מומחה היא בגדר

שאחורי הבית²⁷⁶, שזהו מקום שאין מקפידים עליו אם יש בו טנוף, אלא אם כן יושבים שם, אבל כשאין יושבים שם אין מקפידים אף שנוכנסים ויוצאים שם, הואיל ואין נכנסין ויוצאים שם תדיר, לפיכך אסור להוציאם משם אלא אם כן יושב שם²⁷⁷.

ואם ירא מפני התינוק שלא ילך שמה ויתלכלך בהם - מתר לכפות עליהם כלי²⁷⁸, שהכלי נטל אף בשביל דבר שאינו נטל בשבת^{תקפ"ט}, כמו שנתבאר בסמן רע"ח^{תקפ"א}.

ואף אם הם בחצר שדר בה, אלא שהם בחלק המקצה מהחצר לאשפה או לתרגולין - אסור להוציאם משם²⁸⁰.

ואם גרף של רעי עומד במקום שאין מקפידים עליו כשהוא עומד כד, אלא שהוא מלא ואי אפשר לפנות עליו שם - מתר להוציאו ולהחזירו בדרך שיתבאר^{תקפ"ב}, משום כבוד הבריות^{תקפ"ג}.

ענ. גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אף על פי שמתר להוציאם לאשפה

276. מ"א שם. 277. משמעות המ"א שם. 278. משנה קכא, א וכדמפרש בגמ' שם ע"ב. טור ושו"ע שם. 279. ראה רש"י במשנה שם ד"ה על גבי הנר. 280. ב"י סוד"ה צואה. 281. מ"א סקנ"ט.

אסור לטלטלו לצורך עצמו, ואם כן כל שכן שאין לטלטלו לצורך מוקצה אחר. **תקפ"ב.** סעיף עג.

תקפ"ג. שיוכלו להתפנות עליו. כלומר, גם ההוצאה וגם ההחזרה היא משום "כבוד הבריות" - כדי שיוכלו להתפנות עליו שוב, ולא מדין היתר טלטול של "גרף של רעי" האמור לעיל. ונמצינו למדים שיש חילוק בין היתר טלטול גרף של רעי מצד כבוד האדם שאינו יכול לשבת במקום שיש גרף של רעי, שהיתר זה הוא היתר גמור, לבין טלטול גרף של רעי כדי להתפנות עליו, שהותר רק מדין "כבוד הבריות" (באופן כללי), ולכן ההיתר לזה הוא רק ע"י שיתן לתוכו מים, כדלקמן שם.

תקפ. פירוש: מותר לטלטל כלי לצורך דבר שאסור לטלטל בשבת.

תקפ"א. ס"ח: "מותר לכפות קערה של חרס על גבי הנר בשביל שלא יאחז האור בקורה, שמה שהוא מטלטל הקערה בשבת בשביל הצלת הקורה האסורה בטלטול בשבת - אין בזה שום איסור כלל". וראה גם לקמן סי' שלח ס"ח: "לבנים הסדורים לבנין שהם מוקצים - מותר לכסותן בפני הדלף בכלים המותרים בטלטול, שהכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל". ומהלשון "בכלים המותרים בטלטול" משמע שרק כלי שמלאכתו להיתר ניתן לטלטל בשביל כלי שאינו ניטל, ולא כלי שמלאכתו לאיסור. והטעם פשוט, שהרי כלי מלאכתו לאיסור

לפנותם שם תקפד - אסור להחזירם לבית²⁸², לפי שאסורים בטלטול אף בשהם ריקנים, מפני שהם מאוסים כל כך עד שאינם ראויים אפלו לכסות בהם בלי²⁸³, ולא התירו מקצה מחמת מאוס אלא אם כן ראוי לכסות בו בלי²⁸⁴, כמו שנתבאר למעלה²⁸⁵.

ואם צריך להחזירם כדי לחזור ולפנות עליהם היום - מתר להחזירם על ידי שיתן לתוכם מים²⁸⁶ המתרים בטלטול, דהינו שהם ראויים עדין לבהמה אף בשהם בתוך העביט או הגרף²⁸⁷. ואף על פי שלא התירו לטלטל דבר האסור בטלטול על ידי שיטלטל עמו דבר המתר בטלטול אלא במת בלבד כמו שיתבאר בסמן שי"א תקפה, מכל מקום כאן שהוא צריך לחזור ולפנות עליהם היום - הקלו²⁸⁸ משום כבוד הבריות²⁸⁹. והוא הדין אם צריך לחזור ולהוציא בהם צוה²⁹⁰ היום תקפו.

ויש מתירין²⁹¹ להחזירם לבית בכל ענין על ידי נתינת מים לתוכם, אף על פי שאינו צריך לחזור ולפנות עליהם היום ולא להוציא בהם צוה תקפו.

ויש להחמיר בסברא הראשונה תקפה. ומכל מקום, במקום הפסד, כגון שהגרף הוא חשוב קצת ויש הפסד אם יניחנו באשפה ויגנב משם - יש לסמוך על סברא האחרונה תקפס.

עד. וכל זה בשבבר סלקם מידו בשהגיע לאשפה, אבל בעודן בידו -

282. שמואל ביצה לו, ב ורש"י ד"ה נותן. טור ושו"ע סל"ה. 283. ב"ח ד"ה אע"פ. מ"א ס"ק ס. 284. ר"ן (סו, ב) ד"ה אמר. 285. סעיף ב. 286. שמואל ביצה שם. טור ושו"ע שם. 287. רשב"א ביצה שם. ב"י שם. מ"א שם. 288. מ"א ס"ק סא בשם יש"ש ביצה פ"ה ס"ד. 289. מ"א ס"ק נט. 290. מ"א ס"ק סא בשם יש"ש שם. 291. רא"ש ביצה פ"ה ס"א. מ"א שם מסתימת לשון השו"ע.

תקפט. שיוכל להחזירו (ע"י מים) גם אם אינו נצרך לו עוד בשבת. וראה גם לעיל סוף סכ"ב לענין טלטול מדוכה (שהיא כלי שמלאכתו לאיסור) ע"י שנותן בתוכה דבר המותר בטלטול, ושם התיר רק "במקום הפסד מרובה". ומשמע שכל ההיתר הוא רק על ידי נתינת מים, אך בלי מים לא יכול להחזירו גם אם נצרך לו בשבת להפנות עליו. וצ"ע.

תקפד. כדלעיל סעיף עב.
תקפה. סעיף ז.
תקפו. כלומר, אינו צריך לו בשביל להתפנות עליו, אלא כדי להוציא על ידו צוה אחרת בשבת.
תקפו. וטעמו: אם לא יתירו לו החזרה - לא יוציאנו, כדי שלא יפסיד את כליו כשיוציאם לאשפה ויניחם שם (ב").
תקפח. שיוכל להחזירו רק אם צריך לו.

מתר להחזירם²⁹² לדברי הכל בכל ענין, ואף בלי נתינת מים לתוכם, כדין כל מקצה שאם ישנו כבר בידו מתר לטלטלו לכל מקום שירצה, כמו שנתבאר למעלה²⁹³. ולפי מה שנתבאר שם שטוב להחמיר בזה תקצ' - גם כאן טוב לתן לתוכם מים אף שעודן בידו.

עתה אין עושין גרף של רעי לכתחלה²⁹⁴, דהינו שמיא לפניו דבר שעתידי למאם²⁹⁵, או שעושה דבר שעתידי למאם²⁹⁶, וסומך בדעתו שיוציאנו אחר כך בשימאם תקצ'א²⁹⁷, שאף שהתירו להוציא הדבר המאוס תקצ'ב, מכל מקום לא יעשה לכתחלה דבר שיהיה בודאי אחר כך מאוס לפניו ויוציאנו²⁹⁸. ומכל מקום, אם עבר ועשה כן - מתר להוציאו אחר כך תקצ'ג²⁹⁹.

ואם אין בדעתו בתחלה שיוציאנו אחר כך - מתר לעשות כן אף לכתחלה³⁰⁰, ואחר כך אם נמלך להוציאו - הרי זה מתר.

עו. במקום הפסד מתר לקבוע ישיבתו אצל גרף של רעי³⁰¹, שהוא במקום שאין מקפידין עליו³⁰², כדי שימאם הגרף בעיניו ויוציאנו משם ויסתלק ההפסד תקצ'ד, כגון אם איזה דבר נמאם ונפסד מפני הגשמים

292. מ"א ס"ק ס. 293. סעיף יג. 294. ביצה כא, ב. שו"ע ס"ל. 295. רש"י שם ד"ה וכו'. טור ושו"ע שם. 296. ראה רש"י ביצה לו, ב ד"ה וכו'. ט"ז סקכ"א. 297. ט"ז שם. 298. רש"י ביצה כא, ב שם. 299. רמב"ם פכ"ה הכ"ד. פכ"ו הי"ג. שו"ע שם. 300. משמעות שו"ע שם. וראה גם מ"א ס' שלח סקי"ב. 301. תוס' לו, ב ד"ה תיתי (בתירוץ הא'). שו"ע ס"ל. 302. שו"ת הרא"ש כלל כב סי' ח. ב"י ד"ה ומ"ש רבינו מותר.

גורם למעשה טלטול הגרף הנמצא שם. וכן מבואר בלשון רבנו בסי' שלה ס"ד: "כיצד יעשה יניח שם מטתו או שלחנו ויקבע שם ישיבתו, ואז יהיה אותו הדלף לפניו כגרף של רעי, מפני שמלכלך את הקרקע ועושה טיט .. ואף שאין עושין גרף של רעי לכתחלה, מכל מקום משום הפסד התירו". וכן כתב לקמן סי' שלח סוס"ט: "אבל לכתחלה אסור לעשות גרף של רעי, אלא במקום הפסד". נמצינו למדים מכל הנ"ל שישבת האדם אצל גרף של רעי, הרי היא כעשיית גרף של רעי לכתחילה.

תקצ. הלשון שם: "ויש מי שאוסר במוקצה גמור, וראוי לחוש לדבריו". תקצא. ראה גם לעיל סעיף סז. תקצב. מפני כבודו, כדלעיל סע"ב. תקצג. ראה גם לקמן סי' שלח סוס"ט: "שלא התירו בגרף של רעי אלא בדיעבד". תקצד. ובמקרה של הפסד מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה. ואף שכאן אין הוא עושה גרף של רעי, אלא רק יושב במקום שיש כבר גרף של רעי, יש לומר שעצם הישיבה במקום שנמצא גרף של רעי הרי זה כאילו הוא עצמו עשה גרף של רעי לכתחילה, כי בישיבה זו הרי הוא

היורדים עליו³⁰³ בחצר שאינו דר שם³⁰⁴ – יכול להכניס לשם מטהו לשבב עליה³⁰⁵, או להכניס שלחנו לאכול שם³⁰⁶, והוא הדין לשאר כלי תשמישו³⁰⁷, כגון ספריו ללמוד בהם, וכיוצא בענין זה, שזהו נקרא קביעות ושיבה תקעה, וכשתאונן דעתו עליו מפני המאוס³⁰⁸ יוציאנו משם למקום המשמר מפני הגשמים, וכן כל כיוצא בענין זה תקצו.

אבל ושיבה בלבה בלא מטה או שלחן או שאר כלי תשמישו – אינה מועלת כלום, מפני שאם תתאונן דעתו עליו מפני המאוס – אנו אומרים לו: קום ולך מכאן ושב במקום אחר, כיון שמתחלה לא היה יושב כאן ועכשו נכנס דרך עראי³⁰⁹, מה שאין כן בשקבע כאן דירתו על ידי מטה או שלחן או שאר כלי תשמישו – אין מטריחים אותו לעקור דירתו מכאן, אלא מוציאין את הגרף מלפניו.

עו. מכנים אדם מלא קפתו תקצו עפר³¹⁰ מבעוד יום³¹¹ ומערה אותו בביתו תקצו לארץ³¹², ומתיר לעשות בו כל צרכיו בשבת, כגון לטול ממנו לכסות רק או צואה וכיוצא בזה³¹³. והוא שייחד לו קרן זוית³¹⁴, שאז נפר הדבר שהוא מוכן ועומד לכך³¹⁵. אבל אם ערה אותו באמצע ביתו למדרס רגלים תקצט – הרי הוא בטל לגבי עפר קרקע הבית³¹⁶ ומקצה הוא,

303. רבה ביצה שם. 304. ב"י שם. מ"א ס"ק סג. 305. רבה שם. ב"י שם. מ"א שם. 306. ב"י שם. מ"א שם. 307. שו"ת הרא"ש שם. 308. ב"י ד"ה ומ"ש כדי. 309. ב"י ד"ה ומ"ש רבנו מותר. וראה גם רש"י ביצה כא, ב ד"ה וכי. 310. רב יהודה נא. טור שו"ע סל"ח. 311. טור שו"ע שם. 312. רש"י שם ד"ה מכניס. 313. רש"י שם. שו"ע שם. 314. מר זוטרא שם. טור ושו"ע שם. 315. רש"י שם ד"ה והוא. טור שם.

רש"י שבת נ, א), משמע שרק אם יש שם עפר (או אדמה) – הרי הוא בטל לגבי הקרקע, אך אם הקרקע מרוצפת, אינו בטל לגבי הריצוף אפילו אם עירה אותו באמצע הבית, והרי זה כיחדו לשימוש, ולא אומרים שהוא ערה אותו "למדרס רגליים", כי אין הדרך להוסיף עפר על קרקע מרוצף בשביל להלך עליו (וראה גם רעק"א וביאור הלכה). אבל בסי' תצח שם לא כתב רבנו "עפר קרקע הבית", אלא "קרקעית הבית", משמע שבטל אפילו אם אין עפר בקרקע הבית. וצ"ע.

תקצה. וראה לקמן סי' תרלט ס"ד לענין לימוד בספרים בסוכה. תקצו. ראה גם לקמן סי' שלה ס"ד. סי' שלח סוס"ט. תקצו. כמין סל. כלומר, אפילו כמות מועטת של עפר (כשיעור הכלת הקופה). תקצה. או בחצרו, אך לא בגינתו, "מאחר שהעפר מועט הרי הוא בטל לגבי הקרקע ואסור לטלטלו" (לקמן סי' תצח סכ"ז). תקצט. בסי' תצח סכ"ח: "למרמס רגלים". תר. מדנקט "עפר קרקע הבית" (כלשון

ואסור לטלטל תרמ"א³¹⁶.

לפיכך, פרות הטמונים בחול – מתר לטלם משם בשבת, שאין אותו העפר מקצה³¹⁷, שהרי הכינו לכה מתחלה³¹⁸ ויחד לו כלית³¹⁹ או קרן זוית. ובלבד תרגי שיהא העפר תחוח כל כך בענין שאין בו משום עשית גומא, כמו שיתבאר בסמן תצ"ח תרי.

עת. אסור לטלטל בהמה או חיה או עוף³¹⁹, מפני שאין ראויים בשבת כשהם חיים תרמ"א³²⁰. ואפלו עוף שראוי לצחק בו תינוק כשבוכה – אסור לטלטל תר"ו³²¹.

ואף על פי כן מתר לכפות תרי את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו ויורדו

316. רש"י שם. טור ושו"ע שם. 317. ב"י סוס"י שיא בשם שבלי הלקט סי' קכ. רמ"א סל"ח. 318. לבוש סל"ח. 319. ברייתא מג, א וקכח, ב. שו"ע סל"ט. 320. מ"מ פכ"ה הכ"ה. לבוש סל"ט. 321. תוס' מה, ב ד"ה הכא.

מלאכה כזו, מכל מקום לכתחלה אסור לעשותה מדברי סופרים.

וראה שם בהמשך: "אבל מותר ליטלו בענין שלא יעשה גומא בעפר, כגון שהוא צבור כעין הר – מותר ליטלו מן ראש השיפוע".

תרה. כדלעיל ס"ח. ונראה שהטעם לכך הוא משום שאסור להשתמש בשבת בבעלי חיים, כדלעיל סי' שה סכ"ג.

תרו. כיון שהוא מוקצה מחמת גופו, והיתר הצחוק לא מתיר לטלטלו, כשם שלא מתיר לטלטל את האבן ע"מ לשבור בה אגוזים בשבת (כדלעיל ס"ח).

ולפי זה לכאורה מותר לייחד את העוף לשחק בו בשבת, כשם שמותר לייחד את האבן לשבירת האגוז בשבת. אבל יש פוסקים הסוברים שבבעלי חיים כיון שיש בהם נשמה אין מועיל ייחוד (ראה פסקי תשובות אות נד, שמביא דעות שונות בזה. וצ"ע דעת אדה"ז בזה).

תרז. להפוך.

תרא. ראה גם לקמן סי' תצח סכ"ז: "אם הכניס מערב יום טוב מלא קופתו עפר ועירה את העפר בקרקעית החצר או הבית – אינו בטל לגבי הקרקע, ומותר לטלטלו. והוא שיחד לו קרן זוית, דכיון שלא שטחו באמצע החצר והבית למרמס רגלים – ניכר הדבר שחפץ בו לעשות צרכיו ודעתו עליו לכל מה שיצטרך".

תרב. משמע שהקופה עצמה מוגדרת ככלי המיוחד לכך (כאשר אינו מערה ממנה). תרג. ההיתר ליטול מהעפר המוכן בשבת. תרד. סעיף כט: "במה דברים אמורים דמותר לטלטל עפר ביום טוב? כשהעפר תיחוח כל כך שאינו עושה גומא בנטילתו, שמיד שנוטל העפר נופל עפר אחר תחתיו למקומו, אבל אם אינו תיחוח כל כך, אפילו הוא תלוש ונתון בכלי – אסור ליטלו מן הכלי, שלא יעשה גומא בהעפר. ואע"פ שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי אינו צריך להגומא עצמה אלא לעפרה, ומן התורה אין חייבים על

ב³²², שהפלי נטל אף לצרף דבר שאינו נטל בשבת תר³²³. ואף על פי שבעוד שהאפרוחים על הסל אסור למלטל את הסל מפני האפרוחים שעליו³²³ - אף על פי כן אין כאן בטול כלי מהיכנו³²⁴ אפלו לפי שעה תר³²⁵, הואיל ובידו להפריח האפרוחים מהסל מיד שעלו או שירדו עליו תר³²⁶, שלא יעמדו עליו אפלו רגע תר³²⁷, ולאחר שירדו מעליו תר³²⁸ - מתר למלטל תר³²⁹.

ואם היו האפרוחים על הסל כל משך בין השמשות תר³³⁰ - אסור למלטל כל היום כלומר³³¹ אף לאחר שירדו, שמתוך שהקצה³³² ונעשה בסיס לאסור³³³ בבין השמשות - הקצה לכל היום כלו.

עמ. כל בהמה חיה ועוף מדין אותם ברשות היחיד³³⁴, דהינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומסיען, ומנענע רגליהן שילכו³³⁵, וכלכר שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, שמקצים הם ואסורים בטלטול תר³³⁶.

322. משנה קכח, ב. טור ושו"ע שם. 323. גמרא מג, א. שו"ע סל"ט. 324. תוס' שם סוד"ה בעודן (הא'). 325. גמרא שם. 326. רבי אבהו שם. ב"י שם. מ"א ס"ק סו. 327. מהרש"א על התוס' שם. וראה גם תוס' סוד"ה בעודן (הב'). 328. משנה קכח, ב ובריתא שם. טור ושו"ע ס"מ. 329. רש"י שם ד"ה מדדין. 330. ברייתא שם ורש"י ד"ה אין עוקרין. טור ושו"ע שם.

קו"א סק"א). ומשמע שכל האיסור הוא האפשרות לעמידתם עליו, אך האפשרות לעלייתם וירידתם עליו ללא עמידה אינה אסורה (אף אם לא היה בידו להפריחם מעל הסל), כיון שהם בתנועה על הסל, ואין הסל משמש להם עדיין לכלי קיבול. תריג. אף אם ירדו מעצמן, ללא שהפריחן מעליו בפועל. תריד. ואין אומרים שהסל נעשה מוקצה מחמת האפרוחים שהיו עליו. תרטו. ולא די בחלק מזמן בין השמשות, כדלקמן סי' שי ס"ז. תרטז. ואין אומרים שכיון שבידו להפריחם לא נעשה מוקצה, כי כיון שבפועל לא הפריחם - הוקצו בבין השמשות ובעקבות כך לכל השבת כולה. תריז. וגם צריך לזהר שלא ישען עליהם, שאסור להשתמש בבעלי חיים בשבת

תרח. ראה גם לעיל סעיף עב. תרט. וראה לעיל סי' שה סכ"ו שמותר לבטל כלי מהיכנו אפילו לכל היום במקום צער בעלי חיים, כי "לא גזרו חכמים על זה במקום צער בעלי חיים, שצער בעלי חיים הוא מן התורה". תרי. והרי אסור לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה, מפני שנראה כסותר הכלי בזמן שמבטלו - ראה לעיל סי' רסו קו"א סק"א. תריא. כלומר, מיד שירדו על הסל מפריחתם באויר (או במקום גבוה). תריב. כלומר, יש בידו להפריחן לפני שיעמדו עליו אפילו רגע, שכן אם יעמדו עליו אפילו לרגע, הרי יש כאן ביטול כלי מהיכנו לרגע זה. אך כיון שבידו להפריחם מעליו - אין כאן ביטול כלי מהיכנו אף אם בפועל האפרוחים עומדים על הסל רגע ויותר (ראה לעיל סי' רסו

ואף על פי שכל מקצה בשם שאסור לטלטל בלוי כן אסור לטלטל מקצתו³³¹ – אף על פי בן התירו לו לדדות אותם משום צער בעלי חיים³³¹, אם הבעלי חיים צריכים לכך³³², אבל אם אינם צריכים לכך – אסור אפלו לדדות אותם³³³.

ותרנגלת אסור אפלו לדדות אותה³³⁴ אפלו היא צריכה לכך, מפני שהיא מגבהת עצמה בשמדים אותה, ונמצא זה מלטל³³⁵ את כלה, וזה לא התירו משום צער בעלי חיים³³⁶.

אבל מתר לדחות אותה מאחוריה³³⁷ בידים³³⁸ כדי שתפגם ללולתרכב³³⁹ אם ברחק ממנו³⁴⁰.

פ. וכל זה לדדות ברשות היחיד, אבל ברשות הרבים אסור לדדות³⁴¹ שום בהמה חיה ועוף³⁴², גזרה שמה וגביהם ויוליכם, ויתחייב³⁴³ משום מעביר ד' אמות ברשות הרבים. ולא אמרו³⁴⁴ "החי נושא את עצמו"

331. ר"ן (נא, ב) ד"ה ומיהו. ב"י ד"ה ומ"ש ובלבד. ט"ז סק"ג. מ"א סק"ח. 332. ר"ן שם. שו"ע שם. 333. ר"ן שם. ב"י שם. ט"ז שם. מ"א שם. 334. ברייתא שם. טור ושו"ע שם. 335. אב"י שם ורש"י ד"ה דמקפ"א. שו"ע שם. 336. במשנה שם ורש"י ד"ה דוחין וד"ה דדוי. טור ושו"ע שם. 337. ברייתא שם. טור. ב"י ד"ה ומ"ש ודוקא. מ"א ס"ק סז. 338. ב"י שם ממשמעות הרמב"ם פכ"ו הכ"ו והטור, וכ"כ תוספות יו"ט שכן עיקר הגירסא במשנה דווקנית (שארין גורסים במשנה "ברה"ר). 339. רש"י שם ד"ה דמקפ"א. ב"י שם. מ"א שם.

(ראה לעיל סי' שה סכ"ג).

תריח. כדלעיל סי"ד.

תריט. שהם מתקשים ללכת ללא סיוע.

תרכ. ויתרה מזו מובא לעיל סי' שה סכ"ו: "בהמה שנפלה לאמת המים .. אסור להעלות הבהמה בידו .. אפילו אם תמות שם, מפני שהיא מוקצה, ולא התירו טלטול מוקצה אף במקום צער בעלי חיים, שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה". אלא שבהמשך מביא שם (בסוגריים): "ויש מתירין להעלותה בידים משום צער בעלי חיים", ומסיים: "ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד מרובה". ומוסיף: "אבל (לדברי הכל) מותר לומר לנכרי להעלותה".

תרכא. שבמקרה זה אין חשש שתגביה עצמה.

תרכב. כלומר, אפילו בידים, וכל שכן ברגליים (שזהו טלטול ע"י גופו ופשוט שמותר).

תרכג. בביאור הטעם שאין בזה איסור משום צידה – ראה לקמן סי' שטז סכ"ד. תרכד. כלומר, הדחיה בידים הותרה רק במקום הפסד התרנגולת (כ"ח). והתהלה לדוד סקמ"ג כתב שגם בדחיה יש איסור משום טלטול מקצתה, ולכן הותרה רק משום צער בעלי חיים, דהיינו שאם תברח היא יכולה להנזק או לא יהיה לה מה לאכול.

תרכה. שבת צד, א.

אֵלָא בְּאֶדְם תְּרִכּוּ, אֲכָל לֹא בְּבִהְמָה חֵיהּ וְעוֹף תְּרִכּוּ³⁴⁰. וְכִרְמְלִית דִּינּוּ כְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְעִנְיָן זֶה תְּרִכּוּ³⁴¹.

וְלִדְחוֹת אוֹתָם מֵאֲחִירֵיהֶם אִם בְּרָחוּ – מִתֵּר אֶפְלוּ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים תְּרִכּוּ³⁴².

פא. הָאִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ³⁴³ אֶפְלוּ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים³⁴⁴, שְׁאִין לְגִזּוֹר שְׁמָא תִּגְבִּיהֶנּוּ וְתוֹלִיכֶנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, שְׁאָף אִם תַּעֲשֶׂה בֶן – לֹא תַעֲבֹר עַל דְּבַר שֶׁל תוֹרָה, אֵלָא עַל דְּבַר שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהֵיחִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ³⁴⁵.

וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא תִגְרָהוּ, אֵלָא יֵהָא מְגִבִּיה רְגְלוֹ הָאֲחַת וְיִנִּיחַ הַשְּׁנִיָּה עַל הָאָרֶץ³⁴⁶, וְיִשְׁעֵן עָלֶיהָ עַד שִׁיחֲזוֹר וְיִנִּיחַ רְגְלוֹ שֶׁהִגְבִּיהָ, שְׁנַמְצָא לְעוֹלָם הוּא נִשְׁעֵן עַל רְגְלוֹ הָאֲחַת³⁴⁷. אֲכָל כְּשֶׁהִיא גּוֹרֶרֶת שְׁתֵּי רְגְלֵיו – הֵרִי זֶה כְּנוֹשְׁאָתָא³⁴⁸ וְתִרְלָא³⁴⁹, וְאִסּוּר אֶפְלוּ בְּכִרְמְלִית³⁴⁹.

וְאִם הוּא קָטָן כָּל כֶּךָ שֶׁצָּרִיךְ לְגִזּוֹר ב' רְגְלָיו וְנִשְׁאָתוּ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים – חֵיבָת, שֶׁבְּקָטָן כְּזֶה אֵין אוֹמְרִים "הֵיחִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ"³⁵⁰.

340. רש"י שם וּכְרַבְנָן צד, א. רמב"ם פ"ח ה"ז. מ"א שם. 341. טור שם. הגהת הלבוש ס"מ. 342. ב"ח סוף הסימן. אליה זוטא סקכ"א. 343. משנה קכח, ב. טור ושו"ע סמ"א. 344. ברייתא שם. טור ושו"ע שם. 345. רש"י שם גם לרבנן שם צד, א. ב"י ד"ה ומ"ש ובלבד. לבוש שם. מ"א ס"ק ע. 346. רבי יהודה במשנה קכח, ב. וראה ב"י שם שזהו גם לרבנן. טור ושו"ע שם. 347. טור ושו"ע שם. 348. רש"י שם ד"ה אבל. ר"ן שם (נא, א) ד"ה כופין. מ"א ס"ק עא. 349. מ"א שם. 350. מ"א שם מתוס' צד, א ד"ה אבל. תוס' יו"ט פ"ח מ"ב בדעת הר"ן שם.

לטלטל פחות פחות מד' אמות בכרמלית .. ולכן אסרו מלאכה שאינה צריכה לגופה בכרמלית .. והוא הדין להוצאה כלאחר יד, וכן כל כיוצא באלו. וכ"כ בסי' שמש קו"א סק"ג. ולפי זה מובן מה שגזרו כאן שמא יגביהם ויוליכם בכרמלית ד' אמות, כי זהו דרך מלאכה. **תרכט.** כי בדחיה לא חוששים שמא יגביהם ויוליכם. וראה לקמן סי' שטז סוסכ"ד לענין צידה. **תרל.** כדלעיל סעיף פ. **תרלא.** ואסור ברשות הרבים מן התורה. **תרלב.** מדרבנן.

תרכו. משום שהוא מיקל עצמו על הנושא אותו (משמעות רש"י שם. וראה תוס' שם שפירש אחרת). **תרכז.** שמכבידין עצמן להשמיט מיד הנושאן (רש"י שם). **תרכח.** שאסור לדדות בכרמלית, משום החשש שמא יגביהם ויעבור על איסור ד' אמות בכרמלית. וראה לקמן סי' שנוב ס"ב בחצע"ג: "ולא אמרו שבכרמלית לא גזרו גזרה מפני שהוא גזרה לגזרה, אלא בדבר שאין בו דרך מלאכה .. אבל דבר שהוא דומה למלאכה גזרו אף בכרמלית .. ולכן אסרו

וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת הַכֶּפֶת ³⁵¹ אוֹ אֶת הַחוּלָה ³⁵² שְׂאִינוּ יָכוֹל לִילֵךְ כָּלֵל ³⁵³ – חֵיב, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ נוֹשֵׂאִין אֶת עֲצָמָן כָּלֵל ³⁵⁴.

וְאִם הוּא גָדוֹל כָּל כֶּךָ שִׁיכוֹל לִילֵךְ בְּרִגְלָיו לְבָדוּ – אָסוּר לִשֵּׂא אוֹתוֹ אִפְּלוּ בְּכַרְמְלִית ³⁵⁵, שְׁלֹא אָמְרוּ "הַחֵי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ" אֲלֵא לִפְטוֹר מִחֲטָאת תְּרִלָּד, אֲבָל עַל כָּל פְּנִים אָסוּר מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים מְשׁוּם שְׁבוּת תְּרִלָּה ³⁵⁶, וּבְכַרְמְלִית הוּא שְׁבוּת דְּשְׁבוּת תְּרִלָּד. וְצָרִיךְ לְהַזְהִיר לְרַבִּים שְׂמֹעִים בְּזֶה תְּרִלָּד.

פב. כְּלִיתֶרְלַח שְׁנִתְרָעַתְרִלַט – לֹא יִתְלוֹשׁ מִמֶּנָּה תְּרִמָּה חֶרֶם לְכִפּוֹת בּוֹתְרָמָא אוֹ לְסִמּוּךְ בּוֹתְרָמָב ³⁵⁷, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן כְּלִי ³⁵⁸, שְׁכָל דְּבַר שְׂמִיתְקֵנוּ בְּשֶׁבֶת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֵיזָה תַּשְׁמִישׁ – יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם תְּקוּן כְּלִי, כְּמוֹ שִׁיתְבְּאָר בְּסִמְן שׁ"מ תְּרִמָּנָה.

פג. אָסוּר לְשַׁחֹק בְּכַדּוֹר בְּשֶׁבֶת יוֹם טוֹב ³⁵⁹, לְפִי שֶׁאָסוּר לְטַלְטֵלוֹ מִפְּנֵי שְׂאִין תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו ³⁶⁰. וְיֵשׁ מִתִּירִים ³⁶¹ לְטַלְטֵלוֹ תְּרִמָּד וְלְשַׁחֹק בּוֹתְרָמָה

351. גמ' שם. רמב"ם פי"ח הט"ז. מ"א ס"ק ע. 352. יומא סו, ב. רמב"ם שם. מ"א שם. 353. משמעות הגמ' שם. וכ"ה ברמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ה הי"ט. 354. רש"י שם ד"ה חולה. 355. מ"א ס"ק עא. 356. רש"י עירובין קג, א ד"ה דומיא. יומא סו, ב ד"ה כמאן. 357. ברייתא קכד, סע"ב. רמב"ם פכ"ו ה"ג. שו"ע סמ"ד. 358. רש"י שם ד"ה לא יספות. 359. אגור סי' תקכא בשם שבלי הלקט סי' קכא. ב"י ד"ה כתב באגור מירושלמי פרק בתרא דתענית ה"ה. מד"ר איכה ב, ד. שו"ע סמ"ה. 360. ראה אגור ושבלי הלקט שם. לבוש סמ"ה. מ"א סקע"ב. 361. תוס' ביצה יב, א סוד"ה ה"ג. ב"י שם. רמ"א שם. מ"א סקע"ג.

תרלג. כלומר, אינם מקילים על האדם הנושאן.

תרלד. כשנשא ברשות הרבים.

תרלה. שמא יבוא לישא גם דברים שאינם נושאים עצמם.

תרלו. שמא יבא לישא גם ברשות הרבים, ולא התירו שבות דשבות אלא במקום מצוה או צורך גדול או הפסד מרובה, כדלעיל סי' שז סי"ב.

תרלז. ונושאים בכרמלית ילדים שיכולים לילך ברגליהם.

תרלח. של חרס.

תרלט. נסדק.

תרמ. לכאורה צ"ל: ממנו.

תרמא. כלים.

תרמב. כלים.

תרמג. סי"ז. וראה גם לעיל סוף סכ"ח.

לקמן סי' שיד סי"א וס"ז.

תרמד. כיון שעשוי ומיוחד לכך (משנ"ב ס"ק קנח).

תרמה. נראה שהכוונה שמשחקים בכדור באויר (שזורקים מיד ליד), אבל לא על הקרקע אפילו במרוצף, משום חשש השוואת גומות, כדלקמן סי' שלח ס"ו: "אין שוחקין באגוזים ולא בתפוחים וכיוצא בהם על גבי קרקע, גזרה שמא יבאו להשוות גומות שבקרקע במתכוין, להכין דרך לגלגל האגוז או התפוח, אבל מותר לשחוק על גבי השלחן או על גבי מחצלת, אבל לא על גבי קרקע אפילו

ברשות ה[יחיד] תרמו. ונהגו מקדם להקל³⁶² תרמו ולא מחו בידם, הואיל ויש להם על מי שיסמכו ותרמו.

פד. אסור לשאת תחת אציליו תרמט זרע התולעים שעושים המשייתרנ, מפני שאסור בטלטול תרמא³⁶³, שהרי אינו ראוי לכלום³⁶⁴, ועוד שמוליד בקמח תרנב³⁶⁵.

פה. יש אסורים³⁶⁶ לטלטל בנגד שעמנו של ישראל תרננ אפלו לצורך גופו

362. רמ"א שם. מ"א שם בשם יש"ש. 363. שו"ת הרשב"א ח"ד סי' עד. שו"ע סמ"ו. 364. ראה לבוש סמ"ו. 365. רשב"א שם. שו"ע שם. 366. רבינו ירוחם בחי"ג נ"ב פד, ב בשם מהר"מ (תשב"ץ סי' מו). מרדכי ביצה רמז תרסב בשם אור זרוע ח"ב הל' שבת סי' נג. דעה הא' בשו"ע סמ"ו.

לשחוק אפילו ברשות הרבים". תרמז. לשחק בכדור בשבת ויו"ט. ומדגיש לכתוב "מקדם" ולא "ונהגו להקל" כלשון הרמ"א, כי כוונתו להבהיר שאין הוא מכריע במחלוקת זו, אלא מציין עובדה שנהגו בעבר להקל. וראה בהערה הבאה. תרמח. ולכן לא מיחו בידם. ומשמע שלכתחילה רצוי להחמיר. וכתבו כמה מפוסקי זמנינו שהכדורים שבימינו יש להם דין כלי, כיון שמייצרים אותם במיוחד לשם כך.

תרמט. בבית השחי.

תרנ. המייצרים את חוטי המשי.

תרנא. צ"ע שהרי אין איסור טלטול בין אצילי ידיו (כשהטלטול הוא לצורך), כדלעיל סי' רעו ס"ט. ואולי יש לומר שהכוונה היא לאיסור הטלטול בידו על מנת להניחו תחת אציליו.

תרנב. את התולעים, שעל מנת כן מניחים הזרע תחת אציליהם, ולפי טעם זה האיסור הוא בעת שהם מונחים תחת אציליהם.

לענין איסור מוליד - ראה לקמן סי' שיח סכ"ה וסי' שכ סט"ז שחכמים אסרוהו "משום שדומה למלאכה".

תרנג. משמע שאם הוא של גוי מותר בטלטול, כיון שלגוי מותר בלבישה,

המרוצף, כמ"ש בסי' שלו גבי סיכת קרקע" [שבדברים שאין בהם צורך כל כך] לא רצו לחלק בהם בין מרוצף לשאינו מרוצף, ואסרו הכל".

אלא ששם כותב רבנו בסוף דבריו: "ולשחוק בכדור נתבאר בסימן שח", ולא ברור אם הכוונה רק על עצם היתר המשחק בכדור בשבת, או אם כוונתו גם על היתר המשחק בכדור על גבי קרקע, ואם הכוונה גם להיתר המשחק על גבי קרקע, יש לומר שיש הבדל בין אגוז שצריך "להכין דרך לגלגל האגוז", לבין כדור שאין צורך כל כך להכין דרך לגלגל הכדור לשער. ועצ"ע.

תרמו. בדפו"ר: ברה" = ברשות הרבים, אך זה לא יתכן שהרי אסור להעביר ד' אמות ברשות הרבים, ונראה שצ"ל: ברה"נ"ן] = ברשות היחיד (ראה אג"ק ח"ג ע' כדכח) וכן הגיה בדפוס זיטומיר תר"ח. אך בקונטרס השולחן הגיה: בשבת ברה"י וביו"ט אפילו ברה"ר.

וראה גם דרכי משה אות יא: "ופשוט הוא דאף למאן דשרי, מכל מקום אסור לשחוק ברשות הרבים בשבת, ואפילו בכרמלית, דבקל הוא שנופל לחוץ מארבע אמות ואתי לאתויי .. אבל ביום טוב מותר

ומקומו³⁶⁷, מפני שאינו ראוי לכלום³⁶⁸ לא להתלבש בו, ולא להציעו תחתיו אם אינו בגד קשה תרנגול, על דרך שנתבאר ביוזרה דעה סמן ש"א תרנגול, ויש מתירים³⁶⁹ לצורך גופו או מקומו³⁷⁰, מפני שמכל מקום יש תורת כלי עליו³⁷¹, אלא שמלאכתו לאסור תרנגול.

והעקר בסברא הראשונה תרנגול³⁷², מפני שאין תורת כלי מועיל אלא לכלי שמלאכתו לאסור בשבת בלבד אבל בחל מלאכתו להתר, שאף אם בשבת אינו ראוי כלל לשום תשמיש תרנגול – מתר לטלטלו תרנגול, הואיל ויש עליו תורת כלי, דהינו שראוי הוא למלאכתו בחל, כגון גר שמדליקין בו נפט, שבשבת אינו ראוי לכלום תרנגול, ומתיר לטלטלו מפני שיש עליו תורת כלי, כמו שנתבאר למעלה תרנגול. אבל אם גם בחל אינו ראוי למלאכה, כגון

367. מ"א סקע"ד בשם אגודה ביצה סי' יח. 368. ראה ביצה יד, ב. 369. מרדכי שם ואור זרוע בשם רבינו שמחה. דעה הב' בשו"ע סמ"ז. 370. יש"ש סופ"ק דביצה. הובא במ"א שם. 371. רבינו שמחה שם. ב"י שם. 372. אליה זוטא סק"ד.

וממילא יש עליו תורת כלי. תרנגול. אבל אם הוא בגד קשה מותר להציעו תחתיו, כמבואר ביו"ד סי' שא, וכן כתב רבנו לקמן סי' תקטז ס"ב "שמותר לישב ולהשען עליו", וממילא יש עליו תורת כלי ומותר לטלטלו.

תרנגול. ראה שו"ע ורמ"א שם סעי' א"ב. תרנגול. וממילא דינו כדין כלי שמלאכתו לאיסור המותר בטלטול לצורך גופו או מקומו (כדלעיל סי"ב). תרנגול. שאסור לטלטל בגד שעטנו. תרנגול. הכוונה לתשמיש אחר המתאים לבגד, אבל בהכרח צריך להיות ראוי לפחות לכסות בו כלי, כדלקמן. תרנגול. לצורך גופו ומקומו, כדין כלי שמלאכתו לאיסור. תרנגול. הכוונה לשימוש אחר של היתר המתאים לנו, אבל בהכרח צריך להיות ראוי לפחות לכסות בו כלי, כמבואר לעיל סוס"ב (מובא בהערה הבאה). תרנגול. סעיף ב: "ואפילו אם אינו ראוי כלל להשתמש בו במלאכה אחרת של

היתר מחמת מיאוסו וסרחונו, כגון גר שהדליקו בו נפט – אעפ"כ אין לו דין מוקצה להאסר בטלטול, אלא מותר לטלטלו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור, מפני שמכל מקום ראוי הוא לכסות בו כלים". ואף שכאן נקט "שבשבת אינו ראוי לכלום", ואילו לעיל שם נקט "אינו ראוי כלל להשתמש במלאכה אחרת של היתר", נראה שהכוונה היא אחת. וכן מפורש לעיל בס' רסו סכ"ג: "כלי זכוכית האסורים לטלטלם, כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראויים בשבת לכלום, לפי שהם מאוסים ואי אפשר להשתמש בתוכם, ומוקצה מחמת מיאוס כזה אינו מותר בטלטול בשבת, אלא אם כן ראוי לכסות בו כלים .. אבל אלו אינם ראויים לכך, שמקפיד עליהם להשתמש בהם בענין זה שלא יפלו וישתברו", נמצא מפורש שהכוונה אחת, שהרי בתחילה נקט "שאין ראויים בשבת לכלום" (מחמת הקפדתו), ומיד מפרש שהכוונה "להשתמש בתוכם".

בגד שעמנו שאסור להתלבש בו גם בחל - אין עליו תורת כלי ומלבוש כלל, שאף שראוי להשתמש בו תשיש אחר, כגון לכפות בו פלים, או להאחיל בו למעלה מראשו, וכיוצא בתשישים אלו, שאין הבגד מיוחד להם ולא נעשה בשביל כך - אינן מורדין עליו תורת כלי, אלא אם בן יחדו לכך תרסב, כמו שכל צורות ואבנים שהם ראויים לכסוי פלים, ואף על פי כן אין עליהם תורת כלי על ידי כך אלא אם בן יחדם לכך, כמו שנתבאר למעלה תרסג. ואין מועיל כלל להבגד מה שיש עליו צורת ותאר מלבוש, כיון שאסור ללבוש, כמו שאין מועיל למאכל האסור באכילה³⁷³ בשבת תרסד להתירו בטלמול מפני שיש עליו תאר אכל, ותורת אכל עדיף מתורת בלי תרסה.

פו. מתר לטלטל מניפה כדי להבריח בה הזבובים³⁷⁴, מפני שכלי הוא. רק שיזהר שלא יהרוג זבוב תרסו³⁷⁵.

פז. מכבדות שמכבדין בהן חקרקע - הרי הן ככלי שמלאכתו להתר³⁷⁶ לדברי המתירין לכבד בהן בשבת חקרקע המרצף³⁷⁷, כמו שינתבאר בסמן של"ז תרסו. ואף שמכבדין בהן גם בן חקרקע שאינו מרצף בחל, מכל מקום

373. ראה לעיל ס"ט. 374. כל בו סי' לא (לד, ב) בשם מהר"מ (תשב"ץ סי' נט). שו"ע סמ"ח. 375. כל בו שם. ב"י ד"ה כתוב בכל בו. 376. רמב"ם פכ"ו ה"ב. שו"ע סמ"ט. 377. רמב"ם שם ובפכ"א ה"ג.

מותר לטלטלו אפילו שלא לצורך כלל, ואילו דבר שיש עליו תורת כלי אסור לטלטלו שלא לצורך. (ב) מבואר לקמן סי' שי ס"ב שכל דבר הראוי לאכילה בשבת אין לו דין מוקצה אפילו אם הוא עומד לסחורה, ואפילו דחה אותו בידים שלא לאכלו בשבת, עיין שם. ויש מפרשים שהכוונה לחילוק שבעצם מהותם, שכל דבר מאכל יש עליו תורת אוכל מצד עצמו, ואילו תורת כלי נעשה ע"י האדם (ע"י עשייתו או ע"י שימוש). תרסו. שהרי אסור להרוג בשבת שום בעל חי, כדלעיל סי' שטז סי"ג. תרסז. סעיף ב.

תרסב. לתשיש זה. תרסג. סוף ס"ח וסנ"ג. תרסד. כלומר, אפילו האסורה בשבת בלבד, וכדלעיל ס"ט: "ואפילו אין איסורן אלא בו ביום בלבד, כגון טבל". או אפשר שתיבת "בשבת" מוסבת בעיקר להמשך הדברים - "להתירו בטלמול", וכאילו כתב: "להתירו בטלמול בשבת". ודייק לכותבה כאן, משום שרצה להסב אותה גם על המילים שלפני כן: "האסור באכילה", היינו אפילו דבר "האסור באכילה בשבת" בלבד. תרסה. לכאורה הכוונה לחילוקים שמצינו ביניהם בדין: (א) מבואר לעיל סי"ז שכל דבר שיש עליו תורת אוכל

הרי הן ככלי שמלאכתו לאסור ולהתיר שמתר לטלטלו ככלי שמלאכתו להתיר³⁷⁸, כמו שנתבאר למעלה תרסח.

אבל לדברי האוסרים תרסח לכבד בשבת אף קרקע המרצף תרע – אסור לטלטל כי אם לצורך גופן או מקומן, ככלי שמלאכתו לאסור³⁷⁹.

כלי שחוזים בו הכוכבים תרעא אם מתר להפכו ולטלטלו להביט בו – נתבאר בסמן ש"ז תרעב.

פח. מה שמורה על השעות, בין שהוא של חול תרעג, בין של מין אחר, כגון שרואין בצל תרעד³⁸⁰ – נתפשט המנהג לאסרו בטלטול³⁸¹ כי אם לצורך גופן, ודחינו שצריך להשתמש בגופו איזה תשמיש המתר תרעה, או לצורך מקומו, ככלי שמלאכתו לאסור, לפי שנעשה למדידת הזמן או הצל, ויש לדמותה למדידה האסורה בשבת תרעו.

ואין להתירה מפני שהיא מדידה של מצוה תרעו, שהוא לזמור על ידי כלי

378. שלטי הגבורים (מח, א) אות ג. וראה גם מ"מ שם. 379. ב"י ד"ה כתב הרמב"ם. שלטי הגבורים שם. יש"ש הובא במ"א סקע"ה. 380. תשובת מהר"ל סי' ר. שו"ע סנ"א ומ"א סקע"ו. 381. מהר"ל שם. רמ"א סנ"א.

תרסח. סעיף כא.

תרסט. הובא לקמן שם.

תרע. וכן נוהגים במדינות אלו (לקמן שם).

תרעא. כלי שחרוטים בו גרמי השמים, ושימש בעבר ככלי ניווט, אך גם ככלי לימוד.

תרעב. סעיף לא: "יש אומרים שאסור ללמוד בשבת וביו"ט רק בדברי תורה ויראת שמים, ואפילו בספרי חכמות אסור.. ויש מתירים בכל ספרי חכמות.. וכן נוהגין להקל. ולפי סברא זו מותר להביט בשבת בכלי של החוזים בכוכבים (שקורין אצטרלו"ב) ולהפכו ולטלטלו, כמו שמותר לטלטל ספרי החכמה לפי סברא זו, דמה הפרש בין כתוב ורשום בעט ברזל בלוחות נחושת לכתוב בספר.

ואין לאסור משום שמא יסלק הלוחות ויחזירן והרי זה כבונה כלי, דכיון שדרך לוחות אלו להיות רפויין – אין בהן משום בונה".

תרעג. שעון חול בנוי משתי שפופרות המוצבות אחת מעל השנייה וביניהן מעבר צר, השפופרת העליונה מלאה חול דק הזורם בקצב קבוע אל השפופרת התחתונה, ולפי כמות החול שזרם יודעים לשער יחידות זמן.

תרעד. שעון שמש המראה את השעה לפי נטיית הצל שהטילו מחוגי השעון.

תרעה. אך לא לשם מדידה.

תרעו. כדלעיל סי' שו סי"ח: "אסור למדוד שום דבר בשבת בין ביד בין בחבל, מפני שהוא מעשה חול וחלוץ שבת".

תרעז. המותרת בשבת, כיון שבה אין מדידתו נראית כמעשה חול, כדלעיל שם.

זה, שלא התירו מדידה של מצוה אלא כשהמדידה בעצמה יש בה מצוה תרע"ח, כגון למדוד המקנה תרע"ט וכיוצא בה תרפ"א, אבל כאן המדידה בעצמה אין בה שום ענין מצוה, ואי משום שלומד על ידה – איך יתלה למדוד בדבר האסור ויהיה מתר על ידי כך? ³⁸²

זהו טעם המנהג תרפ"א, אבל מן הדין אין אסור ברור בדבר תרפ"ב ולא התיר ברור תרפ"ג ³⁸³.

פמ. אפלו דבר הראוי בשבת, אם הוא גרוע בעיני העשירים ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם – נעשה דבר זה מקצה גמור להם, ונאסר להם בטלטול, אף שהוא של עניים, אלא העשירים שבבית העניים מתירים לטלטלו כמו העניים עצמם תרפ"ד ³⁸⁴.

ואם דבר זה הוא של עשיר – אסור בטלטול אף לכל העניים שבעולם, שמתוך שהקצה לבעליו – הקצה לכל העולם תרפ"ה ³⁸⁵.

במה דברים אמורים תרפ"ו? בדבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גריעותו בעיני בעליו, אבל דבר שאינו ראוי לבעליו מחמת שהוא אסור להם ³⁸⁶,

382. מהרי"ל שם. מ"א שם. 383. מהרי"ל שם. שו"ע שם. 384. ט"ז סקכ"ה ומ"א סקע"ט מתוס' קכו, ב ד"ה כיון. 385. ר"ן (כא, א) ד"ה והא, מהא דרב רומנוס ואב"י מז, א. שו"ע סנ"ב. ט"ז שם. מ"א שם. 386. תוס' שם. מ"א שם.

על הקיר – אסור לטלטל (משנ"ב שם. בדה"ש שם). ובבדה"ש שם מסתפק בשעונים שאינם גדולים המונחים על השידה או על הארון, אם מותר לטלטלם שלא לצורך גופם ומקומם. ואם עמד השעון מלכת מחמת איזה קלקול – ראה בדה"ש שם שמצדד לאסור. וראה פסקי תשובות סי' שח אות לב דעות שונות בזה. אבל שעון זהב אצל נשים הוי תכשיט גם כאשר אינו פועל. תרפ"ד. ראה גם לעיל סמ"א. תרפ"ה. ראה גם לעיל סעי' ל, מא. תרפ"ו. שדבר שהוקצה לבעליו הוקצה לכל העולם.

תרע"ח. שהוא מודד שיעורי תורה. תרע"ט. אם יש בה ארבעים סאה. תרפ"א. למדוד החור אם יש בו פותח טפח (טפח על טפח) להביא הטומאה מהחדר שהמת בו לחדר הסמוך לו, כדי שהכהנים לא יטמאו (לעיל שם). תרפ"א. שלא לטלטל מורי שעות אלו. תרפ"ב. כי מדידת זמן אינה מדידה גמורה (ראה שו"ת מהרי"ל סי' ר). תרפ"ג. אבל שעונים קטנים שלנו (הן של כיס והן שעל היד) – הוי כתכשיט ומותר לטלטלם (פמ"ג אשל אברהם סי' שח ס"ק עח. משנה ברורה שם ס"ק קסח. בדה"ש סי' קח סק"ג). אבל בגדולים התלויים

בגזון יין לנזיר - לא נעשה מקצה בשביל כך, הואיל והוא מתר לאחרים, ולפיכך אף הנזיר עצמו מתר למלטל^{תרפז387}.

387. מ"א שם שכ"ה משמעות התוס' שם ובדף מו, ב ד"ה מי יימר (הא').

אפילו בו ביום .. ולכן אף מי שהובא בשבילו מותר לו לטלטלו, כי אין לו דין מוקצה, הואיל והוא ראוי לאכילה לאחרים בו ביום".

תרפז. ראה גם לקמן סי' שכה סי"א: "דבר שאין בו חשש צידה ומחובר אלא שהובא מחוץ לתחום, אם הביאו הנכרי .. לישראל אסור באכילה בו ביום למי שהובא בשבילו .. אבל לאחרים מותר

שט. טלמול על ידי דבר אחר אם מתר בשבת וכו' י"א סעיפים:

א. נמל אדם את בנו¹ ברשות היחיד² והאבן בידו³, ואינו חשוב כממלטל
את האבן בידיו³.

והוא שאי אפשר בענין אחר, כגון שיש לבנו געגועין עליו⁴, שאם לא
ימלנו יחלה⁵, ולא נזרו על טלמול שלא בידים ממש במקום סכנת חלי⁶.
וגם אי אפשר להשליך האבן מיד התינוק, מפני שיצטק ויבכה⁷.

אבל אם אין לו געגועין עליו – אסור לטלו⁸. ואינו דומה לשאר טלמול
דבר האסור שממלטל מאליו על ידי שממלטל בידו את הדבר המת
שעמו, שהתירו חכמים בשאי אפשר לנער האסור מן ההתר' כמו
שיתבאר⁹, לפי שלא התירו בן אלא בשצריך לדבר המת, אבל כאן אין
זה צורך כל כך לטול את התינוק בשאין לו¹⁰ געגועין עליו⁹.

1. משנה קמא, ב. טור וש"ע ס"א. 2. רש"י שם ד"ה והאבן. שו"ת הרא"ש כלל כב סי' ח הדרך
הב'. 3. רש"י שם ובד"ה והאבן (הב'). שו"ע שם. 4. דבי רבי ינאי בגמ' שם. טור וש"ע שם.
5. רש"י שם ד"ה בתינוק. שו"ע שם. 6. רש"י שם. מ"א סק"א. 7. תוס' קמב, א ד"ה ונשדינהו.
מ"א שם. 8. משמעות דבר ר' ינאי שם. טור וש"ע שם. 9. בתוס' הנ"ל.

ה. והרי זה בגדר "אי אפשר לנער את
האיסור".

ו. כיון שהאבא מטלטל את האבן ע"י
התינוק שבידיו, ולא התירו לטלטל מוקצה

על ידי דבר אחר שבידיו.

ז. ואף כאן אי אפשר לנער את האבן כיון

שהתינוק "יצעק ויבכה".

ח. סעיף ד.

ט. לתינוק.

י. ולכן אין זה נקרא טלטול מן הצד
לצורך דבר המותר (שמותר כשאי אפשר
לנער את האיסור, כי האיסור בטל לגבי
דבר המותר), כיון שאין לאביו צורך
ליטול התינוק, ומשום כך הוצרכו לטעם
של געגועים כדי להתיר נטילת התינוק.
ולפי זה משמע שאם יש לאבא צורך
ליטול התינוק בידו, הרי זה יכול ליטול גם

א. של הבן.

ב. אף שהאב מחזיק את בנו כשהאבן
בידו, כיון שהוא אינו מטלטל את האבן
בידיו ממש.

ג. על אביו. דהיינו שהתינוק רוצה מאד
שאביו יחזיק אותו בידיו.

ד. שאם האב לא יקח את בנו בידיו הוא
עלול לבוא לידי חולי מרוב צער. וראה
הל' ת"ת לרבינו פ"א קו"א סק"א (קרוב
לסופו) שעד גיל שש יש לתינוק געגועים
על אביו, אך שם מיירי לענין שליחת
התינוק מחוץ לבית אל בית המלמד (רוב
היום), משא"כ כאן מדובר על נטילת
התינוק בידו ברגע מסוים, ומסתמא זהו
גיל קטן יותר. ובפשטות דין זה תלוי
יותר במצב הילד באותו הרגע, ולא כל
כך בגילו.

ב. ואפלו פשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן, אבל אם דינר¹⁰ בידו – אסור¹⁰ אפלו לאחזו בידו¹¹ והוא מהלך ברגליו ברשות היחיד¹¹, גזרה שמה ופול הדינר מידו וישבח אביו¹² ויגביהנו¹², ונמצא מטלטל מקצה¹³ טלטול גמור¹³, ולטלטול גמור חששו ונזרו אפלו במקום סכנת חליט¹³, בין שאין שם סכנת נפש אם לא יטלנו¹³.

ג. כלכלה¹⁴ שהיתה נקובה וסתמה באבן¹⁴ מבעוד יום (אם הדקה שם בחזק¹⁵) – מתר לטלטלה, שלא נעשית בסים לדבר האסור¹⁶, לפי שאף האבן נעשה כלי (כשהוא מהדק בה¹⁷), שהרי נעשה כדפנה¹⁸.

וכן דלעת חלולה שתולין בה אבן להכבידה¹⁹ למלאת בה מים, אם האבן קשור בה יפה מבעוד יום²⁰ שאינו נופל ממנה בשממלאים בה – מתר למלאת בה¹⁹, לפי שאף האבן התר בטלטול, מפני שנעשה כמו

10. רבא קמח, רע"א. טור ושו"ע שם. 11. רש"י שם ד"ה אתי. שו"ע שם. 12. רבא שם. שו"ע שם. 13. רש"י שם. וראה גם תוס' קמח, ב ד"ה אי הכי. 14. רב חייא בר אשי בשם רבא קמח, א. טור ושו"ע ס"ב. 15. מג"א (סק"ג. וראה שם במחצית השקל). וצ"ע דליתא בגמרא. 16. גמרא שם. 17. ראה גמרא קכה, ב ורש"י ד"ה ממלאין בה וד"ה ולא היא. 18. רב חייא קמח, א. טור ושו"ע שם. 19. משנה קכה, סע"א ורש"י ד"ה האבן וד"ה אם. טור ושו"ע שם.

אפילו בידים אם אי אפשר בענין אחר. וצ"ע טעם החילוק בין שני דינים אלו. ובתהלה לדוד סוסק"ב כתב שדוקא לגבי צרכי אכילה הוא כחולה שאין בו סכנה, אבל לא לגבי שאר צרכים. וכן משמע מלשון רבנו לקמן סי' שמג ס"ה. אך מלשון רבנו בסי' שכח שם: "סתם צרכי קטן", לכאורה משמע גם שאר צרכים. וכן מפורש לעיל סי' רעו ס"ו בנוגע לקטנים: "שדינים כחולה שאין בו סכנה לכל דבר". וצ"ע.

יז. את הילד (הן בנוגע להרמה ממש והן בנוגע לאחיזה בידיו).

יח. סל.

יט. שלא תצוף על פני המים.

כ. מהבאר.

כא. שעל ידי הקשירה האבן נעשית חלק מהדלעת, כמו שמבאר בהמשך.

כשאין לחינוק געגועים לאביו. וכן כתב לעיל סי' רנט קר"א סק"ג (בסוגריים): "דלא צריכים געגועים אלא משום דאין צריך לחינוק".

יא. מטבע דינר. נראה שאין הכוונה למטבע שווי דינר דוקא (שהוא משקל שש מעות), אלא נקט מטבע המצוי יותר (שכן במנה יש מאה דינרים). אבל פשוט שצריך להיות מטבע בעל ערך מסוים שאביו עלול לטרוח עבורו להרימו.

יב. של החינוק.

יג. ששבת היום.

יד. שכן המטבע הוא מוקצה גמור, כדלעיל סי' שח ס"ח.

טו. בידי ממש.

טז. אבל ראה לקמן סי' שכח סכ"ב: "סתם צרכי קטן דינם כצרכי חולה שאין בו סכנה, ומותר להאכילו מוקצה

הדלעת עצמה שהוא בטל אצלה²⁰. ואם לאויב – אסור למלאות בה²¹, אלא אם כן יחד אבן זה לכך לעולם²², כמו שנתבאר לעיל בסמן ש"ח²³.
ד. דבר האסור בטלטול שמנח על דבר המת, אם הניחו עליו מבעוד יום מדעתו על דעת שישאר מנח שם גם בשבת²⁴ – הרי נעשה ההתר בסיס להאסור²⁵, ונאסר בטלטול כמוהו ממש²⁶.

אבל אם לא היה בדעתו שישאר מנח שם בשבת²⁷ ושכח להסירו ממנו קדם בניית השבת²⁸, שלא נעשה בסיס אליו²⁹, וכן אם נעשה בסיס לאסור ולהתיר³⁰, כגון שהניח עליו מבעוד יום גם דבר המת בטלטול שחשוב יותר מדבר האסור, כמו שיתבאר בסמן ש"ל³¹, בין שלא נעשה בסיס לאסור בלבד – הרי הוא עומד עדין בהתירו³², ומתיר לטלטלו³³ אף

20. טור ושו"ע שם. וראה גם לשון רש"י ד"ה אם. 21. משנה שם. טור ושו"ע שם. 22. מתבאר ממימרא דרב הונא אמר רב קמב, ב (הובאה לקמן ס"ז). 23. ראה רש"י שם ד"ה נעשה. ב"י ד"ה שכח. לקמן שם. 24. ראה רש"י שם ד"ה אלא. ב"י שם בשם תרומת הדשן ח"ב סי' קצג. מ"א סק"ו. 25. רב הונא שם. 26. ב"י סוד"ה כלכלה מלאה, משבת מז, א ותוס' שם ד"ה הנח. 27. ראה רא"ש פ"ג סוס"י כב. שו"ת הרא"ש שם.

כשמתכוין לדבר המותר, דהיינו הכניסה והיציאה". ב) "שהדלת חשיבא כמחוברת, ואין כאן טלטול כלל". ומבאר שם, שלפי טעם זה אם נר חנוכה תלוי על דלת הבית – מותר לנעול הדלת אף "אם מתכוין לנעול בשביל הנר חנוכה שלא יהיה מוצנע אחורי הדלת הפתוחה, ויהיה פרסומי ניסא". אך למעשה נשאר שם בזה ב"צריך עיון".
כח. כלומר כשהניחו שם מבעוד יום, לא התכוין שישאר שם גם בשבת, אלא הניחו לשעתו.

כט. כיון שבמקרה זה הדבר המותר אינו משמש את הדבר האסור מדעתו אלא מחמת שכחתו (סי' רעז ס"ו).
ל. סעיף טז. וראה גם לעיל שם.
לא. לצורך גופו או מקומו, או אפילו לצורך הכלי עצמו שלא ינוק, ככל כלי שמלאכתו להיות.

כב. אם לא קשר אותה מבעוד יום.
כג. כיון שבמקרה זה האבן אינה חלק מהדלעת ונשארת מוקצה.
כד. שאז אפילו בלא קשירה מותר למלאות בה, כי האבן מצד עצמה מיוחדת לכך ויצאה מכלל מוקצה.
כה. סעיף נג.
כו. ולענין אם צריך שיהיה בדעתו שישאר שם כל השבת כולה או רק בתחילת כניסת השבת – ראה לקמן ס"ז.
כז. כיון שהדבר המותר משמש את הדבר האסור מדעתו.

וראה לעיל סי' רעז ס"ג גבי נר הקבוע בדלת ש"אין איסור בטלטול הדלת משום הנר המוקצה הקבוע בה, לפי שהדלת לא נעשית בסיס לנר, מפני שהיא חשובה שמשמשת לבית ובטלה אצלו ולא להנר". ובקו"א שם סק"ג הביא טעמים נוספים: א) "דהוי ליה טלטול מן הצד, דשרי

שגם האסור שעליו מלמול עמו מאליו.

אלא שאם אפשר לנער האסור ממנו מיד לב - צריך לנער מתחלה²⁸, ואחר כך למלמול ההתר בלבד למקום שצריך אליו.

ואם אי אפשר לנער²⁹, או שיהיה איזה הפסד בדבר המתר לב אם ינער את האסור³⁰, או שלא יספיק לו הנער להשלים בו הצרך שהוא צריך למלמול זה, כגון שמלמול ההתר עם האסור שעליו למקום אחר מפני שצריך לפנות מקומם זה שהם עליו עכשו כדי להשתמש בו איזה תשמיש או צרך אחר³¹ בענין שאם ינער כאן האסור לא יוכל להשלים צרכו במקום הזה³² - מתר למלמול ההתר עם האסור שעליו.

ה. ביצד? כלכלה מלאה פרות והאבן בתוכה³³, אף על פי שהניחול שם מבעוד יום כמתכוון שישאר שם בשבת, כיון שיש פרות בכלכלה - הרי נעשית בסיס לאסור ולהתר, ולא נאסרה במלמול³⁴. ולכן אם הם פרות רטבים³⁵ ורפים מאד³⁶, כגון תאנים וענבים³⁷, שאם ינערן לט יתמנפו

28. משנה קמב, ב. וראה גם גמרא קמב, א. מ"א ס' שי סק"א. 29. ראה מ"א שם, מהרמב"ם בפ" המשניות כלים פ"ח מ"ב. 30. מתבאר ממימרא דרבי אלעי אמר רב שם. וכדלקמן ס' שי ס"ז. 31. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן קמב, ב. הובאה לקמן סעיף ו. וראה גם קמב, א מימרא דרב חסדא. 32. ר"ן שם (נט, ב) ד"ה גמ' לא שנו. 33. משנה קמא, ב. טור ושו"ע ס"ג. 34. ב"י סוד"ה כלכלה מלאה (מתוס' מז, א ד"ה הנח. וראה גם רשב"א שם ד"ה הוה ובדף קמב, א ד"ה אמר). לבוש סוף ס"ג. מ"א סק"ד. 35. רמב"ם פכ"ה הט"ז מגמרא קמב, א. 36. רש"י שם ד"ה בפירות. 37. רש"י שם. טור ושו"ע ס"ג.

לב. לפני הטלמול.

בניעור זה שלא ישבר הנר" (היינו אפילו בדבר האסור). וכן משמע מסתימת דבריו לעיל ס' שח סוף ס"ה: "והוא שאי אפשר לנער סכין זה מהנדן, או שיש חשש הפסד אם ינערנו" (משמע אפילו בסכין המוקצה שמנער). וצ"ע. לה. ראה גם לעיל ס' רעז סוס"ו. לו. כאן כתב הדין בכללות, ולקמן סעי' היו מביא דוגמאות מעשיות לכך. לז. את האבן. ומוסב על האדם המניח (בלשון יחיד) וא"כ צ"ל: והניחה. לח. לחים וטריים. לט. כדי לנער את האבן יחד עמם.

לג. משמע שאינו יכול לנער מבחינה טכנית. ובסי' רעז סוס"ו (גבי נר שעל השולחן) כתב: "ואם אי אפשר לנער (כגון שהוא צריך עוד לנר זה במקום האחר)". וראה לקמן ס' שיא ס"ט (גבי מת) אופן נוסף בגדר אינו יכול לנער. לד. כגון שמונח עם האיסור איזה דבר היתר, ואם ינער ממנו האיסור גם ההיתר יתנער עמו, וההיתר עלול להנוק כשיפול לארץ (כדלקמן ס"ה). וכן כתב לקמן ס' שי ס"ז: אבל לעיל ס' רעז סוף ס"ו כתב (במוסגר): "או שיש חשש הפסד

בקרקע³⁸ ויפסדו³⁹ - מתר לטול הכלכלה כמות שהיא עם הפרות והאבן שבתוכה ולהוליכה למקום שצריכים לו הפרות לאכלם שם⁴⁰. ואין מחיבים אותו לטול הפרות⁴¹ בידיו ולהוליכם⁴¹, כי שמה ופלוגני מידיו לארץ ויתנפול⁴² מר.

ואם הם מנחים בסלים קטנים תוך הכלכלה - יטול הסלים בידו מתוך הכלכלה⁴³ ויוליכם אחד אחד בענין שאין חשש שיפלו הפרות לארץ.

ואם צריך לטול גוף הכלכלה⁴⁴ למקום אחר כדי להשתמש בה שם איזה תשמיש - יטול הסלים מתוכה בידו ויניחם על גבי קרקע, ואחר כך ינער האבן מתוכה ויטלנה.

ואם הם פרות יבשים שאינם נפסדים בשעה מתטנפים בקרקע אף שאינם בסלים - לא יטול הכלכלה כמות שהיא עם הפרות והאבן⁴⁵, בין שצריך לפרות בין שצריך לכלכלה⁴⁶, אלא ינערם מתוכה עם האבן⁴⁷, ואחר כך ילקטם בידו ויחזירם לכלכלה⁴⁸ אם ירצה⁴⁹.

אבל אם צריך למקום הכלכלה בענין שלא יספיק לו הנער - מתר לו לטלה מפאן כמות שהיא בכל ענין⁴⁹.

ו. וכן אם הניח אבן על פי חבית⁵⁰ של יין לכסוי⁵¹ ושכח להסירה

38. גמ' ורש"י שם. רמב"ם שם. 39. רמב"ם שם. טור ושו"ע שם. 40. ראה רש"י שם ד"ה וטמאה. 41. תוס' שם ד"ה ונשדינהו. מ"א סק"ד. 42. תוס' שם. 43. תוס' שם ובד"ה הכא. מ"א שם. 44. ראה ב"י סוד"ה כלכלה. 45. גמ' שם ולישדינהו לפירי כו'. טור ושו"ע שם. 46. ב"י שם ושו"ע שם. 47. גמ' שם. טור ושו"ע שם. 48. גמ' ורש"י שם ד"ה ונינקטיניהו. 49. ב"י שם ממימרא דרבה בר בר חנה שם. שו"ע שם. 50. משנה קמב, ב. טור ושו"ע ס"ד. 51. רמב"ן במלחמות שם (מח, ב) ד"ה אמר. מ"א סק"ו. 52. גמ' שם. טור ושו"ע שם.

יעשה כדרך שהוא עושה בחול.
מו. היינו כשצריך לכלכלה לבדה, שהרי
אם צריך לפירות - בודאי רצונו להחזירם
לכלכלה. ויותר נראה שבזה עצמו הדבר
תלוי, אם רצונו בכלכלה לבדה או בפירות,
ולכן נקט "אם ירצה".
מז. ולא יחזיר לכך לעולם, כדלעיל סי'
שח סנ"ג.

מ. כלומר, לא יהיו ראויים לאכילה.
מא. מתוך הסל.
מב. במקום להוליך את הסל עם האבן.
מג. הפירות.
מד. ויפסדו.
מה. וראה לקמן סי' שלה ס"ה (ובסי'
שמ סט"ו) שזהו דוקא אם התפזרו במקום
אחד (ולא אחד הנה ואחד הנה), כדי שלא

משם⁵² קדם השבת, או שהניח מעות על הפר^{מח}⁵³ ושכח לטלם מעליה⁵⁴ קדם השבת, והוא צריך לטול יין מן החבית⁵⁵ או לשכב על הפר⁵⁶, בין שהחבית והפר לא נעשו בסיס לדבר האסור^{מט}⁵⁷ – הרי הוא מטה החבית על צדה והאבן נופלת, ומנער את הפר והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות⁵⁸ בענין שאינו יכול להטותה במקומה⁵⁹ – יכול להגביהה כמות שהיא עם האבן שעליה⁶⁰ ולנשאה למקום אחר⁶¹ להטותה שם כדי להפיל האבן מעליה^א.

ואם צריך למקום החבית והפר⁶² בענין שאין הנער מספיק לויב – יכול לטלטל כמות שהן עם האבן והמעות שעליהן כדי לפנות מקומן^ב. ואם אינו צריך לא לגוף הפר ולא למקומה, אלא שחושש שלא יגביו המעות שעליה – אסור אפלו לנערה⁶³ כדי שיפלו המעות תחתיה, מפני שלא התירו טלטול על ידי דבר אחר אלא כשמשלטל בשביל דבר המתר, ולא בשביל דבר האסור^ג, כמו שיתבאר בסמן שי^א.

53. משנה שם. טור ושו"ע שם. 54. גמ' שם. 55. רש"י שם ד"ה מטה. 56. רש"י שם ד"ה אלא. 57. גמ' שם. 58. משנה שם. טור ושו"ע שם. 59. טור ושו"ע שם. 60. משנה שם. טור ושו"ע שם. 61. ברייתא שם. טור ושו"ע שם. 62. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שם בגמ'. טור ושו"ע ס"ה. 63. מ"א סק"ה.

עם הנר שעליה^א, ושם הוסיף: "לאיזה מקום שירצה".

נד. ואף שכאן לא מדובר בטלטול אלא בניעור, ומבואר לעיל סי' שח ס"ס "שהניעור אינו טלטול גמור ע"י דבר אחר, שכלאחר יד הוא" – יש לבאר על פי מה שכתב לעיל בסי' רנט קו"א סק"ג, שכשמשלטל ההיתר בשביל דבר האסור שעליו, אזי "ההיתר נעשה לו כידא אריכתא", וכאילו הוא מטלטל בידיו את האיסור עצמו, ואם כן הוא הדין בניעור, שכשמנער האיסור ע"י ההיתר בשביל האיסור, הרי הוא כמי שאוחז את הדבר האסור עצמו בידיו ומנעור. נה. סעיף יד.

מח. מזרן.

מט. כי לא הניחם שם על דעת שישארו שם גם בשבת.

נ. כיון שהחבית לא נעשתה בסיס לאבן, אם כן אינה משמשת את האיסור ואינה טפלה לו, והרי זה כאילו מטלטל את החבית לבדה, והאבן שעליה מיטלטלת מאליה (ראה לעיל סי' רנט קו"א סק"ג). נא. שהרי הוא צריך ליטול יין מן החבית. נב. כיון שהוא צריך גם את המקום הסמוך לחבית או למיטה, ואם ינער שם את האבן או המעות לא יוכל להשתמש באותו מקום.

נג. וכן כתב לעיל סי' רעז סוף ס"ה: "ואם צריך למקום הטבלא יכול לטלטלה

ז. וכל זה בשוכה, אבל אם הניחם שם מדעתו⁶⁴ על דעת שישארו שם גם בשבת, בין שצריך למקום החבית והפרו⁶⁵, בין שצריך לגופן, לטול היין מן החבית ולשכב על הפרו⁶⁶ – אסור אפלו להטותו⁶⁷ ולנערן⁶⁸, לפי שבין שנעשו בסיס לאסור⁶⁹ – נעשו אסור כמוהו, ואסור לטלטל כלל אפלו בטהיה ונעור בלכד כמו האסור עצמו^{69א}.

ואפלו אם היה בדעתו שלא ישארו שם כל השבת בלה אלא בכניסת השבת בלכד, והיגושה בדעתו שישארו שם עד לאחר בין השמשות בלכד^{70ב},

64. רב הונא אמר רב ורב חייה בר אשי אמר רב קמב, ב. טור ושו"ע ס"ד. 65. ב"י ד"ה וכל זה, שכ"ה משמעות רש"י שם ד"ה לא שנו (הג'). 66. רש"י שם ד"ה נעשה. טור ושו"ע שם. 67. ראה רש"י שם ד"ה לא שנו (הב') וד"ה נעשה (הב'). וראה גם רש"י ככ, ב"ד"ה אבל. טור ושו"ע שם. 68. גמרא שם. 69. ראה רש"י שם ד"ה נעשה. ב"י ד"ה שכת. 70. ראה רש"י נא, סוע"א ד"ה הרי זה הובא ב"י שם. וראה גם רש"י קמב, ב ד"ה אלא בשכת. דעה א' בטור ושו"ע שם. ט"ז רסק"א.

סי"ד גבי צנון הטמון בארץ. ולכאורה אף כאן האבן משמשת לכיסוי החבית ולא החבית לאבן, ולמה החבית נעשית בסיס לאבן?

ותירץ התהלה לדוד סי' רנט סק"ה, שבהטמנת הקדרה, ההטמנה והכיסוי מחממים את הקדרה עצמה, ולכן הקדרה אינה יכולה להיות בסיס להטמנה, ואילו כאן האבן אינה משמשת את החבית, אלא את היין (לכסותו), וממילא החבית יכולה להיות בסיס לאבן. וראה גם לקמן ס"ט בביאור דיוק הלשון שם "לצורך דבר אחר המותר".

סא. ראה גם לעיל סי' רעז ריש ס"ו: "אבל אם מדעתו הניח הנר על הטבלא שיהיה עליה בכניסת השבת, הרי נעשית בסיס להנר וטפלה אליו, ואסורה בטלטול כמוהו, לפיכך אסור לנערה .. אף אם צריך למקום הטבלא". וראה גם לקמן סי' שי סט"ז.

סב. היינו כל זמן בין השמשות (לעיל סי' שח סעיף עח). ומשמע שאם היה בדעתו לנערו באמצע בין השמשות, ושכת לנערו

גו. במקרה זה הניעור אינו מועיל אחר כך לטלטל החבית והכר אף לצורך מקומם, שהרי נעשו בסיס כמוהו, אלא שבא להדגיש שלא רק טלטול אסור אלא אף הניעור אסור.

גז. שבמקרים אלו הניעור היה מועיל לו, שכן השימוש בגוף החבית (ליטול יין ממנה) והכר (לשכב עליה) – לא מצריך טלטול ממקומם.

נח. הכוונה על החבית עם האבן שעליה, שאסור אפילו להטותה, וכל שכן להגביהה. גט. הכוונה על הכר עם המעות שעליה. ס. אבל ראה לעיל סי' רנט ס"ג גבי קדרה שהכיסוי שלה והמוכין שהוטמנה בהם הם מוקצה, אם דופני הקדרה מגולים קצת – אחוז בדופני הקדרה "ומגביה הקדרה ומוציאה משם, וההטמנה נופלת מעליה מאליה, ואח"כ מנערה עד שיפול מעליה הכיסוי המוקצה", ובטעם הדבר כותב שם: "שהקדרה לא נעשית בסיס להכיסוי ולהטמנה, לפי שהכיסוי וההטמנה הם משמשים להקדרה לחממה, ואין הקדרה משמשת להן" [ועד"ז כתב לקמן סי' שיא

שאז יסירים משם על ידי נעורם⁷³ – אין זה מועיל כלום להתיר לו אפלו הנעור שהיה דעתו עליו, לפי שמתוך שנעשו החבית והכר בסיס לאסור בבין השמשות⁷⁴ שהוא תחלת כניסת השבת⁷⁵ – הקצו לכל השבת בלה⁷⁶, ואין דעתו מועלת להתירם⁷⁷.

ויש אומרים⁷⁸ שלא נעשו בסיס לאסור אלא אם כן היה בדעתו שישארו שם האבן והמעות כל השבת בלה, אבל אם היה בדעתו לטלם משם באמצע השבת, בין על ידי נכרי⁷⁹ בין על ידי נעורם⁸⁰ – לא נעשו כלל החבית והכר בסיס להם אפלו בתחלת כניסת השבת⁸¹, ולא נאסרו כלל בטלטול⁸², ולא הקצו לכל השבת בלה. ולכן אם נמלך אפלו בתחלת כניסת השבת להטות החבית ולנער הכר⁸³, אם הצרך לגופו, או לטלטלן כמו שהן עם האבן והמעות שעליהן אם הצרך למקומן – הרי זה מתר כמו בשוכח⁷⁶.

אבל אם לא היה בדעתו לטול האבן והמעות מהחבית והכר על ידי נעור או על ידי נכרי, אלא היה בדעתו לטלטל באמצע השבת את החבית והכר עם האבן והמעות שעליהן למקום אחר על ידי נכרי או על ידי ישראל⁸⁴ פשיטא דלמקומן – אין זה מועיל כלום, בין שאף באותו מקום יהיה האבן והמעות מנחים עליהם – הרי הן בסיס להם.

71. ב"ח ד"ה שכת. 72. ב"י שם. 73. ר"ת בתוס' נא, א ד"ה או. וכן כתבו התוס' מג, ב ד"ה דכ"ע ובדף קכג, א ד"ה פגה. ספר התרומה סי' רנד הובא בטור. דעה הב' בשו"ע שם. 74. ראה תוס' מד, בד"ה יש. ב"ח סוס"ירעז. 75. טור ושו"ע שם. 76. תוס' מג, ב שם. וכן משמע מתוס' נא, א שם.

סז. דעה זו הובאה גם לעיל סי' רעז ס"ו.
סח. או שאר טלטול מן הצד (לעיל שם).
סט. כלומר, תחילת כניסת השבת אינה קובעת לעשות בסיס אפילו לזמן שלה עצמה, וכל שכן שאינה קובעת לכל השבת.
ע. לאחר הניעור של האיסור.
עא. לעיל ס"ו.
עב. אפילו הוא בעצמו.

– לא נעשה בסיס לאיסור.
סג. כלומר, ניעור החבית והכר (בכללות גם הטיית החבית היא בגדר ניעור).
סד. מדעת האדם שהניחו שם (ראה לקמן סי' שי ס"ד).
סה. שזהו זמן קידוש היום, ומהאי טעמא כל מוקצה דאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכולה יומא (לעיל סי' רעא קו"א סק"ג).
סו. בעל כרחו.

והעקר בסברא הראשונה. ומכל מקום, במקום הפסד יש לסמוך על סברא האחרונה⁷⁷, כגון אם נפל גר על השלחן⁷⁷, כמו שנתבאר בסמן רע"ז⁷⁸.

ח. ולדברי הכל⁷⁸, אם הוא בענין שנעשו בסיס לאסור בבין השמשות⁷⁹, אף אם אחר כך נטל האסור מעליהן – אסור לטלטלן כל השבת בלה כמו בשניה האסור עליהן⁷⁹, שמתוך שהקצו בין השמשות – הקצו לכל השבת בלה⁸⁰, כמו שיתבאר בסמן ש"א⁸¹.

ט. אין להתיר נעשה בסיס לאסור אלא אם בן הניחו עליו⁸² בכונה לאיזה צרך⁸³, בין לצרך האסור עצמו⁸³, בשביל שיתישב עליו בטוב⁸⁴, כגון מעות שעל הכר, בין לצרך דבר אחר המתר, כגון אבן שעל פי החכית⁸⁵.

אבל אם הניחו עליו בדרך אקראי, שלא בכונה לאיזה צרך שצריך לו שהיה מנח עליו, אלא כמו שרגילין להשים בתבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו רוח לפנות מקום לכל חפץ בשולי התבה – לא נעשה זה בסיס לזה, ודינו בשוכח⁸⁵.

77. ב"ח סוס"י רעז. מ"א סק"ז. 78. לב' הדעות דלעיל ס"ז. וראה ט"ז סק"ב. 79. רמב"ם פכ"ה הי"ז. רמ"א ס"ד. 80. רמב"ם שם ה"י. 81. סעיף ד. 82. מ"א סק"ו, וכדעת השואל בכתבי מהרא"י ח"ב סי' קצג, ע"פ רש"י קמב, ב ד"ה בשוכח. 83. רז"ה שם. 84. מהרא"י שם. מ"א שם. 85. מהרא"י שם. מ"א שם.

עג. וכן פסק לעיל סי' רעז שם. עד. שם: "גר שעל השלחן שנפל על השלחן וחושש שלא ישרף השלחן – ינער השלחן והנר נופל מעליו אם הוא של שעה וכיוצא בו, אם היה דעתו מבעוד יום לסלקו מעל השלחן בשבת על ידי נכרי או על ידי טלטול מן הצד". וראה שם ס"ה: "ובלבד שלא יתכוין לכבות הנר בניעור זה, ואף אם נכבה מאליו על ידי נפילתו – אין בכך כלום, שדבר שאינו מתכוין הוא, ואין כאן פסיק רישיה, שאפשר שלא יכבה ע"י כך". וראה עוד שם בהמשך: "במה דברים אמורים .. בנר של שעה וכיוצא בו, אבל נר שיש בו

שמן – אסור לנער הטבלא להפילו מעליה, לפי שאי אפשר שלא יתקרב השמן קצת אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר, או יתרחק קצת ממנו ויש בו משום מכבה, וכל שכן אם ישפוך ממנו קצת". עה. שלא היה בדעתו לנער המוקצה באמצע השבת. עו. אבל אם אין לו שום צורך, אף אם הניחו בכוונה – לא נעשה בסיס (לקמן סי' שיא סוף ס"א. לעיל סי' רנט קו"א סק"ג). וראה גם בפנים בהמשך הסעיף (גבי מפה).

עז. לכיסוי, כדלעיל רס"ו. וראה לעיל סי' רנט סוף ס"ג.

ולכן מתר לטלטל המפה שעל השלחן אף על פי שהמנורה עומדת עליה⁸⁶, לפי שאינו צריך לו שתהא המנורה על המפה אלא על השלחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו, או מפני שאינו חושש⁸⁷ לפנות לה מקום, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה, ולא נאסרה בטלטול⁸⁸.

י. קנה של תרנגולים שיש בה⁸⁹ ביצה שיש בה אפרוח⁹⁰, שביצה זו אסורה בטלטול⁹¹, מפני שאינה ראויה⁹² אף לכלב⁹³ מחמת קלפתה⁹⁴ – הרי הקנה נעשה בסיס להביצה, שפיון שהקנה עשויה לתרנגולין – אין זה כשוכח אלא כמניח מדעת⁹⁵. וכן כל כיוצא בזה⁹⁶.

יא. אם אדם הניח דבר מקצה על דבר המתר של חברו שלא מדעתו⁹⁷, אף אם גם דבר המקצה הוא של חברו⁹⁸ – לא נעשה ההתר בסיס להאסור, לפי שאין אדם אוסר חפץ של חברו שלא מדעתו⁹⁹.

86. ט"ז סק"א, לדעת השואל במהרא"י שם (שהמ"א ורבינו פסקו כמותו). 87. תוס' מה, ב ד"ה דאית בה. הובא במ"א סוף סק"ו. 88. רש"י שם ד"ה דאית בה. 89. תוס' שם. מ"א שם. 90. מ"א שם. 91. אור זרוע ח"ב סי' פו. רמ"א סוף ס"ד. 92. ראה מ"א סק"ח. 93. אור זרוע שם. רמ"א שם. והוא ע"פ חולין מ, ב.

ומה שלא נקט כאן דין זה בביצה סתם (ללא אפרוח) שנולדה בשבת, יש לומר משום שאז הקינה לא היתה בסיס לדבר האסור בבין השמשות, וממילא היה מותר לטלטל הקינה לצורך גופה או מקומה, לאחר נייעור הביצה ממנה.

פג. הביצה עם האפרוח שבתוכה. פד. ולאדם בודאי אינה ראויה, שהרי יש בה אפרוח.

פה. וכ"כ לקמן סי' תקיג בסופו (גבי אפרוח שנולד ביו"ט): "ואף הכלבים לא היו אוכלים אותו כשהיה בקליפתו".

פו. כלומר, אף שלא האדם עצמו הניח הביצה שם מערב שבת, אלא התרנגולת הטילה שם, אך כיון שהאדם ייחד הקינה לתרנגולים עבור הביצים, הרי זה כאילו שהאדם הניח מדעתו את הביצה שהטילה התרנגולת.

עח. לא אכפת לו.

עט. ראה גם לעיל סי' רעז ס"ו: "ואם נפל הנר על המפה שעל השלחן, אע"פ שהנר היה עומד עליה בכניסת השבת – לא נעשית המפה בסיס לו לדברי הכל, מטעם שיתבאר בסי' ש"ט, ויכול לנערה שיפול הנר מעליה, או שאר מוקצה שנפל עליה בשבת, אע"פ שאין שם הפסד אם לא ינער".

פ. כנראה הכוונה ללול קטן, משא"כ לול רגיל הוא כלי המחובר לקרקע, כדלקמן סי' שיג סי"ז.

פא. משמע שלא האדם הניחה שם אלא התרנגולת הטילה שם.

פב. אף אם לא נולדה בשבת, שהרי אם נולדה בשבת – היא אסורה בטלטול מחמת איסור (אף אם אין בה אפרוח), כדלעיל סי' שח ס"ט.

וְאִם עָשָׂה בֵּן לְטוֹבַת חֲבֵרוֹ, שְׁמֵן הַסֵּתֶם נוֹחַ לְחֲבֵרוֹ דָּבָר זֶה שֶׁעָשָׂה לְטוֹבַת⁹³, בְּגוֹן שְׁנֵמֶל רְאוּבֵן כְּלִי חֶרֶס שֶׁל שְׁמֵעוֹן וְהַעֲמִידוּ מִבְּעוֹד יוֹם תַּחַת הַנֵּר בְּבֵית שְׁמֵעוֹן בְּדִי שִׁיפּוֹל הַנֵּר לְתוֹכוֹ וְלֹא יִשְׂרָף הַבַּיִת, וְנִפְלַח הַנֵּר לְתוֹכוֹ קֶדֶם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְהָיָה בְּתוֹכוֹ עַד אַחֵר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת⁹⁴ – נַעֲשֶׂה הַכְּלִי בְּסִיס לְהַנֵּר, וְאַסוּר לְמַלְמֹל כָּל הַשְּׁבֵת בָּלָה. וְכֵן כָּל כְּיוּצֵא בָּזֶה⁹⁴.

94. מ"א שם, בשם תוס' מד, ב ד"ה יש.

כלי שמלאכתו לאיסור בלבד שאינו מוקצה גמור, ולא נעשה הכלי חרס בסיס לדבר האסור, ומותר לנער הנר מהכלי חרס אם נצרך להשתמש בגוף כלי חרס, או לטלטל את הכלי חרס עם הנר שבתוכו אם נצרך למקום של הכלי חרס.

פז. והרי זה כאילו נעשה מדעתו. פח. ובתנאי שכל הזמן הזה הנר דלק בתוך הכלי חרס (שאז נעשה הכלי חרס בסיס למוקצה מחמת איסור), אבל אם כבה הנר מיד שנפל לכלי או אח"כ באמצע בין השמשות – אזי דין הנר כדין

שי. דיני מקצה בשבת ובו כ' סעיפים:

- א. כבר נתבאר בסמן ש"ח¹ שמקצה מחמת מאוס מתר, לפיכך ע"י שתולין בו דגים ליבשם, אף על פי שהוא מאוס – מתר לטלטלו².
- ב. כל דבר הראוי לאכילה בשבת – אין בו דין מקצה³, אפלו אם הוא עומד לסחורה⁴, כגון תמרים ושקדים ושאר פרות⁵ העומדים להוליכם לסחורה למקום אחר⁶ – מתר לאכול מהם בשבת.
- ואפלו אם דחה אות[ו]⁷ בידים מלאכלו בשבת, כגון חטים שזרעו בקרקע⁸ – מתר לאכול מהן בשבת⁹ אם עדין לא השרישו¹⁰. וכן ביצים שנתנו תחת התרנגולת¹¹ לגדל אפרוחים¹² – מתר לטלטלן¹³. וכן תמרים

1. הרי"ף (נח, א) והרא"ש פ"כ סי' ט. טור וש"ע ס"א. 2. גמרא מה, א ורש"י ד"ה אין מוקצה. שו"ע ס"ב. 3. שמואל יט, ב. רמב"ם פכ"ו ה"ד. שו"ע שם. 4. רש"י שם ד"ה ותמרי. 5. רבי יוחנן מה, א. טור וש"ע שם. 6. ראה רש"י שם ד"ה שזרעו. 7. רש"י שם. טור וש"ע שם. 8. ר"י יוחנן שם. טור וש"ע שם. 9. טור וש"ע שם.

- א. סעיף ב.
- ב. תלוש (ויש לו דין כלי, כיון שהוא מיוחד ליבוש דגים).
- ג. משמע שדינו ככלי שמלאכתו להיתר.
- ד. אבל אם אינו ראוי לאכילה בשבת, כגון פרי שאינו נאכל אלא כשהוא מבושל – אסור לטלטלו כשהוא חי, שהרי אינו ראוי לאכילה בשבת (ראה לקמן סי' שכה ס"ז).
- ה. ראה גם לעיל סי' שח ס"ג לענין כלים העומדים לסחורה (כשאינו מקפיד עליהם).
- ו. מבהיר בזה שאפילו פירות המונחים "להוליכם לסחורה למקום אחר" (ולא רק שעומדים לסחורה סתם) – אינם מוקצים, הגם שבמקרה זה היה ניתן לומר שאדם מסיח דעתו מהם.
- ז. שכן דבר הראוי לאכילה אין אדם מקצה אותו מדעתו (מלאכלו בשבת) בשום אופן, אפילו אם הוא עומד לסחורה במקום אחר.
- ח. לכאורה כצ"ל (ולא "אותם" כבדפוסים), שהרי פרט זה מוסב על תחילת הסעיף "כל דבר הראוי לאכילה", וסוף המשפט יוכיח שכתב "מלאכלו". ודלא כקונטרס השלחן שהגיה שם "מלאכלם" (כנישתא דבי רב).
- ט. קודם השבת.
- י. החטים ראויים לאכילה אף כשהם חיים, אך ברכתם "האדמה" (ולא "מזונות"), כיון שאין זה דרך אכילתם (ראה שו"ע סי' רח ס"ב ובסדר ברה"פ פ"י ה"א).
- יא. שאף שהקצם לאיסור, דהיינו לזריעה שישרשו שם ויאסרו משום איסור תלישה, אפילו הכי קודם שהשרישו דעדיין אין בהם איסור תלישה – לא הווי מוקצה (לעיל סי' רסה קו"א סק"א). וכתב בתרומת הדשן סי' קנא שזמן השרשה בתבואה היינו ג' ימים.
- יב. קודם השבת.
- יג. משום שלא הקצה אותן מדעתו שלא לאכלן בשבת אם ירצה, שהרי הביצים

הנלקטים קדם בשולם¹⁰ וכוונסים אותם בסלים והם מתפשלים שם מאליהם – מתר לאכול מהם קדם גמר בשולם¹¹.

וכן כל מיני פרות שמניחים אותם במקצה¹² ליבשם – מתר לאכול מהם קדם שיתבישו¹³.

חזין מגרונרות וצמוקים¹⁴, שאסור לאכול מהם או לטלטל משהניחם במקצה¹⁵ עד לאחר שנתבישו לגמרי, לפי שהן מסריחות בינתיים¹⁶ ואינן ראויין לאכילה משנשתהו שם מעט עד שיתבישו לגמרי¹⁷, ולכן אסורים בשבת משום מקצה¹⁸.

(ו) אין צריך לומר¹⁹ אם אינן ראויין לגמרי²⁰, שהרי הן גרועין מכל מקצה²¹, שהרי הן כאכילים ועפר²², ואפלו הזמנה מבעוד יום אין מועלת בהם²³, כמו שיתבאר²⁴.

10. רבי מה, ב ופרש"י שם ד"ה פצעלי. שו"ע שם. 11. שמואל מה, א דלא כברייתא שם דאתיא כרבי יהודה. ב"י ד"ה ומ"ש רבינו דלית. לבוש ס"ב. 12. שמואל שם. טור ושו"ע שם. 13. ירושלמי ביצה פ"ד ה"א. ר"ף (כא, סע"א). רא"ש פ"ג סי' כא. רמב"ם שם. טור ושו"ע שם. 14. רש"י ביצה כו, ב ד"ה היכי דמי. 15. ביצה כו, ב ורש"י ד"ה ואי. שו"ע ס"ה.

בגדר מוקצה, אף שבתחילת ההנחה התאנים והענבים עדיין ראויים לאכילה, כיון שיודע שיסריחו – הסיח דעתו מהן, כדלקמן בפנים.
יט. לאחר זמן מרובה (לקמן סי' תצה סי"ג).

כ. כי אינם ראויים לאכילה.
כא. לכאורה צ"ל: אין צריך למר, דהיינו שמפרט בנוגע לדין הקודם שיש בו שני אופנים, וכפי שמבאר תיכף.
כב. כלומר, מה שנתבאר לעיל שאינן ראויין לאכילה מחמת שמסריחין, אם מדובר שאינם ראויים כלל לאכילה – ודאי שהינם מוקצה.

כג. שאדם מקצה דעתו מלהשתמש בהם.
כד. שאסורים בטלטול לגמרי מצד עצמם, כדלעיל סי' שח ס"ח.
כה. סוף סעיף ט.

ראויות עדיין לאכילה.
להעיר שלגבי חטים ותמרים נקט רבנו לשון אכילה, ולגבי ביצה נקט לשון טלטול, ואילו בשו"ע הבי"י ס"ב לגבי חטים וביצה נקט לשון טלטול, ולגבי תמרים לשון אכילה (דברי נחמיה כד, ב).
יד. כיון שלא דחה אותם מאכילה, ויש שאוכלים מהם כך קודם גמר בישולם (ע"פ רש"י ביצה מ, רע"ב).

טז. כלומר, במקום הקצאתן, והוא מקום מיוחד שמניחים בו הפירות לייבוש, ובגמרא שבת מה, א מובא שהיו מעלים אותם לגג.

טז. כי עד הייבוש ראויים הם לאכילה.
יז. תאנים וענבים יבשים, ומזכירם על שם סופם, שהרי מניחים אותם בהקצאה כשהם לחים.
יח. כלומר, כבר מתחילת הקצאתן הם

אֵלָא אַפְּלוּ אַם הֵן רַאוּיִין וְאִינֵן רַאוּיִין¹⁶, שִׁישׁ אֲנָשִׁים שְׂאוּכְלִים אוֹתָן וְיֵשׁ שְׂאִינֵן אוֹכְלִים¹⁶ – אַף עַל פִּי כֵן אֲסוּרִים מִשּׁוּם מְקַצֶּה, שְׂכִינֵן שְׂדָחָה אוֹתָן בְּיָדֵים¹⁷ – אֵינֵן עוֹלִין מִיַּד דַּחֲתָן עַד שִׁיְהִיו רַאוּיִין לְגַמְרִי.

וְאִינֵן דּוֹמִין לְשָׂאָר דְּבָרִים שְׂדָחָם בְּיָדֵים שְׂמַתָּרִים¹⁸, לְפִי שְׂאָף שְׂדָחָם בְּיָדֵים – אַף עַל פִּי כֵן לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִהֵן לְגַמְרִי¹⁹, מִה שְׂאִין כֵּן גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁהִנִּיחַ לִבְשָׁן, כִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שִׁיִּסְרִיחוּ – הִקְצָה דַּעְתּוֹ מִהֵן¹⁷ לְגַמְרִי עַד שִׁתִּיבְשׁוּ לְגַמְרִי וְיִתְקַנּוּ הַיֵּטֵב¹⁸ שִׁיְהִיו רַאוּיִין לְכָל¹⁹.

וְאִף שֶׁעֲבָשׁוּ בִּשְׁבַת²⁰ גִּמְלָךְ לְאֹכְלִים²¹ – אֵינֵם מוֹכְנִים עַל יְדֵי כָּדָי, כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ מְקַצִּים מִדַּעְתּוֹ מִתַּחֲלַת הַשְּׁבַת כְּמוֹ שִׁיתְבְּאָר²², שְׂכָל דְּבָר שֶׁהִקְצָה מִדַּעְתּוֹ הָאָדָם בְּבֵין הַשְּׂמֻשּׁוֹת – הִקְצָה לְכָל הַשְּׁבַת כְּלָה²³.

ג. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגְרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲכָל גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁל נְכָרִי – מִתְרִין¹⁹ אִם הֵם רַאוּיִין וְאִינֵן רַאוּיִין²⁴, שְׂאִין דִּין מְקַצֶּה בְּשָׁל נְכָרִי²⁵, לְפִי שֶׁהִבֵּל מוֹכֵן אֲצִלוֹ, שֶׁהִנְכְּרִי אֵינוֹ מְקַצֶּה כְּלוּם וְדַעְתּוֹ עַל הַכָּל²⁰, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא מוֹכֵן לְאִישׁ אֶחָד – מוֹכֵן לְכָל²¹.

16. ביצה כו, סוע"ב. שו"ע ס"ה. 17. שו"ע סוף ס"ב. וראה גם תוס' מה, א ד"ה אלא. 18. תוס' שם, לבוש ס"ב. 19. כל בו ס' נח (יט, ג). רמ"א ס"ב. 20. ר"ן שם. מ"א סק"ב. 21. כל בו ס' לא (לב, ד). מ"א שם.

לז. אבל כשאין ראויין לגמרי הרי הן כאבנים ועפר, כדלעיל ס"ב.
 לח. ראה גם סי' תצח ס"ו. סי' תקה ס"ד.
 לט. וראה לקמן סי' תצז סכ"ה באופן אחר קצת: "כל דבר שהוא מוקצה אינו אסור אלא אם כן בעליו הקצו אותו והסיחו דעתם ממנו, אבל אם בעליו לא הסיחו דעתם ממנו – אינו נקרא מוקצה כלל, ולכן נכרי שהביא דורון לישראל בני יונה קטנים שאינם צריכים צידה משובכות שיש לו בתוך התחום – מותרים, לפי שאין הנכרי מקצה מדעתו כלום". לפי המבואר שם יסוד ההיתר בחפצי הנכרי, זהו מחמת שהנכרי הוא הבעלים שלכן חפציו מוכנים לכל. וכ"כ גם לקמן סי'

כו. לאחר שהסריחו.
 כז. והקצה דעתו מהן, כדלקמן בפנים.
 כח. כגון שאר פירות שהניחם במוקצה, כדלעיל.
 כט. כיון שהם ראויים לאכילה.
 ל. ויהיו מתוקנים היטב.
 לא. ולא די לו במה שיהיו ראויים רק למקצת בני אדם.
 לב. לאחר בין השמשות.
 לג. לגרוגרות וצימוקים "הראויין ואינן ראויין".
 לד. משא"כ אם הזמינם מבעוד יום, כדלקמן ס"ז.
 לה. סעיף ז.
 לו. כדלעיל סי' שט ס"ז.

במה דברים אמורים? בדבר תלוש, אבל מחבר שנתלש בשבת, אפלו הוא של נכרי²² שתלשו לעצמו²³, ואפלו היה בדעת הנכרי מבעוד יום לתלוש פרות אלו בשבת, כגון ששמע את הנכרי אומר בערב שבת: "למחר אתלוש פרות אלו"²⁴, ואפלו הן פרות שנגמר בשולן שהכנה מועלת בהם אפלו בעודם במחבר, כמו שיתבאר בסמן שי"ח²⁵ – אף על פי כן הם אסורים באכילה ובטלטול משום גזרת פרות הנושרין²⁶ שיתבאר בסמן שי"ב²⁷, כמו שיתבאר בסמן שי"ה²⁸.

22. ר"ן שם. ט"ז סק"ב. 23. רמב"ן במלחמות ביצה יג, א. 24. רמב"ן שם בדעת הרי"ף.

משום גזירת פירות הנושרים, זהו מחמת שגזרו רק על פירות שנשרו מאליהם ולא שנתלשו ע"י ישראל. וכן משמע לקמן סי' שכה ס"ח.

מג. סי' זה בשוע"ר לא הגיע לידינו, וראה שו"ע שם ס"ג: "פירות שנשרו מן האילן בשבת, אסורים בו ביום". ובט"ז שם סק"ג: "גזירה שמא יעלה ויתלוש". מד. סעיף ח: "נכרי שליט פירות מהמחבר לעצמו, אפילו הוא בענין שאין בהם משום מוקצה, כגון ששמע את הנכרי אומר מערב שבת למחר אלקוט פירות אלו, והן פירות שנגמר בישולן, שהכנה מועלת להן אפילו במחבר .. אעפ"כ אסורים לישראל עד לערב, לפי שהם בכלל הגזרה שגזרו על פירות הנושרים מאליהן .. שגם פירות אלו באים להישראל ממילא כמו הנושרים מאליהם".

וראה גם לקמן סי' תקטו ס"ד: "שחכמים גזרו על כל דבר שנעקר מהמחבר בשבת או ביום טוב לאסרו באכילה בו ביום אם הוא דבר מאכל, ולהשתמש בו אם אינו דבר מאכל, משום גזרה שמא יתלוש בעצמו .. וכיון שאסור לאכלו ולהשתמש בו – אסור ג"כ לטלטלו, שהרי אינו ראוי לכלום בו ביום".

שכה ס"ו: "הקמח שביד נכרי אין לו דין מוקצה כלל בשבת מפני שבידו הוא לאפותו ולעשותו ראוי בו ביום, וכיון שהוא מוכן להנכרי בעליו – הרי זה מוכן לכל". ואילו כאן כותב בגלל שזה "מוכן לאיש אחד מוכן לכל", משמע שכן הוא אפילו אם הנכרי אינו הבעלים.

מ. שאם תלשו בשביל ישראל – אסור לישראל להנות ממנו, כדלקמן סי' שכה ס"ט.

מא. ראה גם לקמן סי' תקטו ס"ד.

מב. סעיף ו: "הקוצץ פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לבריא משום מוקצה, אפילו חלה מבעוד יום והיה כבר בדעתו מבעוד יום לקצוץ הפרי בשבת, מפני שאין הכנה מועלת כלל במחבר ככיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת, אבל פרי שנגמר בישולו ושוב אינו גדל והולך – מועלת בו הכנה אע"פ שהוא מחובר". כלומר, במקרה שהחולה חלה קודם השבת והפרי שעל העץ בשל לגמרי, מועילה הזמנה של ערב שבת, דהיינו שחשב במחשבתו לקצוץ בשבת עבור החולה אם יודק לכך, ואז מותר אף לבריא לאכול מהפרי, כיון שאין כאן מוקצה. ומה שלא אסרו הפרי לבריא

וְדָבָר שֶׁהִיָּה מִחֶסֶר צִידָה מִבְּעוֹד יוֹם וְצָד אוֹתוֹ הַנִּכְרִי בְּשַׁבָּת²⁵, אֵף אִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְצוֹד בְּשַׁבָּת – אֵין דַּעְתּוֹ מוֹעֵלֶת כָּלּוּם, שְׁאֵין הַדְּבָר תָּלוּי בּוֹ²⁶, וְהָרִי הוּא אִסּוּר בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם מְקַצָּה, שְׂכִינּוֹן שְׁלֹא הָיָה בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם כָּלֹל – אֵין זֶה מִן הַמוֹכֵן²⁷.

ד. כָּל דְּבָר שֶׁהִיָּה אִסּוּר בְּטִלְטוּל בְּבִין הַשְּׂמֻשּׁוֹת וּבְשַׁבָּת הֵלֶךְ לוֹ הַדְּבָר הַגּוֹרֵם לוֹ הָאִסּוּר²⁸, כְּגוֹן דְּבָר שֶׁהִיָּה מְקַצָּה בְּבִין הַשְּׂמֻשּׁוֹת מִחֻמַּת אִסּוּר, דְּהֵינּוּ שְׂמֻחֻמַּת אֵיזָה אִסּוּר שֶׁהִיָּה אִסּוּר בְּאַכִּילָה וְלֹא הָיָה רָאוּי לְכָלּוּם²⁹ בְּבִין הַשְּׂמֻשּׁוֹת הָיָה מְקַצָּה וְאִסּוּר בְּטִלְטוּל³⁰, וּבְשַׁבָּת נִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הָאִסּוּר וְנִגְעָשָׁה רְאוּיָא³¹ – אֵף עַל פִּי כֵן אִסּוּר לְטַלְטֵלוֹ כָּל הַשַּׁבָּת כְּלָה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁדְחָאוֹ הָאָדָם בְּיָדִים³², דְּהֵינּוּ שֶׁהָאָדָם גָּרַם לוֹ הָאִסּוּר בְּיָדִים, כְּגוֹן גֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ מִבְּעוֹד יוֹם³³ וְכִכָּה אַחֵר בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שְׂמֹן, וְשִׂמְן זֶה נִדְחָה בְּיָדֵי אָדָם מִלְּהִיּוֹת רְאוּי בְּשַׁבָּת, שְׂכִינּוֹן לְהַסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם אִסּוּר כְּבוֹיָא³⁴, לְכֵן

25. ראה רמב"ן שם. 26. רמב"ם פכ"ה ה"י. 27. ראה תוס' קנו, ב ד"ה והא (הא'). 28. תוס' קנו, א ד"ה לבר. רא"ש חולין פ"א סוס"כ. מ"א סי' שיח סק"ד. 29. רבינא קנו, א. 30. ר"ן פרק כירה (כ, ב) ד"ה תנו רבנן מגמ' ביצה כב, א. מ"א סי' רעט סק"ב.

מִה. עֲבוּר עֲצֻמוֹ.
מו. כִּי שִׁמָּא לֹא יוּכַל לְצוֹד.
מז. רָאָה גַם לִקְמֵן סִי' תַּצּוּ סכ"ה:
"נִכְרִי שֶׁהִבִּיא דוֹרוֹן לִישְׂרָאֵל .. [בְּנִי יוֹנָה] גְּדוּלִים כָּל כֶּךְ עַד שְׁצִירִים צִידָה – אִסּוּרִים אַע"פ שֶׁלֹּא צָדָן בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שְׁצִירָךְ לִבְקֵשׁ תַּחְבּוּלוֹת כְּדִי לְתַפְסֹן – אֵין מוֹעִיל כָּלּוּם מִה שְׁאֵין הַנִּכְרִי מְקַצָּה דַּעְתּוֹ מִהֵן, לְפִי שְׁאֵין זֶה הַדְּבָר תָּלוּי בְּדַעְתּוֹ, שִׁמָּא לֹא יוּכַל לְתַפְסֹן".
מח. כִּיּוֹן שְׁאֵינוּ רְאוּי לְכָלּוּם בְּשַׁבָּת, כְּדִלְעִיל סִי' שֶׁח ס"ט.
מט. כְּדוּגְמָא הַמּוֹבָאֵת בַּהֲמִשְׁךְ הַסְּעִיף.
נ. רָאָה לִקְמֵן סִי' תַּצָּה סִי"ג שְׁזֵה נִקְרָא "מוֹקַצָּה מִחֻמַּת אִסּוּר שְׁנִדְחָה בְּיָדֵי הָאָדָם בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת".
נא. וְכֵן כָּתַב לְעִיל סִי' רַעַט ס"ב, וְצִיִּין לְסִי' רַסָּה ס"א, וְהַכוּוֹנָה לְדַעְתָּה הָא'

הַמּוֹבָאֵת שֶׁ: "שְׁעַל יָדֵי זֶה יִכְבֶּה הַנֵּר בְּזִמָּן קְרוּב יוֹתֵר". אֵךְ גַּם לְדַעְתָּה הִב' שֶׁח שְׁאֵין אִסּוּר בְּמָה שֶׁהֵנִר נִכְבֶּה מִהֵר יוֹתֵר, יִשְׁנוּ אִסּוּר לְהַסְתַּפֵּק מִהַשְּׂמֵן שִׁבְנֵר, כְּמִבּוּאֵר לִקְמֵן סִי' תִּקִּיד ס"ו: "דְּכִיּוֹן שְׁמִסִּיר שְׂמֵן מַעַט מִהֵנִר, הוּא גּוֹרֵם שֶׁהַשְּׂמֵן הַנִּשְׁאֵר בְּנֵר מִתְרַחֵק מַעַט מֵאֹוֹר הַדּוּלֵק, וְעַל יָדֵי זֶה כְּהָה אֹוֹרוֹ קָצָה, וְהָרִי זֶה כְּמִכְבָּה".
וְרָאָה לִקְמֵן סִי' תִּקִּיד סכ"ד (הַזְכִּירוּ רַבְנֵי לְעִיל סִי' רַסָּה קוּיָא סוּסָק"א) שִׁבְנֵרוֹת שֶׁהוֹדְלָקוּ לְשֵׁם מִצְוַת הַדְּלָקָה נִרּוֹת שַׁבָּת וִיו"ט יֵשׁ טַעַם נוֹסֵף לְאִסּוּר הַהַסְתַּפְקוֹת מִהַשְּׂמֵן – מִחֻמַּת שֶׁהוֹקַצָּה לְמִצְוַתוֹ (אִסּוּר זֶה הַזְכִּיר רַבִּינוּ לְעִיל סִי' שֶׁח ס"י), דְּהֵינּוּ "שֶׁהוֹקַצָּה כּוּלוֹ לְשֵׁם הַדְּלָקָה מִצְוָה, וְהַמְסַתַּפֵּק מִמֶּנּוּ בִּשְׁעָה שֶׁהוּא דוּלָק לְשֵׁם מִצְוָה, הוּא מְבֻזָּה אֶת הַמִּצְוָה".

אסור להסתפק ממנו אף לאחר שכבה הנר³¹ ונסתלק האסור³², שבין שבבין השמשות שהוא תחלת כניסת השבת היה מקצה מדעת האדם שהקצה אותו מדעתו כשנרם לו האסור - הקצה לכל השבת בלה³².

ה. וכן דבר שלא היה ראוי בבין השמשות מחמת עצמו ולא מחמת איזה אסור ונעשה ראוי משחשכה, שהוא אסור בטלטול כל השבת בלה אם נדחה בידי אדם³³ מלהיות ראוי בין השמשות, כגון גרזגרות וצמוקים שלא היו ראויין בבין השמשות ובשבת נתיבשו לגמרי ונעשו ראויין³⁴,

31. כת"ק דר"ש בברייתא מד, רע"א לגירסת הרי"ף שם (כ, ב). רמב"ם פ"ה ה"ב ופכ"ו ה"ד. שו"ע סי' רעט ס"א. 32. ראה ר"ן שם. מ"א שם. 33. רא"ש חולין שם. 34. שמואל מה, א (ופשוט דאפילו נעשו אח"כ ראויין קאמר).

שנשאר בנר אחר שכבה משחשכה - אסור לטלטל, וכל שכן להסתפק ממנו כל אותה השבת, הואיל והוקצה בתחלת כניסתה, דהיינו שבבין השמשות כשהיה דולק היה אסור להסתפק ממנו משום אסור כיבוי .. נאסר להסתפק ממנו בכל אותה השבת, וכיון שאסור להסתפק וליהנות ממנו בשבת - אסור ג"כ לטלטל, הואיל ואינו ראוי לכלום בו ביום.

נראה שם טעם נוסף לאיסור הטלטול: "ועוד שגם בטלטול הוקצה בבין השמשות כשהיה דולק, מפני שנעשה בסיס לשלהבת שהוא מוקצה, וכן הפתילה נעשית ג"כ בסיס לשלהבת, ואסור לטלטל מה שנשתייר ממנה כל אותה השבת". וראה שם ס"א שטעם זה גם הפמוט והמנורה אסורים בטלטול, כיון שהם נעשו בסיס לנר שדלק עליהם. ובס"ד שם הוסיף שבפמוט ובמנורה לא מועיל להניח עליהם מעט לחם כדי שיהיו בסיס לאיסור ולהיתר, לפי שהם עשויים בשביל השלהבת, והם טפלים אליה ולא ללחם, אף אם הלחם חשוב מהשלהבת]. וראה גם לקמן סי' תקיח ס"כ: "כל עצים שאסור ליטלן מן הסוכה .. אפילו אם

נב. וכיון שאסור להסתפק ממנו - אסור גם לטלטלו (לעיל סי' רעט ס"ב). וראה לעיל שם ס"ה במי שהתנה מבעוד יום לטלטל הנר בשבת לכשיכבה הנר, אם מותר לטלטלו: לדעה ראשונה - "מותר לטלטלו אחר שכבה, ואין אומרים מתוך שהוקצה בביה"ש הוקצה לכל השבת, הואיל ואף בביה"ש לא הוקצה מדעתו לכל השבת, שהרי היה דעתו עליו לטלטלו לכשיכבה. אבל לדעה שניה - "אין התנאי מועיל כלום, שהואיל והקצהו מדעתו לביה"ש, דהיינו שכשהדליק בו היה בדעתו שיהא השמן דולק בו בביה"ש ויהא הנר בסיס לכך - הוקצה לכל השבת כולה". ומסיים: "וכן נוהגים במדינות אלו".

אלא שמוסיף, שאם התנה שיוכל לטלטל בעצמו או ע"י נכרי לאחר שיכבה - מותר לטלטלו ע"י נכרי, "אפילו להצניעו כדי שלא יגנב", אף "שאסור כל זמן שהוא דולק .. אעפ"כ אחר שכבה אין בזה איסור", ש"לענין טלטול ע"י נכרי סומכין על סברא הראשונה שהתנאי מועיל לכשיכבה".

נג. וכן כתב לעיל סי' רעט ס"ב: "השמן

שכיוון שבבין השמשות היו מקצין מדעת האדם שהקצם מדעתו כשהכניסן ליבשן - הקצו לכל השבת בלה³⁵.

ו. אבל דבר שהיה מקצה בבין השמשות בעל כרחו של אדם - לא הקצה לכל השבת בלה³⁵, כגון דבר שהיה מקצה מחמת אסור תבא מאליו³⁵ ולא על ידי גרמת האדם³⁵, ומשחשכה נסתלק האסור - שוב אין בו משום

35. ראה רשב"א חולין יד, ב סד"ה ואת הנבלה (בשם רבו).

לאכילה בבין השמשות, ומשום כך היו מוקצים מדעתו מלאכלם - הוקצו לכל השבת. וכן משמע ממה שכתב לקמן ס"ח שרק אם בבין השמשות נעשו ראויים לאכילה - אינם מוקצים אף כשלא ידע שיהיו ראויים לאכילה. מבואר שאם בבין השמשות לא היו ראויים - הוקצו לכל השבת.

[אך צ"ע מלשוננו לקמן סי' תצה סי"ג: "ואדם מסיח דעתו מהם מפני שאין ראויים לאכילה עד לאחר זמן מרובה", משמע קצת שאם היה יודע שתוך זמן קצר יהיו ראויים לאכילה - אינו מסיח דעתו מהם ואינם מוקצה].

וראה לקמן סי' שכה סי"ו גבי "פת שהתחיל לאפותה .. מבעוד יום, אף שבבין השמשות לא היתה ראויה עדיין - אין בה משום מוקצה", כיון שידע שתהיה מוכנה בשבת, ולא הסיח דעתו ממנה. אך יש לומר ששם ההכנסה לתנור לפני בין השמשות אינה דחיה, אלא תחילה של תיקון, משא"כ בגרורות ההכנסה למוקצה היא מצב של דחיה בידים.

נה. כגון פירות שאינם נאכלים חיים, ובשבת נהיו ראויין לאכילה על ידי שבישל הגוי בשביל עצמו (באופן שאין בזה בישולי נכרים) - ראה שו"ע סי' שכה סי"ז.

נו. כפי שהוא בהדלקת הנר מבעוד יום, שהאדם גרם לנר להיות אסור בבין השמשות.

נפלה הסוכה ביום טוב - אסור לטלטל³⁵. וממשיך שם: "ואפילו אם הסוכה היתה רעועה מערב יום טוב ועומדת ליפול, מכל מקום כיון שבתחלת כניסת יום טוב .. היה אסור לטלטל מחמת אסור סתירת בנין, ומתוך שנאסרו בבין השמשות נאסרו לכל היום כולו". ומבאר שם שהטעם לכך הוא, משום שהוא "מוקצה מחמת אסור שנדחה בידי אדם בבין השמשות, שאף בשבת הוא אסור .. וסוכה זו נדחת בבין השמשות בידי אדם שבנה אותה". וראה שם סכ"א שאם האיסור אינו בגוף המוקצה עצמו אלא הוא איסור צדדי אינו נעשה מוקצה, ומביא שם דוגמא: "בית סתום שהוא מלא פירות .. אם נפחת הבית מאליו ביו"ט, או שפחתו נכרי שלא לצורך ישראל - מותר לישראל ליטול פירות ממקום הפחת ולאכלן ביו"ט, אע"פ שבתחלת כניסת יו"ט .. לא היה דעתו כלל על אלו הפירות, שהרי לא היה אפשר לו ליטול מהם מחמת אסור סתירת בנין קבוע .. אין אומרים מתוך שהוקצו בביה"ש הוקצו לכל היום, כיון שאף בביה"ש לא היו מוקצים מחמת אסור עצמן .. רק שהיו במקום שלא היו יכולין לילך לשם".

נד. מסתימת לשונו משמע שאף אם ידע שהם יהיו ראויים לאכילה בשבת - מוקצים הם לכל השבת. והטעם לכך: הואיל ומחמת דחייתו לא היו ראויים

מקצה, אף על פי שפשהגיע בין השמשות הסיח דעתו ממנו לגמרי ולא היה מצפה כלל שייסתלק האסור בשבת, כגון בעלי חיים שהם מקצים בשבת³⁶ מחמת אסור שחיטה³⁷ ושחטם בשבת לצורך חולה³⁸ שחלה היום³⁹ – מתיר לבריא לאכול מהם חיים⁴⁰ אף שהסיח דעתו מהם פשהגיעו בין השמשות משום אסור שחיטה, פיון שהוא אסור הפא מאליו ולא על ידי גרמת האדם⁴¹. וכן כל פיוצא בזה⁴².

ז. וכל זה בדבר שהיה מקצה כל בין השמשות⁴³, אבל דבר שהיה ראוי בבין השמשות אפילו במקצתו לברם⁴⁴ ואחר כך נתקלקל בענין שנאסר

36. מ"מ שם. מ"א סי' שיח סק"ד. 37. כרב דימי חולין טו, א. טור ושו"ע סי' שיח ס"ב.
38. רא"ש חולין שם. מ"מ שם. רשב"א שם טו, א ד"ה עד כאן בשם רבו. טור ושו"ע סי' שיח ס"ב.
מ"א שם סק"ד. 39. ראה גמרא מג, א. רא"ש ביצה פ"ג סי' ז.

נבילה לפני הכלבים אפילו נתנבלה היום, ואין בה משום מוקצה, אפילו לא היתה חולה כלל מבעוד יום, שלא היה דעתו עליה כלל לכלבים מבעוד יום, מפני שאין מוקצה בדבר שהסיח אדם דעתו ממנו אלא אם כן דחאו בידים, כמו שנתבאר בסי' שי"י.

וראה עוד לקמן סי' שכה ס"ז: "נכרי שבישל לעצמו מדברים שאין בהם משום בישולי נכרים – אין בהם משום מוקצה לדברי הכל, אפילו הן פירות שאינן נאכלים חיין ולא היו ראויים כלל ביה"ש, לפי שאין אומרים מתוך שהוקצה ביה"ש הוקצה לכל השבת כולה אלא בדבר שמקצה אותו האדם מדעתו ודחאו בידים, כגון תבואה שטחנה ועשאה קמח, אבל לא בדבר שהוא מוקצה בעל כרחו של אדם, כמו שנתבאר בסי' שי"י."

סג. ראה גם לעיל סי' שח סע"ח: "כל משך בין השמשות".

סד. משמע בין בתחילתו ובין בהמשכו (דהיינו שבתחילת ביה"ש לא היה ראוי, ואח"כ נהיה ראוי, ואחרי ביה"ש שוב נהיה לא ראוי).

נז. כדלעיל סי' שח ס"ח.

נח. שהרי אסור לשחוט בשבת, כדלקמן סי' שטז סי"ג. ראה גם לעיל סי' שה סוסכ"ח: "שהבהמה אינה ראויה לאכילה בשבת מחמת אסור שחיטה". והוא הדין לשאר בעלי חיים, שאינם ראויים בשבת כשהם חיים, כדלעיל סי' שח סע"ז. ודוקא כשהם חיים, משא"כ נבלת בעלי חיים ראויה לכלבים, כדלקמן סי' שכד ס"ה.
נט. וכל שכן אם חלה אתמול, שאז לא הסיח דעתו מלשחוט, ואין בזה משום מוקצה, כיון שדעתו לשחוט (אלא שלא מצא סכין או שוחט – ראה ב"י סי' שיח ד"ה וא"ת לדברי הרא"ש), כדלקמן סי' שיח ס"ה.

ס. לאחר הדחה (בלא מליחה), אבל לא בשר שבישלו עבור החולה, גזרה שמא ירבה בבישול עבור הבריא, כדלקמן שם. סא. ראה גם לקמן סי' שיח ס"ה: "השוחט בשבת לחולה שיש בו סכנה .. ואפילו חלה החולה היום ואתמול לא היה בדעתו כלל שישחט היום, אעפ"כ אין בה משום מוקצה, מטעם שנתבאר בסי' שי"י."

סב. ראה לקמן סי' שכד ס"ה: "מחתכין

באכילה או בטלטול, בין שנתקלקל מאליו בין שנדרסה בידי אדם, ואחר כך חזר ונתקן – חזר להתרו.

ואין אומרים: מתוך שהקצה ונאסר כבר במקצת השבת⁴⁰ הקצה לשארית השבת בלה⁴⁰, שאין אומרים כן אלא כשהקצה בתחלת כניסת השבת שהוא בין השמשות⁴¹, שאז הקצה ליום שלם, אבל כשלא הקצה עד אחר כך⁴², שאין פאן יום שלם – לא הקצה לשארית היום⁴³, שאין מקצה לחצי שבת, בין באסור אכילה בין באסור טלטול⁴².

ח. גרונרות וצמוקים שהיו מקצים מפני שאינן ראויין⁴⁴, וכשהגיע בין

40. בעיא ונפשטה בביצה כו, ב להיות כלישנא בתרא. כן פסקו הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רסח. רא"ש פ"ג ג' סי' ז. ר"ן שם (יד, ב) ד"ה גרסי'. טור ושו"ע ס"ג. 41. ראה ברכות ב, ב וברש"י שם ד"ה משעה. רש"י פסחים ה, סע"א. 42. רא"ש שם. טור ושו"ע שם.

ויש לומר שאף לפי סברא זו ניתן לבאר מדוע צריך שיהיה מוקצה כל משך בין השמשות, שכן כל רגע מבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, ואם כן מה שהיה מוקצה ברגע הקודם אינו מועיל לאסור, כי שמא הוא עדיין יום, ולכן צריך שיהיה מוקצה כל משך בין השמשות, כי עד הרגע האחרון הוא בגדר ספק יום ספק לילה, ורק כנשלמו כל הרגעים של ביה"ש שבהם הוא היה מוקצה, ניתן לומר בודאות שהיה מוקצה בתחילת כניסת השבת.

וראה לקמן סי' שצג ס"ג שלענין עירוב שהיה קיים בתחילת בין השמשות – "קנה עירוב בדיעבד", והטעם: "כי בין השמשות הוא ספק לילה, ושמא כבר נכנס כבר תחילת השבת, וספק דברי סופרים להקל". והרי זה טעם נוסף מדוע בשביל לאסור מוקצה לכל השבת צריך שיהיה מוקצה כל משך בין השמשות, כי אם לא כן הרי זה ספק דברי סופרים שהולכים בו להקל.

ט. כדלעיל ס"ב.

סה. לאחר שהתקלקל ונאסר.

סו. היינו כל בין השמשות.

סז. לאחר בין השמשות. ובוה מבאר שהוא הדין אם היה ראוי בהמשכו של ביה"ש, אף שבתחילת ביה"ש לא היה ראוי – לא הוקצה לכל השבת.

סח. כיון שבבין השמשות (עכ"פ בחלקו) לא היה מוקצה.

והנה מכאן משמע לכאורה שבין השמשות זו יחידה אחת של זמן, ולכן אף כשהיה ראוי רק בחלק מבין השמשות – הרי זה כאילו היה ראוי כל בין השמשות. אך לעיל סי' רמח סוס"י (גבי קניית שבייתה בספינה) מבואר לכאורה להיפך: "צריכים להזהר שישבו שם בספינה כל בין השמשות עד שתחשך, ולא יצאו ממנה כלל באמצע בין השמשות, שבכל רגע ורגע שבבין השמשות יש ספק שמא הוא תחלת הלילה, וברגע של תחלת הלילה צריך להיות בספינה". דהיינו שכל רגע ורגע בבין השמשות הוא ספק בפני עצמו, ולכן חייב להיות בכל רגע ממנו בספינה.

השמשות" נתיבשו כבד והרי הם ראויים לאכילה, אף על פי שלא ידעו הבעלים כלל באותה שעה שנתבשו, ואחר כך נודע להם שבבין השמשות כבד היו יבשים - מתרין באכילה⁴³, שמתחלה כשהקצו אותן והסיחו דעתם מהם - לא הקצו אלא עד שיתבשו, והרי נתיבשו והוכנו מבעוד יום⁴⁴.

ז. גרזרות וצמוקים שיבשו קצת בענין שהם ראויים ואינן ראויין, שיש אנשים שאוכלין אותן⁴⁵ ויש שאינן אוכלין, אם הזמינם לאכילה מבעוד יום⁴⁶ - מתר לאכול מהן בשבת⁴⁵, שבין שגלה דעתו⁴⁷ שהן ראויין לאכילה⁴⁶ - יצאו מתורת מקצה⁴⁷. ואם לאו - אסור⁴⁸, שבין שלא גלה דעתו - הרי הן עומדין בהקצאתן⁴⁹ שהיו מקצין מתחלה כשלא היו ראויין לשום אדם. אבל אם הזמין לאכילה גרזרות וצמוקים שאינן ראויין כלל - אין הזמנתו מועלת כלום⁴⁹, שהרי זה כמזמין את האבן לאכילה⁵⁰.

43. רב כהנא ביצה כו, ב. שו"ע ס"ד. 44. רש"י ד"ה מותר בשם השאלות (בשלח שאלתא מז). 45. ביצה כו, סוע"ב. שו"ע ס"ה. 46. ביצה שם ורש"י ד"ה דאיכא. 47. שו"ע שם. 48. ביצה שם. שו"ע שם. 49. ארחות חיים הל' יו"ט אות יט. שו"ע ס"ה. וראה גם ביצה שם. 50. רש"י שם ד"ה ואי.

שאף הזמנה במחשבה מועילה. אך לקמן בסי' תצה סי"ד כתב רבנו: "והכנה זו אינה במחשבה בלבד שיחשוב עליהם לאכילה, אלא צריך לעשות בהם הכנה גמורה ע"י מעשה .. ומיוחד לו מקום אחד בתוך הפירות שמאותו מקום בלבד יטול פירות ביום טוב, וירשום (פירוש שיעשה סימן) אותו המקום בתחלתו ובסופו, ויאמר מכאן ועד כאן אני אוכל ביום טוב, אבל אם אינו רושם מערב יום טוב אע"פ שאמר מכאן אני אוכל למחר - אין אמירה זו מוציאה אותם מידי הקצאתן שהיתה על ידי מעשה, דהיינו שהעלן בידי ליבשן, וע"י העלאה זו הוקצו מאכילה".

עג. על ידי שהזמינם.

עד. כשדחה אותם בידיים (לעיל ס"ב).

עה. ראה גם לעיל שם: "שהרי הן כאבנים

ע. לא כתב רבנו אם הכוונה שנעשה ראוי מיד בתחילת בין השמשות או באמצעה, ובפשוטו סמך על מה שכתב לעיל ס"ה שאפילו אם היה ראוי במקצת בין השמשות - נקרא ראוי.

אבל ראה לקמן סי' תרלח ס"ז לענין הנאה מעצי הדפנות ונוי הסוכה (שהן אסורים מדרבנן) שצריך להתנות שאינו בודל מהם "כל שהות אורך בין השמשות", דהיינו שגם בכדי להתיר מוקצה צריך שיהיה ראוי כל אורך בין השמשות, כשם שבכדי לאסור צריך שיהיה מוקצה כל אורך בין השמשות. וצ"ע.

עא. בסי' תצה סי"ד "מקצת בני אדם שדעתם יפה".

עב. סתם רבנו ולא כתב באיזה אופן הוא הזמנה זו, האם די במחשבה בלבד או שצריך מעשה, ומסתמת דבריו משמע

י. כל דבר שאסור לטלטלו – אסור לתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו⁵¹, אפילו אם דעתו לנערז אחר כך⁵², מפני שאסור הכלי בטלטול כל זמן שהמקצה בתוכו⁵³, ונמצא מבטל כלי מהיכנו⁵⁴, ואסור לבטל כלי מהיכנו⁵⁵ אפילו לפי שעה⁵⁶ אלא במקום הפסד מרבה⁵⁷, כמו שנתבאר בסמן ר[ם] "הפא ורם"יב.

אבל מתר לכפות עליו כלי⁵⁸, שבזה אינו אסור הכלי בטלטול⁵⁹. ובלבד שלא יגע הכלי בהמקצה⁶⁰, שאף שמקצה מתר בנגיעה בעלמא אפילו

51. משנה מב, ב ורב חסדא בגמ' שם. טור ושו"ע ס"ו. 52. ר"ן (סו, ב) ד"ה ואחרים. 53. רב יוסף מג, א. טור ושו"ע שם. 54. ר"ן שם. 55. רב חסדא מב, ב. 56. רמב"ם פכ"ה הכ"ג. ב"ד"ה כל דבר. 57. ירושלמי ביצה פ"ה ה"א. טור ושו"ע שם.

למעשה (בשעת הדחק) על דעת המתירים לבטל כלי מהיכנו במקום הפסד מרובה אפילו לכל השבת.

פא. סעיף ז: "אסור ליתן כלי בשבת לקבל בו הפחמין הנופלים מהפתילה, לפי שיש בהם ממש נאסר הכלי בטלטול אחר שנפלו לתוכו, ואע"פ שאפשר לנערם ממנו ולטלטלו אח"כ כמו שירצה, מכל מקום כיון שאי אפשר לנערם מיד שנפלו לתוכו עד לאחר שיכבו .. אם כן הרי הוא מבטלו מהיכנו לפי שעה עד שיכבו הפחמים, ואסור לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה שלא במקום הפסד מרובה".

פב. סעיף כו: "לחתיכות זכוכית רחבות שעושים מהן חלונות שאין בשבירתן אלא הפסד מועט, שהרי סופן להחתך לחתיכות קטנות – אסור להניח תחתיהן כרים וכסתות, אפילו הן משאות קטנים שאפשר לשמוט הכרים מתחתיהם, מכל מקום עד שיסיפק לשמטם כולם בנחת שלא ישברו הכלים – הרי כבר הם מבוטלים מהיכנם באותה שעה, ואסור לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה שלא במקום הפסד". וראה שם קו"א סק"א באריכות.

ועפר, ואפילו הזמנה מבעוד יום אין מועלת בהם".

עו. ואף שנתבאר לעיל סי' רסה ס"ה וסי' שח סעיף עח שכל שאפשר לו לנער את האיסור מהכלי מיד שנופל שם – אין בזה איסור ביטול כלי מהיכנו, היינו רק במקרים שאין בדעתו שהאיסור יהיה מונח שם, כמו בנר שעה או של חלב, וכן באפרוחים העולים על הסלים, משא"כ כאן מדובר שהוא רוצה שהאיסור יהיה בכלי לזמן מה, עד שינערז אחר כך, ובזה אין מועילה האפשרות לנער מיד שנופל שם האיסור – ראה לעיל סי' רסה ס"ה, ובאריכות יותר בסי' רסו קו"א סק"א.

עז. שהיה מוכן מתחילה לטלטלו, ועכשיו אסורו בטלטול מחמת האיסור שבתוכו (לעיל סי' רסה ס"ג).

עח. משום שדומה כאילו סותר הכלי (לעיל שם).

עט. משום שנראה כסותר הכלי לפי שעה (לעיל סי' רסו קו"א סק"א).

פ. נראה שזוהי הדעה המקובלת שלא התירו לבטל כלי מהיכנו במקום הפסד מרובה אלא כשהביטול הוא לפי שעה. אך לעיל סי' רסו סכ"ה מביא וסומך

בִּידֵיו כֹּל שֶׁאֵינוֹ מִנְעֻנֵעַ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסֻמָּן ש"ח⁵⁸, מִכָּל מְקוֹם כָּאֵן שֶׁהִנָּחַת הַכְּלִי עַל הַמְּקָצָה [הִיא⁵⁹] לְצֶרֶךְ הַמְּקָצָה - אֲסוּר אִפְלוּ נְגִיעָה עַל יְדֵי הַכְּלִי⁵⁸.

וַיֵּשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה וְאוֹמְרִים⁵⁹ שֶׁלֹּא הִזְהִירוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִגַּע הַכְּלִי בַּהַמְּקָצָה אֲלֵא כְּשֶׁהַמְּקָצָה הוּא דָּבָר הַמִּתְנַעֵנֵעַ עַל יְדֵי נְגִיעַת הַכְּלִי, כְּגוֹן בִּיצָה⁶⁰ וְכִיּוּצָא בַּה"ט⁶¹, שֶׁנִּמְצָא הוּא מְטַלְטֵלָה עַל יְדֵי הַכְּלִי, וְלֹא הִתִּירוּ מְטַלְטֵל עַל יְדֵי דָּבָר אֲחֵר אֲלֵא לְצֶרֶךְ דָּבָר הַמִּתְרַבֵּחַ⁶², כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסֻמָּן שו"א^{פט}.

יֵא. כָּל דָּבָר הָאֲסוּר בְּמְטַלְטֵל שֶׁהֵנִיחוֹ מִבְּעוֹד יוֹם עַל גְּבִי דָּבָר הַמִּתְרַבֵּחַ בְּמְטַלְטֵל⁶⁰ עַל דַּעַת שִׁישְׁאָר מְנַח שֵׁם בְּשֶׁבֶת שֶׁנַּעֲשֶׂה הִתֵּר בָּסִים לְהָאֲסוּר וְנִאָסֵר בְּמְטַלְטֵל כְּמוֹהוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסֻמָּן ש"ט⁶¹, וּמִשְׁחָשְׁכָה נִטֵּל הָאֲסוּר מֵעַל גְּבִי הִתֵּר - אִם עַל פִּי כֵן אֲסוּר לְמְטַלְטֵל כָּל הַשֶּׁבֶת בְּלֵה, כְּגוֹן מִטָּה שֶׁהֵנִיחַ עָלֶיהָ מְעוֹת מִבְּעוֹד יוֹם עַל דַּעַת שִׁישְׁאָרוֹ שֵׁם בְּשֶׁבֶת וּמִשְׁחָשְׁכָה נִטֵּלוּ הַמְּעוֹת מֵעָלֶיהָ עַל יְדֵי נִכְרִי אוֹ קָטָן - אֲסוּר לְמְטַלְטֵל כָּל הַשֶּׁבֶת בְּלֵה⁶¹, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהַקְּצִיט בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת⁶² מִדַּעַת הָאֲדָם⁶³ שֶׁעָשָׂה בָּסִים לְאֲסוּר - הַקְּצִיט לְכָל הַשֶּׁבֶת בְּלֵה.

אֲבָל אִם לֹא הָיוּ הַמְּעוֹת עָלֶיהָ בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת אֲלֵא לְאַחֵר כִּךְ הִנֵּחוּם

58. תרומת הדשן ח"א סי' סז. מ"א סק"ג. 59. מ"מ שם. 60. ראה טור ולבוש ס"ז. 61. רב מד, ב דבהא כולי עלמא סבירא להו כוותיה. טור וש"ע ס"ז. 62. רש"י שם ד"ה והוא. שו"ע שם.

קָרוֹב הַדָּבָר שִׁיזִינָה מַעַט, אֲבָל מוֹתָר לַכּוֹפּוֹת עָלֶיהָ כְּלִי בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תִשְׁכַּח, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהּ הַכְּלִי.

פז. שֶׁכָּל נְגִיעָה קְלָה תִנְעֲנֵעַ אוֹתָהּ, כְּגוֹן לְהִנִּיחַ דָּבָר הִתֵּר עַל גְּבִי מְנוּרָה שִׁישׁ בָּהּ נִרְוֹת דּוֹלִקִּים וְהִיא תִלְוִיהָ, רֹאה לְעֵיל ס"י רס"ה.

פח. וְלֹא לְצוּרֵךְ דָּבָר הָאֲסוּר.

פט. סעיף יד.

צ. סעיף ד.

צא. כְּדִלְעִיל סוּף ס"ד. לְעֵיל ס"י רַעַט ס"א.

פג. סעיף יד.

פד. לְכַאוּרָה כְּצ"ל (וּמִן הַסֵּתֶם נִשְׁמָטָה בְּדַפּוּסִים), וְכֵן הוּא בְּתִרְמוֹת הַדֶּשֶׁן וּבִמְג"א שֶׁהֵם הַמְּקוֹר לְדִין זֶה.

פה. לְעֵיל שֵׁם סֵתֶם דְּבִרְיוֹ, וְלֹא חִילָק בֵּין נְגִיעָה לְצוּרֵךְ הַמּוֹקָצָה לְבֵין נְגִיעָה סֵתֶם. וְרֹאה שֵׁם בְּבִיאורִים.

פו. שְׁנוּלָדָה בְּשֶׁבֶת אוֹ בִּיּו"ט, שֶׁהִיא מוֹקָצָה, כְּדִלְקָמֶן ס"י תִּקִּיג סעי' יב"ג. וְרֹאה גַּם שֵׁם: "וְאִפְּלוּ לִיגַע בָּהּ אֲסוּר .. כִּיּוֹן שֶׁהִבִּיצָה הִיא עֲגוּלָה, אִם יִגַּע בָּהּ

עליה נכרי או קטן, אפלו הניחום לדעת הישראל⁶³, שהקצית מדעתו מלטלמל[ה]⁶⁴ כל זמן שהמעות עליה – אף על פי כן מתר למלטלה אם נטלו המעות מעליה, הואיל ולא היתה מקצה בבין השמשות⁶⁵.

אבל בעוד שהמעות עליה אסור למלטלה⁶⁶, מחמת אסור טלטול המעות שעליה⁶⁷. אבל מתר להטותה ולנערה⁶⁸ ולהפיל המעות מעליה⁶⁹, וללטלה אחר כך למקום שירצה, ואם צריך למקומה⁷⁰ – מלטלה והן עליה, כמו שנתבאר בסמן ש"ט⁷¹ בדבר שלא נעשית בסיס לאסור, שגם זו לא נעשית בסיס לאסור, הואיל ולא היה האסור עליה בבין השמשות, כמו שנתבאר בסמן רס"ה⁷² ורס"ז⁷³.

יב. וכל זה במטה שאינה מיחדת למעות, או אפלו יחדה למעות אלא שעדין לא הניח עליה מעות מעולם⁷⁴, שבמחשבה בלבדה אינה נאסרת.

63. תוס' שם ד"ה יש. הובא ב"י. 64. ראה גמרא שם. ט"ז סק"ח. מ"א ס' שח סק"ג. 65. גמרא שם. ט"ז שם. 66. מ"א שם בשם המאור (סו, ב). 67. רב יהודה אמר רב מד, ב.

טלטול המטה, והן לענין טלטול המטה עם המעות שעליה כשצריך למקומה). אלא ששם מדבר כששכח את המעות על המטה מערב שבת, ולכן המיטה לא נעשית בסיס, ואילו כאן מדבר כשהמעות הונחו בשבת (אפילו מדעתו), ומשמיענו רבנו שדין אחד להם, כיון שבשני המקרים לא נעשה ההיתר בסיס לדבר האסור המונח עליו.

צח. סעיף ה: "מותר ליתן כלי בשבת תחת נר של שעות או של חלב הדולק לקבל בו את הנר אם יפול, שאין כאן ביטול כלי מהכנו, כיון שאפשר לנער הנר מהכלי מיד שיפול שמה, ולטלטל הכלי אח"כ .. ואין הכלי נעשה בסיס לדבר האסור, כיון שלא היה האיסור בתוכו בביה"ש".

צט. סעיף כד: "שהכרים לא נעשו בסיס לדבר האיסור, כיון שלא היו השקים עליהם בביה"ש". וכן כתב לעיל סי' שח ס"ס: "שהטבלא לא נעשית בסיס לדבר

צב. בהסכמת הישראל, כי אם לא כן ודאי לא נעשית בסיס, שהרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, כדלעיל סי' שט בסופו. ואפשר שמדובר שנכרי או קטן טלטלו מעות בשבת, והישראל אמר להם להניחם על המטה, שאין בכך שום איסור אמירה מצד הישראל, כיון שהמוקצה כבר בידם מותר להם לטלטלם להיכן שירצו, כדלעיל סי' שח ס"ג.

צג. לכאורה כצ"ל, והכוונה על המטה. ודלא כדפוסים: מלטלטלם, שאין לכך הבנה, שהרי כתב: "כל זמן שהמעות עליה".

צד. ולא מחמת שנעשית בסיס.

צה. להטות המיטה ולנער הסדין או השמיכה.

צו. למקום המיטה וסביבותיה (והמעות שיפלו שם יפריעו לו להשתמש באותו מקום).

צז. סעיף ו (הן לענין נייעור קודם

אבל אם יחדה למעות, ועשה בה מעשה שהניח עליה מעות פעם אחת אפלו בחל - אסור לטלטלה בשבת⁶⁸ אפלו לצורך גופה ומקומה⁶⁹. ואינה דומה לשאר כלים המיוחדים למלאכת אסור שמותר לטלטלה לצורך גופה ומקומה⁷⁰, מפני שאין מקפידים עליהם מלהשתמש בהם תשמיש אחר המותר, אבל מטה זו המיוחדת למעות - אדם מקפיד עליה ומיוחד לה מקום שלא לטלטלה לתשמיש אחר⁷¹, והרי היא דומה למקצה מחמת חסרון כים⁷² שאסור לטלטלו אפלו לצורך גופה ומקומה⁷⁰.

68. רב יהודה שם. וכן כתבו התוס' ד"ה הא בשם ר"ת, דגם לר' שמעון הדין כן, והביאו הטור. 69. משמעות התוס' שם והרא"ש פ"ג ס"כ. כ"א סק"ה. 70. מ"א שם ממשמעות התוס' שם והרא"ש שם. 71. רי"ף (כא, א). הובא ברא"ש שם וטור. ב"י ד"ה הלכך. רמ"א ס"ז. 72. מ"א סוף

אין זה בידו לנערה מהכלי, ולכן בזמן שהנר דלוק והחלה מונחת בכלי - הרי הם בסיס לדבר האסור, משא"כ שאר מוקצה שיכול לנער מהכלי בעת שירצה - אינו עושה בסיס גם בהיותו בכלי, ועל זה מדובר בפנים ובסימנים שצוינו לעיל. וחילוק כעין זה מצינו לעיל ס' רסה ס"ז (לענין ביטול כלי מהיכנו), עיין שם. ק. אפלו אם הסיר ממנו המעות מבעוד יום.

קא. כדלעיל ס' שח ס"ב. קב. כלומר, במטה המיוחדת למעות ההקפדה היא שלא לטלטלה למקום אחר (ולא שלא להשתמש בה באותו מקום לדברים אחרים), כי עיקר היחוד הוא שהמטה תהיה מונחת במקום מסוים ולא יזיזה משם, וכיון שהוא מקפיד שלא לטלטלה, הרי היא מוגדרת כמוקצה מחמת חסרון כים.

קג. דייק לכתוב "דומה למוקצה מחמת חסרון כים", ולא "והרי היא מוקצה מחמת חסרון כים", כי אינה ממש כשאר מוקצה מחמת חסרון כים, שבהם ההקפדה היא שלא להשתמש בהם תשמיש אחר, ואילו כאן ההקפדה היא שלא לטלטלה למקום אחר, כאמור לעיל בהערה שלפני כן, ולכן

האסור, הואיל ולא היו הקליפות מונחות עליה בביה"ש. כלומר, כיון שהאיסור לא היה עליה בבין השמשות - אינה נעשית בסיס אפילו בשעה שהאיסור מונח עליה. אבל ראה לעיל ס' רעט ס"ו גבי נר שהודלק אחר כניסת השבת (בין בהיתר בין באיסור) - "מותר לטלטלו אחר שכבה לצורך גופו או מקומו, הואיל ולא היה מוקצה בתחלת כניסת השבת, אלא באמצע השבת כשהיה דולק - לא נעשה על ידי זה מוקצה לכל השבת כולה, אלא בשעה שהוא דולק בלבד". כלומר בשעה שהוא דולק הנר כן נעשה מוקצה (מדין בסיס). וכן כתב לקמן ס' תנז ס"ח גבי חלה שהופרשה ביו"ט של פסח שצריך להניחה בכלי עם מים צוננים כדי שלא תחמיץ, שאסור לטלטל הכלי שהחלה מונחת בו, כיון "שכלי זה נעשה בסיס לדבר האסור בטלטול, דהיינו החלה שהיא אסורה בטלטול, לאחר שקרא לה שם".

ואולי יש לחלק בין אם סיבת המוקצה הוא משום האיסור שבדבר, כגון נר דלוק בשבת, שבעודו דלוק אין בידו לכבותו, או חלה שהופרשה ביו"ט של פסח, שבשביל שלא תחמיץ עד מוצאי יו"ט הוא צריך להניחה בכלי עם מים, ואם כן

במו שנתבאר בסמן ש"ח⁷¹.

ויש חולקין על זה ומתירין לטלטלה לצורך גופה ומקומה⁷¹ בשאר בליים המיחדים למלאכת אסור⁷².

ויש להחמיר בסברא הראשונה⁷². ולכן אין לטלטל בים של מעות⁷³ אף על פי שהוציא המעות ממנו מבעוד יום, אלא אם כן עשה בו מעשה, שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד⁷³.

יג. ומכל מקום⁷⁴, בים של מעות התפור בבגד⁷⁴, הואיל ועקר הבגד עומד ללבוש⁷⁵, אם הוציא המעות משם⁷⁵ – יוכל ללבוש הבגד, שהפס בטל אצל⁷⁵.

ואפלו בפיס עצמו מתר להניח דבר בתוכו או לטול ממנו, שהרי אין הקצאתו אלא משום שאדם מקפיד עליו מלהשתמש בו תשמיש אחר, וכאן אנו רואים שאינו מקפיד עליו⁷⁶.

סק"ה. 73. הגהות מיימוניות שם פכ"ה אות ו. רמ"א שם. 74. ב"י סוס"י שט ד"ה כתוב בתה"ד. רמ"א שם. 75. רמ"א שם. 76. מ"א סק"ו.

קיא. אל הבגד, ולכן הבגד לא נעשה בסיס לכיס.

קיב. כלומר, אנו רואים שהוא מניח לפעמים בתוך הכיס גם דברים אחרים (ולא רק מעות), לכן אין דינו אלא ככלי שמלאכתו לאיסור, כי אמנם הכיס מיוחד בעיקרו למעות, אבל אינו מקפיד שלא להניח שם גם דברים אחרים. וראה גם מחצה"ש סק"ו.

ולפי היתר זה, אין צריכים לטעם הנוכח לעיל בהיתר לבישת הבגד, כי בלאו הכי מותר לטלטל הכיס והבגד לצורך גופו ומקומו. אלא שרבנו כתב ההיתר מן הקל אל הכבד, תחילה נקט ההיתר ללבישת הבגד (שמועיל גם בכיס שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס), ואח"כ הוסיף להתיר להשתמש בכיס גם לצורך גופו ומקומו.

היא רק דומה להם בדין (ע"פ כנישתא דבי רב).

קד. סעי' ד"ו.

קה. כלומר, לדעה זו היחוד מוריד עליה דין של כלי שמלאכתו לאיסור בלבד, ולא דין של מוקצה מחמת חסרון כיס. קו. אפילו לצורך גופו ומקומו.

קז. אבל מחשבה לבדה אינה מועילה לסלקו מן היחוד, כיון שעשה בו מעשה של יחוד והקצאה מלהשתמש בו בדברים אחרים, וכדי לבטל יחוד זה, צריך מעשה נגדי (ראה לעיל סי' רנט קו"א סק"א ד"ה ואף. וראה כנישתא דבי רב).

קח. אף שכיס המעות נעשה בסיס.

קט. ולא בשביל להניח בו מעות.

קי. בטעם הדבר שצריך להוציאם – ראה סעיף יד.

(וצריך עיון, דאם פון לשתרי לגמריק⁷⁷).

יד. ואפלו אם יש מעות בתוכו – אין אסור אלא ללבוש את הבגד, גזירה שמא ישכח⁷⁸ ויצא בו לרשות הרבים⁷⁷, כמו שנתבאר בסמן ש"אקטו וש"גקטו, אבל מתר למלטל את הבגד⁷⁸.

ואפלו אם הניח את המעות בכיס על דעת שישארו שם גם בשבת, שנעשה הכיס בכיס להם – אף על פי כן הבגד לא נעשה בכיס להם, הואיל ואין המעות על עקר הבגד⁷⁹, ודבר המתיר הוא שמלטל בידיו והאסור מלטל עמו מאילו בטלטול מן הצד, שאין בו אסור כשאינו מלטל בשביל האסור אלא בשביל דבר המתיר⁸⁰, כמו שיתבאר בסמן שי"אקטו.

אבל אסור להכניס ידו בכיס⁸¹ אם הניח בו המעות על דעת שישארו בו גם בשבת, שנעשה הכיס בכיס להם⁸⁰.

טו. וכל זה בכיס שפיו בלכד תפוזר בחזר שבבגד והוא בלוי תלוי⁸¹, אבל אם בלוי [תפורקא] לארכו בבגד – נעשה כל הבגד בכיס למעות שבכיס כמו הכיס עצמו, שהכל אחד⁸².

77. ב"י שם. רמ"א סוף ס"ז. 78. ב"י שם, מדברי תרומת הדשן סי' סט, שהוכיח מן תוספות מד, ב ד"ה אין. רמ"א שם. 79. מ"א סק"ז ד"ה והוי, בשם התוס' שם. 80. מ"א שם. 81. ב"י סוס"י שט. מ"א רסק"ז. 82. מ"א שם.

קכח. ואין צריך לנער המעות תחילה, כיון שאף אם ינער המעות, הכיס עדיין נשאר באיסורו, שהרי נעשה בכיס למעות. ואפילו אם שכח המעות בכיס שלא נעשה הכיס בכיס להן – אין צריך לנער המעות, כיון שאינן מונחות על עיקר הבגד (משמעות לשון רבנו בסעיף טו).

קכט. סעיף יד.

קכ. אף אם אינו נוגע במעות.

קכא. לכאורה כצ"ל, וכ"ה בב"י ומ"א. ודלא כבדפוסים: תלוי.

קכב. שהרי הכיס הוא חלק בלתי נפרד מהבגד.

קכג. להחירו בטלטול גם לצורך עצמו, ככלי שמלאכתו להיות.

וצ"ע אם שאלה זו היא מאדה"ז עצמו, או הוספה מאוחרת (מהמעתיקים), שהרי ישוב קושיה זו לכאורה פשוט, וכמובא בהערה הקודמת.

קיד. שיש מעות בכיס.

קטו. סעי' לח-לט.

קטז. סעיף כג.

קין. כשאינו לבוש בו, שאז אין חשש שמא יצא עמו לרשות הרבים (ובהמשך יבאר מדוע אין בזה גם חשש טלטול מוקצה).

ואפלו אם הניח המעות בכיס על דעת למלם קדם השבת ושכח למלם מבעוד יום, שלא נעשה בסיס להם אפלו הכיס עצמו, אף על פי בן אם אפשר לנער המעות מהכיס – צריך לנער מתחלה, ואחר כך יטלטל הבגד לכל מקום שירצה^{קכג}, כמו שאם היו המעות על עקר הבגד שהיה צריך לנער מתחלה⁸³, כמו שנתבאר בסמן ש"טקכד במעות שעל הכר.

ואפלו בכיס שכלו תלוי – לא התירו למלטלל הבגד אלא בשהוא תפור בבגד^{קכה} (שאינו הוא בטל אצל הבגד, ואין הבגד נאסר בטלטול בשבילו). אבל אם כיס מלא מעות קשור בבגד, בין שהכיס הוא כלי בפני עצמו – (אינו בטל אצל הבגד, ולכך) אסור למלטלל (כל) הבגד^{קכו84} אם הניח המעות בכיס על דעת שישארו שם גם בשבת (שנעשה הכיס בסיס להם, והבגד לכיס הקשור ותלוי בו).

ואף אם נטל המעות מהכיס (או הכיס מהבגד) משחשכה – אסור למלטלל (כל) הבגד כל השבת בלה (בין שנעשה בסיס בין השמשות)⁸⁵.

ואם הניחם על דעת למלם קדם השבת ושכח למלם מבעוד יום – צריך לנער המעות מהכיס אם אפשר לנער, ואחר כך יטלטל הבגד לכל מקום שירצה אם אינו מתכוון בשביל המעות כדי להצינעם^{קכז}, כמו שנתבאר בסמן ש"טקכח.

ובן אם יש מעות בתבה^{קכט} שבתוך השלחן^{קל} – אסור למלטלל את השלחן

83. מ"א שם. 84. מ"א שם. 85. משמעות הגמ' מד, ב.

קכח. סעיף ו, ושם מסיים: "ואם אינו צריך לא לגוף הכר ולא למקומה אלא שחושש שלא יגנבו המעות שעליה – אסור אפילו לנערה כדי שיפלו המעות תחתיה, מפני שלא התירו טלטול על ידי דבר אחר אלא כשמטלטל בשביל דבר המותר ולא בשביל דבר האסור".

קכט. מגירה.

קל. והתיבה אינה חלק בלתי נפרד מהשלחן, אלא ניתן להפרידה ממנו, כמו כיס של מעות הקשור לבגד. אבל אם לא

קכג. משמע אפילו לצורך הבגד עצמו, כדין כלי שמלאכתו להיתר, שכן כאשר הכיס תפור כולו בבגד, אינו כיס המיוחד למעות, אלא הוא חלק בלתי נפרד מהבגד, ודינו כדין הבגד עצמו.

קכד. סעיף ו.

קכה. כמקרה שבתחילת הסעיף שפי הכיס תפור בחור שבבגד.

קכו. הוסיף "כל", לומר שכל הבגד נעשה מוקצה, ולא רק החלק שבו תלוי הכיס.

קכז. אלא הוצרך לגוף הבגד או למקומו.

אֵלָא בְּדֶרֶךְ שְׁנִיתְבְּאָר^{קלא}, אֵלָא אִם כֵּן יֵשׁ עַל הַשְּׁלָחַן מִבְּעוֹד יוֹם דְּכָר הַמֶּתֶר
בְּמִלְטוּל^{קלב}⁸⁶, שְׂאֵז נַעֲשֶׂה הַשְּׁלָחַן בְּבִין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּסִים לְאִסּוּר וּלְהִתֵּר,
וּמִתֵּר לְמִלְטוּל עַל דֶּרֶךְ שְׁנִיתְבְּאָר^{קלג}.

מזו. כְּכֹר נִתְבְּאָר בְּסִמֵּן ש"ט^{קלד} שְׂכָלִי שְׁנַעֲשֶׂה בְּסִים לְאִסּוּר וּלְהִתֵּר –
מִתֵּר לְמִלְטוּל. וְהוּא שְׂדָכֶר הַמֶּתֶר חֲשׁוֹב מִדְּכָר הָאִסּוּר, אָכֵל אִם דְּכָר
הָאִסּוּר חֲשׁוֹב יוֹתֵר מִדְּכָר הַמֶּתֶר – הֵרִי הִתֵּר בְּמִלְטוּל אֲצֵל הָאִסּוּר^{קלה}⁸⁷,
וְאִסּוּר אֲפִלּוּ לְנַעַר הָאִסּוּר^{קלו} כִּמּוֹ שְׂאֵם הֵיָה בְּסִים לְאִסּוּר בְּלִבְדּוֹ, שְׂאִסּוּר
אֲפִלּוּ לְנַעַר כִּמּוֹ שְׁנִיתְבְּאָר שְׂמִקְלִי.

וְאִם הִתֵּר אֵינוֹ חֲשׁוֹב אֲצֵל מַחֲמַת רֵב עָשְׂרוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא חֲשׁוֹב לְכָל
הָעוֹלָם – אֵינוֹ נִקְרָא חֲשׁוֹב⁸⁸, שֶׁהִכָּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַבְּעָלִים, כִּמּוֹ שְׁנִיתְבְּאָר
בְּסִמֵּן ש"ח^{קלה}, עֵין שָׁם כָּל פְּרָטִי דִּין זֶה.

יז. וְאֲפִלּוּ אִם דְּכָר הַמֶּתֶר חֲשׁוֹב יוֹתֵר, אִם אֲפִשֵּׁר לְנַעַר הָאִסּוּר בְּלִבְדּוֹ –
צָרִיךְ לְנַעַר מִתְחַלָּה, וְאַחֵר כִּךְ יִמְלִטֵל הַכָּלִי עִם הִתֵּר לְמָקוֹם שְׂרִיָצָה.

86. מ"א סוף סק"ז. 87. טור ושו"ע ס"ח. 88. מ"א סק"ט ממשמעות הגמ' שם.

לכתחילה לבין בדיעבד. ועצ"ע.
קלו. כי הכלי נעשה בסיס לאיסור, ואסור
אפילו להטותו בשביל לנער האיסור ממנו.
יש להבהיר, המדובר כאן גם שהניעור
היה מועיל לו להשתמש בגוף הכלי עצמו
באופן שהשימוש לא מצריך טלטול הכלי,
וכדלקמן בהערה הבאה. אבל לטלטל
הכלי עצמו גם ניעור לא היה מועיל, שכן
הוא נעשה בסיס לאיסור ונאסר כמוהו.
קלז. סעיף ז: אם הניח אבן על פי חבית
של יין לכיסוי או שהניח מעות על הכר
(על דעת שישארו שם בשבת), ונצרך
לגופן ליטול היין מן החבית ולשכב על
הכר – "אסור אפילו להטותן ולנערן,
לפי שכיון שנעשו בסיס לאיסור – נעשו
איסור כמוהו, ואסור לטלטלן כלל אפילו
בהטייה וניעור בלבד כמו האיסור עצמו".
קלח. סעי' ל, פט.

ניתן להפריד התיבה מהשולחן, אזי דינו
כדין כיס שפיו תפור לבגד, שהוא בטל
לבגד ומותר לטלטלו (בדה"ש סי' קיב
סק"ב).

קלא. שאם שכח שם את המעות, אם
נצרך לגוף השולחן או למקומו ואינו יכול
לנער את המעות מהתיבה – יכול לטלטל
את השולחן עם התיבה.

קלב. שחשוב יותר מהדבר האסור (לעיל
סי' שט ס"ד ולהלן סט"ז).

קלג. סעי' טז"ז.

קלד. סעיף ד.

קלה. משמע שאם הדבר המותר והאסור
שזוים בחשיבותם, ההיתר לא בטל לאיסור,
ואם כן הכלי לא נעשה בסיס לאיסור
לבדו, אך לפי זה צ"ע מה שהצריך
בתחילה שהדבר המותר יהיה חשוב
יותר מהדבר האסור. ואולי יש הבדל בין

ואם אי אפשר לנער האסור בלבדו מבלעדי ההתר - ינער גם ההתר עמו
אם אין הפסד קטן בנעורו, ואחר כך יטול ההתר בלבדו ויחזירנו לכלי אם
ירצה קט, כמו שנתבאר שם קמא.

ואם הוא בענין שאם ינער גם ההתר לא יוכל אחר כך לטול ההתר
בלבדו, כגון מחתה⁸⁹ שיש עליה מבעוד יום אפר שמתר לטלטלו מפני
שראוי לכסות בו רק או צואה קטנה⁹⁰, ויש עליה גם בן שברי עצים⁹¹ או
פחמים⁹² האסורים בטלטול⁹³, וצריך לו לטלטל האפר למקום אחר
לכסות בו⁹⁴, ואם ינעורנו עם השברים והפחמים לא יוכל אחר כך לטול
האפר לבדו בדין⁹⁵, כגון שהם שברים קטנים או פחמים קטנים, שאי
אפשר לטול האפר מבלעדו⁹⁶ - מתר לטלטל המחתה כמות שהיא עם
האפר והשברים והפחמים⁹⁷ למקום שירצה קמג.

במה דברים אמורים? בשצריך לאפר, אבל אם אינו צריך אלא לגוף
המחתה - לא יטלטלנה כמות שהיא, אלא ינער האפר והשברים
והפחמים במקומם⁹⁸, הואיל ואין הפסד בנעורם⁹⁹, ויטול המחתה
בלבדה.

יח. וכל זה כשהיה ההתר שם עם האסור מבעוד יום¹⁰⁰, שבבין השמשות
נעשה הכלי בסים לאסור ולהתר, ואף אם משחשכה נטל ההתר משם
- לא נעשה הכלי בסים אז, כיון שלא היה בסים בבין השמשות, כמו
שנתבאר למעלה קמד.

89. רבא מז, א. טור וש"ע ס"ח. 90. רש"י שם ד"ה אגב קטמיה. תוס' ד"ה הוה. טור וש"ע
שם. 91. רבא שם. טור וש"ע שם. 92. ב"י ד"ה ואם. מ"א סק"י. 93. ראה רש"י ביצה כא, ב
ד"ה ואע"ג. טור וש"ע שם. 94. רש"י שם. וראה גם ט"ז סק"ז. 95. רא"ש בתשובה כלל כב סי'
ח בדרך הג' מדרכי היתר המוקצה. 96. ב"י ד"ה וכתב הרא"ש. הובא מ"א שם. 97. גמ' שם. טור
וש"ע שם. 98. ב"י שם. שו"ע שם. 99. ראה מ"א סק"א. 100. רמ"א ס"ח.

קלט. בדבר המותר (לעיל סי' שט ס"ד). קמא. סי' שט ס"ה.
וראה שם בביאורים). קמב. ולשם כך ייחדו, משא"כ חול ועפר
קמ. היינו אם יצטרך לדבר המותר, אבל
לטלטלו סתם שלא לצורך, אסור אפילו
אם הוא דבר המותר, אלא אם כן מדובר
בדבר מאכל ומשקה או ספרים, כדלעיל
סי' שח סעי' טז"ז. קמד. סעיף יא. וראה גם לעיל סי' רעז ס"ו.

אבל אם בבין השמשות היה עליו האסור בלבו ומשחשכה הנה גם ההיתר עליו - אינו מועיל כלום^{קמח}, הואיל ובבין השמשות היה בסיס לאסור בלבו - נאסר לכל השבת בלה¹⁰¹.

יט. אין האפר מתר בטלטול אלא בשם הפסד מבעוד יום^{קמו}, אבל אם הפסד בשבת - אסור משום נולד^{קמז}¹⁰², כמו שיתבאר בסמן תצ"ח^{קמח}.

ואם נתערב אפר שהפסד בשבת באפר של אתמול^{קמט} - בטל ברכי, אם עדין לא היה נכרי^{קנא} מעולם בפני עצמו^{קנב}¹⁰³, כמו שיתבאר שם קנג.

101. רמ"א שם וט"ז סק"ח. וראה גם ב"י בסוף הסי' בשם תשובת הרשב"א ח"א סי' תתמו.
102. מ"א סק"ח. 103. מ"א שם.

שנוצר בשבת באפר הקודם. קנ. ראה לקמן סי' שכ ס"ד גבי יין היוצא בשבת שנתערב ביין של אתמול, שמצריך ששים כנגד היין היוצא כדין לח בלח במינו, אך כאן די ברוב, כיון שנחלקו הפוסקים אם קמח בקמח נקרא לח בלח, וכאן שזהו איסור דרבנן סומכים על הדעה שדינו כיבש ביבש, ודי ברוב כאשר מתערב במינו (ע"פ מג"א ומחצה"ש סק"ח). אך הפמ"ג שם כתב שהטעם שדי כאן ברוב, כי מדובר באפר שאינו בר אכילה, ולא שייך בו טעם כדי להצריך ששים כמו כל דבר מאכל שיש בו טעם.

קנא. האפר שהוסק בשבת. קנב. ולכן אין דנין כאן דין "דבר שיש לו מתירין", כיון שמעולם לא נקרא עליו שם איסור, שהרי בתחלת הווייתו נתבטל ברוב באפר של אתמול (סי' תצח שם). ולא אמרו שדבר שיש לו מתירין אינו בטל, אלא כשהאיסור בעין מתחלה, וחל עליו שם דבר שיש לו מתירין ואח"כ נתערב (לקמן סי' שכ שם גבי יין היוצא מהענבים בשבת). קנג. סעיף כג.

קמה. ולענין אם הניח ההיתר באמצע בין השמשות, אף שבתחילה משמע שצריך שיניח ההיתר מבעוד יום, היינו לכתחילה, אבל בדיעבד נראה שמועיל גם אם הניח ההיתר באמצע בין השמשות, כדמשמע מלשון רבנו, שרק אם "משחשיכה הונח גם ההיתר עליו אינו מועיל כלום", משמע שבדיעבד אם הניח באמצע בין השמשות - מועיל. והוא מטעם המבואר בשוע"ר סי' שצג ס"ג, שגבי בין השמשות אמרינן "ספק דברי סופרים להקל". קמו. כדלעיל סי"ז.

קמז. ואף שנולד מותר בשבת (כדלעיל סי' שח בכ"ג) - נולד גדול כזה אסור גם בשבת, "דמעשה חדש הוא, שאתמול היה עצים ועכשיו אפר" (לקמן סי' תצח סכ"ד). וראה גם לעיל סי' שה סל"ג גבי חלב שנחלב בשבת שאסור בשבת, "מפני שהוא מעשה חדש שנולד בשבת .. ואינו דומה לשאר נולד בשבת שמותר, מפני שהיה כבר בעולם מבעוד יום אלא שנשתנה בשבת".

קמח. סעיף כד. קמט. שהעצים הוסקו בשבת על גבי אפר הקיים כבר מערב שבת, ונתערב האפר

ב. תבנה שיש בה דברים המתירים בטלול ומעות, אם המעות אינן עקר
- מתר לטלול במות שהיא¹⁰⁴ על פי התנאים שנתבאר¹⁰⁵ קנר.

104. הגהות מיימוניות פכ"ו אות ז בשם מהר"מ. שו"ע ס"ט. 105. שו"ע שם.

קנר. לעיל סעי' טז-יח, בדין היתר טלול דבר שנעשה בסיס לאיסור ולהיתר.

שיא. דיין מת בשבת ושאר טלטול מן הצד וכו' מ"ו סעיפים:

א. אף על פי שהמת הוא מקצה ואסור בטלטול¹, אף על פי כן אם הוא מטל במקום שיא עליו מפני הדלקה – מותר לטלטלו כדי להצילו², שהתירו חכמים אסור טלטול כדי שלא יבא לידי אסור חמור לכבות את הדלקה³, מפני שהוא בהול על מתו שלא ישרף⁴.

ומכל מקום, כל מה שאפשר לו לעשות יותר בהתר" – צריך הוא לעשות⁵, דהינו אם יש לו דבר המתיר בטלטול שלא לצורך גופו או מקומו⁶, כגון תינוק, או כפר⁷, או שאר אכלין, או כל כלי שמלאכתו להתיר⁸ – מטלטלו על ידו, דהינו שמניח דבר המתיר על המת או אצל⁹ ומטלטל שניהם כאחד¹⁰.

ואם אין לו דבר המתיר בטלטול, אם המת מנח על המטה ויש לו עוד

1. רבי יהודה בן לקיש מג, סע"ב ור' יוחנן מה, רע"א. טור ושו"ע ס"א. 2. גמ' מג, סע"ב. 3. ב"י ריש הסי' ממשמעות רמב"ם פכ"ו הכ"א ורא"ש פ"ג סי' יט. וכ"ה משמעות השו"ע שם. 4. גמ' שם. רמב"ם שם. טור ושו"ע שם. 5. ב"י ד"ה וכתב עוד, בשם הרמב"ן בתורת האדם. מ"א סקט"ו מגמ' קמב, ב. 6. מ"א סק"א.

- א.** כמובא לעיל סי' שח ס"ח.
ב. דייק רבנו לכתוב "איסור חמור" (ולא "איסור של תורה"), כי העיקר להלכה כדעה שהעושה מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור מן התורה, ולכן כיבוי אינו אסור מהתורה, אבל עדיין הוא בגדר "איסור חמור" כיון שעיקרו מהתורה אם היה צריך לגופה (ראה לקמן ס"ה). וראה גם לעיל סי' רעה קו"א סק"ב: "דמלאכה שאינה צריכה לגופה לא דמי לשאר איסור דרבנן", עיין שם. וראה לקמן ס"ה (שהוא חמור יותר מכרמלית).
ג. ומתוך כך יבוא לכבות השריפה אם לא נתיר לו לטלטל המת, כי הכיבוי נוח לו יותר מאשר לטלטל המת (לעיל סי' רסו
- קו"א סק"ב).**
ד. בטלטול המת.
ה. כלומר, כל דבר שמותר לטלטל לצורך עצמו.
ו. תינוק ככר ושאר אכלין מותרים בטלטול אף שלא לצורך כלל.
ז. שמותר לטלטלו לצורך עצמו. וראה לקמן ס"י שהוא הדין לבגדים שהמת לבוש בהן (ועתידים להפשיטו מהם).
ח. דהיינו שהמת מונח במיטה, ומניח לידו על המיטה "דבר המותר".
ט. והרי זה כאלו מטלטל את הדבר המותר בלבדו, כיון שהמת נעשה טפל אליו (ראה לעיל סי' שח סכ"ב. לקמן סי' שלד סוף סי"ח).

מטה אחרת - הופכו מִמֶּטֶה זו לִמֶּטֶה זו⁷ וּמִזוּ לְזוּ עַד שֶׁיִּגְעֲנוּ לְמָקוֹם הַמְּשֻׁמֵּר מִן הַדִּלְקָה, שֶׁזֶהוּ טַלְטוּל מִן הַצֵּד⁸, וְהַמֶּטֶה לֹא נַעֲשִׂית בְּסִים לְמַת⁹, הוֹאִיל וְאִין צָרִיךְ אֵלֶיהָ¹⁰, שֶׁכָּל עֲצֻמוֹתֵי אֵינוּ צָרִיךְ אֵלָא לְהַטִּילוֹ עַל גְּבִי קֶרְקַע¹¹. וְאִם אֵין לֹא מֶטֶה אַחֶרֶת - נוֹשְׂאֻ בְּמֶטֶה זוֹ¹².

אוֹ אֶפְלוֹ אִם אֵינוּ מְנַח בְּמֶטֶה - מְטַלְטְלוֹ טַלְטוּל גְּמוּר בְּיָדוֹ לְהַצִּילוֹ מִן הַדִּלְקָה¹³.

ב. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהַצִּילוֹ¹⁴ בִּי אִם עַל יְדֵי הוֹצָאָה לְכַרְמְלִית - יֵשׁ מִתִּירִין¹⁵ מְשֻׁם בְּזִיוֹן הַמֶּת שְׁלֹא יִשְׁרָף, שֶׁגָּדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת¹⁶ שְׂדוּחָה מְצוּת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבִתוֹרָה¹⁷, שֶׁהִיא "לֹא תִסּוּר מִן הַדִּבְרֵי אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ וְגו'¹⁸"

7. ב"י שם ממשמעות הרא"ש שם סוס"י יט. שו"ע שם. 8. המאור פ"ז (מו, ב). חידושי הרשב"א מג, ב ד"ה מר סבר. מ"א סק"ב. 9. רש"י שם ד"ה אי דליכא. רמב"ם שם. רא"ש שם. ר"ן שם (כ, ב) סוד"ה אמר. טור ושו"ע שם. 10. רב נחמן בר יצחק צד, ב לפירוש רש"י ד"ה לאפוקיה. לבוש ס"ב. ב"ח ד"ה ומ"ש אפילו. ט"ז סק"א. 11. רב נחמן בר יצחק שם. 12. דברים יז, א. ברכות יט, ב. מנחות לה, א. רש"י שם ד"ה לא תעשה. רמב"ם סופכ"ג.

אמנם שם מדובר במקרה שצריך את מקום המיטה, וכדלקמן ס"ט, אבל כאן כיון שהתירו לטלטל מחמת הדליקה, הרי סברא זו מתאימה גם כשאינו צריך את מקום המיטה.

ומה שהמיטה עצמה אינה נחשבת ככלי שמלאכתו להתיר לטלטל המת על ידה, יש לומר משום שסוף סוף בשעת טלטול המת המיטה משמשת את המת, וממילא היא בטלה למת (לענין זה שאין לה דין של ככר או תינוק, אף שלענין עצם הטלטול נחשב הדבר כאילו נושא את המטה בלבד), משא"כ ככר או שאר דבר המותר המונח על המת אינו משמש כלום למת.

יז. כדי שלא יבוא לידי איסור חמור של כיבוי הדליקה, כדלעיל בתחילת הסעיף.

יח. מן הדליקה.

יט. משמע שגם כבוד המת הוא בגדר "כבוד הבריות"

י. ממה השניה מנערו למיטה הראשונה וחזר חלילה, עד שמצילו מן הדליקה.

יא. שאינו מטלטל את המת עצמו, אלא מטלטל את המיטה שהיא דבר המותר, והמת מיטלטל מאליו, כדלקמן ס"ד.

יב. אף אם המת היה מונח במיטה כל זמן בין השמשות.

יג. המת לא צריך את המיטה.

יד. כל ענינו בעודו מונח על המיטה.

טו. שלא יסריח (רש"י שבת קנא, רע"ב).

טז. וגם נשיאה זו היא בגדר טלטול מן הצד, שכן רק בטלטול בידים כותב בהמשך שזהו "טלטול גמור". והטעם מבואר לעיל סי' רנט קו"א סק"ג: "שכיון שהמטה לא נעשית בסיס למת, אם כן היא חשובה בפני עצמה, והוא מטלטל אותה בלבדה, ואינו חשוב כמטלטל את המת על ידי המטה, כיון שהיא חשובה בפני עצמה ואינה משמשת כלום להמת, שאם היתה משמשת לו היתה בסיס לו".

שבמציזה זו נצטוינו לשמוע לכל דברי סופרים¹³, ואסור הפרמלית גם בן אינו אלא מדברי סופרים¹⁴.

ואף על פי כן, אם יש לו דבר המתיר בטלטול – צריך להוציאו עמו, כדי להקל אסור הטלטול¹⁴, שאף שאסור הפרמלית נדחה מפני כבוד הבריות, מכל מקום אסור הטלטול, כיון שאפשר לתקנו על ידי טלטול דבר המתיר – צריך לתקנו בכל מה דאפשר¹⁵.

ואף שמוסיף באסור הפרמלית, שמוציא עמו גם הדבר המתיר בטלטול – אין בכך כלום, שאסור הפרמלית נדחה כבר לגמרי בהוצאת המת, אבל אסור הטלטול, כיון שאפשר לתקנו – אין לנו לדחותו¹⁶, שמוטב להרבות באסור אחד מלדחות שני אסורים¹⁷.

ג. מת המטל בחמה¹⁸ וירא עליו פן יסריח¹⁹, אם יש לו דבר המתיר בטלטול²⁰ – מטלטלו על ידו מחמה לצל, ואם לאו – לא יטלטלו כלל, אפלו להפכו ממטה למטה²⁰, שלא התירו טלטול מן הצד אלא בשמטלטל לצורך דבר המתיר²¹ כמו שיתבאר²², אבל כאן הוא מטלטל לצורך המת האסור בטלטול.

13. רמב"ם בספר המצות שורש הא'. וראה הל' ממרים פ"א ה"ב. 14. רש"י שם ד"ה לאפוקיה. ר"ן שם (לה, ב) ד"ה ודאמרין שכן דעת הראשונים. שו"ע ס"ב בשם ויש אומרים. 15. תוס' צד, א ד"ה גדול. ר"ן שם. מ"מ שם. מ"א סק"ח. 16. ראה ר"ן שם. 17. ראה ב"ר ס' של סוד"ה ומ"ש ומכל מקום. מ"א שם סוף סק"ג. 18. רב מג, ב. טור ושו"ע ס"א. 19. ר"ן (ב, ב) ד"ה איתמר. וראה גם רש"י שם ד"ה מת. 20. גמ' שם וכתב. טור ושו"ע שם. 21. ר"ף (ב, ב) לפי הר"ן שם ד"ה וקשיא. רמב"ם פכ"ה הי"ד. תוס' מד, א. רא"ש פ"ג ס' יט. טור וב"י ד"ה טלטול.

משא"כ שאר מצוות עשה של תורה הן מצוות פרטיות מן התורה (ראה רמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב ובלחם משנה שם).
כא. כדלקמן סי' שמה סי"ט.
כב. ראה עד"ז לקמן סי' של סוס"א: "שמוטב לעשות הוצאה בכלי ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף איסור סחיטה", עיין שם.
כג. שלא לצורך גופו או מקומו, כדלעיל ס"א.
כד. שהתירו לעיל ס"א להצילו מדליקה.
כה. סעיף יד.

כ. רק מצות לא תעשה זו נדחית מפני כבוד הבריות ("קום ועשה"), אבל שאר מצוות לא תעשה שמן התורה ממש אינן נדחות מפני כבוד הבריות ("קום ועשה"), אלא ב"שב ואל תעשה", כמבואר לעיל סי' יג ס"ד. וראה גם לקמן ס"ה.
ההבדל בין מצות עשה זו לבין שאר מצוות עשה של תורה הוא בכך שמצות עשה זו היא רק ציווי כללי לשמוע לתקנות של חכמים, אך התקנות הפרטיות עצמן נמסרו לחכמים, והן בגדר מצוות דרבנן,

ולא התירו משום כבוד המת^{כז} אלא אסור הוצאה לכרמלית^{כח}, שאי אפשר לתקנו כלל בשצריכים לכרמ^{כח}, אבל אסור מלטול, כיון שאפשר לתקנו על ידי שיטלטל עמו דבר המת – לא התירוהו בשום ענין^{כט}, אפלו אין לו דבר המת^ל, אלא בדלקה בלבד התירוהו^ל, משום^{לב} שלא יבא לכבות^ל.

ד. ואפלו אם יש לו דבר המת, אלא שאין לו מקום שיש בו צל באותה רשות – אסור להוציאו לכרמלית על ידי דבר המת, אם אפשר לעשות לו תקנה^{לד} על ידי שיפרסו מחצלאות לצל^{לד}, כמו שיתבאר^{לה}.

אבל אם אי אפשר בכך, וכן מת המנח בבית והוא קרוב להסריח^{לז} ואין לו מקום קר באותה רשות לפנותו שמה^{לז} – יש מתירין להוציאו לכרמלית^{לז} על ידי דבר המת^{לז}, משום בזיון המת שלא יסריח^{לז}.

אבל אם הסריח כבר בבית ורוצה להוציאו כדי לסלק ריחו מבני הבית^{לא}, אם יש להם מקום אחר לצאת לשם – אין מוציאים אותו, אלא מניחין אותו במקומו ויוצאים הם. ואם לאו^{לב} – מתיר להוציאו^{לב}, שגדול כבוד

22. תוס' צד, א ד"ה גדול. וראה גם תוס' סוכה לו, ב ד"ה שבת. 23. מ"א סק"ח לדעת הטור. וכ"ה משמעות התוס' שבת שם וסוכה שם. 24. זהו כוונת רמ"א סוף ס"א, דהא באם אי אפשר ס"ל כהטור כמ"ש ס"ב, דלא כהרמב"ם פכ"ו הכ"ג (כמבואר במ"א סק"ח). 25. ב"י סוד"ה ואם, לדעת רש"י מג, ב ד"ה מת, והר"ן שם (כ, ב) ד"ה איתמר וטור. רמ"א ס"ב. 26. ב"י שם. 27. רש"י צד, ב ד"ה לאפוקיה. ר"ן שם (לה, ב) ד"ה גמ'. טור ורמ"א רס"ב. 28. רש"י שם. 29. ב"י שם לדעת הטור. 30. ראב"ד הובא ברשב"א שם סוד"ה מי ובמ"מ שם. ועיין מ"א סק"ו. 31. רמב"ם שם. שו"ע ס"ב. וכן הוא גם לטור, עיין מ"א סק"ז.

כו. שלא יסריח בחמה.

כז. כדלקמן ס"ד.

כח. כשצריכים להוציא את המת לכרמלית, אין אפשרות להוציאו באופן המותר, לכן אין ברירה אלא להוציאו כמות שהוא, וכדלעיל ס"ב. וראה לקמן ס"ד.

כט. אפילו להפכו ממיטה למיטה. וראה לקמן ס"ט.

ל. משמע שמוקצה חמור מכרמלית, וכן מובא לעיל בסי' רנב קו"א סקי"ד בשם המג"א. אבל ראה לקמן סי' שיב ס"ד

לענין כבוד הבריות, שיש אומרים שהתירו מלטול מוקצה ולא הוצאה לכרמלית.

לא. לטלטלו כמות שהוא כשאין לו דבר המותר לטלטלו על ידו.

לב. כדי.

לג. כדלעיל סעיף א.

לד. באותו מקום.

לה. סעיף יא.

לו. משום מלטול מוקצה, וכדלעיל סוס"ב.

לז. שאין להם מקום אחר לצאת אליו.

לח. לכרמלית.

וכן אם רוצה להוציאו משום כבודו שלא יתבזה בין החיים³³ – מתר להוציאו אם אין להם מקום אחר לצאת לשם³⁴.

וכן אם הוא מטל בכיוון אחר, כגון שהיה בספינה והיו הנכרים מתאספים שם, שזהו כיוון קצת אליו³⁵ – מתר להביאו דרך כרמלית לבית³⁶ על ידי דבר המתרמם. וכן כל פיוצא כזה³⁷.

ה. אבל להוציאו לרשות הרבים גמורה³⁸ – אסור³⁸ אפלו בדלקה מד, ואפלו להאומרים שהוצאת המת³⁹ אינה אסורה מן התורה אלא מדברי סופרים, מפני שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה⁴⁰, כמו שנתבאר בסמך רע"ח⁴¹. ולא התירוהו משום כבוד הבריות⁴², הואיל ועקרה מן התורה⁴³, דהינו אם היה צריך לגופה⁴⁴, מה שאין כן הכרמלית עקרה

32. גמ' שם. רמב"ם שם. מ"א סק"ו. 33. רמב"ם שם. שו"ע שם. וראה גם טור שם. 34. רמב"ם שם. שו"ע שם. 35. מרדכי פרק כירה רמז שיג. שו"ע שם. 36. משמעות הרא"ם במדכי שם. שו"ע שם. 37. שו"ע שם. 38. ר"ח צו, א. הובא בתורת האדם להרמב"ן ענין מי שמתו ד"ה בפרק המצניע. טור וב"ד"ה וכתב עוד. ר"ן שם (לה, ב) ד"ה ודאמרין גדול. ט"ז סק"ג. דעה הא' בסתם בשו"ע ס"ב (קו"א סי' ערה סק"ב).

מד. שהרי החשש שמא יבוא לכבות אינו חמור מאיסור הוצאת המת. מה. לרשות הרבים. מו. מפני שלדעה זו גם הכיבוי הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ושוב אין חשש כיבוי חמור יותר מאיסור הוצאה. מז. סעיף ב: "המוציא מת לקבורה שגוף המת אין לו בו שום צורך כלל – הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה". מח. כמו שהתירו לעיל בס"ב הוצאה לכרמלית שאיסורה מדרבנן, והרי לדעה זו גם איסור הוצאה לרשות הרבים כשאנו צריך לגוף הדבר שמוציא היא מדרבנן. מט. ולא התירו חכמים איסור שעיקרו מן התורה משום כבוד הבריות. נ. לגוף הדבר שהוציא. ולכן אף כשמוציא שלא לצורך גופה היא חמורה מהוצאה לכרמלית.

לט. שדוחה את איסור הכרמלית, כדלעיל ס"ב. וכאן הכוונה לכבוד הבריות של בני הבית, כדי שיוכלו להתרחק מריח המת. מ. מפני הריח שנוסף ממנו, שכן גם כבוד המת הוא בגדר "כבוד הבריות", כדלעיל ס"ג. מא. עצם זה שהנכרים נאספים ליד גופתו, אף אם אינו מדיף ריח. מב. משום טלטול מוקצה, וכדלעיל. מג. רשות הרבים של תורה. ובזה גופא נראה שהכוונה לרשות הרבים שאסורה לדברי הכל, והיינו שששים רבוא בני אדם בוקעים בו בכל יום, כדלקמן סי' שמה סי"א לדעה הב', אשר לפיה נתפשט המנהג, כמובא שם. וראה גם לעיל סי' רנב סי"ח: "שפשט המנהג כהאומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה אלא כרמלית".

מדברי סופרים נא.

ו. ואפלו על ידי נכרי אסורי³⁹ ברשות הרבים³⁹, משום שגנאי הוא למת שיאמרו הבריות: נתחלל עליו שבת חלול גמור⁴⁰, אף שנעשה החלול על ידי נכרי, מה שאין בן הפרמלית הכל יודעין שאינה בכלל מלאכות⁴¹ ועקרה מדברי סופרים⁴⁰.

ז. לא התירו טלטול על ידי דבר המת אלא במת בלבד⁴¹, אבל שאר דברים האסורים בטלטול – אסור לטלטלם על ידי דבר המת⁴², אפלו אם אינו מטלטל לצורך דבר האסור אלא לצורך דבר המת, שלא התירו טלטול על ידי דבר אחר לצורך דבר המת, אלא כשמתלטל ההתר בידיו והאסור מטלטל עמו, אבל כשמתלטל האסור בידיו וההתר מטלטל עמו – לא התירו אלא במת בלבד⁴³.

ח. ואפלו במת לא התירו⁴⁴ אלא משום כבודו⁴⁴, אבל לא לצורך פתנים שישארו בבתייהם⁴⁵, או לצורך דבר אחר⁴⁵ אפלו הוא דבר מצוה נט.

אבל מתר לטלטלו על ידי נכרי לצורך מצוה, כגון חתונה⁴⁶, אפילו שלא

39. מ"א סקי"ג ע"פ הרמב"ן שם. 40. מ"א שם בשם הרמב"ן שם. 41. רב אשי קמב, ב. טור ושו"ע ס"ה. 42. טור ושו"ע שם. 43. רמב"ן במלחמות ורשב"א ור"ן סוף פכ"א. 44. ראה רש"י שם ד"ה אלא למת. לבוש סוף ס"ה. 45. הגהות מיימוניות פכ"ו אות כ בשם מהר"מ. הובא ב"ד"ה וכתב עוד. רמ"א סוף ס"ב. 46. רמ"א שם. לבוש סוף ס"ב.

החזרת גרף של רעי). לקמן סי' שלד סי"ח (גבי הצלה מדליקה ארנק שבתוכו מעות).

נו. לטלטל על ידי דבר המותר.

נז. שלא ישרף (כדלעיל סעי' א-ב), או שלא יסריח (כדלעיל סעי' ג-ד).

נח. ולא יצטרכו לצאת מפני טומאת המת.

נט. כגון שרוצים להשתמש באותו לדבר מצוה. ומשמע שלצורך כהנים שיוכלו להשאר בבתייהם מבלי להטמא בטומאת מת, אינה "צורך מצוה", והטעם בפשטות כיון שיכולים לצאת מבתייהם ולא יטמאו.

ס. אבל לא לצורך כהנים שיוכלו להשאר בבתייהם, כיון שאינו צורך מצוה, כמבואר בהערה הקודמת.

נא. כדלקמן סי' שנב סוס"ב.

נב. להוציא.

נג. כלומר, בהוצאה לרשות הרבים. וראה גם לקמן סי' שכה סכ"א גבי קבר שנחפר בשבת ע"י גוי (בדעה ה'), אלא ששם אוסר הדבר "משום שגנאי הוא למת שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת בשבילו". ויש לומר שגם כאן מדובר שנעשה בפרהסיא, שהרי הגוי מוציאו לרשות הרבים, וממילא "יאמרו הבריות כו".

נד. של תורה.

נה. וראה לעיל סי' שח סכ"ב (גבי כלי שמלאכתו לאיסור). שם סעיף עג (גבי

על ידי דבר המת, שכל שבות דשבות מתר במקום מצוה⁴⁶.

ואין צריך לומר⁴⁷ שבכל מקום שמתר לטלטל על ידי דבר המת משום כבודו, שמתר לטלטל על ידי נכרי אפלו שלא על ידי דבר המת.

ט. וכל זה בטלטול גמור, אבל טלטול מן הצד, דהינו להפכו ממטה למטה – מתר אפלו לצרף כהנים⁴⁷, או אם צריך למקום המת⁴⁸, או לדבר⁴⁹ שהמת מנח עליו⁴⁸, מפני שלא אסרו טלטול מן הצד אלא בשמטלטל לצרף האסור, דהינו לצרף המת האסור בטלטול, אבל כאן אינו מטלטל לצרף המת אלא לצרף דבר אחר המת⁴⁹.

ואם אין לו מטה אחרת – מתר לטלטל במטה זו, כיון שאי אפשר לנערה⁵⁰ להפיל אותה מעליה לארץ, שהרי שוב לא יוכל לטלטל⁵¹ בטלטול מן הצד⁵², וכל שאי אפשר לנערה – מתר לטלטלה בדרךה בשאינו מטלטל לצרף האסור, כמו שנתבאר בסמ"ט⁵³ בשו"ב⁵⁴ אכן על פי החבית⁵⁵.

47. מ"א סק"ד. 48. רבינו ירוחם נכ"ח ח"א (רלא, ג). שו"ע ס"ה. 49. רבינו ירוחם שם. לבוש ס"ה.

בפני עצמה ואינה משמשת כלום להמת, שאם היתה משמשת לו היתה בסיס לו⁵⁶.

סו. את המיטה.

סז. את המת.

סח. לכאורה זה מוסב רק על שני האופנים הראשונים: "לצורך כהנים או אם צריך למקום המת", אבל באופן השלישי אם צריך "לדבר שהמת מונח עליו" (דהיינו המיטה) – הרי די לו בניעור המת מהמיטה.

סט. סעיף ו.

ע. והוא הדין במעות שעל הכר, כדלעיל סי' שי ס"א. אלא שצ"ע מדוע במעות שעל הכר לא הצריכו לנער תחילה המעות מכר לכר אם יש לו כמה כרים, כשם שהצריכו במת (תהלה לדוד סק"ו).

סא. כדלעיל סי' שז ס"ב.

סב. דהיינו שלומד את זה במכל שכן מהדין הקודם, שאם לצורך מצוה התיירו שבות דשבות על ידי גוי, אף שלא התיירו לטלטל ע"י ישראל אף ע"י ככר או תינוק, כל שכן במקום שהתירו ע"י ישראל ע"י ככר או תינוק, שיהיה מותר לטלטל ע"י גוי אף שלא ע"י ככר או תינוק.

סג. למקום שהמיטה מונחת.

סד. כגון מיטה. וצ"ע למה לא כתב להדיא מיטה שהזכירה לפני כן.

סה. ראה גם לעיל סי' רנט קו"א סק"ג: "וכן גבי מת שבמטה שצריך למקומו, שמכיון שהמטה לא נעשית בסיס למת, אם כן היא חשובה בפני עצמה והוא מטלטל אותה בלבדה, ואינו חשוב כמטלטל את המת על ידי המטה, כיון שהיא חשובה

י. לא הצריכו להניח על המת דבר המתר במלמול⁵⁰ אלא במת ערום⁵⁰, או שהוא לבוש בתכריכים, שהן במלין אצל⁵¹, ואסורים במלמול כמוהו. אבל מת שהוא לבוש בבגד⁵² שהיה לבוש בו מחיים – אין צריך להניח עליו כלום, שבגד זה הוא מתר במלמול, שאינו במל אצלו, מפני שעתידים להפשיטו מעליו ולהלבישו בתכריכים⁵³.

יא. מת המפל בחמה⁵⁴ ואין להם מקום לפנותו⁵⁵, או שלא רצו להזיזו ממקומו⁵⁶ – מתר לעשות עליו אהל עראי על ידי הערמה לצורך החיער⁵⁷.

ביצד? באים שני בני אדם ויושבים⁵⁸ משני צדדיו⁵⁹ על גבי קרקע⁶⁰, חם להם מלמטה⁶¹ מחם הקרקע שרתחו חמה⁶² – זה מביא מטתו ויושב עליה, וזה מביא מטתו ויושב עליה, חם להם מלמעלה – זה מביא מחצלת ופורם⁶³ על גביו⁶⁴ לצל⁶⁵, וזה מביא מחצלת ופורם על גביו, זה זוקף מטתו⁶⁶ ומסירה משם⁶⁷ ונשמט והולך לו, וזה זוקף ומסיר מטתו ונשמט והולך לו, ונמצאת מחצה עשויה מאליה⁶⁸, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו, ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת⁶⁹, שהתירו לעשות אהל עראי בשביל צער החיער ולא בשביל המת⁷⁰.

50. מרדכי רמז שיש בשם ה"ר אביגדור. שו"ע ס"ד. 51. אליה זוטא סוף סק"ו ממשמעות המהר"ל מפראג. וראה גם מ"א סוף סקט"ו. 52. מרדכי שם. שו"ע שם. 53. מ"א שם. אליה זוטא שם. 54. רב הונא מג, ב. 55. רמב"ם פכ"ו הכ"ב. טור ושו"ע ס"ו. 56. רמב"ם שם. שו"ע שם. 57. טור וב"י ד"ה ומכל מקום. לבוש ס"ו. 58. גמרא מג, ב. טור ושו"ע ס"ו. 59. רמב"ם שם. שו"ע שם. 60. רש"י שם ד"ה ויושבין. 61. גמרא שם. טור ושו"ע שם. 62. רש"י שם ד"ה חם. 63. גמרא שם. טור ושו"ע שם. 64. רמב"ם שם. טור ושו"ע שם. 65. רש"י שם ד"ה ופורסין. 66. גמרא שם. טור ושו"ע שם. 67. ב"י ד"ה היה, ומ"א סק"ח, להרמב"ם שם. 68. גמרא שם. טור ושו"ע שם. 69. רמב"ם שם. שו"ע שם. 70. טור וב"י ד"ה ומכל מקום. לבוש ס"ו.

על אהל ממש המחזיק מעמד מעצמו (על מוטות או דפנות), אלא על אוהל שנעשה ע"י פריסת המחצלת על גביו, או אפילו מחזיקו בידי כשהוא פרוס עליו, ובאופן כזה התירו במקום צער החי (ע"פ בדה"ש סי' קכ סק"א. וראה שם שאין בכלל זה מטריה, שהוא כמו אהל עשוי וגמור ורק מחזיקו בידו, שזה אסור אף במקום צער). עו. וכל ההיתר הוא רק כשהאהל יהיה עשוי מאליו, ובלשון רבנו "ונמצא מחיצה עשויה מאליה".

עא. כדלעיל ס"א.
עב. על ידי ככר או תינוק למקום מוצל שלא יסריח, כדלעיל ס"ג.
עג. משמע אפילו אם כך רצונם בסתם ללא סיבה מיוחדת.
עד. אבל לצורך המת אסור לעשות אפילו אהל עראי, מפני שאין זה כבוד למת לחלל השבת בשבילו (לבוש סוס"ו).
עה. למעשה אסור לעשות אהל עראי אף בשביל צער החי, כדלקמן סי' לקמן סי' שטו סעי' א, ת. אך כאן לא מדובר

ולכן הצריכו שישבו מתחלה עד שיחם להם מלמטה, ואז יביאו מטות לישב עליהן, אף שאין במטות צרך כלל לעשית האהל, כדי שיהא נראה שפריסת המחצלאות אינה כדי לעשות אהל על המת בחבור שתיקה, אלא כדי לפרוס כל אחד על עצמו להגן מפני החמה, שהרי גם בשחם להם מלמטה הביא כל אחד מטתו וישבו עליהן.

ומטעם זה צריכים לזקוף ולהסיר מטתם משם ולעמוד פריסת המחצלאות, כדי שגם בזה יהא נראה שפריסת המחצלאות לא היתה בשביל המת אלא להגן עליהם מפני החמה, שהרי בשחם לו מלמטה הביא מטה וישב עליה וכשעמד וקפה והלך ל⁷¹.

יב. מתר לסוך את המת ולהדicho, ובלבד שלא יזוז בו שום אבר⁷², שכל מקצה בשם שאסור לטלטל בלו – כך אסור לטלטל מקצתו⁷³.

ואפלו על ידי דבר המת אסור לטלטלו כדי לרחצו, אלא אם בן היה ממנה בטיט וצואה עד שמאום בעיני ראו⁷⁴, שלא התירו טלטול במת על ידי דבר המת אלא להצילו מבזיון, כגון במטל בחמה שלא יסריח או בזיון אחר, כמו שנתבאר למעלה^ט.

ולכן צריך למחות במה שנגהו להגביה המת מעל הכרים על ידי דבר המת אף במקום שאין לחוש שמא יסריח⁷⁵. ואף אם יש לחוש שישריח מהם הכרים⁷⁶ – שומטין הכרים מתחתיו⁷⁷ ואין מטלטלים אותו.

71. ב"י ד"ה היה לדעת הרמב"ם שם. 72. משנה קנא, סע"א. טור ושו"ע ס"ז. 73. ר"ן (סה, סע"א). 74. מ"א סק"ב. 75. מ"א שם. 76. רש"י קנא, רע"ב. 77. משנה שם סע"א. טור ושו"ע ס"ז.

בשביל להאהיל על המת, ולשם כך די שמסירים את המיטות לאחר שימושם, שמזה מוכן שגם המחצלאות הובאו בשביל החיים, כשם שהמיטות הובאו לשם החיים, וממילא כבר לא איכפת לנו מה שהמחצלאות נשארו שם אחר הסרת המיטות.

עח. ראה גם לעיל סי' שח סי"ד.

עט. סעי' ג"ד.

עז. ומה שהניחו המחצלאות שם ולא הסירו כשהלכו להם, יתלו בסיבה מסוימת, מה שאין כן כשלא יסירו המיטות, לא יהיה ניכר כל כך שכל הענין היה בשביל החיים (מחצה"ש שם). ובאופן אחר קצת, כיון שאין האיסור כאן בזה שלמעשה המחצלאות מאהילות על המת (שהרי שנעשה מאליו, כמוכא לעיל), אלא צריכים להוכיח שהמחצלאות הובאו לכאן לכתחילה בשביל החיים, ולא

ומתן לזלף חמין על גבי בגדים של המת בשביל שלא יסריח למוצאי שבת ויוכלו להתעסק במהרתו, ואין כאן⁷⁹ משום לבון, שהחמין אינו מלבן, וגזרה שמה יסחוט גם כן אין גזרין אלא במשקה המלבן⁷⁸, כמו שנתבאר בסימן ש"א⁸⁰.

יג. אם היה פיו נפתח והולך - קושר את הלחי בענין שלא יוסיף להפתח, אבל לא כדי שיסגר מה שנפתח או קצתו, שהרי אסור להזיז אבר⁷⁹. ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת⁸⁰.

ועכשו נהגו להעצים עיניו בשבת ולהזיז אבר שלא יתעקם, ואומרים שיש סכנה בדבר⁸¹, ואין למחות בידם⁸².

יד. זה הכלל במלמול על ידי דבר אחר: כל שני דברים, אחד אסור למלמול ואחד מתן למלמול, והם סמוכים זה לזה, או זה בזה⁸³, או זה על זה⁸³, והוא בענין שלא נעשה ההתר בסיס לאסור, על דרך שנתבאר בסימן ש"ט⁸⁴, ובזמן שממלמול אחד מהם ממלמול עמו השני, אם ממלמול האסור בידו וההתר ממלמול עמו - לא התירוהו בשום ענין אלא במת בלבר⁸⁴.

78. שלטי הגבורים שם (כ, ב) אות ב. הובא בד"מ אות ה ובמ"א סק"ט. 79. משנה קנא, רע"ב ורש"י ד"ה קושרין וד"ה ולא. טור ושו"ע ס"ז. 80. משנה קנא, ב ורש"י ד"ה אין. טור ושו"ע שם. 81. ראה זהר ח"א רכו, א. 82. מלבושי יו"ט (לבוש ס"י). הובא באליה זוטא סק"ט. באר היטב סקט"ו. 83. רמב"ם פכ"ה הי"ד. 84. רב אשי קמב, ב.

אזי מראות של סטרא אחרא תשרנה על עיניו, ואז בכל מה שיסתכל יקולל, וכיון שהנפש שלו לנגדו נמצא שיסתכל בנפש ותקולל. אבל לגבי הזזת אבר לא מבואר טעם הסכנה, ואפשר שבוזה אכן אין הטעם משום סכנה אלא כדי "שלא יתעקם", כמובא בפנים. אך מפשטות לשון אדה"ז משמע שגם הזזת אבר שלא יתעקם הוא משום סכנה. וצ"ע.

פג. אחד בתוך השני.

פד. סעיף ו.

פה. כדלעיל סעיף ז.

פ. בכיבוס הבגד על ידי החומץ.
פא. סעיף נט. טעם הדבר מבואר לקמן בסי' שכ סכ"א: "לא גזרו שלא לשרות בגד במשקין שאין מלבנים משום גזרה שמה יסחוט ויתחייב משום מפרק, כיון שאינו חייב אלא אם כן צריך למשקין הנסחטין, וזה אין לחוש כלל שיסחוט הבגד לצורך המשקין שיסחטו ממנו, מפני שאינן חשובים כלום, ואין דרך כלל לעשות כן".

פב. גבי עצמת עינים מבואר הטעם בזה בראשית רכו, ב (שהנפש של המת קרובה לנגדו בבית, ואם תשאר העין פתוחה,

ואפלו אם מלמול ההתר בידיו והאסור מלמול עמו, אם הוא מתכונן במלמול זה לצדך האסור⁸⁵, אין צריך לומר⁸⁶ אם מלמול לצדך האסור עצמו⁸⁶ כדי לשמרו מאיזה קלקול והפסד, או כדי להצניעו⁸⁷, או איזה ענין אחר⁸⁸, אלא אפלו אם מלמול מפני שצריך לו האסור להשתמש בו איזה תשמיש המת, כגון לישב או לשכב עליו⁸⁷, שזהו מתר, כמו שנתבאר בסימן ש"ח⁸⁸, או כגון נר להשתמש לאורו במקום אחר וכל כיוצא בזה, הואיל ומלמול בשביל האסור⁸⁹ – אסור⁹⁰.

אבל אם אינו צריך כלל לגוף האסור, ואינו מלמול על ידי ההתר אלא בשביל דבר המת, כגון לפנות מקומו⁸⁸ – זהו מלמול מן הצד שהתירו

85. רמב"ם שם. ר"ף (ב, ור"ן ד"ה וקשיא. רא"ש פ"ג סי' יט. הובאו בב"ד ד"ה טלטול. 86. כ"כ ר"י בתוס' מד, א. 87. כן הוא דעת הרא"ש כמו שהוכיח רבינו בקו"א סי' רעו סק"ג. וכן פסק בשו"ע ס"ח. 88. שו"ע ס"ה.

ואין להקשות ממה שכתב רבנו לעיל סי' רעז סי' (גבי שולחן שמונח עליו נר דולק ביחד עם דבר היתר שחשוב מהאש): "אם צריך לגוף השולחן לטלטלו למקום אחר .. אם אי אפשר לנער (כגון שהוא צריך עוד לנר זה במקום האחר, או שיש חשש הפסד בניעור זה שלא ישבר הנר) – רשאי לטלטלו בעוד הנר עליו, הואיל ולא נעשה בסיס לו בלבדו בבין השמשות". כי שם עיקר הטלטול של השולחן עם הנר שעליו הוא בשביל שהוא צריך לגוף השולחן, אלא שמתירים לו לא לנער את הנר, כיון שהוא נצרך גם לגוף הנר, משא"כ כאן בפנים מדובר שהוא מטלטל את הדבר המותר בעיקר בשביל להשתמש לאור הנר שעליו, וזה אסור. ועפ"י מובן מה שלעיל שם התיר לא לנער את הנר אם יש חשש הפסד לנר, שאין זה נקרא שהוא מתיר לטלטל לצורך המוקצה עצמו, כי לא זה מטרת הטלטול של השולחן, אלא זוהי רק סיבה להתיר לו לא לנער את הנר.

פו. שזה אסור. וראה לעיל סי' שט סוס"ו שבאופן כזה אסור אפילו לנער.
פז. שלא יגנב (לעיל סי' רעו ס"י).
פח. לתועלת האיסור.
פט. סעי' יד, נב.
צ. כלומר, הטלטול של הדבר המותר יחד עם האיסור שעליו ממקום אחד למשנהו הוא בגלל הדבר האסור שעליו, ולא בגלל דבר המותר.
צא. ראה גם לעיל סי' רעו ס"י: "אין היתר לישראל לטלטל מוקצה אפילו בטלטול מן הצד, כשטלטולו הוא בשביל המוקצה עצמו .. [ש]טלטול מן הצד על ידי דבר אחר שבידיו – אין היתר אלא כשטלטלו לצורך מקומו, אבל לא כשצריך להשתמש בגוף המוקצה".
וראה הטעם לעיל סי' רנט בקו"א סק"ג: כיון ש"עיקר טלטולו הוא דבר האסור, ואינו מטלטל מן הצד של היתר, אלא מטלטלו כדרכו על ידי ההיתר, שההיתר נעשה לו כידא אריכתא, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה".

חכמים⁸⁹, על דרך שנתפאר בסימן ש"ט⁹⁰ באבן שעל פי החכית ומעות שעל הכר.

ואין צריך לומר אם אינו מתבונן כלל למלמול האסור, שאינו צריך לו כלל⁹⁰ רק מלמול ההתר בלבד, אלא שאי אפשר לו למלמול ההתר אלא אם כן מלמול האסור על ידו, כגון⁹¹ צנזן תלוש הטמון בארץ ומקצת עליו מגלין – נטלו בהם ומוציאו⁹¹, אף על פי שבגטילתו מזיו עפר ממקומו⁹².

והוא שלא השריש⁹³, שאז אין בו משום תולש⁹⁴ אף אם נתבונן לזריעה בשטמנו שם⁹⁵, כמו שנתפאר בסימן ש"צ⁹⁶. ואף אם הוסיף מחמת לחות הקרקע – אין בכך בלום⁹⁶ כל שלא השריש.

והצנזן לא נעשה בסיס להעפר שעליו, אף אם היה בדעתו שישאר מנח שם כל השבת, מפני שלא היתה בנחתו ושהא הצנזן משמש להעפר, אלא שיהא העפר משמש להצנזן⁹⁷. וכן בכל פיוצא בזה⁹⁸.

ואם אין מקצת עליו מגלין – יש מתירין⁹⁸ לתחוב בושץ או סבין לתוך הצנזן ולהוציאו בהם, והעפר שעל גביו ננער מאליו⁹⁹. ואף שבתחלת הגפתו את הצנזן מגביה גם העפר שעליו – אין בכך בלום, כיון שבשביב דבר המתיר הוא.

89. בגמרא קכג, א. 90. מ"א סוף סקכ"ד. 91. כלאים פ"א מ"ט. שבת נ, סוע"א. רמב"ם שם הט"ו. טור וש"ע ס"ח. 92. רש"י נא, רע"א ד"ה וניטלין. טור וש"ע שם. 93. תוס' נ, ב ד"ה הטומן. ר"ן שם (ב, כג). ד"ה והוי. וראה גם רש"י קיג, א ד"ב אינו חושש. ש"ע שם. 94. ר"ן שם. 95. תוס' שם ד"ה מקצת. מ"א סקכ"ב: חטין שזרען כו'. 96. תוס' שם ד"ה הטומן. ש"ע ס"ח. 97. מ"א סקכ"ג. 98. מ"א סקכ"א.

צז. ראה עד"ז לעיל סי' רנט ס"ב (לגבי הוצאת הקדרה כשהטמין בדבר האסור בטלטול). וראה שם בקו"א סק"ג שכל ההיתר הוא לתחוב כוש או סבין והמוקצה נופל מאליו, אבל לא שיטלטל המוקצה ע"י הקנה שבידו, כי אז זהו טלטול מוקצה ממש, כיון שהקנה נעשה לו כידא אריכתא. ואין זה טלטול כלאחר יד, כיון שהדרך הוא לטלטל כן.

צב. סעיף ו.
צג. מביא מקרה שאין אפשרות כלל לטלטל ההיתר מבלי האיסור. וראה לעיל סי' שט ס"ד ובביאורים שם.
צד. סעיף ב.
צה. ראה לעיל סי' רנט ס"ג. לקמן סי' שעב סי"ד.
צו. פלך (שטווים בו), והוא מקל דק שראשו חד.

ויש אוסרין⁹⁹ לתחוב בעפרצח, מפני שנראה בעושה גומא¹⁰⁰. ולענין הלכה, בדברי סופרים - הלך אחר המקל.

אבל פרות הטמונים בקש או תבן המקצים¹⁰⁰ להסקה¹⁰¹ - מתר לדברי הכל לתחוב כוש או סבין לתוך הפרות ולהוציאם¹⁰², שאין אסור גומא שיהא אלא בעפר וכיוצא בו¹⁰², כמו שיתבאר בסימן תק"ב.

ואם יחד הקש והתבן להטמין בהם הפרות - יצאו מתורת מקצה ומתרים בטלטול, וכן הדין בעפר שיהיה לכך¹⁰³, כמו שנתבאר¹⁰⁴.

וזו בלטול בידיו על ידי דבר אחר, אבל ללטול המקצה בגופו שלא בידיו¹⁰⁵ - מתר אפלו מלטול לצורך האסור¹⁰⁴, כגון קש שהוא מקצה מפני שסתמו עומד להסקה¹⁰⁵, ואם הוא נתון על המטה שלא

99. מ"מ שם. הובא ב"ד"ה פירות ומ"א שם וט"ז סק"א. 100. רבי אלעזר בן תדאי כג, א ורש"י שם ד"ה פגה. טור וש"ע ס"ט. 101. ראה רש"י קמא, א ד"ה הקש. ט"ז סק"ט. 102. מ"מ שם. ט"ז סק"א. 103. ב"י בסוף הסי'. רמ"א סי' שח סל"ח. ט"ז סק"ט. 104. הר"ר יונה הובא ברא"ש פ"ג סי' יט. טור וש"ע ס"ח. וראה לעיל סי' רעו קו"א סק"ג וסי' שא קו"א ס"ק, שרבינו יונה והרא"ש חידשו חילוק זה, אך דעת ר"י ור"ת וספר התרומה אינה כן, ולדידם ההיתר בטלטול ע"י גופו (שאסור בטלטול מן הצד) הוא רק לענין להשתמש בגוף המוקצה, אך לא לטלטל לצורך המוקצה שלא יגב, אבל אנן קיימא לן לגמרי כדעת רבנו יונה והרא"ש. 105. רש"י קמא, א ד"ה הקש. שו"ע שם.

בגדו שהוא לבוש בו (כדי שלא יגבבו), כדלעיל סי' שא סל"ט - ראה שם הלשון: "לפי שזהו טלטול כלאחר יד, כיון שאינו

מטלטל בידו אלא בגופו". וראה שם בקו"א שאף כשהדרך לטלטל כן ע"י גופו, הרי שלענין מוקצה "לא מיתסר אלא בידו ממש".

קה. היינו כדי להשתמש בגוף האיסור, וכמו שמביא דוגמא לכך מיד. אך יש במשמעות לשונו שיותר לטלטל גם "לצורך האיסור" עצמו, להצניעו שלא ינזק או יגבב, וכמו שכתב לעיל סי' שח סט"ו וסי' רעו ס"י, ובשני המקומות הנ"ל מציין לכאן (סי' שיא). וראה במקורות וציונים.

וכל זה לטלטל לצורך, אבל שלא לצורך כלל לא הותר אף על ידי גופו. קו. כדלעיל סי' שח סעיף סג.

צח. המכסה את הצנן על מנת להגיע לצנן המכוסה.

צט. בעפר.

ק. וכן פסק הצ"צ בפס"ד (שנח, ג) ובחידושים על הש"ס (יט, ג).

קא. ראה גם לעיל סי' רנט ס"ב ובקו"א סק"ג.

קב. סעיף ב: "שהרי איסור עשיית גומא אינו אלא משום בונה, ואין בנין אלא בקרקע או במחובר לקרקע".

קג. סי' שח סעיף עז.

קד. כגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו (לעיל סי' רעו סעי' ט"י), או בחיקו (לעיל סי' שא קו"א סק"י), או בראשו (לעיל סי' שה סכ"ד), או ברגליו (לעיל סי' שח סט"ו). והוא הדין בכיס מעות התלוי בחגורה שעל גופו (לעיל סי' רסו ס"ט טעם הב'). וכן טלטול המעות שבכיס

לְשֹׁכֵב עָלָיו¹⁰⁶ וּבִשְׁבֶּת הוּא בָּא לְשֹׁכֵב עָלָיו¹⁰⁷ – מִתֵּר לְנִעְנָע בְּגוּפּוֹ¹⁰⁸ בְּדִי
שִׁיחָא צָף וְרָקֵט וְנוֹחַ לְשֹׁכֵב עָלָיו¹⁰⁹.

וְאִם הֵנִיחַ עָלָיו¹¹⁰ מִבְּעוֹד יוֹם בָּר אִזְּרִין¹¹¹ – נַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֵׁיִשֵּׁב אוֹ שֹׁכֵב
עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם¹¹², וְהָרִי זֶה מוֹכֵן לִישִׁיבָה אוֹ לְשֹׁכֵיבָה, וּמַעֲתָה יֵשׁ תּוֹרֵת
בְּלִי עָלָיו¹¹³ וּמִתֵּר לְמַלְטָלָה בְּיָדָיו.

וְכֵן אִם חָשַׁב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם לִישִׁיב אוֹ לְשֹׁכֵב עָלָיו¹¹⁴, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר
בְּסִימָן שׁ"ח¹¹⁵ בְּדָבָר שֶׁדָּרְכּוֹ גַּם בֵּן לִיחָדוֹ לִישִׁיבָה אוֹ לְשֹׁכֵיבָה.

וְאִם הִזְמִינוּ לְמַאֲכָל בְּהֶמָּה מִבְּעוֹד יוֹם – מִתֵּר לְמַלְטָלָה¹¹⁶ בְּכָל עֲנִיָּיִם.

וְכָל זֶה בְּמִקְוֹת שְׁסֶתֶם קֵשׁ עוֹמֵד לְהַסְקָה, אֲבָל בְּמִקְוֹת שְׁסֶתֶם
עוֹמֵד לְמַאֲכָל בְּהֶמָּה אוֹ לְשֹׁכֵיבָה – מִתֵּר לְמַלְטָלָה בְּכָל עֲנִיָּיִם¹¹⁷, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר שָׁם¹¹⁸.

106. רש"י, א ד"ה קש. קמא, א ד"ה הקש. 107. משנה קמא, א. טור וש"ע שם. 108. רש"י שם
ד"ה הקש. מ"א סקכ"ה. 109. משנה שם. טור וש"ע שם. 110. רמב"ם פכ"ה הכ"ב. 111. רש"י
שם ד"ה או. 112. רא"ש פ"ד ס"ח. ר"ן (כג, א). רמ"א סוף ס"ח. 113. משנה שם. 114. ט"ז
סק"ט ומ"א ס"ח שח סקנ"ג.

קז. כלומר, לא הניחו שם על מנת לשכב עליו.	וממילא הוא יהיה רך. קי. על הקש.
קח. אף שהנענוע הוא לצורך האיסור, כדי להשתמש בו.	קיא. סעיף נ (גבי חריות של דקל). קיב. גם אם לא הכינו או לא חשב עליו לשכיבה.
קט. נראה שהכוונה שהקש יהיה גבוה קצת (ע"י ציפוף הקש) ולא שטוח לגמרי,	קיג. סעיף סג.

הוספות

השלמות להלכות מוקצה
מסימנים אחרים

סימן רסה

ו. אסור לגע בנר דולק כשהוא תלוי, אף על פי שאינו מטלטל, ואין אסור במקצה בנגיעה בעלמא, מכל מקום אסור, פן יתנדנד קצת מנגיעתו. ומכל מקום, אם היה דבר התר מנח עליו - מתר לטלו מעליו (ובלבד שלא יגע בו בידיו). ואין לחוש במה שמתנדנד הנר על ידי נטילת אותו דבר מעליו, לפי שהוא טלטול מן הצד ואינו טלטול, כמו שיתבאר בסמן שי"א^א.

במה דברים אמורים? בנר של שעה וכיוצא בו, אבל אם היה נר של שמן תלוי - אסור לטול דבר המתר מעליו, פן יתנדנד הנר קצת ויתקרב השמן אל הפתילה ויתחייב משום מכער, או יתרחק קצת ממנה ויש בו משום מכבה, כמו שיתבאר בסמן רע"ז^ב.

סימן רסו

יט. ומי ששכח כיסו עליו ונזכר בשבת כשהוא בתוך הבית או בתוך החצר, או אפלו בתוך עיר המערבת - יכול לילך עמו עד לתוך חדר מצנע, ושם יתיר חגורו והכיס נופל, ואין בזה אסור טלטול מקצה, דכיון שהמקצה ישנו עליו כבר - הרי הוא יכול לנשאו עליו לכל מקום שירצה, כמו שיתבאר בסמן ש"ח^ג.

(ועוד שזהו טלטול על ידי גופו ולא בידיו, ואין בו אסור כלל, כמו שיתבאר בסמן שי"א^ד).

כ. וכל זה בכיסו, או מציאה שבאה לידו מבעוד יום, אבל אם מצא ארנקי בשבת (אפלו בתוך עיר המערבת) - אסור אפלו לומר לנכרי לטלו אף על פי שירא פן יקדמנו אחר, דכיון שאדם יכול להעמיד עצמו עליה - לא התירו לו שום אסור של דבריהם (אפלו אסור טלטול מקצה על ידי

ג. סי"ג.

ד. סט"ו.

א. סי"ד.

ב. סעי' ב-ג, ה.

נִכְרִי, שְׂאֵף שֵׁשׁ מִתִּירִין אֲסוּר זֶה בְּמָקוֹם הַפֶּסֶד מְרֻבָּה, מִכָּל מָקוֹם כָּאֵן
אֵינוֹ מִפְסִיד כָּלוּם מִשְׁלֹ, אֲלֵא שְׁנִמְנַע מִהָרוֹחַ).

וּמִכָּל מָקוֹם, מִתֵּר לִישֵׁב אֲצִלוֹ וּלְשִׁמְרוֹ עַד לְמוֹצָאי שַׁבָּת, שְׁמִתֵּר לְשִׁמּוֹר
הַמִּקְצָה בַּשַּׁבָּת, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּסִמֵּן ש"ו[ו]^ה. וְכָל שָׁכֵן שְׁמִתֵּר לִזְמֹר
לְנִכְרִי לְשִׁמְרוֹ (וְאֵם מְבִיאֵא מַעֲצָמוֹ – אֵין צְרִיךְ לִזְמֹר לוֹ כָּלוּם).

סימן רעו

ט. אֲבָל לִזְמֹר לְנִכְרִי שְׁיָבִיא לוֹ גֵּר הַדְּלוּק כִּכֵּר בְּמָקוֹם אַחֵר – יֵשׁ מִתִּירִים
אֲפָלוֹ אִם אֲפָשֵׁר לוֹ בְּלַעְדּוֹ, בֵּין גֵּר שֶׁל שְׁעוּה וְחֵלֶב, בֵּין גֵּר שֶׁל שֶׁמֶן, לְפִי
שְׁטַלְטוּל הַגֵּר אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֵּה, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּסִמֵּן
רע"ט^ו, וְכָל מְקַצֵּה מִתֵּר לְטַלְטֹלוֹ בְּטַלְטוּל מִן הַצֵּד, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּסִמֵּן
שי"א^ו, וְכִיוֵּן שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ הִיָּה יָכוֹל לְהִבְיֵא הַגֵּר לְכָאֵן בְּהִתֵּר בְּטַלְטוּל
מִן הַצֵּד, כְּגוֹן בְּאַחֲרֵי יָדָיו, אוֹ בֵּין אֲצִילֵי יָדָיו, וְכִיוֹצֵא בָּזֶה, כְּשֶׁמְבִיאֵא
הַנִּכְרִי בְּאֲסוּר בְּטַלְטוּל גָּמוּר – אֵין בְּכָךְ כָּלוּם, שְׁלֵא אֲסוּרוֹ לַעֲשׂוֹת עַל יָדֵי
נִכְרִי בַּשַּׁבָּת אֲלֵא דְּבָרִים שְׂאֵין שׁוּם הִתֵּר לַיִּשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ.

וְאֵין לְהוֹרוֹת הִתֵּר זֶה אֲלֵא לְבִנֵי תוֹרָה, אֲבָל לְעַמֵּי הָאָרֶץ אֵין לְהִתִּיר, שְׁלֵא
יִתְרַגְּלוּ בְּאַמִּירָה לְנִכְרִי וַיִּדְמוּ דְּבַר לְדְּבַר וַיִּקְלּוּ יוֹתֵר.

י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁמְבִיאֵא לְכָאֵן כְּדִי לְהַנּוֹת כָּאֵן לְאוּרוֹ, אוֹ מִפְּנֵי
שְׁצָרִיךְ לְמָקוֹם שֶׁהִיָּה הַגֵּר עוֹמֵד שָׁם, אֲבָל אֲסוּר לְטַלְטֹל עַל יָדֵי נִכְרִי כְּדִי
לְהַצְנִיעוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִגָּב, לְפִי שְׁטַלְטוּל זֶה הוּא לְצָרֶךְ הַגֵּר שֶׁהוּא מְקַצֵּה,
וְאֵין הִתֵּר לַיִּשְׂרָאֵל לְטַלְטֹל מְקַצֵּה אֲפָלוֹ בְּטַלְטוּל מִן הַצֵּד כְּשֶׁמְבִיאֵא
הוּא בְּשִׁבִּיל הַמִּקְצָה עַצְמוֹ, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר בְּסִמֵּן שי"א^ה.

(וְאֵף שְׁיִתְבָּאֵר שֶׁשֶּׁכָּל טַלְטוּל מִן הַצֵּד שֶׁהוּא עַל יָדֵי גּוֹפּוֹ שְׁלֵא בִּידָיו
יָכוֹל לְטַלְטֹלוֹ אֲפָלוֹ לְצָרֶךְ הַמִּקְצָה, וְשֶׁאֵר טַלְטוּל מִן הַצֵּד שֶׁהִיָּה עַל
יָדֵי דְּבַר אַחֵר שְׁבִידָיו אֵין הִתֵּר אֲלֵא כְּשֶׁמְטַלְטֵלוֹ לְצָרֶךְ מְקוֹמוֹ, אֲבָל
לֹא כְּשֶׁצְרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוֹף הַמִּקְצָה, וְאֵם כֵּן זֶה הַגֵּר אִם יִטַּלְטְלֵנוּ עַל

ח. סי"ד.

ט. סט"ו.

ה. סוס"ג.

ו. ס"א.

ז. סעי' יד-טו.

ידי דבר אחר שבידיו לא יוכל לטלטלו כדי להנות מאורו באן במקום שמביאו, וגם אי אפשר כלל להביאו על ידי הטלטול מן הצד של דבר אחר שבידיו, ואם יטלטלנו על ידי גופו כגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו וכיוצא בזה יכול לטלטלו אף בשביל שלא יגנב - אף על פי כן אין להתיר לומר לנכרי שיצניענו, לפי שאותם המתירים טלטול בדרך על ידי נכרי פשיש התר לישראל מן הצד - הם סוברים שאף על ידי גופו אין התר לטלטל לצד המקצה עצמו, אלא כדי להשתמש בגוף המקצה, או מפני שצריך למקומו, ואין להקל יותר ממה שהם עצמם מקלים).

סימן רעז

ה. הניח גר על גבי טבלא מבעוד יום ושכח לסלקו ממנה קדם שחשכה, ונצרכה לו הטבלא לטלטלה ולהשתמש בה בשבת - מנער את הטבלא והגר גופל מעליה על הארץ, ומטלטלה לכל מקום שירצה. ובלבד שלא יתבונן לכבות הנר בנעור זה, ואף אם נכבה מאליו על ידי נפילתו - אין בכך כלום, שדבר שאינו מתבונן הוא, ואין כאן "פסיק רישה", שאפשר שלא יכבה על ידי כך.

במה דברים אמורים? בשבבר כלה השמן מהגר ולא נשאר בו רק פתילה דולקת, או שהוא גר של שענה וכיוצא בו, אבל גר שיש בו שמן - אסור לנער הטבלא להפילו מעליה, לפי שאי אפשר שלא יתקרב השמן קצת אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר, או יתרחק קצת ממנו ויש בו משום מכבה, וכל שכן אם ישפוך ממנו קצת.

ומכל מקום, מתר לומר לנכרי לנערה, שכל "פסיק רישה" מתר על ידי נכרי, כמו שנתבאר בסמן רנ"ג. ולפיכך אף בגר של שענה וכיוצא בו - טוב שלא יעשה הישראל בעצמו, אלא על ידי נכרי אם אפשר בקל למצוא נכרי, או שאין צריך לטבלא כל כך.

ואם צריך למקום הטבלא - יכול לטלטלה עם הנר שעליה אפלו הוא של שמן לאיזה מקום שירצה, כמו שיתבאר בסמן ש"ט.

ו. וכל זה כששכח לסלק הנר מהטבלא קדם כניסת השבת, שלכן לא נעשית הטבלא בסים לדבר המקצה, כיון שאינה משמשת אז לנר מדעת בעל הבית, אלא מחמת שכחתו.

אבל אם מדעתו הניח הנר על הטבלא שיהיה עליה בכניסת השבת - הרי נעשית בסים להנר, ומפלה אליו, ואסורה בטלטול כמזהו, לפיכך אסור לנערה, אף אם הנר הוא של שעה וכיוצא בו, ואף אם צריך למקום הטבלא. אבל מתר לנע בטבלא, כמו שמתר לנע בכל מקצה, כמו שיתבאר בסמן ש"ח.² ועל ידי נכרי מתר לטלטלה ולנערה, מטעם שנתבאר בסמן רע"ו.³

ויש אומרים שאינה נקראת בסים אלא אם כן היתה דעתו שיהיה הנר עליה כל השבת בלה, אבל אם היה דעתו לסלקו אחר כניסת השבת על ידי נכרי, או על ידי נעור, או שאר טלטול מן הצד - הרי זה מתר לנערה אם הנר של שעה וכיוצא בו.

ויש לסמוך על דבריהם להקל במקום הפסד, כגון נר שעל השלחן שנפל על השלחן וחושש שלא ישרף השלחן - ינער השלחן והנר נופל מעליו אם הוא של שעה וכיוצא בו, אם היה דעתו מבעוד יום לסלקו מעל השלחן בשבת על ידי נכרי או על ידי טלטול מן הצד.

ואם נפל הנר על המפה שעל השלחן, אף על פי שהנר היה עומד עליה בכניסת השבת - לא נעשית המפה בסים לו לדברי הכל, מטעם שיתבאר בסמן ש"ט,⁴ ויכול לנערה שיפול הנר מעליה, או שאר מקצה שנפל עליה בשבת, אף על פי שאין שם הפסד אם לא ינער.

ואף אם נפל הנר או שאר מקצה שעל השלחן שנעשה בסים להנר, שהיה מנח עליו בכניסת השבת, מכל מקום אם היה מנח על השלחן בכניסת השבת, והיניו בבין השמשות, גם לחם (שלצורך השבת) - הרי נעשה בסים לאסור ולהתיר בכניסת השבת. ואף לאחר שסלקו הלחם ממנו - לא נעשה בסים להנר בלבדו, כיון שהוא כבר אחר כניסת השבת.

ולפיכך יכול לנערז להפיל מעליו הנר ושאר מקצה למלטלו אחר כך כמו שירצה.

ובן אם היו מנחים עליו בין השמשות שאר דברים שאינם מקצים, והוא שיהיו (הלחם או) שאר הדברים חשובים יותר מן דלקת הנר, דהינו מן השלהבת שהנר נעשה בסים אליה, כמו שיתבאר בסמן רע"ט.

ואם צריך לגוף השלחן למלטלו למקום אחר, אם אפשר לנער ממנו הנר (בגון שאין צריך עוד לנר זה) - ינערנו ממנו מתחלה על ידי שיטה השלחן ויפול הנר מעליו, ואחר כך ימלטלנו למקום שירצה.

ואם אי אפשר לנער (בגון שהוא צריך עוד לנר זה במקום האחר, או שיש חשש הפסד בנעור זה שלא ישבר הנר) - רשאי למלטלנו בעוד הנר עליו, הואיל ולא נעשה בסים לו בלבדו בבין השמשות.

ואפלו אם אינו צריך עוד לנר, אלא שצריך למקום השלחן, ואם ינער שם הנר לא יוכל לעשות חפצו באותו מקום - מתר למלטל השלחן עם הנר שעליו למקום אחר, הואיל ולא נעשה השלחן בבין השמשות בסים לאסור בלבדו, וכמו שיתבאר כל זה בסמן ש"ט"ו וש"י, עין שם כל פרטי דינים אלו וטעמיהם.

סימן רעט

א. גר שהדליקו בו מבעוד יום ודלק עד לאחר שחשכה, אף על פי שכבה אחר כך - אסור למלטלו כל השבת כלה אפלו לצורך גופו או לצורך מקומו. ואינו דומה לשאר בלי שמלאכתו לאסור שמותר למלטלו לצורך גופו או לצורך מקומו כמו שיתבאר בסמן ש"ח", לפי שבבין השמשות כשהיה הנר דולק היה אסור במלטול אפלו לצורך גופו ומקומו, מפני שהיה בסים לשלהבת הדולקת בו שהיא מקצה, ונעשה הנר מקצה כמוה, ומתוך שבבין השמשות שהוא תחלת בניסת השבת היה

מקצה מדעת האדם שהקצהו מדעתו פשהדליק בו ועשאו בסיס לדבר [האסור] - הקצה לכל השבת כלה, כמו שיתבאר בסמן ש"י.^ט

ואפלו מנורה גדולה שדלק עליה גר אחד מבעוד יום - נעשית כלה בסיס לו ונאסרה בטלטול לכל השבת אפלו לאחר שכתה הגר (אפלו אם אינה של פרקים).

אבל בשבת האחרת מתר לטלטל הגר והמנורה לצורך גופן או מקומן, בין שלא דלקו בהן בתחלת בניסת אותה השבת.

ה. אם התנה מבעוד יום על גר זה שיטלטלנו בשבת לכשיכתה - מתר לטלטלו אחר שכתה. ואין אומרים מתוך שהקצה בבין השמשות הקצה לכל השבת, הואיל ואף בבין השמשות לא הקצה מדעתו לכל השבת, שהרי היה דעתו עליו לטלטלו לכשיכתה, והרי בודאי יכתה בשבת כשיכלה השמן.

ויש אומרים שאין התנאי מועיל כלום, שהואיל והקצהו מדעתו לבין השמשות, דהינו שפשהדליק בו היה בדעתו שיהא השמן דולק בו בבין השמשות ויהא הגר בסיס לכך - הקצה לכל השבת כלה. וכן נוהגים במדינות אלו.

ונוהגין לטלטלו על ידי נכרי אפלו להצניעו כדי שלא יגנב, שאסור כל זמן שהוא דולק כמו שנתבאר בסמן רע"ז, אף על פי כן אחר שכתה אין בזה אסור, שמאחר שהמנהג כך - הרי זה כאלו התנה עליו מתחלה לטלטלו על ידי נכרי לכשיכתה, ולענין טלטול על ידי נכרי סומכין על סברא הראשונה שהתנאי מועיל לכשיכתה. ומוב להתנות כך בפרוש.

